RADU TEODORESCU

CĂUTAREA RAIULUI ÎN CREŞTINISMUL ORTODOX

Cugir 2017

Cuprins

INTRODUCERE

Încă de la început autorul trebuie să mărturisească faptul că nu a văzut niciodată raiul. Acest lucru nu trebuie să fie o piatră de poticnire în citirea acestei cărţi. Faptul că autorul nu a văzut raiul nu înseamnă că el nu există. În trecutul ortodoxiei au fost mai mulţi sfinţi care au ajuns să se învrednicească de vederea raiului. Vom da numai două cazuri care ne vin din Biblie. Este vorba de Sfântul Pavel care în scrierile lui ne spune că a fost răpit până la al treilea cer şi la fel de bine mai este şi Sfântul Ioan Teologul care fiind captiv de autorităţile romane pe insula Patmos din Grecia la fel de bine a avut o descoperire a raiului. Sfântul Ioan Teologul vorbeşte despre această descoperire în ultima carte din canonul biblic: apocalipsa. Iată prin urmare că raiul a fost trăit sau mai bine zis experimentat de mai multă lume. Ceea ce trebuie mărturisit este că în literatura creştin ortodoxă raiul este o temă recurentă. Acest lucru este aşa fiindcă mai mulţi sfinţi creştini ortodocşi au fost preocupaţi de existenţa raiului.[1] Prin urmare ceea ce trebuie să afirmăm este că raiul nu este un loc din lumea aceasta sau mai bine spus din lumea fizică. Raiul este un loc din lumea duhovnicească ce pe parcursul istoriei de mai multe ori s-a intersectat în viziunile sfinţilor cu lumea fizică. Pentru mai multă lume a scrie o carte despre rai este o pierdere de timp fiindcă în realitate sunt mai mulţi care nu cred că raiul ar exista. Mai multă lume consideră că raiul este un lucru care ţine de imaginaţie şi că este un produs al acesteia. Vom vedea că raiul nu este un produs al imaginaţiei ci este foarte mult un lucru sau o realitate existenţială. Interesul acestei cărţi nu este de a dovedii cu argumente puternice celor care nu cred că există rai faptul că el există ci mai mult decât toate, motivul cărţii de faţă se bazează pe un îndemn făcut acum 2000 de ani de către Domnul Iisus Hristos fiul lui Dumnezeu întrupat. În predica Sa de pe munte Domnul Iisus Hristos le-a spus celor care Îl ascultau un lucru fundamental, lucru ce a fost înregistrat de Sfântul apostol Matei: „căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă” (Matei 6, 33).

Prin urmare ceea ce putem deduce din afirmaţia Fiului lui Dumnezeu întrupat este că 1. raiul [împărăţia cerurilor] există şi 2. mai întâi de toate trebuie să căutăm raiul pentru ca restul virtuţilor şi a ceea ce este necesar pentru noi să se adauge de la sine.[2] Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu întrupat este Cel care ne cere să căutăm raiul. Este foarte adevărat că în zilele noastre sunt puţini cei care caută raiul. Acest lucru este aşa fiindcă în timpul nostru marea majoritate a oamenilor consideră că raiul este o relitate care ţine de geografie. În secolul nostru, secolul al XXI-lea nu mai există nici un petic de pământ care să nu fie explorat de exploratori. Ştim astfel că pe cele 8 continente ale lumii nu este nici urmă de rai. Vechii exploratori au făcut mai mult drumuri la Polul nord şi Polul sud, în America de nord şi America de sud, în Europa şi Africa, în Asia şi Australia. Din toate aceste călătorii de explorare s-a putut vedea că raiul nu există pe pământul nostru. La fel de bine astronomii au căutat raiul şi în spaţiul cosmic şi nu l-au găsit. Este prin urmare foarte adevărat că raiul nu există în plan ştiinţific. Ştiinţa crede numai ceea ce poate fii dovedit de simţurile umane. Prin urmare

---

1 Sebastian Brock, *Efrem Sirul. I. Ochiul luminos. Viziunea spirituala a lumii la Sfantul Efrem Sirul. II. Imnele despre Paradis* (Sibiu, 1998).

este imposibil ca raiul să existe în sens palpabil. La toate aceste afirmaţii trebuie să aducem un contra agrument: la fel de bine pe cele 8 continete ale lumii nici Dumnezeu nu a putut fii văzut. Astronomii care au căutat cu sateliţii şi cu telescoapele lor pe Dumnezeu în ceruri nu L-au putut vedea. Deşi ştim că Dumnezeu există El nu poate fii văzut. Acest lucru este un mare adevăr pe care mai toată lumea îl experimentează în viaţa de zii cu zii. Raiul şi Dumnezeu sunt două lucru care nu ţin de ordinea sau de sfera acestei lumii şi a acestui univers. Prin urmare, raiul nu poate avea o localizare fizică aşa cum ştim că au casele noastre, fabricile, teatrele, cinematografele sau magazinele noastre. Dacă raiul nu are o localizare fizică, atunci ce localizare poate avea el? După cum vom vorbii în rândurile care vor urma ale acestei cărţi, raiul este o dimensiune mistică. Acest lucru este aşa fiindcă el depăşeşte legile fizice ale lumii noastre. După cum am afirmat în rândurile de mai sus, Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu este Cel care ne-a asigurat că există rai şi la fel de bine ne-a spus că noi nu trebuie să stăm pasivi în faţa unei astfel de existenţe ci mai mult decât toate trebuie să căutăm raiul. Căutarea raiului pe planeta noastră s-a încheiat de mai multă vreme fiindcă raiul nu a fost găsit ca şi un loc fizic pe planeta pământ sau pe terra. Mai nou sunt mai mulţi care cred că raiul este undeva în spaţiul cosmic sau eventual pe o altă planetă. Se ştie că după ce Iuri Gararin primul om care a ieşit în spaţiul cosmic a fost convocat de preşedintele fostei Uniuni Sovietice la o convorbire. Preşedintele Uniunii Sovietice l-a întrebat pe Iugii Ganarin dacă l-a văzut pe Dumnezeu şi îngerii Săi în spaţiul cosmic la care Gagarin a răspuns că nu. Atunci preşedintele i-a spus: ştiam eu că aşa este. Prin urmare astronomii şi astronauţii ne-au confirmată că în spaţiul cosmic nu este nici urmă de rai. De ce Domnul Iisus Hristos ne-a spus acum 2000 de ani să căutăm mai mult decât toate raiul şi dreptatea lui Dumnezeu? Vom răspunde la această întrebare prin următoarele. Raiul nu este singurul lucru pe care nu îl vedem cu ochii liberi în lumea noastră. Un lucru pe care mai toată lumea ştie că există dar nimeni nu l-a văzut sunt sufletele noastre. Cu toţii avem suflet. În sine sufletul care este alcătuit din raţiune, voinţă şi sentimente este nevăzut. Acelaşi lucru este valabil şi despre rai.[3] Iată prin urmare că este adevărat că raiul este o dimensiune paralelă cu noastră şi care nu este vizibilă cu ochii fizici. Vom reda în acest sens o întâmplare care este concludentă credem noi.

Fericitul Vlasie a intrat în raiul prezentat ca o grădină cu pomi înfloriţi, plin de arome plăcute, unde creşteau diferiţi pomi fructiferi. În rai el l-a zărit şi pe monahul Eufrosin, bucătarul din mănăstirea lui, care şedea la o masă de aur sub un pom. După ce l-a zărit pe Eufrosin, Vlasie s-a apropiat de el şi l-a întrebat:

-Tu eşti fiul meu Eufrosin? Ce faci aici?

---

2 Este de amintit aici că Domnul Iius Hristos a denumit raiul ca şi „Împărăţia Cerurilor.” Acest lucru a fost aşa fiindcă El a voit să se facă pe înţeles la ceea ce se referea. Acest lucru nu înseamnă că raiul este o împărăţie ca şi restul de împărăţii şi de regate care au existat în lume: asirian, babilonian, persan, grecesc, roman sau francez. Pentru oamenii care trăiau la vremea Domnului Iisus Hristos era necesar ca raiul să fie prezentat ca şi un lucru care să poată fii înţeles de mintea. Ceea ce trebuie să ştim este că raiul este o dimensiune care depăşete orice noţiune a minţii pe care şi-ar putea-o forma omul. Totuşi, raiul poate fii asemănat cu o împărăţie dar ceea ce trebuie să ştim este că în timp ce împărăţiile din lumea noastră sunt temporale şi trecătoare, raiul este o împărăţie veşnică ce nu se v-a termina niciodată.

3 Sfântul Ioan Scărarul, *Scara raiului* (Editura Învierea: Timişoara, 2015).

-Eu sânt pus de strajă de Dumnezeu, a răspuns Eufrosin

-Dar poţi să-mi dai ceva, dacă am să-ţi cer? a continuat Vlasie.

-Poţi cere.

Atunci Vlasie a arătat cu mâna spre un măr şi a spus:

-Dă-mi din mărul acesta trei fructe.

Eufrosin a cules trei mere şi le-a dat egumenului. Egumenul le-a primit, le-a pus în mantie şi în acel moment şi-a revenit. El se vede din nou în chilia lui, iar în mantia sa avea trei mere. Au bătut clopotele pentru slujba de Utrenie. După încheierea slujbei bisericeşti, egumenul le-a poruncit fraţilor, ca nici unul dintre ei să nu iasă din Biserică. L-a chemat pe Eufrosin de la bucătărie şi l-a întrebat:

-Fiul meu unde ai fost tu în noaptea aceasta?

Eufrosin a lăsat ochii în pământ şi tăcea. Stareţul a continuat să-l întrebe; atunci Eufrosin i-a răspuns:

-Acolo ava, unde m-ai văzut.

-Dar eu unde te-am zărit? a insistat stareţul.

Eufrosin a răspuns:

-Acolo unde mi-ai cerut cele trei mere, în sfântul rai al Domnului, iar eu ţi-am dat şi tu ai primit.

-Iată cele trei mere, primite de mine în raiul Domnului a continuat egumenul, arătându-le fraţilor. În această noapte Dumnezeu m-a făcut vrednic să fiu în rai şi să-l văd.

La binecuvântare, merele au fost împărţite între fraţi. Şi care dintre monahi a fost bolnav, după ce a gustat din aceste fructe, s-a însănătoşit.

Întâmplarea de mai sus este luată din Patericul egiptean o carte care este foarte cunoscută şi studiată în creştinsimul ortodox.[4] Întâmplarea de mai sus este cât se poate de inedită. Este o întîmplare care ne spune că cu adevărat raiul există. Fiind o dimensiune supranaturală sau metafizică raiul este concomitent şi un lucru fizic cât şi un lucru spiritual. Este bine să fim conştienţi de acest lucru după cum ne arată întâmplarea de mai sus. Egumenul Vlasie cel mai probabil a avut o viziune în timp ce era în extaz. În aceast stare de extaz el a fost răpit în rai. El a putut vedea raiul ca şi un loc plin de pomi fructiferi şi cu multe arome. Acest lucru este un fapte care ne spune că verdeaţa şi aromele sunt un lucru care există în rai. După cum ne spune întâmplarea egumenul Vlasie l-a putut vedea bucătarul mănăstirii Eufrosic şezând la o masă de aur. I-a cerut acestuia trei mere şi Eufrosin bucătarul i le-a oferit. După ce a luat aceste trei mere s-a trezit din viziunea sau din extazul său. Egumenul Vlasie a voit să ştie dacă ceea ce a experimentat a fost adevărat sau numai un simplu vis. Ceea ce a putut vedea a fost că s-a trezit cu cele trei mere din rai în mână. Apoi l-a întrebat şi pe Eufrosin de ceea ce s-a întâmplat şi acesta i-a cofirmat că ceea ce a experimentat a fost adevărat şi

4 După cum ştiu mai toţii creştinii ortodocşi Patericul (Alba Iulia, 1991) este o carte care a fost scrisă în urma experienţelor duhovniceşti pe care le-au avut sfinţii egipteni din secolul al IV-lea. După cum putem deduce din întîmplarea de mai sus au fost mai mulţi sfinţi în deşertul egiptean care au ajuns la descoperiri ale raiului. Acest lucru ne spune că raiul este o dimensiune care nu ţine de lumea fizică ci este o realitate transcendentă. Sfinţii egipteni au renunţat la lume tocmai pentru a se nevoi mai multă şi pentru ca în acest fel să câştige raiul. Este bine să ştim că raiul este un lucru care poate fii descoperit celor care prin rugăciune şi prin nevoinţă ajung în cele din urmă la un nivel superior de viaţă duhovnicească. Sfinţii egipteni ai secolului al IV-lea au fost cazuri de persoane care au pornit în căutarea raiului nu prin mijloace ştiinţifice ci mai mult prin investigaţie mistică.

nu imaginaţia sau visului său. Merele care le-a luat din rai nu au fost însă mere obişnuite fiindcă întîmplarea ne spune că cei care mâncau din ele se vindecau de orice boală erau cuprinşi. Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru foarte important: raiul este o dimensiune care este paralelă cu lumea noastră. Domnul Iisus Hristos a propovăduit în cei trei ani de predică Împărăţia Cerurilor. La fel de bine în rugăciunea Tatăl nostru El ne-a spus că Dumnezeu Tatăl locuieşte în ceruri. În acest sens când spunem rugăciunea Tatăl nostru noi spunem: Tatăl nostru care este în ceruri. Ce să înţelegem prin „ceruri" din rugăciunea Tatăl nostru? Este foarte adevărat că noi denumim bolta cerească cu cuvântul de cer. Acest cer este în primul rând o dimensiune fizică. Dacă Domnul Iisus Hristos vorbeşte de ceruri este cât se poate de probabil că sunt mai mult ceruri dincolo de bolta cerească. Acest lucru a fost confirmat de Sfântul Dionisie Areopagitul care vorbea de faptul că cerul lui Dumnezeu este format dintr-o ierarhie de 9 cete îngereşti.[5] Prin urmare, ceea ce este cât se poate de posibil este faptul că universul nostru nu este infinit ci deasupra lui se mai găşete o dimensiune comportimentată în 9 spaţii. Este vorba de spaţiile pe care Sfântul Dionisie Areopagitul le denumeşte ca şi Iearhia cerească. Este adevărat că această dimensiune a raiului nu este accesibilă cu ochiul liber şi ea nu poate fii văzută cu satelitul sau cu telescopul fiindcă ea există dincolo de univers. Aceste afirmaţii sunt cât se poate de negate de marii savanţi ai lumii care ne spun că nu numai ceea ce poate fii demonstrat ştiinţific pe cale materială în cele din urmă poate fii şi crezut. Ce facem atunci cu Sfântul Dionisie Areopagitul care a avut această descoperite de la Dumnezeu a 9 ierarhii de îngeri pe care el le-a denumit Ierahia cerească?[6]

Ceea ce teologia creştin ortodoxă a considerat este faptul că raiul este un loc care există atencedent lumii noastre. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu a creat raiul mai înainte de a face lumea fizică. În acest sens raiul nu poate fii experimentat numai în sens pur fizic sau empiric. El este o dimensiune care depăşeşte lumea fizică. Cu raiul de cele mai multe ori ajungem să comunicăm într-o dimenesiune spirituală sau duhovnicească. Este foarte adevărat că raiul este o dimensiune care este dincolo de

5 Sfântul Dionisie Areopagitul, *Opere complete* (Editura Paideia, 1996).

6 Sfântul Dionisie Areopagitul este o persoană care este controversată nu numai în lumea ştiinţifică ci la fel de bine şi în cea religioasă. Biserica Creştin Ortodoxă consideră că el este atenianul care s-a convertit în urma predicii Sfântului Apostol Pavel la Atena (Fapte 17, 34). Tradiţia ne spune că Sfântul Dionisie Areopagitul a călătorit 3 ani cu Sfântul Pavel. A fost numit episcop al Atenei şi după moartea Sfântului Pavel el s-a dus mai întâi la Roma după care a ajuns în Galia [Franţa de azi]. A ajuns episcop al Parisului. În timpul persecuţiei lui Domiţian Sfântul Dionisie Areopagitul a fost supus la mai multă torturi murind prin decapitare. Deşi Biserica Creştin Ortodoxă îl consideră pe Dionisie Areopagiul sfânt, restul de confesiuni creştine consideră că el nu este sfât ci mai mult un autor siriac care a trăit în secolul al VI-lea. Acest lucru este explicat ca datorită faptului că scrierile sale sunt mult prea avasante în sens duhovnicesc şi teologic pentru un autor din secolul I. Ortodoxia a considerat că toate aceste obiecţii nu îşi au locul din moment ce sfântul Dionisie Areopagitul a murit ca şi martir. Ori în secolul al VI-lea nu mai exista nici o persecuţie anticreştină. O lucrare care este cât se poate de evidentă despre rai este Ierarhia cerească a Sfântului Dionisie în care el spune că îngerii sunt grupaţi sau organizaţi în 9 cete sau 9 ierahii. De aici s-a ajuns ca în limbaj popular să fie obişnuită expresia „mă simt ca şi în al IX-lea cer." Este vorba aici foarte mult de ceea ce ne spunea Sfântul Dionisie Areopagitul că raiul este comprtimentat în 9 ierarhii.

lumea fizică sau de universul format din stele pe care îl putem vedea noaptea. Acest lucru nu a fost demonstrat ştiinţific dar a fost ceritificat de viaţa duhovnicească. Ca şi realitate supranaturală sau metafizică raiul poate exista concomitent pe pământ cât şi dincolo de univers. Acest lucru trebuie înţeles foarte bine fiindcă sunt mai mulţi mari savanţi care ne spun că din moment ce raiul nu poate fii văzut cu telescopul sau cu microscopul el nu poate fii experimentat. Din întâmplarea de mai cu egumenul Vlasie şi bucătarul Eufrosin care o avem din seoclul al IV-lea putem să fim cât se poate de siguri că există rai. Întâmplarea ne spune că raiul este atât fizic cât şi spiritual. Totuşi, este adevărat că elementul care domină cel mai mult în rai este cel duhovnicesc. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă în sine Dumnezeu este o existenţă duhovnicească. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere aşa cum sunt ele. Deşi elementul principal al existenţei raiului este cel duhovnicesc este foarte adevărat că raiul poate ajunge să se materializeze. Materializarea raiului este un lucru care a fost experimentat de mai multă lume. În această carte ne vom axa mai mult pe ceea ce au experimentat sfinţii lui Dumnezeu cu privire la rai. Exemplele sfinţilor sunt cele care ne fac şi pe noi oamenii obişnuiţi să ajungem la concluzia că există rai. Ceea ce putem deduce este că Dumnezeu nu ne-a lăsat fără de dovezi că raiul există. Raiul s-a făcut pe sine cunoscut prin voia lui Dumnezeu. Am putea afirma că raiul este casa lui Dumnezeu şi a îngerilor. Acest lucru îl afirmăm pe fondul faptului că sunt mai mulţi care ne spun că nu mai există nimic după viaţa pământească. Creştinismul ortodox afirmă contrariul. El ne spune că după viaţa de pe pământ mai urmează o a doua viaţă care este în funcţie de modul în care a trăit omul în această lume. Acesta este ceea ce am denumit ca şi un „imperativ moral” al existenţei raiului. În această viaţă pământească omul este pus să facă tot ceea ce poate mai bine şi mai mult pentru a se mântui sau mai bine spus pentru a ajunge în rai. Faptul că în rai sunt mai multe locrui şi mai multe dimensiuni este un lucru pe care nu îl găsim afirmat numai de Sfântul Dionsie Areopagitul în Ierahia cerească ci la fel de bine îl spune chiar Domnul Iisus Hristos: „în casa Tatălui meu sunt multe lăcaşuri.” (Ioan 14, 2). Fie că este vorba de mai multe ierahii cereşti sau de mai multe dimesiuni ale existenţei raiului este foarte adevărat că raiul este o dimenisiune complexă.[7]

Prin urmare, pentru a face mai pe înţeles omului postmodern care este dornic de cât mai multe detalii ştiinţifice în ceea ce priveşte raiul se poate afirma că raiul, locul unde locuieşte Dumnezeu este deasupra universului în timp ce raiul, locul diavolilor este sub univers. Faptul că acest lucru este aşa este afirmat de mai multe lucruri. În timpul sfintei liturghii preotul face îndemnul: „sus să avem inimile.” Ce să însemne acest lucru? Acest lucru înseamnă mai multe dar ceea ce putem afirma sigur este că inimile noastre trebuie să le avem orientate în spre rai care este în sus. Nu putem să ni-L imaginăm pe Dumnezeu ca locuind în jos fiindcă acolo de cele mai multe ori este un loc care este atribuit celui sau sau diavolul.[8] Faptul că raiul sau casa lui Dumnezeu este un lucru care există deasupra universului este un lucru care a fost afirmat în Vechiul Testamnt de Sfântul prooroc Isaia. Atunci când acesta ne-a relatat căderea celui rău sau a diavolului el ne spune că diavolul a voit să îşi ridice scaunul său „mai presus de setele Dumnezeului Celui puternic: „tu care ziceai în cugetul tău: "Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu! În muntele cel sfânt voi pune sălaşul meu, în fundurile laturei celei de miazănoapte.” (Isaia 14, 13). Prin urmare, din aceste afirmaţii putem înţelege că Dumnezeul sau mai bine spus tronul lui Dumnezeu este mai prespus de stele şi prin urmare şi de univers. În continuare

7 Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului* (Editura Babel, 2104 reeditare).

Sfântul prooroc Isaia ne spune că iadul este sub univers când spune despre căderea diavolului: "şi acum, tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale adâncului!" (Isaia 14, 15). Aceste lucruri sunt cele care ţin foarte mult de ceea ce am putea denumii ca şi o cosmologie creştin ortodoxă. Sunt mai mulţi care evident consideră că aceste afirmaţii ale Sfântului prooroc Isaia nu pot fii adevărate. Ceea ce trebuie să ştim este faptul că Dumnezeu nu a creat numai universul material ci la fel de bine El a creat şi un univers spiritual care este superior lumii sau universului material. Acest lucru este ceea ce face sau ceea ce cuprinde cosmologia creştin ortodoxă. Este foarte adevărat că în cosmologiile din secolul al XXI-lea raiul şi iadul sunt lucruri care nu există şi la fel de bine nu sunt adevărate fiindcă ele nu ţin de lumea materială. Din exemplul care l-am dat din Egiptul secolului al IV-lea am putut vedea că după caz raiul se poate materializa. Egumenul Vlasie a reuşit să ia trei mere din rai care s-au dovedit a nu fii mere obişnuite ci mere care atunci când muşcai din ele te vindecai de orice boală erai cuprins. Aceste lucruri nu fac decât să lege raiul de bine. În acest sens, raiul este o afirmaţie a tot ceea ce este bine sau raiul este un loc al binelui absolut. Totuşi cine populează raiul? Sfinţii părinţi şi la fel de bine şi Biblia ne spun că raiul este populat de cete nenumărate de îngeri. Îngerii şi Dumnezeu sunt cei care locuiesc în rai.

Este evident că raiul este asociat cu binele, fericirea, lumina, frumuseţea şi tot ceea ce este pozitiv. Omul în sine este chemat să locuiască în rai. Acest lucru a fost afirmat de mai multe ori. Totuşi se poate ridica întrebarea: este loc pentru toată lumea în rai? Răspunul la această întrebare este unul pozitiv: este loc în rai pentru toate generaţiile de oamenii care au trăit de la începutul lumii şi care vor mai trăi în lume până la sfârşitul ei. Pe ce ne bazăm când spunem acest lucru? Ne bazăm când spunem acest lucru pe o afirmaţii care a fost făcută în Vechiul Testament de Sfântul Prooroc Iezchil: „Eu nu voiesc moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea sa şi să fie viu." (Iezechil 33, 11). Prin urmare ceea ce putem deduce de aici este faptul că Dumnezeu nu vrea ca omul să ajungă în iad ci mai mult ca el să se mântuiască şi la fel de bine să ajungă un cetăţean al raiului. Este evident din această afirmaţie că în rai este loc pentru toţii oamenii care ai trăit de la începutul lumii şi pentru toţi care vor trăi până la sfârşitul lumii. Este bine să avem acest lucru în vedere fiindcă mai mulţi cred că nu există loc pentru toată lumea în rai. Sunt mai mulţi care consideră că în cele din urmă Dumnezeu este Cel care îi predestinează pe unii la rai şi pe alţii la iad. Acest lucru a fost susţinut de un reformator al creştinismului pe nume Jean Calvin. Ortodoxia afirmă că Dumnezeu nu predestinează pe nimeni la iad sau la rai ci mai mult El lasă libertatea de alegere fiecăruia. Cum se face că Dumnezeu ne lasă liberi să optăm între iad şi rai? Acest lucru se face aşa fiindcă în cele din urmă faptele noastre sunt cele care ne definesc. Creştinismul ortodox este cel care susţine că cei care fac fapte bune se duc

8 La fel de bine în mai multe rugăciuni ale Bisericii Creştin Ortodoxe ne afirmă faptul că iadul este în josul universului şi raiul în susul universului. În troparul învierii pe glasul al II-lea ortodoxia afirmă: „când Te-ai pogorât la moarte, Cela ce eşti viaţa cea fără de moarte." Pogorârea la moarte ne arată că iadul este un loc care se află în sub univers. Dacă iadul este sub univers deducem că raiul nu poate fii decât deasupra universului. Totuşi, ca şi loc supranatural, raiul se poate actualiza pe pământ. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu este stăpân al raiului şi la Dumnezeu nimic nu este cu putinţă. Când am scris aceste rânduri am ştiut că ele vor fii găsite de mai multe persoane sceptice ca fiind naive. Acest lucru este aşa fiindcă omul postmodern crede numai în ceea ce este demnonstrat ştiinţific sau mai bine spus numai în ceea ce este palpabil. Totuşi, ar fii o mare greşală să considerăm că Dumnezeu ar locui sub univers.

în rai în timp ce cei care fac fapte rele se duc în iad. Acest lucru este simplu afirmat dar este mai greu de realizat atunci când îl punem în practică. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu nu se bucură atunci când cineva pierde raiul. Din contră. Dumnezeu se întristează atunci când cineva se rupe pe sine de comuniunea rauiului. De ce spunem că raiul este o comuniune? Spunem că raiul este o comuniune fiindcă această comuniune începe din lumea noastră prin comuniunea care se formează în Biserica Creştin Ortodoxă. Deducem din aceste afirmaţii că raiul este un lucru care se defineşte pe sine prin comuniune.[9]

CAPITOLUL 1

RAIUL CA DIMENSIUNE MISTICĂ

După cum am afirmat raiul este o dimensiune care nu ţine prea mult de lumea materială sau de cea fizică. Acest lucru este ceea ce ne facem să ne gândim la o altă dimensiune sau mai bine zis la o altă formă de existenţă a raiului. Ceea ce ştim din datele ştiinţifice este că lumea în care trăim sau mai bine spus universul în care trăim este format din trei dimensiuni: înălţime, lungime şi lăţime. Aceste dimensiuni sunt cele care definesc în mare tot ceea ce există. Totuşi, Biblia şi aghiografia creştin ortodoxă ne vorbesc de mai multe descoperiri, vedenii şi revelaţii pe care le-au avut protagoniştii ei. Aceste descoperiri şi revelaţii nu au venit din lumea fizică. Dacă ele nu au provenit din lumea fizică din ce lume de unde au provenit ele? Este foarte adevărat că ele au provenit din lumea mistică. Trebuie să ştim că există o dimensiune mistică. Această dimensiune mistică s-a făcut de mai multe ori cunoscută pe sine în lumea noastră. Cum s-a făcut ea pe sine cunoscută în lumea noastră? În primul rând ştim că Domnul Iisus Hristos a înviat. Învierea lui Hristos este un lucru care nu ţine de lumea fizică ci mai mult de lumea mistică. La fel de bine Hristos s-a înălţat la ceruri sfidând legile lumii materiale. Fără nici o îndoială înălţarea lui Hristos nu a fost un lucru care a ţinut de lumea materială ci de lumea mistică. Biblia ne mai spune că dreptul Enoh şi el a fost dus în rai cu trupul fizic. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu Sfântul prooroc Ilie şi mai apoi cu Sfânta Maria. Toate aceste lucruri atestă că pe lângă dimensiunea lumii materiale mai există şi o lume mistică sau o dimensiune mistică.[10]

Dacă raiul este o taină şi un lucru care ţine de lumea mistică cum putem ştii ceea ce trebuie să facem pentru a ajunge în rai? Trebuie afirmat că Dumnezeu nu ne-a lăsat

---

9 Nicolae Velimirovici, *Piramida raiului* (Editura Sofia: Bucureşti, 2014).

10 Termenul de mistică este un termen grecesc la origini şi provine de la cuvântul μυστιριον mister. Prin acest lucru înţelegem că mistica este tot ceea ce se referă la o dimensiune tainică ce în cele mai multe cazuri de descoperă pe sine celor care sunt iniţiaţi. Mistica în sine este un lucru definit de taină. Raiul în sine este o taină. Ceea ce ştim despre rai nu a venit în majoritatea cazurilor pe cale şltiinţifică ci mai mult pe cale mistică. Sunt mai mulţi care afirmă că mistica nu este în nici nu fel o ştiinţă. Evident, opiniile sunt împărţite. În sine trebuie să ştim că raiul poate fii şi o dimensiune cât se poate de ştiinţifică fiindcă mistica este o ştiinţă. Mistica nu este o ştiinţă ca oricare alta cum este matematica, biologia, fizica sau economia. Raiul este definit în sine prin elementul mistic şi el se descoperă pe sine numai celor care sunt vrednici de el. Atunci cum putem să fim vrednici de rai? Sumtem vrednici de rai când facem fapte bune şi când suntem oameni duhovniceşti.

fără de indicii despre ceea ce trebuie să facem pentru a ajunge în rai. În Biblie şi în scrierile sfinţilor părinţi ni se spune foarte clar că numai cei buni, morali şi virtuoşi vor ajunge în rai. Ce se v-a întâmpla atunci cu cei care apucă pe calea răului? După sfinţii părinţii trebuie să ştim că răul nu este un lucru impersonal ci mai mult răul absolut este personalizat. El este persoanalizat în cel rău sau diavolul. Cei care comit răul în această lume în mod repetat şi în mod regulat se pun pe sine în slujba celui rău sau a diavolului. Deşi sunt mai mulţi care ne spune că lucrurile nu sunt chiar atât de simple pe cum ar părea, în sine Biblia afirmă contrastul dintre alb şi negru, bine şi rău, frumos şi urât. Sunt mai mulţi sceptici care ne spun că în sine lucrurile sunt mult mai complicate şi că nu există numai alb şi negru în viaţa duhovnicească ci la fel de bine există foarte mult gri. Creştinsimul ortodox susţine că în această viaţă omul trebuie să facă o decizie ultimă sau finală referitor la care este opţiunea lui: a fii cu Dumnezeu sau a fii cu diavolul. Este adevărat că pentru mai multă lume nici nu se pune problema unei astfel de alegerii dar în sine alegerea finală este a omului şi el trebuie să ştie care îi sunt alternativele. De această alegere sfinţii părinţi ne spun că nici chiar îngerii din cer nu au fost cruţaţi. Între îngeri au fost şi unii care nu L-au ales pe Dumnezeu. Estimările făcute de sfinţii părinţi sunt că o treime de îngerii din ceruri au ales să nu Îl slujească pe Dumnezeu şi să urmeze un curs separat de voia lui Dumnezeu. Toate aceste lucruri sunt fapte care sunt definite de lumea mistică. În sens mistic alegerea dintre bine şi rău nu este văzută dar consecinţele ei sunt cât se poate de evidente. Ceea ce este suprinzător este că sunt mai mulţi care în istoria lumii au ales să slujească răului sau mai bine spus s-au lăsaţi duşi de lumea răului.[11]

Lumea mistică este o lume care se bazează pe elementul spiritual şi la fel de bine este mult mai deschisă în spre Dumnezeu decât lumea materială. Sunt mai mulţi care au susţinut în acest sens că lumea materială nu este bună fiindcă ea nu este la fel de deschisă în spre Dumnezeu ca şi lumea spirituală sau lumea mistică. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu a creat o lume materială bună dar sunt mai mulţi care au ajuns să absolutizeze lumea materială şi să susţină cu nu mai există nimic în afară de ea. În trecului creştinismului ortodox se cunoaşte o sectă care se numea secta encratiţilor care susţinea că lumea materială este rea şi omul este ţinut în această lume ca şi într-o captivitate. După cum am afirmat este adevărat că lumea matrială este opacă faţă de descoperirile care Dumnezeu le face în lumea mistică şi în lumea spirituală. Ceea ce trebuie să ştim este că raiul este o dimensiune mistică fiindcă el ţine de taină. Deşi raiul a fost revelat sau descoperit la mai mulţi sfinţi în sine pentru oamenii obişnuiţi el este un lucru ascuns care nu poate fii văzut. Deşi raiul este o entitate care ţine de lumea sprituală el se poate materializa sau mai bine spus poate fii simţit şi de omul fizic. Acest lucru este aşa fiindcă ştim că Domnul Iisus Hristos s-a înălţat cu trup în rai. Prin urmare, lumea materială într-un anume sens poate fii „absorbită” de lumea spirituală. Acest lucru este aşa fiindcă raiul este o dimesiune mistică sau tainică care ţine de oridinea supranaturală a lucrurilor. Se cunoaşte în acest sens cazul unui călugăr din vechime care a voit să ştie cum decurge timpul la Dumnezeu în rai. La acest călugăr i s-a arătat după slujba din mănăstirea lui o pasăre multicoloră care câta atât de frumos că la adus în extaz pe călugăr. Acesta a urmat pasărea şi a ieşit afară din mănăstire unde a ascultat pasărea timp de o oră. Când a ajuns în mănăstire şi-a dat seama că a ajuns după 300 de ani. O oră din cântatul păsării a făcut să dea timpul înainte cu 300 de ani.[12]

Lumea mistică nu este însă numai o lumea binelui şi a frumosului. Sunt mai multe prezenţa oculte şi malefice care se pot manifesta în sens mistic. Creştinismul ortodox

11 Traian Tandin, *Secte criminale* (Editura Tritonic: Bucureşti, 2008).

este cel care afirmă că între îngeri şi diavoli se dă o dispută pentru sufletele noastre ale tuturor. Atunci când facem fapte bune, când postim şi când ne rugăm nu facem decât să ajutăm lumea îngerilor lui Dumnezeu şi să înclinăm balanţa în favoarea lor. Când comitem răul, când facem fărădelegi şi când hulim pe Dumnezeu nu facem decât să ajutăm pe diavoli şi să înclinăm balanţa în favoarea lor. Aceste lucruri sunt afirmate din cele mai vechi vremuri de creştinsmul ortodox. Prin urmare în lumea mistică sunt prezenţi nu numai îngerii lui Dumnezeu ci şi diavolii care evident doresc să ne câştige pentru iad. Ceea ce ne spun sfinţii părinţi este că diavolii nu ne pot contrânge împotriva voinţei noastre la rău decât numai dacă şi noi consimţim la rău. Adevărul este că sunt mai multe înşelăciuni prin care diavolii ajuns să stăpânească pe oamenii. Aceste înşelăciuni sunt cele care ne fac să fim confuzi. Totuşi se ridică întrebarea: de ce Dumnezeu îngăduie lucrarea diavolilor în lumea noastră? Răspunul la această întrebare îl găsim în Vechiul Testament în cartea dreptulului Iov unde ni se spune că diavolul i-a cerut îngăduinţă lui Dumnezeu să îl ispitească pe Iov pentru a demonstra că el nu este credincios cu adevărat lui Dumnezeu ci mai mult numai pentru că a dobândit averi şi bunuri de la Dumnezeu. Ceea ce putem vedea este că diavolul nu a putut să îşi facă lucrarea lui nefasă asupra lui Iov fără îngăduinţa lui Dumnezeu. Prin urmare, este bine să ştim că diavolul nu poate trece în nici un fel dincolo de lucrarea lui Dumnezeu sau dincolo de voinţa lui Dumnezeu. Este cât se poate de adevărat că eventual lumea noastră nu ar mai fii existat de mult dacă Dumnezeu ar fii lăsat ca diavolul să îşi facă lucrarea lui în voia în lumea noastră. Aceste lucruri este bine să le ştim. Întâmplarea cu dreptul Iov şi ispitirea sa este o altă dovadă a faptului că există o lume mistică. Lumea mistică este compusă din îngeri şi diavoli. Aceştia trăiesc în două spaţii mistice separate care sunt denumite rai şi iad. În cuprinsul acestei cărţi ne vom referii mai mult la ceea ce este raiul şi la modalităţiile prin care putem să ajungem în rai. Mistica creştin ortodoxă ne spune că raiul a fost creat de Dumnezeu antecedent lumii în care trăim fiind de la începuturi locul slăşluirii îngerilor. În lumea modernă şi postmodernă există foarte multă îndoială în ceea ce priveşte existenţa lumii mistice fiindcă ni se spune că lumea mistică nu este în conformitate cu existenţa lumii materială. În sine lumea mistică este cât se poate de complementară lumii materiale. Acest lucru este aşa fiindcă în sine omul este o îngemămare dintre material şi spiritual. În timp ce trupul omului este de origine materială, sufletul omului este de origine spirituală.[13]

---

12 Pasărea pe care a văzut-o călugărul nostru a fost cel mai probabil un înger de-al lui Dumnezeu. Mistica creştin ortodoxă ne spune că timpul nu mai există în rai. Prin urmare nu se poate vorbii în sens propriu de un anumit timp în rai. În rai există numai un prezent continuu. Prin urmare este impropriu să vorbim în rai despre azi, ieri şi mâine fiindcă acestea sunt noţiuni temporale şi în rai nu există temporalitate. Aceste fapt trebuie să fie afirmat ca şi o realitate supranaturală. Deşi este mai greu de înţeles este bine să ştim că lumea noastră este doar un fel de simbol sau mai bine spus o prefigurare a raiului. Mai multe lucruri din lumea noastră nu îşi găsesc explicaţia decât în existenţa transcendentă a raiului. Timpul este unul dintre aceste lucruri. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă timpul nu poate să fie în nici un fel veşnic. Veşnicia este o dimensiune care există dincolo de timp şi acest fapt este bine să fie ştiut. În veşnicie timpul nu mai există ci totul este un prezent fără de sfârşit. Acesta este unul dintre motivele pentru care în rai vorbim despre o „tinereţe fără de bătrâneţe." Sfinţii de părăţi sunt de părere că în rai omul nu mai îmbătrâneşte ci este într-o stare de tinereţe continuă. După sfinţii părinţi bătrâneţea este o consecinţă a căderii omului.

Părintele Serafim, unul dintre schimnicii atenieni vorbea despre cauza intrării sale în monahism. Aşa a început istorisirea schimnicului: am avut o viziune în somn despre partea destinată celor păcătoşi în viaţa de dincolo. După o boală grea de două luni am slăbit foarte tare. În această situaţie văd doi tineri care au intrat la mine; ei m-au luat de mâini şi mi-au spus:

-Vino după noi!

Eu nu am simţit nici un fel de durere, m-am ridicat, am aruncat o privire spre pat şi am văzut că trupul meu era întins liniştit pe pat; atunci am înţeles că trebuie să părăsesc viaţa de pe pământ şi să apar în viaţa de dincolo. În chipurile acestor tineri am recunoscut că sânt îngeri şi eu am plecat cu ei. Mi-au fost arătate locurile pline de foc ale chinurilor şi am auzit gemetele celor care se chinuiau. Îngerii îmi arătau pentru ce fel de păcat este destinat fiecare loc de cazne în parte şi au adăugat:

- Dacă tu nu te laşi de obiceiurile pe care le duci în viaţa ta păcătoasă, iată şi locul care îţi este destinat pentru cazne!...

Pe urmă unul din îngeri a scos din flăcări un om, care era negru ca tăciunele, ars peste tot de la picioare până în cap şi legat în lanţuri. Amândoi îngerii s-au apropiat de cel în suferinţă, i-au dat lanţurile jos şi odată date lanţurile jos a dispărut şi negreala de pe el, iar omul a devenit curat şi luminos ca un înger; îngerii i-au dat haine strălucitoare, conforme cu noua lui situaţie.

- Cine este acest om? m-am hotărât să întreb îngerii.

- Acesta este un suflet păcătos, mi-au răspuns îngerii, care a fost îndepărtat de la Dumnezeu pentru păcatele lui; el trebuia să ardă veşnic în acel foc; dar părinţii acestui suflet au făcut multe fapte de milostenie, au dat multe pomeni, au plătit multe liturghii pentru pomenirea lui, au făcut multe parastase şi iată pentru mijlocirea părinţilor şi pentru rugăciunile Bisericii Domnul s-a milostivit şi i-a dăruit sufletului păcătos iertarea desăvârşită a păcatelor. El este eliberat de chinurile veşnice, iar acum se va înfăţişa în faţa Domnului şi se va bucura împreună cu ceilalţi sfinţi ai Lui. Când vedenia s-a terminat, mi-am revenit în fire şi am văzut că în jurul meu stăteau şi plângeau pregătindu-mă pentru înmormântare”.[14]

---

13 Florim Mihăiescu, *Omul în tradiţia creştină* (Editura Heruvim: Pătrăuţi, 2012).

14 Revista Pelerinul, (mai, 1862) p. 263. Întâmplare de la Diacon Gheorghe Băbuţ, *Viaţa dincolo de groapă* (Editura Pelerinul Român: Oradea, 2010). Este foarte adevărat că în cele mai multe cazuri viaţa mistică este alcătuită din descoepriri sau revelaţii pe care anumite persoane alese sau sfinte le au de la Dumnezeu. În Vechiul şi în Noul Testament sunt mai multe cazuri de acest fel. Revelaţii pe care Dumnezeu le oferă de cele mai multe ori urmăresc nu numai un scop informaţional şi la fel de bine viaţa duhovnicească a creştinilor ortodocşi. Ortodoxia mărturiseşte mai multe revelaţii sau descoperiri care le-au avut mai multe persoane alese ale Bisercii. Este bine să ştim că aceste descoperiri au avut loc pe cale mistică. Un fenomen mai recent care este la limita dintre investigaţia mistică şi cea ştiinţifică este moartea clinică. Mai toţi cei care au trecut prin moartea clinică au mărturisit că au fost conştienţi în tot acest timp cât au fost declaraţi morţi de medici. Mai mult decât atât, unii au mărturisit că au trecut printr-un tunel negru şi mai apoi s-au întâlnit cu o fiinţă de lumină care după unii a fost Iisus în timp ce pentru aţii ai fost un înger. După ce li s-a făcut un inventar sau o trecere în revistă a vieţii pe care au dus-o au fost întrebaţi dacă mai vor să se întorarcă în trup sau nu. Unora li s-a spus că nu a veniut timpul lor încă. Este posibil ca aceste viziuni ale celor aflaţi în moarte clinică să fie de la diavoli dar faptul că toţi cei care au trecut prin moarte clinică au mărturisit că au fost

Întâmplarea de mai sus este una cu un profund caracter mistic pe care îl putem vedea din descrierea celui care a fost protagonismul ei. Ni se spune în acest sens că doi îngeri s-au arătat într-o viziune lui Serafim care la acel timp nu era călugăr. Mai remarcăm că viziunea a avut loc în afară de trup. Este cât se poate de posibil că atunci când Dumnezeu doreşte limitele lumii fizice pot să fie depăşite. Acest Serafim a ajuns să trăiască o experienţă cât se poate de specială. A fost pur şi simplu răpit cu sufletul care a ieşit din trup pentru a fii dus de îngeri într-o altă lume care nu este accesibilă nouă. Această lume în care a fost dus Serafim este o lume care nu este accesibilă în mod obişnuit şi pentru acest lucru am ajuns să o denumim ca şi o dimensiune mistică. În dimensiunea mistică ne spune Serafim că a putut auzii mai multe gemete şi mai multe tânguiri şi a fost condus de doi îngeri care i-au arătat pentru ce păcat erau condamnaţi cei de acolo. Iată prin urmare o confirmare a faptului că există o separaţie dintre rai şi iad şi că în timp ce cei buni şi virtuoşi ajung în rai cei răi şi viciaţi ajung în iad. Aceste lucruri evident sunt fapte care au loc dincolo de limitele universului fizic sau material. Sunt mai mulţi care ne spune că în sine raiul este un loc undeva în cosmic pe o planetă sau într-o anumită constelaţie sau galaxie care este mult mai avansată decât a noastră şi care ajunge să ofere un stadiu pradisiac. Totuşi, o astfel de ipoteză este infirmată de mistica creştin ortodoxă care afirmă că raiul nu este produsul unei civilizaţii extraterestre cine este mai mult un loc care există în prezenţa lui Dumnezeu. Evident, acest fapt este cât se poate de neacceptat celor care susţin crezul în fenomenul OZN. Ceea ce trebuie să ştim este că raiul nu este în nici un caz o realitate care ţine de fenomenul OZN. Fenomenul OZN în sine este unul care după mai multe mărturisiri este de origine diavolescă şi este menit să câştige pe cât mai mulţi la iad.[15]

Ceea ce ne mai spune întâmplarea de mai sus este că îngerii au scos un om din flăcările iadului care se chinuia acolo. Acesta era legat cu lanţuri. După ce a fost dezlagat de aceste lanţuri sufletul a fost eliberat şi s-a luminat. Îngerii i-au spus lui Serafim că acesta a fost un suflet al unui om păcătos care merita chinurile veşnice. Este cât se poate de evident că în lumea sau dimesiunea mistică există o separaţie între iad şi rai care nu poate fii în nici un fel simţită de oamenii obişnuiţi. Această separaţie dintre rai şi iad a fost făcută o dată cu căderea diavolului şi a celor care i-au urmat lui din rai. Acest lucru confirmă ceea ce am afirmat mai sus că raiul este deasupra universului şi iadul este sub universul material. Prin urmare, acest univers se află la polul de influenţă a ambelor lumi. Este bine să ştim aceste lucruri fiindcă ele sunt cele care ne vor ajuta în viaţa duhovnicească. Totuşi, ceea ce ne spune întâmplarea de mai sus care a avut loc dincolo de trup şi de lumea materială este că îngerii lui Dumnezeu au stăpânire peste iad. Prin urmare îngerii lui Dumnezeu pot intra în iad şi scoate de acolo pe cei care au fost duşi eventual fără voia lor. Totuşi, aici avem de a face cu un caz aparte. Este vorba de un păcătos care în timpul vieţii sale a făcut şi unele fapte bune dar care mai mult a fost dominat de o viaţă a păcatelor. Acest păcătos a fost în cele din urmă scos din chinurile iadului şi a fost dus să intre în rai. Acest lucru s-a putut realiza pe baza rugăciunilor celor vii care au mijlocit pentru ei prin liturghii, părăstase şi alte rugăciuni. Iată un adevăr fundamental pe care îl deţine creştinismul ortodox: este vorba de faptul că rugăciunile celor vii pot să le ajute celor morţi. Sunt mai mulţi care ne spune că între cei morţii şi cei vii nu mai poate fii nici un fel de legătură şi nici un fel de

conştienţi în timpul morţii clinice este un fapt care nu poate fii contestat.

15 John Ankergerg şi John Weldon, *Realitatea despre OZN şi alte fenomene supranaturale* (Editura Agape: Făgăraş, 1997).

conecţie. Călugărul Serafim din întâmplarea de mai sus ne spune însă contrariul. El ne spune că rugăciunile celor vii le pot fii de folos celor morţi. Acesta este şi unul dintre motivele pentru care Biserica Creştin Ortodoxă se roagă pentru cei morţi. Moartea este o realitate crudă şi nemiloasă care a fost introdusă în lume de cel mai mare duşman al umanităţii: diavol. Totuşi, întâmplarea de mai sus ne spune că moartea nu este mai puternică decât Dumnezeu cum nici diavolul nu este mai puternic decât Dumnezeu. Dacă ar fii fost aşa lumea noastră nu ar mai fii existat de mai multă vreme. De fapt acest lucru l-am afirmat deja şi acum nu am făcut decât să îl întărim.[16]

Prin urmare, un lucru care îl afirmăm din mistica creştin ortodoxă este că rugăpciunile noastre pentru cei morţii nu rămîn fără de consecinţe. Pentru acest motiv nu este bine să uităm definitiv de cei morţii. Este adevărat că în lumea noastră există un principiu: morţii cu morţii şi vii cu vii. Deşi lucrurile stau aşa noi putem să îi ajutăm pe morţi. Nu ştim care dintre morţi s-au dus în rai şi care dintre ei s-au dus în iad. Oricum Biserica Creştin Ortodoxă ne cere să ne rugăm pentru sufletele celor morţi şi să ajungem să ne dăm seama că rugăciunile noastre nu sunt în van. Este adevărat că la triburile primitive de mai multe ori întâlnim un cult strămoşilor în care aceştia ajung să fie consideraţi un fel de zeităţi ancestrale. Acest cult al morţilor este negat de creştinismul ortodox care ne spune că rugăciunile Bisericii pot modifica starea sufletelor celor morţi. Prin urmare, ceea ce putem face pentru morţii din familia şi neamul nostru este să ne rugăm pentru ei. Evident, acest lucru este negat de mai mai multă lume care ne spune că rugăciunea nu mai poate face nici o diferenţă pentru cei morţi. Rugăciunea pentru morţii este un lucru care ne face să fim în comuniune cu cei care au părăsit această lume. Ar fii mult prea nepoliticos să nu ne mai aducem aminte de cei morţi. Un caz mai puţin cunoscut este al unui sfânt creştin ortodox care s-a rugat pentru sufletul unui împărat roman păgân [după toate probabilităţile este vorba despre sufletul împăratului Traian] şi în urma rugăciunilor sfântul a putut auzii vocea lui Dumnezeu care i-a spus: în cazul acesta te-am ascultat în rugăciune şi l-am mântuit dar să nu te mai rogi pentru păgâni. Sunt mai mulţi care după ce le moare cineva drag rămân cu un gust amar fiindcă nu au ajuns să facă mai multe pentru cel mort. Ceea ce pot face aceste persoane pentru cel mort este să se roage pentru el fiindcă mistica creştin ortodoxă ne spune că moartea nu este un final absolut. Moartea este un final în ceea ce priveşte relaţia sau legătura omului cu lumea materială sau cu universul pe

16 Faptul că moartea este o creaţie a diavolului este un lucru de care nu trebuie să ne îndoim. Originea morţii este antecednetă lumii noastre şi a apărut atunci când diavolul s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu şi a ajuns să se separe pe sine veşnic de Dumnezeu. Acest lucru a fost la prima apariţie a morţii prin faptul că diavolul s-a separat de Dumnezeu care este sursa vieţii şi dincolo de care nu poate exista viaţă. Moartea prin urmare s-a fondat pe o separaţie definitivă şi totală de Dumnezeu care este creator al vieţii. Prin lucrarea şi prin puterea diavolului moartea a pătrus şi în lumea noastră şi consecinţele ei le putem vedea în cimiritile noastre. Totuşi, Dumnezeu a creat pe om cu suflet nemuritor şi sufletul este un lucru care supravieţuieşte morţii. Ceea ce ţine de suflet este foarte mult decizia de urma lui Dumnezeu sau diavolului. Acest lucru este un fapt pe care orice suflet ajunge să îl hotărască liber. Ceea ce este bine să ştim este că în sens ultim nu Dumnezeu este autor al morţii. În Dumnezeu moartea există doar ca potenţialitate dar ea nu a ajuns să fie actualizată. Cel care a ajuns să actulizeze moarta a fost diavolul.

care îl ştim din astronomie. Aceste lucruri sunt cele care ne fac să fim deschişi mai mult în spre ceea ce are să ne comunice dimensiunea mistică.[17]

Totuşi, dincolo de toate cele afirmate mai sus se ridică întrebarea: cum poate cineva să comunice cu lumea mistică sau cum poate cineva să intre în contact cu dimensiunea mistică? Trebuie să ştim că în plan ştiinţific acest lucru este o imposibilitate. Ştiinţa din zilele noastre se rezumă doar la ceea ce poate fii experimentat prin intermediul simţurilor şi ceea ce este empiric. Prin urmare, pentru marea majoritate a marilor savanţi lumea mistică ţine mai mult de superstiţie şi de imaginaţie. Să fie aceste lucruri aşa? Cum se face că în secolul al IV-lea egumenul Vlasie a reuşit să ia trei mere din rai care aveau proprietatea de a vindeca pe cei care le consumau? Evident, acest lucru este un fapt pe care nu putem să îl trecem chiar aşa de uşor cu vederea. Sunt mai multe contacte cu lumea mistică care este alcătuită din rai şi iad. Aceste două spaţii ştim că sunt în atagonie şi de mai multe ori atagonia noastră se poate vedea şi în lumea noastră. Din iad iasă războaie, ură, crimă, violenţă, blasfemii şi toată răutatea. Din rai iasă pacea, înţelegerea, iubirea, răbdarea, fraternitatea, solidaritatea şi toate faptele bune. Prin urmare, lumea noastră şi universul în sine se aflã în graninţa confluenţei dintre două dimensiuni mistice: raiul şi iadul. Viaţa noastră pe pământ trebuie să fie definită de o căutare a raiului. Acest lucru a fost afirmat după cum deja am mărturisit de Domnul Iisus Hristos fiul lui Dumnezeu.[18] Ceea ce s-a putut vedea în lumea noastră este că de mai multe ori anumiţi membrii ai unor familii au dus o viaţă de libertinaj şi de promiscuitate în timp ce restul membrilor familiei au dus o viaţă de înfrânare şi virtute. Totuşi, pentru acei membrii buni şi virtuoşi Dumnezeu a mântuit pe cei mai puţini virtuoşi. Acest lucru ne spune că Dumnezeu este rezonabil. De mai multe ori în modernitate şi în postmodernitate s-a creat imaginea că Dumnezeu nu este rezolabil. Acest lucru este aşa fiindcă spun mai mulţi că dacă Dumnezeu ar fii cu adevărat Tatăl nostru aşa cu afirmă creştinismul ortodox el nu ar mai lăsa nici un suflet în iad. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu Tatăl deşi este Tatăl nostru El este un Tată drept care ne răsplăteşte pe fiecare după cum merităm. Prin urmare, creştinsimul ortodox susţine că paternitatea lui Dumnezeu este complementară cu dreptatea Sa. Acest lucru nu este înţeles de cei care susţin că în această viaţă pot face orice păcat doresc fiindcă în viaţa care v-a urma nu vor suferii nici o pedeapsă. Ştim din viaţa de zii cu zii că până şi părinţii noştrii biologici ajung să ne răsplătească şi să ne pedeapsească în funcţie de faptele pe care le facem. Prin urmare, chiar părinţii nostrii biologici ne pedepsesc şi ne răsplătesc cu dreptate. Acest lucru este valabil şi în sens creştin

17 Radu Teodorescu, *Misticul şi mistica creştin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2016).

18 Libertatea cu care Dumnezeu ne-a înzestrat este un lucru care este mai greu de înţeles pentru mai multă lume. Este bine să ştim aceste fapte pe fondul unui curent de scepticism care există în lumea noastră. Mărturiile pe care le avem din lumea mistică sunt însă prea zdrobitoare ca să le trecem cu vederea. Omul este liber în această viaţă să facă ceea ce doreşte dar la sfârşitul ei el v-a dar seama de ceea ce a făcut. Acest lucru evident este contestat dar în sine este ceea ce afirmă creştinismul ortodox. Biblia afirmat că sunt două drumuri mistice care sunt deschise în faţa omului: unul este destrăbălării şi răului care este larg şi care duce în iad şi altul este al abstineţei şi al binelui care este îngust şi care duce în rai. Acest lucru este valabil de la Hristos încoace. Asemenea cu un supraveghetor care la finalul lunii îşi răsplăteşte angajaţii cu salariile pe care le merită şi Dumnezeu Tatăl răsplăteşte pe cei care s-au nevoit în această lume să fie buni şi virtuoşi.

ortodox. În secolul al III-lea Origen al Alexandriei a fost cel care a emis celebra doctrină a aposatastazei în care spunea că iubirea lui Dumnezeu nu v-a tolera veşnic damnarea diavolilor şi a păcătoşilor fiindcă în cele din urmă El este un Tată care îşi iubeşte creaţia şi făpturile Sale. A fost nevoie de un sinod ecumenic care s-a întrunit în anul 553 pentru a respinge apocatastaza lui Origen care susţinea că la finalul timpului şi al istoriei diavolii şi păcătoşii vor fii mântuiţi. Creştinismul ortodox a respins apocastastaza care mai poate fii întâlnită şi în zilele noastre. În zilele noastre sunt mai multe curente New Age care ne spun că în sine toate religiile sunt adevărate şi că indiferent în cine crezi: Iisus, Mohamed, Buda sau Zoroastru în cele din urmă tot te vei mântui fiindcă toate aceste credinţe duc în cele din urmă la unul şi singurul scop: mântuirea omului.

New Age-ul este una dintre cele mai asemănătoare religii cu apocastastaza lui Origen. Acest lucru este aşa fiindcă el promovează un fel de acceptare universală a tuturor religiilor tocmai pe baza faptului că în infinitatea Lui Dumnezeu este deschis la toate credinţele şi la toate religiile. După cum creştinismul ortodox a respins apocatastaza la fel de bine el respinge în zilele noastre şi New Age-ul. Acest lucru este aşa fiindcă sunt mai multe credinţe religioase care nu are nimic de a face cu Hristos şi cu ceea ce a propovăduit El. Credem în acest sens că Hristos a propovăduit cu tărie creştinismul ortodox. Creştinismul ortodox este un lucru care poate fii experimentat atât în sens ştiinţific cât şi în sens mistic. Creştinismul ortodox ne demonstrează că nu putem crede orice şi oricum ci mai mult decât toate trebuie să fim deschişi în spre ceea ce ne revelează Dumnezeu. Curentele New Age din zilele noastre propovăduiesc un fel de „unitate transcednetă” a tuturor credinţelor chiar şi a magiei. Ceea ce trebuie să deprindem din dimensiunea mistică a creştinsimului ortodox este separaţia dintre căile lui Dumnezeu şi căile diavolului. Este foarte adevărat că dintre modul în care operează Dumnezeu şi cel în care operează cel rău este o distanţă ca de la cer la pământ. Acest lucru este de mai multe ori cât se poate de anihilat de diferitele credinţe sincretice care se cheamă pe sine unele care îi urmează lui Hristos.[19] Prin urmare, trebuie să ştim că în sensul misticii creştin ortodoxe sunt mai multe curente contrafăcute. Acest lucru este aşa fiindcă cel răul sau diavolul doreşte să înşele pe cât mai multă lume şi pe cât mai mulţi pentru a fii duşi în iad. Trebuie să ştim că Dumnezeu nu v-a pedepsii pe cei care au fost înşelaţi de diavol ci mai mult v-a junge să facă o separţie dintre cei care au fost înşelaşi şi cei care au ajuns să urmeze diavolului din propria voinţă sau din propria libertate.

În marea majoritate a cazurilor omul este sceptic în ceea ce priveşte existenţa raiului. Cum să crezi că nu totul se termină cu moartea? Din moment ce moartea este atât de cruntă şi nemiloasă cum este posibil să mai existe o viaţă dincolo de ea? Aceste întrebări de mai multe ori au aruncat pe mai multă lume în ateism şi nihilism fiindcă în sine este greu de acceptat că mai există ceva dincolo de această viaţă. Totuşi religia ne spune cu totul altceva. Marea majoritate a crezurilor religioase din istoria lumii şi au umanităţii s-au fondat şi s-au centrat pe credinţa că mai există o altă viaţă dincolo de moarte.[20] Prin urmare, este adevărat că sunt mai mulţi care au o oarecare dreptate atunci când sunt sceptici referitor la existenţa raiului. Acest lucru este aşa fiindcă din morţi nu s-a mai întors nimeni. Totuşi, ştim că Domnul Iisus Hristos a înviat din morţi şi El a adus mărturie despre existenţa raiului. Domnul Iisus Hristos nu a fost o persoană oarecare ci a fost Fiul lui Dumnezeu întrupat. Dacă Fiul lui Dumnezeu întrupat ne-a spus că există rai trebuie să Îl credem şi să ne bazăm pe afirmaţiile Sale. Noul Testament afirmă cu tărie credinţa în rai care este găsit cu mai multe denumiri: cetate

19 Dan Bădulescu, *Împărăţia răului: New Age* (Bucureşti, 2001).

(Evrei 11, 10), patrie cerească (Evrei 11, 16), cer nou (Apocalipsă 21, 1-4). Tot Biblia ne mai spune că numele drepţilor sunt scrise în rai (Luca 10, 20). La fel de bine mai aflăm din Noul Testament că raiul este un loc al dreptăţii (2 Petru 2, 12). Iată prin urmare că avem mai multe motive să credem în existenţa raiului. În sine după cum putem să înţelegem fără de rai viaţa omului pe pământ ar fii fără de sens sau lipsită de un înţeles.

Sunt mai mulţi care cred că viaţa pământească este mai mult un fel de test pe care Dumnezeu îl face pentru a îşi da seama cine este vrednic şi cine nu este vrednic de rai. Este greu de spus dacă viaţa noastră pe pământ este un test prin care suntem trecuţi pentru a definitiva starea noastră ultimă şi veşnică. Raiul este un loc pe care Dumnezeu l-a creat mai înainte de lume şi de timp. El prin urmare este un spaţiu transcendent care depăşeşte capacităţile noastre de înţelegere fiindcă nu ştim exact cum există el. Ştim că raiul a venit de la Dumnezeu şi fără de Dumnezeu nu ar putea exista. După cum am afirmat în rândurile de mai sus au fost persoane care în timpul vieţii pământeşti au fost învrednicite să ajungă să vadă raiul. Am dat exemplul din Egiptul secolului al IV-lea în care egumenul Vlasie şi călugărul bucătar Eufrosin au ajuns să vadă şi să intre în rai. Să fi fost doar imaginaţia lor ceea ce au experimentat? Cu siguranţă că nu. Dumnezeu a deschis raiul sau mai bine spus a lăsat pe cei vrednici să se convingă de existenţa lui. Am vorbit de cazurile Sfântului Ioan Teologul şi a Sfântului apostol Pavel care şi ei s-au învrednicit să vadă raiul şi asta acum 2000 de ani. Este adevărat că descoperirile raiului nu au fost în istorie asemenea buletinelor de ştiri pe care le vedem zilnic dar ceea ce trebuie să ştim şi să credem este faptul că mai mulţi oamenii şi mai ales sfinţi au avut descoperiri ale raiului în timpul istoric în care cu toţii trăim. Se cuvine să avem încredere în sfinţi care nu au nici un motiv să ne mintă sau să ne înşele. Cu toate aceste mărturii pe care le avem din vieţile sfinţilor sunt mulţi care nu vor să creadă în rai. Acest lucru este aşa fiindcă în lumea noastră sunt mulţi împietriţi sufleteşte care se agaţă numai de existenţa lumii de aici. Mistica creştin ortodoxă ne spune că viaţa noastră pe pământ care de mai multe ori este presărată de suferinţă şi necazuri este doar un preambul pentru viaţa de apoi sau pentru rai. Dacă ne vom uita în jurul nostru ceea ce putem concluziona este că lumea noastră este departe de a fii acolo unde trebuie să fie. Sunt mai multe războaie, violenţă, teroare, suferinţă, dureri şi necazuri care nu au de mai multe ori nici un fel de justificare. Toate aceste lucruri ne fac să credem că stadiul actual al lumii nu poate fii ultimul cuvânt în ceea ce priveşte existenţa noastră. Trebuie să fie ceva mai mult dincolo de imperfecţiunile şi de necazurile lumii în care trăit. Acesta este raiul. Oamenii au crezut în existenţa raiului din cele mai vechi vremuri. Biblia mărturiseşte că primii oamenii s-au bucurat de existenţa raiului până ce au fost duşi în păcat de cel rău sau diavolul.

20 Trebuie să evidenţiem faptul că crezul în viaţa de apoi este comun la mai toate credinţele religioase ale lumii într-o formă sau alta. Acest lucru ne spune că nu trebuie să ne pierdem nădejdea în ceea ce priveşte viaţa de apoi. Trebuie amintit aici că până şi credinţele păgâne ale umanităţii au crezut şi au afirmat existenţa unei alte vieţii după moarte. Aceste fapte sunt cele care ne spun că la fel de bine şi noi creştinii ortodocşi trebuie să avem credinţă în religia noastră. Creştinismul ortodox se deosebeşte de catolicism prin faptul că nu admite existenţa purgatoriului care după catolici este un loc intermediar între rai şi iad în care cei care au făcut păcate mici ajung să le expieze. Crezul în purgatoriu este un adaos ce nu poate fii acceptat el nefiind propovăduit de Domnul Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos a propovăduit „Împărăţia cerurilor” dar nu a făcut niciodată referinţă la existenţa unui purgatoriu.

Faptul că există rai este un lucru afirmat de mai toate marile curente religioase ale umanităţii.[21]

În acest capitol am făcut o afirmaţie care pentru mai multă lume ar putea să fie cât se poate de lipsită de concludenţă. Am afirmat că raiul este o dimenesiune mistică. Acest lucru înseamnă că pentru noi cei care trăim în această viaţă pământească raiul este o taină. Este o taină momentul în care a fost creat raiul fiindcă nu ştim când a fost creat. Este o taină cât de mare este raiul fiindcă nu ştim mărirea şi lungimea sau lăţimea lui. Este o taină pentru noi cum va fii în rai sau ce este comun lumii de aici şi raiului. S-au găsit mai mulţi care să facă tot felul de presupuneri cu pirvinţă la rai dar ceea ce trebuie să fim convinşi este că raiul este o taină bine păstrată. Deşi nu ştim multe lucruri desper rai ştim totuşi că sunt mai multe lucruri care au fost experimentate despre rai. Raiul este un loc al celor buni şi virtuoşi, raiul este un loc al bucuriei şi al fericirii veşnice. Cum şi în ce mod se vor realiza toate aceste lucruri rămâne o taină. Mari savanţi ai lumii care au studiat universul au ajuns la concluzia că nu există numai universul nostru material ci la fel de bine există şi ceea ce ei au denumit ca şi „universuri paralele." Fără nici o îndoială că putem denumii raiul un „univers paralel."[22] Din moment ce existenţa lui Dumnezeu este dincolo de capacitatea noastră de cuprindere şi de înţelegere este bine să ştim că în această categorie există şi raiul. Raiul este un lucru care depăşeşte putinţa noastră de a îl cuprinde şi a îl înţelege. Totuşi, pentru ca omul să aibă anumite idei despre rai, raiul se aseamănă într-un anume fel cu lumea noastră. Am văzut mai sus că autorii biblici denumesc raiul „un cer nou". Este foarte adevărat că acest „cer nou" este un lucru care are de a face cu faptul că cerul noastru este doar o prefigurare a raiului. Este prin urmare că viaţa noastră pe pământ este doar o prefigurare a vieţii de apoi sau a raiului? În această viaţă ajungem să ne pregătim mistic pentru rai. Am putea afirma că viaţa noastră de pe pământ este mai mult decât orice un fel de tranziţie. Viaţa pământească este o tranziţie în spre ceva mai bun. Sunt mulţi care nu consideră că noi ne-am afla într-o tranziţie. Acest lucru este aşa fiindcă unii se agaţă numai de ceea ce există în lumea noastră fără să mai dorească să Îl vadă pe Dumnezeu. Acolo unde nu există credinţă în existenţa lui Dumnezeu nu poate fii vorba nici despre credinţă în existenţa raiului. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă existenţa lui Dumnezeu se leagă foarte mult de existenţa

---

21 Miriam van Scott, *Encyclopedia of heaven* (Thomass Dune, 1999).

22 Teoria universurilor paralele este postulată de mai multe ori la marii savanţi ai zilelor noastre. Acest lucru fiindcă sunt mai mulţi care nu cred că există numai universul nostru. După cum putem înţelege aceste universuri paralele nu fac decât să confirme faptul raiul şi iadul sunt două universuri paralele cu alte noastre. Prin urmare, nu trebuie să credem că numai raiul este un univers paralel ci la fel de bine trebuie să fim conştienţi că şi iadul este un univers paralel. Acest univers paralel este unul al distrugerii şi al răutăţii. Sunt mai mulţi ontologi şi filosofi care au vorbit de faptul că iadul este mai mult nonfiinţă. În sine iadul nu este nonfiinţă ci mai mult un fel de subfiinţă. În iad toate trăsăturiile fiinţei sau ale fiinţări s-au pierdut şi au fost schimonosite. În sens ontologic iadul este o caricatură a fiinţei şi a fiinţării. Tendinţa iadului este de a reduce totul la nefiinţă dar fiindcă acest lucru nu este ontologic posibil iadul este un loc al chinurilor care sunt bazate pe imposibila dorinţă de a ieşii din fiinţă şi a merge în spre nonfiinţă. Prin urmare iadul nu este nonfiinţa sau nimicul ci este un stadiu şi mai inferior decât acestea.

raiului. Aceste două elemente nu pot fii despărţite una de alta deşi sunt mai mulţi care consideră că nu este aşa.

Credinţa în Dumnezeu este un lucru care ne duce la existenţa raiului. De ce este acest lucru aşa? Sau mai bine spus ce legătură poate să fie între existenţa lui Dumnezeu şi existenţa raiului? Raiul şi existenţa lui Dumnezeu sunt două lucruri care nu pot fii despărţite fiindcă Dumnezeu este autor al raiului. Sunt mai mulţi care se întreabă dacă Dumnezeu a creat şi alte lumii decât cea de pe planeta Terra. Ei bine, creştinismul ortodox ne spune că da, Dumnezeu a creat şi alte lumii şi este vorba mai mult decât toate de rai. Deşi ştim că raiul este populat cu îngeri nu se ştie un număr exat al îngerilor din rai. Acest lucru ne duce din nou la concluzia că raiul este o dimensiune mistică. Mistic de mai multe ori raiul a fost simţit de oamenii. Sunt mai mulţi care în anumite momente au devenit conştienţi că mai există o dimensiune sau un univers paralel cu lumea noastră. Este bine să ştim că acest „univers paralel” nu este o dimensiune magică. Pentru mai multă lume raiul este un loc al magiei. Acest lucru este aşa fiindcă sunt mulţi care nu sunt capabili să facă diferenţa dintre magie şi mistică. Trebuie să ştim că mistica creştin ortodoxă nu este în nici un caz magie. Magia este un lucru care ţine de forţele demonice care şi ele operează în această lume. La fel de bine magia se mai leagă şi de ocultism. Mistica creştin ortodoxă este un lucru care ne spune că ajungem să experimentă raiul mai mult prin rugăciune. Ce este rugăciunea? Rugăciunea este o formă de a intra în comuniune cu Dumnezeu. Sunt mulţi care consideră că rugăciunea este doar o formă de a îi cere lui Dumnezeu anumite bunuiri şi beneficii. Ceea ce afirmă mistica creştin ortodoxă este că rugăciunea este şi o formă de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Fără nici o îndoailă nu putem gândii raiul ca fiind lipsit de comuniunea lui Dumnezeu. În acest sens trebuie să afirmăm că nivelul cel mai strâns de comuniune cu Dumnezeu este realizat de om în rai. Este foarte adevărat că în viaţa pământească omul ajunge numai la o stare relativă de comuniune cu Dumnezeu fiindcă în această viaţă omul trebuie să se îngrijească de lucrurile pământeşti. Într-un anume sens, lumea pământească se opune comuniunii depline care trebuie să existe între Dumnezeu şi om. Raiul este un loc în care omul v-a ajunge să Îl vadă pe Dumnezeu faţă către faţă.[23]

Prin urmare, mistica creştin ortodoxă este un lucru care ne deschide în spre o altă dimensiune. Este vorba fără doar şi poate de dimensiunea existenţei lui Dumnezeu. Acest lucru omul începe să îl facă în această lume dar numai parţial. Adevărata comuniune cu Dumnezeu se v-a realiza în sens mistic numai în rai. Este foarte adevărat că sunt mai multe concepţii neortodoxe referitoare la rai. Una dintre cele mai întâlnite este cea hedonistă. Hedonismul ştim că este curentul filosofic care consideră că scopul vieţii nu este comuniunea cu Dumnezeu ci mai mult plăcerea. Este raiul un loc exclusiv al plăcerii şi al plăcerilor? Ceea ce trebuie să ştim este că există o mare diferenţă dintre fericire şi plăcere. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă deşi raiul este un loc al bucuriei şi fericirii veşnice acest lucru nu înseamnă că raiul este un loc al plăcerilor hedoniste. Mai ales în credinţele islamice raiul este un loc al plăcerilor erotice în care cei care vor ajunge acolo or ajunge să îşi satisfacă la infinit plăcerile erotice. Raiul este un loc în care plăcerile erotice sunt depăşite fiindcă omul ajunge să trăiască în comuniune cu Dumnezeu. Nu putem clasifica comuniunea cu Dumnezeu ca fiind un loc al plăcerii erotice. Adevărul este că sunt mai mulţi în lumea noastră care ajung să considere plăcerile animalice ca şi cele care fac parte din rai. Faptul că raiul este un loc al plăcerilor transcedente este un lucru pe care l-a afirmat Sfântul apostol

23 Grigorie cel Mare, *Dialoguri despre moarte* (Editura Amacord. Timişoara, 1998).

Pavel. Iată ce ne spune el: „cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (1 Corinteni 2, 9).[24] Prin urmare, ceea ce trebuie să ştim este că raiul este un loc în care plăcerile sunt mult mai mult şi mai presus de plăcerile erotice care unii ajung să se absolutizeze încă din această viaţă. Evident, acest lucru este mai greu de înţeles pentru cei care ajung să judece şi să vadă raiul numai în raport cu lumea de aici.

Mistica creştin ortodoxă este un lucru care ne face să fim deschişi în spre alte realităţi pe care Dumnezeu doreşte să ni le descopere. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori este negat şi trecut cu vederea de oamenii care nu vor să ştie de nici un fel de mistică. Sunt mai mulţi care neagă că mistica creştin ortodoxă ne-ar putea pune în comuniune cu Dumnezeu. Pentru adevăratul mistic creştin ortodox comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care ajunge să îl experimenteze parţial în această viaţă şi total în viaţa de apoi. Lumea de azi este cât se poate de închisă în spre experienţele mistice creştin ortodoxe în aşa măsură că sunt mi mulţi care nici un cred că mistica poate să ne fie de un folos. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu este Cel care a lăsat ca raiul să fie o taină. Prin urmare trebuie să ne încredem în Dumnezeu şi să Îl lăsăm pe Dumnezeu să face ceea ce El consideră că este mai bun pentru noi. După cum am putut vedea în lumea noastră există foarte multă neîncredere în Dumnezeu. Sunt mai mulţi care sunt atât de încrezători în propriile lor puteri că ajung să considere că Dumnezeu trebuie să le confirme şi să le îndeplinească tot ceea ce doresc ei. Este bine să ştim că în această lume nu suntem puşi să fim ca într-un fel de competiţie pentru a ajunge să intrăm în rai. Sunt mai mulţi care fiind dominaţi de spiritul de competiţie ajung să deteste pe oamenii buni şi evlavioşi fiindcă ei sunt cei care consideră că în cele din urmă vor ajunge în rai şi numai ei se vor bucura de fericirile de acolo. Ceea ce ignoră aceşti „competitori ai raiului” este că raiul este un spaţiu al comuniunii.” Este foarte greu pentru cei egoişti şi individualişti să se deschidă comuniunii raiului. Aceştia consideră că raiul este dincolo de toate un loc al fericirii egoiste şi individualiste. Biblia şi mistica creştin ortodoxă ne spun tocmai contrariul: raiul nu este în nici un fel un loc al individualismului şi al egoismului. Nu există loc şi spaţiu pentru individualism şi pentru egoism în rai. Prin urmare, intrararea în rai se face în comuniune. În această viaţă suntem chemaţi să trăim în comuniune care este dincolo de toate o prefigurare a raiului. Cine nu poate trăii în această viaţă în comuniune este puţin probabil că v-a ajunge să trăiască în viaţa de apoi în comuniune. Comuniunea este un lucru care are la bază iubirea iar raiul este un loc exclusiv al iubirii duhovniceşti. Nu există loc în rai pentru ură şi pentru invidie. Aceste lucruri sunt mai mulţi realităţi pe care le întâlnim în lumea de aici. Ele nu vor mai exista în rai fiindcă sunt opuse lui. După cum am spus, sunt lucruri pe care le ştim despre rai şi lucruri pe care nu le ştim. Prin mistica creştin

---

24 Sunt mai mulţi sfinţi părinţi dintre care se evidenţiază Sfântul Maxim Mărturisitorul care ne spune că ţelul vieţii omului este să găsească plăcerea şi să evite durerea. Dar ceea ce se poate vedea este că de cele mai multe ori după plăcere urmează durerea. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă omul ajunge să absolutizeze plăcerea şi să deteste durerea. Omul care bea primul pahar de alcool simte plăcere. Când ajunge să fie beţiv el nu mai simte plăcere ci mai mult el simte durerea dependenţei prin care el nu se mai poate dezlipii de plăcere. Omul care ia primele droguri simte plăcerea. După ce a ajuns un toxicoman dependent de droguri el nu mai simte plăcerea ci mai mult durerea dependeţei. Acest lucru ne spune că plăcerile părimaşe nu sunt în nici un sens plăceri adevărate. Trebuie să fim deschişi în spre plăcerile duhovniceşti care nu sunt sub nici o formă plăceri pătimaşe.

ortodoxă şi prin invertigaţie mistică de mai multe ori sfinţii creştin ortodocşi au ajuns să îşi clarifice nedumeririle pe care le-au avut despre rai.[25]

Odată, spune Sfânta muceniţă Perpetua, în temniţă, pe vremea unei rugăciuni comune, involuntar am pronunţat numele fratelui meu Diocrit care a murit. Din învăţătura acestui gest involuntar am început să suspin şi să mă rog pentru el în faţa Domnului. în noaptea următoare am avut o vedenie. Dintr-un loc întunecat văd că apare fratele meu Diocrit, dintr-o căldură puternică şi chinuit de sete, murdar şi palid; pe faţa lui era rana cu care a murit. Între mine şi el era o prăpastie adâncă şi nu ne puteam apropia unul de celălalt. În apropierea locului unde stătea Diocrit era o ridicătură cu un rezervor cu apă mai înaltă decât el, iar Diocrit se tot întindea să ajungă la apă. Eram îndurerată că înălţimea ridicăturii împiedica putinţa fratelui meu de a ajunge la apă, pentru a-şi astâmpăra setea. După ce m-am trezit, eram conştientă că fratele meu este în chinurile iadului, dar am crezut că rugăciunea mea îl poate ajuta în suferinţele lui. În fiecare zi şi noapte m-am rugat cu gemete şi plâns în suspine, ca el să-mi fie dăruit. În aceaşi zi în care am rămas legaţi unul de altul în temniţă, am avut o viziune nouă: locul ce l-am văzut întunecos, acum era luminos şi Diocrit, curat la faţă, într-o îmbrăcăminte prea frumoasă şi se desfăta în umbra răcoroasă. Acolo unde a fost rana, am văzut că a rămas numai urma, iar marginea rezervorului nu depăşea cu înălţimea mijlocul lui, putând ajunge cu uşurinţă la apă. Pe marginea rezervorului stătea o cană de aur plină cu apă. Diocrit a început să bea din cană, iar apa nu scădea. După ce şi-a astâmpărat setea, el s-a îndepărtat şi a început să se bucure, iar cu aceasta s-a terminat apariţia. Atunci am înţeles că el s-a eliberat de pedeapsă.

Întâmplarea de mai sus o avem din viaţa Sfintei Perpetua. Fără nici o îndoială este vorba despre o experienţă mistică şi una care a fost extrem de profundă. Sfânta ne spune că fratele ei Diocrit a murit şi ea nu ştia starea lui dacă ne află în rai sau în iad. Deşi era închisă în închisoare fiindcă era creştină [Sfânta Perpetua a trăit pe vremea persecuţiilor anitcreştine din timpul imperiului roman] ea şi-a adus aminte de frate ei Diocrit şi a început să se roage pentru el. Iată prin urmare că rugăciunea este o cale a experienţei mistice.[26] Este de amintit aici că rugăciunea Sfintei Perpetua pentru fratele ei a fost atât de puternică încât ea a început să suspine. Iată că această rugăciune nu a rămas fără răspuns fiindcă în noaptea următoare sfinta a avut o vedenie sau mai bine spus o descoperire de la Dumnezeu. Aici ea a putut vedea că fratele ei Diocrit a ajuns în iad. Aici el se chinuia de sete, stătea în murtărie şi era palid. Sfânta ne spune că între el

25 Ilie Cleopa, *Mânca-v-ar raiul* (vol. 1, 2, 3).

26 Rugăciunea este o cale a experienţei mistice şi acest lucru a fost atestat de mai mulţi sfinţi creştin ortodocşi. Este bine să ştim acest lucru într-o lume care nu pune mare preţ pe rugăciune. Prin rugăciune ajungem în cele mai multe situaţii să avem descoperiri de la Dumnezeu. Dacă aceste descoperiri pe care le cerem de la Dumnezeu nu apar aşa cum am voit noi este un sens că Dumnezeu consideră că nu ne sunt folositoare. Trebuie să ştim că Dumnezeu răspunde numai la rugăciunile pe care El consideră că ne sunt folositoare. În acest sens este bine să fim în conformitate cu voia lui Dumnezeu care ajunge să ne fie un fel de îndreptar şi de ghid în viaţa de zii cu zii. Prin urmare, rugăciunea este o formă de comuniune cu Dumnezeu care ne descoperă ceea ce este folositor şi ceea ce este bine pentru noi. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu ştie mai bine ceea ce este bun pentru noi decât ştim noi. Se poate în acest sens ca noi să considerăm că un lucru este folositor pentru noi în timp ce în realitate el nu este.

şi ea era o prăpastie adâncă ce nu putea fii trecută şi care ăi ţinea la distanţă unul de altul. Despre această prăpastie ne vorbea şi Mântuitorul Iisus Hristos în pilda bogatului şi a săracului Lazăr. După ce bogatul a murit şi a ajung în iad a putut vedea că între iad şi rai era o prăpastie ce nu putea fii trecută. Acelaşi lucru l-a experimentat şi Sfânta Perpetua care a putut să îşi vadă fratele Diocrit în chinurile iadului dar nu a putut să ajungă la el. Un alt amănunt pe care ni-l dă sfânta este că lângă Diocrit care se afla într-o căldură infernală era un rezervor cu apă din care acesta ar fii dorit să bea să îşi potolească setea dar nu reuşea să ajungă la el. Să ne aducem aminte că în vechime se spune că Sisif care a fost un om foarte rău a ajuns în chinurile iadului unde era pus să suie o piatră pe un munte şi când ajungea în susul muntelui piatra se rostogolea înapoi. Apoi calvarul se repeta din nou. La fel şi fratele Sfintei Perpetua, putea vedea apa dintr-un rezervor dar când se întindea să bea din ea, nu putea ajunge la ea. Acesta sunt probabil unele dintre chinurile iadului. Din viziunea de mai sus Sfânta Perpetua a putut concluziona că fratele ei este în chinurile iadului. Totuşi sfânta nu a deznădăjduit de iubirea lui Dumnezeu şi a început să se roage pentru fratele ei Diocrit. Sfânta Perpetua ne spune că din acel moment a început să se roage cu gemete şi a plâns cu multe suspine pentru fratele ei. Iată un exemplu de iubire frăţească din care la fel de bine şi noi am am putea să luăm exemplu. De mai multe ori rudele din zilele noastre nu vor să ştie unele de altele. Exemplul de mai sus ne spune că iubirea Sfintei Perpetua pentru fratele ei a mers atât de mult că ea a trecut chiar şi dincolo de moarte. Cu adevărat acesta este un exemplu pentru noi care suntem în mai multe cazuri împietriţi la inimă. Părea că totul este pierdut şi nu mai era nici o şansă pentru fratele ei care urma să rămână o veşnicie în chinurile iadului.[27]

Iată că rugăciunile Sfintei Perpetua nu au fost în van fiindcă după câteva zilele de rugăciunea a putut să îl vadă pe fratele ei Diocrit într-un loc luminos şi frumos mirositor în care nu mai era nici un chin şi în care el se bucura fiindcă frumos îmbrăcat. Mai mult el avea un pahar de aur cu care îşi astâmpăra setea şi acest rezervor deşi bea din el apa nu se împuţina. Sfânta Perpetua a înţeles atunci când fratele ei a fost mântuit şi a trecut din chinurile iadului în bucuria raiului. Avem aici un caz care ne spune un lucru fundamental: că sfinţii pot mijlocii pentru noi. Sfânta Perpetua este o sfântă care este prăznuită în Biserica Creştin Ortodoxă pe data de 1 februarie. Sunt mai mulţi care ne spune că sfinţii nu pot să ne ajunte în mântuire şi tot ceea ce putem face este să nu rugăm numai pentru noi. Avem în povestea de mai sus un caz de o sfântă care a ajuns ca prin rugăciunile ei să îşi scoată fratele din flăcările iadului şi să îl ducă în bucuria şi fericirea raiului. Sunt mai mulţi care consideră astfel de întâmplări ca şi simple imaginaţii dar pentru noi creştinii ortodocşi descopeririile sau vederiile pe care le-au avut sfinţii nu sunt simple imaginaţii ci sunt foarte mult moduri în care Dumnezeu de mai multe ori Se face cunoscut pe Sine mai ales sfinţilor. Iată prin urmare că rugăciunile fraţilor pentru fraţii lor pot să tracă chiar şi dincolo de chinurile iadului. Acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi. Este adevărat că cu toţii avem o rudă sau un prieten care a părăsit această lume despre care am dorii să ştim mai multe. Dumnezeu a lăsat exemplu Sfintei Perpetua pentru a ne întării în convingerea că rugăciunile noastre atunci când sunt făcute cu tărie pot să scoată din iad sufletele. Probabil că sunt multe astfel de sufletele care au nevoie de rugăciunile noastre.[28] În întâmplarea cu

27 Părintele Mitrofan, *Viaţa repausaţilor noştrii* (Editura Credinţa Strămoşească, 2010).

28 Sunt mai mulţi adepţi ai concepţiilor materialise care ne spun că în sine rugăciunile nu ne pot ajuta în nici un fel. Acest lucru este bine să fie ştiu şi la fel de bine este ceva pe care trebuie

Sfânta Perpetua pe care am povestit-o mai sus avem de face fără doar şi poate cu o experienţă mistică. Experineţele mistice de mai multe ori se concretizează în mai multe viziuni sau descoperiri pe care le avem de la Dumnezeu. Iată că Sfânta Perpetua a avut două vedenii sau mai bine spus două descoperiri de la Dumnezeu: una în care şi-a putut vedea fratele în chinurile iadului şi alta în care a putut vedea că fratele a ieşit din chinurile iadului şi a ajuns la bucuria raiului. Acest gen de viziune este fără de nici o îndoială un lucru care se realizază pe care supranaturală.

Totuşi, ceea ce ne spune întâmplarea de mai sus este că Dumnezeu nu rămâne imun la rugăciunile care le facem pentru cei morţii. În faţa morţii ne mai rămâne o armă: rugăciunea. Trebuie să o folosim şi să avem încredere că ea nu este în van. Prin urmare acest lucru este un fapt care este menit să ne de-a speranţă. Rugăciunea este fără doar şi poate o şansă pe care Dumnezeu a lăsa-o pentru noi. Să o folosim şi să nu ne dăm înapoi. În aceste rânduri am dorit să evidenţiem prin exemplu întâmplării cu Sfânta Perpetua că cu adevărat există o lume mistică şi această lume este adevărată şi se face palpabilă de mai multe ori. Sfânta Perpetua nu a avut nevoie de nici un aparat sau telescop de mare distanţă pentru a vedea starea de după moarte a fratelui ei ci mai mult tot ceea ce a avut nevoie a fost rugăciunea. Rugăciunea a fost cea care nu a rămas indiferentă în faţa lui Dumnezeu. Acest lucru este încă o confirmare pentru cei care sunt sceptici că mistica creştin ortodoxă este adevărată şi nu numai atât ea este operaţională. Ţine de noi dacă dorim să avem în vedere descoperirile din mistica creştin ortodoxă. Mistica creştin ortodoxă ne spune că sfinţii lui Dumnezeu care sunt persoane alese pot media pentru noi. Sfinţii sunt cei care au ajuns deja în rai şi de acolo ei ştiu mai bine ceea ce este bine şi ceea ce nu este bine pentru noi. Aceste lucruri sunt prin urmare bine să fie ştiute mai ales într-o lume care îşi pierde interestul în experienţele mistice atât de uşor. Exemplul cu Sfânta Perpetua ne spune că seperanţă există şi dincolo de moarte. Dacă sfânta Perpetua şi-ar fii pierdut speranţa probabil că fratele ei ar fii rămas pentru veşnicie în chinurile iadului. La fel de bine întâmplarea de mai sus vine să ne confirme că în lumea de dincolo există rai şi iad. Atunci când cineva din familia noastră pleacă pentru totdeauna din această lume nu ştim exact unde se duce. Totuşi noi putem să ne rugăm lui Dumnezeu pentru cel care a plecat de la noi şi chiar dacă nu avem nici o vedenie şi nici o descoperire la fel cum a avut sfânta Perpetua putem să simţit o încredinţare de la Dumnezeu cum că cel care a plecat de la noi este bine. Am spus întâmplarea de mai sus pentru a aduce speranţă celor care au rămas fără de sparanţă după ce unii din cei dragi ai lor au plecat din această lume. Există speranţă chiar şi în flăcările iadului pentru cei care cred în Dumnezeu şi se lasă în voia Lui. La fel de bine exemplul Sfintei Perpetua este un lucru care ne mărturiseşte că dincolo de această lume există rai sau iad. Acest lucru ar trebuie să îi facă pe sceptici şi pe necredincioşi să îşi dea seama că mai este încă timp să înceapă să lucreze binele pentru a se ferii de chinurile iadului.[29]

---

să îl avem în vedere. Exemplul pe care l-am dat mai sus este un fapt care trebuie să ne facă să credem că rugăciunea poate lucra şi dincolo de această lume. Prin urmare, rugăciunile pentru cei morţi nu sunt fără de nici un fel de efect şi la fel de bine fără de nici un fel de consecinţă. Pentru cei care cred că tot ceea ce există este numai această lume materială este foarte adevărat că rugăciunile nu au nici un fel de efect. Este foarte adevărat că în mai multe situaţii Dumnezeu aşteaptă ca noi să ne rugăm pentru cei care au murit şi să îi avem în vedere şi să nu îi trecem cu vederea. Rugăciunea poate fii în acest sens un fe de punte de trecere dintre lumea noastră şi lumea de dincolo.

CAPITOLUL 2

RAIUL CA IMPERATIV MORAL

În acest capitol vom vorbii despre o temă mai puţin plăcută şi de ce nu usturătoare. Am intitulat acest capitol raiul ca imperativ făcând o aluzie la terminologia folosită în filosofia sa de Imanuel Kant care de mai multe ori a vorbit de *impertivul categoric* sau mai bine spus de o argumentaţie care nu pot fii în nici un fel combătută. La ce ne referim când spunem că raiul este un imperativ moral? Raiul este un imperativ moral în primul rând fiindcă dogma creştin ortodoxă ne spune că cei buni şi drepţi vor moştenii raiul în timp ce cei răi şi nedrepţi nu. Acest lucru este fără doar şi poate un imperativ moral. Raiul este un imperativ moral şi fiindcă nu se poate ajunge în rai fără a duce o viaţă morală. Ce înseamnă însă a duce o viaţă morală? Viaţa morală este un lucru care se bazează pe mai multe aspecte: a fii bun , drept, virtuos, cumpătat, blând, iubitor, fără mânie şi restul de virtuţi. Există prin urmare o strânsă legătură dintre viaţa virtuţilor şi imperativul moral. În sine trebuie spun că moralitatea este alcătuită din mai multe virtuţi. Ceea ce se poate vedea în lumea noastră este că în timp ce unii cultivă virtuţiile şi fac mari efoturi pentru a le aduce în realitate sunt mai mulţi care din contră fac orice pentru a creşte în vicii şi patimi. Aceste două căi sunt cât se poate de opuse una altuia. Diferenţa dintre viciu şi virtute este ca şi diferenţa dintre întuneric şi lumină.[30]

Ceea ce putem afirma cu mare siguranţă este că raiul nu poate fii separat de noţiunea de moralitate. Raiul este fără nici o îndoială un spaţiu al moralităţii. Acest lucru este aşa fiindcă în sine noastre cu toţii admirăm virtuţile şi bunătatea şi detstăm viciile şi răutatea. Totuşi, s-a putut vedea că în lumea noastră sunt mai multe mentalităţi bolnave care ajung să preţuiască mai mult viciul şi imoralitatea decât virtutea şi moralitatea. Acest lucru nu este un extras dintr-un romas poliţist ci mai mult o realitate a lumii în care trăim. Trebuie să ştim că deşi mai toţi oamenii iubesc virtutea atunci când se confruntă cu necesitatea ca virtutea să fie practicată mai mulţi reununţă şi se întorc la calea viciului. Fără doar şi poate între viciu şi virtute este o antagonie ce nu poate fii reconciliată în această lume. Prin urmare, se impune ca raiul să fie un imperativ moral. Acest lucru lucru este afirmat de Noul Testament unde ni se spune că îngerii lui Dumnezeu din rai se bucură pentru un păcătos care se pocăieşte mai mult decât pentru 99 de drepţi care nu au nevoie de pocăinţă. Sunt în acest caz în zilele

---

29 Serafim Alexeiev, *Ceasurile dinaintea plecării sufletului de pe pământ* (Editura Sfântului Apostol şi Evanghelist Luca, Sofia, Bulgaria, 2005).

30 Realitatea este că trăim într-o antagonie şi în lumea noastră sau mai bine spus în lumea noastră se găsesc mai multe antagonii. Aceste antagonii sunt cele care se manifestă prin contradicţie. Dumnezeu nu a voit ca iniţial să trăim într-o lume a antagonie dar odată cu căderea omului antagoniile s-au înmulţit în lumea noastră că de mai multe ori nici nu mai putem să judecăm lumea noastră dincolo de antagonie. O astfel de antagonie este în creştinismul ortodox cea dintre moralitate şi imoralitate. Ceea ce se poate constata în lumea noastră este că sunt oamenii morali şi oameni imorali. Acest lucru este mai evident în unele etape ale istoriei în timp ce îl alte etape este mai puţin evident. Este clar că trăim într-o lume în care se duce o luptă dintre moralitate şi imoralitate. În această luptă trebuie să definitivăm de partea cu suntem.

noastre mai multe cazuri de convertire în care mai mulţi oamenii care au fost dedicaţi răului şi viciului s-au trezit în cele din urmă şi au revenit la calea binelui. După cum am spus în rândurile de mai sus viaţa noastră este mai mult un fel de „tranziţie." Tranziţie în spre ce? Tranziţie în spre rai pentru cei buni şi tranziţia în spre iad pentru cei răi. Acest lucru este de mai multe ori trecut cu vederea şi de ce nu ignorat de cei care ne spune că nu este posibil ca Dumnezeu să pedeapseacă cu chinuri veşnice pe cei care au făcut răul numai temporal. Cum poate Dumnezeu să pedepsească veşnic nişte răutăţi temporale pe care unii dintre oamenii le-au comis? Este acest lucru în cele din urmă drept? Adevărul este că dreptatea lui Dumnezeu se manifestă atât în sens temporal cât şi în sens veşnic. Sunt mai mulţii oamenii care pe parcursul istoriei au găsit o plăcere diabolică în a face rău semenilor lor şi la fel de bine nu s-au dat înapoi de la nimic pentru a face cât mai multe suferinţe semenilor lor. Istoria a ajuns să cunoască aceste nume destul de divizat ca fiind Nero, Hitler, Stalin, Kim Jong II sau Mao Zedong şi enumerarea ar putea continua. Devine foarte clar că în plan moral Dumnezeu nu poate fii identic în ceea ce îi priveşte de cei răi cu cei buni. Acest lucru a fost exprimat de domnul Iisus Hristos în Evanghelia după Matei unde El spunea că cei buni care au avut grijă de semenii lor şi au fost buni vor avea parte de rai în timp ce cei răi vor avea parte de iad. Adevărul este că toţii oamenii răi, toţi violatorii, toţi asasinii, toţi criminalii în serie susţin că sunt oamenii buni. Faptele lor însă ne spune cu totul altceva. Acest lucru evident este un fapt care în plan moral nu poate să îl lase pe Dumnezeu indiferent.[31]

Ceea ce trebuie să avem în vedere este că în această viaţă oamenii imorali ajung să comită răul într-o fază incipientă. Dacă Dumnezeu are îngădui acest rău el s-ar perpetua în veşnicie şi atunci totul ar fii stricat de atingerea răului. Un om care în acestă viaţă ajunge să facă răul fără doar şi poate el v-a ajunge să fie dedicat răului care îi v-a devenii o a doua natură. Adevărul este că lumea noastră de mai multe ori a cunoscut forma sadismului, a sadomasochismului, a crimei şi a violenţei. Sunt mai mulţi care au fost adepţii acestor mentalităţi bolnave. Aceştia au ajuns la un aşa grad de pervertire că crima şi sadismul le-au devenit o a doua natură. În acest sens cei care susţin că nu este drept ca Dumnezeu să pedepsească răutăţile temporale cu pedepse veşnice se înşală. Pedepsele pe care Dumnezeu le lasă asupra celor care comit răul sunt mai mult decât toate o prevenire a eternizării răului. Dacă Dumnezeu nu ar intervenii în cazul celor care comit răul este cât se poate de adevărat că răul ar devenii veşnic. Un om care mai toată viaţa a comis numai răul v-a ajunge la fel de bine să trăiască numai prin rău pentru veşnicie şi tot ceea ce v-a ajunge să îl definească ca şi persoană este răul. Trebuie să fim cât se poate de realişti în acest sens. Chinurile iadului sunt în sens moral o metodă de a prevenii eternizarea răului. La fel de bine trebuie să ştim că această lume este într-un anume sens un fel de etapă pregătitoare pentru ceea ce v-a venii. Omul este chemat ca în această lume să facă tot ceea ce este mai bine şi la fel de bine dacă poate să maximalizeze lucrarea binelui. Ceea ce putem constanta însă este că sunt mulţi care găsesc o plăcere şi o bucruie în crimă şi în violenţă. Sunt pline buletinele noastre de ştiri cu astfel de cazuri. Aceste lucruri trebuie spus că sunt fără doar şi poate o deviere de la drumul pe care Dumnezeu l-a pus pentru om în această lume. Dumnezeu a făcut omul în această lume pentru bine şi pentru virtute pentru ca astfel lumea să se realizeze pe sine. Sadicii şi criminalii însă răstoarnă pe dos intenţiile lui Dumnezeu şi ajung să facă mult rău celor din jur. Acest lucru nu poate fii contestat de nimeni dintre cei care trăiesc în lumea noastră.[32]

31 Sorin Cosma, *Virtutea şi razele ei de lumină* (Editura Banatica: Reşiţa, 1999).

Moralitatea este un lucru care pentru cei necredincioşi şi atei nu poate avea nici o un fel de legătură cu raiul şi la fel de bine nu v-a putea definitiva stadiul cuiva de a fii în rai sau în iad. Ceea ce ne spun sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox este cu totul contrar acestor opinii. Sfinţii părinţi sunt de părere că Dumnezeu este pentru ca noi să fim oamenii morali în vederea dobânirii raiului. Acest lucru este pus în strânsă legătură cu faptul că în această lume sunt mai mulţi care nu ştiu exact în spre ce să se îndrepte: în spre moralitate sau în spre imoralitate. Sunt mai multe opinii care susţin că în sine chiar şi homosexualii sunt persoane morale fiindcă ei eventul sunt în stare de posesie demonică. Trebuie să ştim că posesia demonică nu poate în nici un fel să strice aderenţa noastră la moralitate. Acest lucru este aşa fiindcă sunt puţine cazuri de posesie demonică şi în mare cei care sunt posedaţi de diavol se pot vindeca prin post şi prin rugăciune. Ceea ce s-a putut vedea este că după venirea domnului Iisus Hristos în lume cazurile de posesiune demonică au încetat foarte mult. Noul Testament este plin de cazuri de posesiune demonică. Trebuie să fim atenţi şi să facem distincţie dintre răul pe care îl face diavolul şi răul pe care îl face omul în mod deliberat. Diavolul îl poate ispitii pe om să facă răul dar el în nici un caz nu poate să îl oblige pe om să facă răul. Acest lucru este trecut cu vederea de mai multe ori în zilele noastre. La fel de bine există o altă categorie de oamenii care ne spune că ei pot fii morali şi fără să fie în comuniune cu Dumnezeu. În acest sens mai mulţi atei ajung să fie oamenii morali fiindcă ei consideră că acest lucru este un fapt care este coform naturii. Trebuie să spunem că astfel de atei sunt atei falşii fiindcă adevăraţii atei nu mai au nici un fel de moralitate. Ateismul deplin prespune ruperea de moralitate. După cum am afirmat la începutul acestui capitol, trebuie să fim conştienţi că există o necesitate sau imperativ moral ca şi cei care au comis răul să fie pedepsiţi în timp ce cei care au comis binele să fie pedepsiţi. Acest lucru este asemenea cu o fabrică din zilele noastre în care cei care au muncit sunt plătiţi şi cei care au creat probleme sunt daţi afară. Este adevărat că există o înclinaţie în spre rău în lumea noastră care se cheamă cocupisecenţă. Acest lucru este aşa fiindcă este mult mai uşor să faci răul decât să faci binele. Sfântul Pavel spunea şi el acum 2000 de ani că: „căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc." (Romani 7, 19). Prin urmare, este adevărat că sunt mai mulţi care afirmă teoretic că voiesc să facă binele dar în cele din urmă fac răul. Aceştia eventul nici ei nu vor scăpa de pedeapsa lui Dumnezeu.[33]

La o împărţire generică a lumii noastre oamenii se împart în morali şi imorali sau mai bine spus în buni şi răi. Trebuie să spunem încă că binele şi răul este un stadiu mai inferior raportat la moralitate şi imoralitate. Sunt mai mulţi oamenii imorali care ocazional fac binele. Acest lucru ne spune că binele şi moralitatea la fel ca şi răul şi

32 Este adevărat că lucrarea răului din lumea noastră este făcută la instigaţiile celui rău sau a diavolului. Totuşi trebuie să avem în vedere că sunt mai mulţi care fiind liberi ajung să facă răul şi să îi urmeze lui. Acest lucru nu poate rămâne fără de consecinţe. Imoralitatea este un lucru se defineşte pe sine ca şi răutate. Fie că este vorba de homosexualitate, prostituţie, perversiune, furt sau înşelăciune sunt mai mulţii oamenii imorali în lumea noastră care consideră că ceea ce fac ei este perfect firesc. Trăim într-o lume care în mai multe sensuri ajunge să normlizeze sau mai bine spus să declare ca fiind firesc starea de imoralitate. Acest lucru este departe de a fii adevărat. Imoralitatea nu este un lucru firesc ci este mai mult o realitate parazitară care nu face decât să îmbolnăvească lumea în care trăim.

33 Nicolae Velimirovici, *Gânduri despre bine şi rău* (Editura Predania: Bucureşti, 2009).

imporalitatea nu sunt identice. Omul imoral este parte dintr-o anumită categorie a omului rău. Răul este o stare cu mai multe categorii dintre care unele sunt mai grave şi altele mai puţin grave. Dar ce legătură are imoralitatea şi moralitatea cu raiul? Este o legătură profundă fiindcă în rai nu este loc pentru oamenii imorali. Sunt de exemplu mai mulţi care susţin că de exemplu prostituţia este un lucru moral. În mai multe ţări prostituţia este un lucru legal şi este considerată o profesie ca şi oricare alta. Adevărul este departe de a fii acesta. Prostituţia este un lucru imoral chiar dacă se găsesc mai multe justificări pentru ca ea să fie acceptată ca şi un lucru bun. Sunt ţări care se laudă cu progresele lor în materie de prostituţie şi ne spun că în sine toată lumea ar trebuie să accepte acest lucru. Creştinismul ortodox consideră că prostituţia este un lucru imoral. Cei care susţin prostituţia ne spun că în sine ea nu comite nici o crimă şi nu declanşează nici un război ci este „o metodă de a câştiga un ban cinstit." Prostituţia este însă imorală fiindcă ea încalcă o poruncă a lui Dumnezeu ca omul să crească şi să se înmulţească pe pământ. Sexualitatea nu mai este folosită în acest sens pentru înmulţirea şi perpetuarea speciei ci este exploatată pentru plăceri carnale. Iată prin urmare că un lucru care este considerat moral şi bun în mai multe ţări ale lume este departe de a fii aşa.[34]

La fel de bine mai mulţi consideră că pornografia este un lucru care este conform naturii. Omul este liber să îşi satisfacă plăcerile fiindcă este sunt un lucru care ţine de instict. Aşa se face că în zilele noastre pornografia este un lucru care este acceptat de mai toată lumea şi este considerat că cei care nu sunt consumatori de pornografie sunt imorali. Este adevărat că trăim într-o lume care de mai multe ori este cu susul în jos. Ceea ce se poate vedea în lumea noastră este că sunt mai mulţi care susţin că în sine imoralitatea este un lucru firesc şi trebuie să îl acceptăm aşa cum este el. Sunt mai multe trusturi media care ne spune că a viziona material pornografic nu este un lucru imoral ci mai mult este doar o superstiţie a Bisericii Creştin Ortodoxe. Sunt mai mulţi oamenii din zilele noastre care au ajuns atât de departe de conştiinţa păcatului şi a patimii că consideră că sexulitatea nu poate fii un păcat în orice formă s-ar manifesta ea. Spre mare noastră suprindere lumea din zilele noastre atât de mult s-a realtivizat că se consideră că lupta cu păcatul este ceva învechit şi demodat care nu mai este la modă. Să fie lucrurile chiar aşa? Cu siguranţă că nu. Creştinismul ortodox ne cheamă să ne luptăm cu patimile şi păcatele şi chiar dacă uneori cădem pradă lor să nu ne lăsăm bătuţi. Este adevărat că patimile şi păcatele mai ales de natură trupească sunt momenli prin care diavolii încearcă să ne vâneze dar ceea ce trebuie să ştim este că noi nu trebuie să ne lăsăm cu una cu două. În lumea musulmană lucrurile au ajuns la o asemena decadenţă că se consideră că poligamia este un lucru cât se poate de moral. În ţările musulmane este un lucru obişnuit ca un bărbat să aibă mai multe soţii. Iată un

34 Este de amintit aici că în religiile antice păgâne la fel de bine prostituţia este considerată un lucru moral. În templele Afroditei erau mai multe preotese care considerau că este o îndatorile sfântă de a se împreuna cu cât mai mulţi bărbaţi. În acest sens ei considerau că ei slujesc pe zeiţa dragostei Afrodita. Aşa a apărut ceea ce este cunoscut în istorie ca şi „prostituţia sacră." Cum se face că la mai bine de 2000 de ani după ce primii creştini au reuşit să încheie ritualurile prostituţiei sacre sunt mai multe state care se denumesc pe sine „civilizate" care susţin că prostituţia nu este un lucru imoral şi trebuie acceptată ca şi orice altă meserie. Este foarte clar că asemenea persoane au o profundă lipsă de moralitate. Apărătorii legalizării prostituţiei ne spun că în sine prostituţia nu este un lucru rău fiindcă nu face nici un fel de crimă. Adevărul este departe de a fii acesta. Avortul este la fel de bine considerat o crimă de creştinismul ortodox. Se cunosc mai multe avorturi care au avut loc în rândul prostituatelor.

exemplu de relativizare în care patima a ajuns să fie o monedă curentă. Este interesant că musulmanii acceptă ca numai un bărbat să aibă mai multe femei dar în nici un caz o femeie să aibă mai mulţi bărbaţi. Musulmanii îşi fondează acceptaea poligamiei pe faptul că şi unele persoane biblice au practicat poligamia. Ei îl dau exemplu pe Sfântul Avraam care este adevărat că a fost poligam. Răspunsul creştinismului ortodox la această obiecţie este că trebuie să fim atenţi la contextul în care Dumnezeu a acceptat poligamia unor sfinţi biblici. Ei trăiau la începuturile umanităţii în care specia umană trebuia să se înmulţească după porunca lui Dumnezeu din Facere: „creşteţi şi să înmulţiţi şi stăpâniţi pământul.” Având în vedere că umanitatea era la început şi erau puţini oamenii pentru care specia umană să se înmulţească, Dumnezeu a acceptat poligamia. Poligamia a fost interzisă de Dumnezeu odată ce umanitatea a crescut ca număr şi bărbaţii şi femeile se putea mai uşor reproduce. Iată prin urmare o răstălmăcire a musulmanilor care face ca un păcat să fie considerat cât se poate de firesc în zilele noastre.[35]

Într-un oraş, trăia odată un om tare zgârcit. Toată viaţa n-a făcut altceva decât să strângă şi să strângă tot mai multă avere. Niciodată nu i-a fost milă de cineva sărman. Nu dădea ceva de pomană, nici în ruptul capului. O singură dată, într-o duminică, trecând prin faţa unei biserici, i-a aruncat unui cerşetor doi bănuţi, în rest, toată viaţa lui nu a dat nimic. Când preotul îl întâlnea şi îl apostrofa, el răspundea mereu:

- Părinte, în lumea asta totul poate fi cumpărat. Cu siguranţă că şi în lumea cealaltă este la fel. Cu câte bogăţii am strâns eu, nu se poate să nu ajung în rai!

Oricâte sfaturi i-ar fi dat preotul, el nu vroia să asculte. Azi aşa, mâine aşa, până când, într-o noapte, a avut un vis îngrozitor. Se făcea că murise şi ajunsese la poarta Raiului, când, la intrare, Sfanţul Petru l-a întrebat:

- Bine, omule, ce-i cu tine aici?

- Sfinte Petre, aş vrea şi eu să intru în rai.

- Da’ crezi tu că poţi?

- Sfinte Petre, dacă trebuie, eu plătesc. Am comori nenumărate …

El s-a căutat în buzunare dar nu a găsit nici un ban.

- Mai caută, mai caută, poate vei găsi totuşi ceva!

Şi într-adevăr, omul a găsit pe fundul unui buzunar doi bănuţi

35 Andrew Martin Sharp, *Eastern orthodox theological and ecclesiological thought on islam and christian-muslim relations in the contemporary world (1975-2008)* (Birmingham, 2010).

- Aoleu, dar de ce n-am decât atât?! Pe Pământ aveam de mii de ori mai mulţi Aici de ce am ajuns doar cu doi bănuţi?

- E, omule, i-a răspuns Sfântul Petru, când ajungi aici ai doar ceea ce ai dăruit în viaţă. Acestea sunt comorile pe care fiecare le strânge în cer. Cu ele poţi într-adevăr să intri în rai, dar crezi că doi bănuţi sunt de ajuns? În toată viaţa n-ai dăruit decât aceşti bani unui sărman om ce aştepta ajutorul tău în poarta unei biserici. Dacă în timpul vieţii ai fi strâns mai multe comori cereşti, poate ai fi intrat în Rai, dar aşa.

Tocmai în acea clipă omul nostru s-a trezit din vis, speriat de tot. Din acea zi nu a mai fost la fel. Din acea zi a căutat să adune comori doar în cer. Erau atâţia săraci ce aveau nevoie de ajutorul său.![36]

Întâmplarea de mai sus este una care este dedicată împotriva zgârceniei. Zgârcenia este un lucru care de mai multe ori face ravagii în lumea noastră. Conform mai multor statistici făcute în ultimii ani cca. 1% din populaţia lumii deţine toate bogăţiile lumii în care trăim. Acest lucru ne spune că zgârcenia este un lucru pe care nu putem să îl trecem cu vederea. Sunt mai mulţi care ne spun că zgârceania este un lucru cât se poate de firesc şi de natural. Acest gen de mentalitate de mai multe ori îmbracă forma „apărării proprietăţii private." La fel de bine mai este justificată zgârcenia mai ales în zilele noastre prin faptul că comunismul de mai multe ori a ajuns să fie demonizat. Comunismul este un lucru care nu presupune proprietatea privată şi acest lucru este un fapt care este evident considerat rău. Prin urmare, zârcenia este un lucru imoral. Zârcenia nu este un lucru care ucide direct dar o face indirect. Sunt mai mulţi mari patroni în zilele noastre care ajung să strângă averi fabuloase în timp ce restul populaţiei ajunge să trăiască la limita sărăciei. Toate aceste lucruri au ca şi cauză zârcenia. Deşi nu ne place zgârcenia este un lucru cât se poate de prezent în lumea noastră care de mai multe ori ajunge să facă ravagii. Creştinismul ortodox consideră că oamenii zgârciţi sunt oamenii imorali. Ei sunt oamenii egoişti care se gândesc numai la sine şi nu văd pe cei din jur. Aceşti oamenii la fel de bine se exclud pe sine din comuniunea cu semenii lor fiindcă ei uită că cu toţii bogaţi sau săraci avem o umanitate comună de împărtăşit. Aceste lucruri sunt prin urmare consecinţele zgârceniei. După cum am spus, în zilele noastre marile corporaţii duc o adevărată propagandă media prin care se încearcă să fim convinşi că zgârcenia este un lucru bun şi că oamenii zgârciţi

36 Întâmplarea de mai sus se găseşte în mai multe cărţi de evlavie creştin ortodoxă. O localizare exactă a acestei întâmplări nu am putut afla dar ceea ce este sigur este că întâmplarea este larg găsită în cercurile evlaviei creştin ortodoxe. Sunt mai multe întâmplări cu caracter moral şi mistic pe care le găsim în creştinismul ortodox care nu au o datare şi nici o localizare exactă. Acolo de unde am găsit resurse pentru aceste povestiri morale sau mistice am oferit indicaţiile de cuviinţă. Este bine să ştim că mai multe pilde şi întâmplări morale au ciruclat mai multă vreme în creştinismul ortodox oral sau mai bine spus prin viu grai. Acest exemplu merge înapoi la timpurile în care Domnul Iisus Hristos şi-a propovăduit evanghelia Sa lucru care l-a făcut prin viu grai.

sunt adevăraţii creştini ortodocşi. Adevărul este că zgârcenia este o altă formă a lăcomiei în care omul ajunge să se autoidolatrizeze pe sine. Aşa se face că în lumea noastră unii sunt putrezi de bogaţi în timp ce alţii sunt cât se poate de lipsiţi şi săraci. Ca şi imperativ moral este bine să considerăm că această stare nu poate exista la infinit. În plan moral se simte nevoia unei soluţionări dintre bogaţi şi săraci şi această soluţionare poate să vină de la Dumnezeu. Problema săracilor este una care de mai multă vreme frământă lumea. Cum se face că unii sunt extrem de bogaţii în timp ce alţii nu au cu ce să îşi cumpere pâinea cea de toate zilele? Creştinismul ortodox consideră că acesta este unul dintre motivele pentru care Dumnezeu v-a soluţiona în cele din urmă această mare problemă a lumii. Adevărul este că mai multe lucruri nu se vor soluţiona în lumea aceasta care ştim cum este ci ele vor ajunge să se soluţioneze numai în lumea în care v-a venii. După cum am spus, lumea noastră este o lume de tranziţie. Suntem o lume care este în tensiune şi care îşi v-a găsii rezolvarea numai în lumea care v-a venii.[37]

Întâmplarea de mai sus cu bogatul zgârcit ne spune câteva lucruri fundamentale asupra cărora trebuie să stăruim. În primul rând ne spune că omul a avut o viziune care a avut loc în vis. Această viziune i-a fost dată din marea iubire a lui Dumnezeu care doreşte ca noi să ne mântuim. Prin urmare omul a avut o viziune în somn care atenţie nu este un vis ca şi oricare altul. Sunt mai mulţi care cred în vise că dacă ceva rău sau bun li se v-a întâmpla v-a fii tocmai ca şi în vis. Bogatul zgârcit probabil a găsit îndurare la Dumnezeu care a voit să îl întoarcă pe calea cea bună. În acest sens ni se spune că la toate apelurile preotului omul nu a răspuns şi a considerat că raiul poate fii cumpărat cu bani. Omul nostru era de părere că în rai se aplică aceleaşi reguli care sunt şi în lumea noastră: cine are bani poate cumpăra orice. Întâmplarea ne spune că raiul există într-o altă ordine a existenţei şi această ordine este cât se poate de diferită de a noastră sau a lumii în care trăim. Sunt şi în zilele noastre mai mulţi care în naivitatea lor ajung să considere că raiul este un lucru în care se aplică regulile lumii noastre. Acest lucru este departe de a fii aşa. Raiul este un lucru care în nici un caz nu funcţionează după modul de a fii al lumii noastre. Dacă ar fii aşa el nu ar mai fii rai. Prin urmare, este bine să ştim că în sens moral averile şi banii oricât de multe le-am avea nu ajung să ne cumpere raiul. Acest lucru este eventual o mare lovitură pentru cei care cred că totul poate fii cumpărat. Totuşi cu ce poate fii cumpărat raiul? Raiul nu poate fii cumpărat cu bani ci el poate fii cumpărat cu credinţă, nădejde, dragoste şi fapte bune.[38]

Ceea ce trebuie să remarcăm în vedenia din vis care a avut-o acest zgârcit este că el a ajuns la porţile raiului unde a putut să îl vadă pe Sfântul apostol Petru. Trebuie să mărturisim aici că Sfântul apostol Petru a fost ucis prin răstignire cu capul în jos pe data de 29 iunie 67 din porunca împăratului roman Nero. Prin urmare, este cât se poate de adevărat că deşi Sfântul Petru a murit el a putut fii văzut dincolo de moarte în rai.

---

37 Nicolae Velimirovici, *Răspunsuri la întrebări ale lumii de azi – scrisori misionare* (Apologeticum, 2005).

Aceasta nu este singura mărturie care o avem despre Sfântul Petru fiindcă în creştinismul ortodox sunt mult mai multe. Ceea ce trebuie să ştim este că sfinţii lui Dumnezeu de mai multe ori au putut fii văzuţi vii de anumite persoane la care aceştia s-au descoperit. Este bine să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere mai ales în zilele noastre în care mulţi se îndoiesc de existenţa sfinţilor. Mărturia de faţă pe care o avem din povestea de mai sus este una care ne spune nu numai că zgârcenia este un lucru imoral ci la fel de bine şi faptul că Sfântul Petru este în rai şi că el a fost văzut acolo. Acest lucru nu trebuie să ne lase indiferenţi fiindcă creştinismul ortodox are o sărbătoare care este închinată Sfântului Petru dimpreună cu Sfântul Pavel pe care o prăznuim pe data de 29 iunie în fiecare an. Aceste fapte sunt prin urmare realităţi care au un puternic conţinut aghiografic. Sfântul Petru îl întreabă pe zgâcit cu ce credit vrea să intre în rai? Acesta îi spune că are mulţi bani dar spre mirarea lui tot ce găseşte sunt doi bănuţi care i-a găsit în fundul buzunarelor. Aceştia au fost doi bani pe care bogatul i-a aruncat într-o duminică unui cerşetor care stătea în faţa unui biserici. Sfântul Petru îi spune zgâcitului că în rai se poate intra numai pe baza a ceea ce a dăruit în această viaţă. Era evident că cu numai doi bănuţi nu era suficent să se intre în rai. Povestea ne spune că în acel moment zgârcitul s-a trezit din visul vedenie şi din acel moment a decis să este bine să se schimbe şi să ajute pe săraci. Este adevărat că creştinismul ortodox nu ne cere să renunăm complet la averile noastre asemenea cum fac călugării ci mai mult decât orice ne cere să ajutăm pe cei în nevoi atunci când avem posibilitatea. Prin urmare din întâmplarea de mai sus aflăm un lucru care este mai greu de acceptat pentru mai multă lume: faptul că Sfântul Petru se află în rai. Acest lucru a fost certificat de mai multe mărturii ale lumii contemporane.[39] Creştinismul ortodox consideră că sfinţii sunt cei care au ajuns în rai fiindcă acest lucru s-a descoperit de mai multe ori la mai multe persoane în diferite ispostaze ale vieţii de zii cu zii. Prin urmare, nu avem nici o îndoială că sfinţii nu au ajuns în rai şi că ei se află în prezenţa lui Dumnezeu. La fel de bine sfinţii de mai multe ori au fost văzuţi au aureole în jurul capului care este lumina necreată a harului lui Dumnezeu de care aceştia se bucură în rai.

---

38 Adevărul este că în lumea noastră de secol al XXI-lea există o mentalitate care ne spune că „totul are un preţ.” Adevărul este că în plan moral această afirmaţie este cât se poate de incorentă. Acest lucru este aşa fiindcă viaţa umană nu are nici un preţ. Pentru traficaţii de carne vie evident că viaţa umană are şi ea un preţ. Traficul de carne vie este un lucru cu care lumea noastră se confruntă şi este o realitate cât se poate de evidentă. Mai mult decât atât, de mai multe ori în lumea noastră aflăm că unii abizează pe semenii lor şi îi tratează ca şi sclavii. Acest lucru este o formă de manifestare a răului care evident este şi o dovadă de imoralitate. Sunt mai multe state puzernice care sub acoperământul emigraţiei ajung să facă comerţ cu sclavi la fel cum se făcea în marile centre metropolitane ale lumii antice. Aceste lucruri sunt prin urmare fapte pe care nu le putem nega şi care definesc şi mai clar conturul dintre moralitate şi lipsa de moralitate.

39 Marvin J. Besteman, *My journey to heaven: what I saw and how it changed my life* (Fleming H. Revell Company, 2012).

Imoralitatea este un lucru care a dat bătăi de cap umanităţii de mai multă vreme. Cei care sunt oamenii imorali ajung să nu le mai pese de nimic nici chiar de Dumnezeu şi consideră că lor totul le este permis şi totul le este îngăduit. O altă formă de manifestare a imoralităţii este haosul sau anarhia. Sunt mai multe persoane care vor să aducă lumea în pragul haosului şi al anarhiei. Acest lucru este un fapt care poate fii văzut din modul în care se manifestă anumite persoane. Trebuie să ştim că persoanele care sunt adepte ale haosului dacă ar ajunge în rai nu ar face decât să perpetueze acest lucru: haosul. Haosul şi anarhia sunt două manifestări ale omului imoral care nu are nici un fel de remuşcare de conştiinţă faţă de semenii lor. Sunt mai multe state ale lumii care sunt dominate de haos şi de anarhie tocmai fiindcă în ele se găsesc mai mulţi agenţi ale acestei stări de fapt. Trebuie afirmat că haosul şi anarhia sunt pe departe realităţi care există în rai. Haosul şi anarhia sunt realităţi care vin din iad şi fac lumea noastră să fie asemănătoare iadului. Cei care susţin şi perpetuiază haosul şi anarhia sunt fără nici o îndoială persoane imorale. Adevărul este că în lumea noastră sunt mai mulţi care doresc să micşoreze cât mai mult limita dintre moralitate şi imoralitate. Acest lucru este aşa fiindcă aceste persoane consideră că în sine un om imoral nu este chiar atât de grav vinovat. Realitatea este cu totul alta. Există o mare diferenţă dintre moralitate şi imoralitate şi acest lucru este atesta de mai toţi sfinţii creştin ortodocşi.[40] Ceea ce ne spune creştinismul ortodox este faptul că este adevărat că nu toţi dintre noi putem ajunge sfinţi dar ceea ce trebuie să ştim este că mai toată lumea dacă face un minim de efort poate ajunge morală. Trebuie să ne străduim în această viaţă să fim oameni morali. Pentru mai multă lume acest lucru este cu adevărat îngrijorător: cum adică să fim oamenii morali? Mai toţi oamenii se consideră că sunt oamenii morali. Adevărul este departe de a fii aşa. De mai bine de un secol trăim într-o lume care este dominată de legea protifului. Ce este legea profitului? Legea profitului este cea care ne spune că atunci când suntem în domeniul muncii ceea ce trebuie să facem este să scoatem profit de pe cei din jurul nostru. Acest lucru este o realitate. Suntem crescuţi în mentalitatea profitului: fie că muncim, facem afaceri, suntem întreprinzători sau conducem o companie sau o corporaţie. Mentalitatea generică a lumii noastre de azi este această implacabilă lege a profitului. Să fie acest lucru moral? Cu siguranţă că nu. De ce nu este aşa? Legea profitului nu este morală fiindcă ea presupune să luăm avantaj de partenerul sau de partenerii noştrii. Acest lucru evident nu poate să fie moral. Sunt mai multe persoane în zilele noastre care consideră că a profita de pe partenerii lor este un lucru firesc şi normal şi aşa ar trebuie să facă toată lumea. Aceşti

40 După cum am afrimat în rândurile de mai sus, imperativul moral al raiului constă în faptul că cei răi şi imorali nu vor ajunge în rai. Pentru unii aceasta este o afirmaţie extrem de radicală. Ceea ce trebuie să ştim este că lumea noastră fiind o lume de tranzit sunt mai mulţi care consideră că această stare de tranzit va fii pentru totdeauna aşa. Ceea ce nu ştiu aceştia este că Dumnezeu nu va tolera răul şi imoralitatea la nesfârşit. În timp ce unii se luptă pentru a fii oameni morali şi bunii alţi excelează în a fii oameni imorali şi răi. Acest lucru implică cu sine o demarcaţie finală care v-a avea loc atunci când fiecare dintre noi vom trece prin jduecata lui Dumnezeu. Prin urmare este bine să ştim că Dumnezeu nu v-a tolera şi nici nu va îngăsui răul şi imoralitatea etern.

oamenii atunci când profită de pe cineva ne spun că nu au omorât şi nu au violat pe nimeni şi tot ceea ce au făcut a fost să facă afaceri. Ei bine, aceste lucruri nu pot să fie corecte în creştinismul ortodox. A profita de pe semenii tăi este un lucru neortodox. Este foarte greu să ne imaginăm că raiul este o societate în care cei care îl locuiesc profită unii de pe alţii. Este cel mai probabil că în rai nu există o asemenea mentalitate. Nevoie de a profita vine de cele mai multe ori din nevoie de a câştiga mult şi necinstit. Sunt foarte mulţi în zilele noastre care ne spun că ei sunt oamenii cu frică de Dumnezeu dar această afirmaţie este doar una verbală fiindcă din ceea ce fac ei nu se poate vedea acest lucru. Un om care are frica lui Dumnezeu în nici un caz nu v-a ajunge să profite de pe semenii săi. Legea profitului este o lege care domină lumea noastră de azi. Adevărul este că trăim într-o lume în care a profita de pe semenul tău este în cele mai multe situaţii un lucru firesc şi cât se poate de obişnuit. După cum am spus, a profita de pe semenii este considerat în creştinismul ortodox ca fiind un lucru imoral. Trebuie să ne mulţuimit cu cât câştigăm în mod obişnuit şi să nu căutăm să obţinem mai mulţi banii pe seama semenilor noştrii. Pentru mai multă lume a spune că a profita de pe semenii noştrii este un lucru imoral este o afirmaţie cât se poate de neobişnuită. Acest lucru este aşa fiindcă în lumea afacerilor este cât se poate de firesc să profiţi. Nu am face afaceri dacă nu am ieşi în profit. A ieşii în profit de cele mai multe ori presupune a înşela pe partenerul nostru. Iată prin urmare un lucru care nu este compatibil cu raiul. Deşi cei care fac afaceri şi profită de pe semenii lor în cele mai multe cazuri afirmă că sunt oamenii cu frică de Dumnezeu, ceea ce se poate observa este că ei sunt departe de Dumnezeu. Aceşti oamenii dacă vor ajunge să trăiască în rai vor continua cu căutarea lor după profit. Ce pot face să profit cât mai mult? În spatele nevoi de profit se ascunde lăcomia. Fără doar şi poate trăim într-o lume a lăcomiei în care setea de averi şi bani este la unii infinită.[41]

Un alt mod în care se manifestă imoralitatea în zilele noastre sunt relaţiile dintre state. După câte ştim trăim într-o lume care este împărţită în continente şi ţări. Aceste ţări unele sunt mai mici în timp ce altele sunt mai mari. Nu se poate să nu nu remarcăm că în lumea noastră există un adevărat război de supremaţie pe care ţările mai mari le duc cu ţările mai mici. Aşa se face că de mai multe ori se ajunge ca mai multe state să fie asuprite. Acest lucru este un fapt tipic pentru lumea noastră şi este bine să îl prezentăm aşa cum este el. Se cunosc mai multă războaie care s-au declanşat între ţările lumii din diferite motive: dorinţa de îmbogăţire, dorinţa de putere, dorinţa de cât mai mult pământ etc. Aceste lucruri ne spune că trăim într-o lume departe de a fii una paşnică. Ceea ce trebuie să ne întrebăm este dacă lucrurile vor fii etern aşa? Adevărul este că lucrurile nu vor fii etern aşa. Este un imperativ moral ca lucrurile la un anumnit moment să se desăvârşească. Acest lucru v-a fii făcut evident de existenţa raiului. În rai sfinţii părinţi ne spun că nu v-a mai fii dorinţa de dominare şi de stăpânie care este atât de tipică la mai toate statele lumii. Lumea în sine merge pe căi străine de logica raiului.

---

41 Sorin Cosma, *Cumpătarea în etica filosofică antică şi morala creştină: o încercare de sofronogie creştină* (Editura Helicon: Timişoara, 1999).

Adevărul este că omul zilelor noastre atât a devenit de opac că pur şi simplu nu îl mai interesează existenţa raiului. Pentru mai multă lume a te gândii la rai este o aberaţie totală. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă raiul în nici un caz nu poate să aducă prosperitate statelor noastre. De mai multe ori marile ţări ale lumii prosperă în timp ce alte state sunt în pragul fometei. Este un lucru obişnuit în zilele noastre ca unele ţări să fie foarte bogate în timp ce altele să fie sărace. Lucrurile au devenit atât de obişnuite în acest sens că nici nu ne-am putea imagina lumea altfel decât este. De la primele triburi care s-au înfiinţat în vechime sau în preistorie a început dorinţa de a domina şi a stăpânii pe alţii. Chiar şi în zilele noastre cei care studiază viaţa triburilor pot observa cum triburile mai puternice le stăpânesc pe triburile mai slabe. Deşi acest lucru este un principiul tribal şi primitiv el se aplică de mai multe ori şi în lumea civilizată. Statele puternice ajung să le domine pe cele slabe.[42]

Este foarte adevărat că trăim într-o lume în care nedreptatea, imoralitatea, lăcomia şi dezmăţul sunt la ele aceasă. La acestea se mai adausă setea de dominaţie şi setea de putere. Este foarte adevărat că foarte mulţi semeni de ai noştrii sunt dominaţi de setea de putere. Este vorba de acel sentiment în care tot ce comandă un liber al unui stat puternic ajunge să fie pus în practică. Aceste lucruri sunt realităţi pe care mai mulţi dintre noi nu dorim să le luăm în calcul. Mai mulţii din zilele noastre ne spun că raiul este o poveste pentru copii şi că în definitiv raiul este ceea ce este lumea noastră. Ei ne spun: de ce să ne amăgim cu poveşti de copii că după moarte ne v-a aştepta o viaţă mai bună? Adevărul este că stadiul căzut al lumii în care trăim impune cu sine nevoia unei restaurări. Acest lucru nu poate fii negat de nimeni. Este nevoie să credem că lucrurile nu vor sta veşnic aşa cum le putem vedea în lumea noastră. Este nevoie să avem încredere în Dumnezeu care ne-a spus că în cele din urmă lumea se v-a restaura. Stadiul căzut al lumii în care trăim în care unii mai puternici în domină şi îi comandă pe alţii mai slabi este un fapt care nu poate să ne lase indiferenţi. La fel de bine trebuie să ne întrebăm: vor fii lucrurile veşnic aşa? Ce se v-a întâmpla cu cei care au murit pe câmpurile de luptă pentru un ideal propovăduit de mai marii lor? Lumea noastră cunoaşte aproape anual eroi care îşi dau viaţa pe câmpurile de luptă pentru o viaţă mai

42 Trebuie să remarcăm că din nefericire în lumea noastră sunt mai mulţi care sunt adepţii primitivismului. Primitivismul în forma lui pură este viaţa de trib care presupune lipsa civilizaţiei. Aceste lucru este o mare problemă a lumii în care trăim fiindcă în diferitele jungle din lume mai sunt şi în secolul al XXI-lea adepţi ai primitivisului care îşi duc viaţa în trib. Trebuie spus că civilizaţia este un lucru pe care este lăsată de Dumnezeu pentru ca omenii să se înalţe materialiceşte şi culturaliceşte. Adevărul este că sunt mulţi care resping binefacerile civilizaţiei şi doresc să trăiască în primitivism. La fel de bine primitivismul este un lucru care se manifestă prin respingerea educaţiei. Omul de trib nu doreşte să fie educat, nu doreşte să îşi lărgească orizontul şi doreşte să trăiască cât se poate de primar. În viaţa de trib nu există cultură şi la fel de bine nici un fel de ştiinţă. Totul este lăsat la simplele nevoi şi necesităţi zilnice ale vieţii. Unii spun că acest mod de viaţă este mai mult un fel de prefigurare a raiului. Acest lucru nu este adevărat. Raiul nu este în nici un fel o realitate care este compusă din primitivism. Acest lucru este atesta de toţi sfinţii creştin ortodocşi.

bună şi pentru mai multe drepturi. Vor continua lucrurile să fie aşa pentru eternitate? Răspunsul este nu. Starea lumii în care trăim necesită o restaurare sau mai bine spus o racodare deplină la ceea ce este bun şi frumos. Este adevărat că sacrificul pe care îl fac eroii este un lucru care nu poate să ne lase indiferenţi, dar ceea ce trebuie să ştim este că nu acesta este cursul firesc al lumii. În sine Dumnezeu nu a creat o lume în care sacrificiile umane să fie o cale pentru o viaţă mai bună. Omul prin lăcomia şi prin nepurtarea lui de grijă a ajuns să schimbe sensurile ontologice ale lumii şi la fel de bine să le denatureze. Starea nefirească a lumii în care trăim este una care ne impune imperativul moral al raiului. Dumnezeu din cele mai vechi vremuri a făcut un recurs la moralitate când a avut de a face cu lumea. Acest lucru este aşa fiindcă libertatea omului s-a manifestat în mod abuziv. Prin urmare, acestea sunt câteva lucruri pe care mai mulţi dintre noi nu le ştim şi este bine să luăm cunoştinţă de ele. Raiul v-a însemna la un anumit nivel o restaurare şi o eliberare de toate imperfecţiunile lumii în care trăim.[43]

Atunci când vorbim despre moralitate nu se poate să nu vorbim şi despre conştiinţă. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă conştiinţa este un lucru care de mai multe ori ajunge să definească acţiunile noastre. Mai multă lume spune că conştiinţa este vocea lui Dumnezeu în om. Acest lucru este adevărat şi ne-o spune chiar etimologia cuvântului. Cuvântul conştiinţă provine din compuşii latineşti: con şi stiire. Mai bine spus conştiinţa este o împreună ştire a omului şi a lui Dumnezeu. În acest sens conştiinţa este modul prin care Dumnezeu glăsuieşte cu omul. Ca să nuanţăm conştiinţa este un receptacol al voii lui Dumnezeu. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă în cele mai multe situaţii conştiinţa ne mustră când facem un lucru rău şi la fel de bine ea ne odihneşte când facem un lucru bun. În sens creştin ortodox, conştiinţa este un lucru care nu poate fii separată moralitate. Toţi cei care fac fapte rele simt mustrarera conştiinţei. Adevărul este că cei imorali ajung să îşi distrugă parţial sau total conştiinţa şi în acest mod ei nu mai ţin cont de ceea ce se poate denumii ca diferenţa dintre bine şi rău. Sunt mai mulţi care ne spun că separaţia dintre bine şi rău nu mai este actuală. Trăim într-o epocă mult mai avansată care nu mai are nevoie de separaţia dintre bine şi rău. În cadrul curentelor nihiliste acest lucru este cât se poate de bine definit. Adepţii lor ne spun că diferenţa dintre bine şi rău este un lucru care a fost tipic pentru antichitate şi evul mediu. Să fie chiar aşa? Ceea ce nu iau în considerare adepţii nihilsimului modern este că binele este constructiv în timp ce răul este distructiv. În bine există posibilitatea îmbunătăţirii în timp ce în rău nu mai avea această posibilitate. Răul este cu adevărat nu numai ateu dar şi nihilist.[44]

O altă mare problemă morală a lumii noastre este ateismul. Sunt mai multe forme de ateism în zilele noastre şi unele forme de ateism îmbracă chiar şi o formă religioasă. De pildă budismul este o religie şi o credinţă care ne spune că nu avem nevoie de Dumnezeu fiindcă noi putem fii proprii noştiri dumnezei. Acest lucru ne spune că budismul este mai mult o formă de ateism sau mai bine spus un ateism care ajunge să

43 Nicolae Velimirovici, *Prin fereastra temniţei* (Editura Predania: Bucureşti, 2009).

îmbrace o formă religioasă. Aceste lucruri sunt realităţi ale lumii în care trăim. Ateismul ştim că este considerat în Biblie o formă de nebunie fiindcă Sfântul David a spus în Vechiul Testament: „zis-a cel nebun întru inima sa: nu este Dumnezeu.” Adevărul este că foarte puţini atei se văd pe sine ca şi persoane nebune ci mai mult ei consideră că a fii ateu este un drept al omului. Cauzele ateismului sunt mai multe în lumea noastră: o copilărie nefericită, un eşec în viaţă, un necaz mare, o mare pagubă şamd. Aceste lucruri sunt cele care îl fac pe om ca în cele din urmă să ajungă ateu. Deşi sunt puţini atei care sunt declaraţi pe faţă ca fiind atei sunt mai mulţi atei cu inima. Ceea ce putem să întrebăm este dacă există loc pentru atei în rai? Adevărul este că nu există loc pentru atei în rai fiindcă raiul este o existenţă care ne leagă de Dumnezeu. Prin urmare este puţin probabil că ateii vor ajunge în rai. După cum am spus există mai multe forme de ateism. Există o formă de ateism personal în care persoana umană îşi duce viaţa separat de Dumnezeu şi fără să mărturisească acest lucru şi la fel de bine sunt atei militanţi care propovăduiesc în lume renunţarea la credinţa în Dumnezeu. Deşi este mai greu de crezut sunt mai mulţi mari atei care au existat în lume. Dintre cei mai cunoscuţi atei amintim: Democrit, Protagoras, Seneca, Albert Camus, Jean Paul Sartre, Sigmund Freud, Friedrich Nietzsche, Vladimir Ilici Lenin, Che Guevara, Arthur Schopenhauer şi mulţi alţii. Ceea ce trebuie să afirmăm este că ateimsul este imoral. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă el respinge pe Cel care ne-a creat. Dumnezeu doreşte că noi să îi fim recunoscători pentru faptul că el ne-a adus la viaţă şi acest lucru nu putem să Îl facem dacă noi respingem existenţa Lui. Prin urmare, ateimsul ne situează în imoralitate şi acest lucru este bine să ştie ştiut. Ateul este asemenea unui copil care renunţă la tatăl său pentru totdeauna pentru a îşi urma un drum în viaţă pe care numai el îl ştie. Este bine să ştim că deşi sunt mai mulţi care ne spune că ateismul este o problemă privată în realitate el nu este. Adevărul este că în spatele la mai toate ideologiile ateiste s-a ascuns cel rău sau diavolul. Deşi nu ne place să recunoaştem diavolul este cel mai mare ateu din toate timpurile. El este primul care a voit o existenţă fără de Dumnezeu. Ateii în mare nu sunt conştienţi că atunci când profesează ateismul ei ajung robi celui rău sau diavolul.[45]

---

44 Adevărul este că în timp ce unii construiesc lumea noastră şi o îmbogăţesc cu edificii, muzee şi clădiri administrative alţi o distrug. Acest lucru ne pune în faţă contradicţia irevocabilă dintre bine şi rău. Binele şi răul este adevărat că sunt într-o luptă morală în lumea noastră şi acest lucru poate fii resimţit chiar şi de copii. Ce este de făcut atunci? Este bine să ştim că o rezolvare la această problemă v-a putea venii numai de la Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care v-a pune capăt acestei încleştări dintre bine şi rău. În lumea noastră s-au făcut mai multe încercări de a pune capăt conflictului moral dintre bine şi rău dar ceea ce s-a putut vedea este că acest lucru nu s-a putut realiza fără voia lui Dumnezeu. De mai multe ori omul se autonomizează şi se vede pe sine singurul care este capabil să facă o separaţie dintre bine şi rău şi el nu mai are nevoie de Dumnezeu. Pentru mai mulţi Dumnezeu nu este o binecuvântare ci mai mult un blestem. Sunt mai mulţi care vor o lume autonomă faţă de Dumnezeu şi voinţa Sa. Este bine să ştim că aceste lucruri sunt rele şi imorale.

45 Umberto Eco, *Cinci scrieri morale* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2005).

Trăia un creştin care se deosebea de ceilalţi prin caracterul iute şi prin faptul că în timpul posturilor mânca de dulce. În 1848 sau în 1849, nu-mi aduc bine aminte, acest creştin s-a îmbolnăvit grav; după dorinţa lui preotul a venit şi l-a împărtăşit cu Sfintele Taine şi după ce le-a primit, în scurtă vreme bolnavul a murit. După ce l-au spălat, l-au întins pe masă şi au pregătit sicriul. Au trecut vreo două ore de când bolnavul şi-a dat obştescul sfârşit; deodată el deschide ochii, se aşează pe patul său singur ceea ce în timpul bolii nu putea s-o facă fiind lipsit de putere. Primele lui cuvinte au fost ca în cea mai mare grabă să se trimită după preot, dorinţă ce i-a fost îndeplinită de îndată. Când am ajuns la cel înviat, spune preotul a cerut tuturor să iasă din cameră, dorind să vorbească în particular cu preotul. Cei de-ai casei l-au lăsat împreună cu preotul; cel înviat a tras aerul adânc în piept şi a spus:

-Părinte eu mueam deja şi am fost luat de îngerii care m-au dus în faţa Domnului. Când m-am înfăţişat înaintea Lui şi m-am închinat înaintea Lui, El s-a uitat spre mine cu atâta dragoste şi milă încât nu pot reda. Privirea Lui nu se poate reda cât de blândă era!

-Pentru ce l-aţi luat? în sfârşit i-a întrebat Domnul cu blândeţe pe îngerii, care m-au adus. El are pe suflet un păcat, pe care niciodată nu l-a mărturisit preotului duhovnic fiind făcut cu mult timp în urmă şi l-a uitat.

-Şi prin aceasta Domnul mi-a amintit păcatul săvârşit de mine şi nemărturisit preotului duhovnic. Desigur mi-am amintit şi eu că am făcut acel lucru, dar eu am uitat şi nu l-am mărturisit prin căinţă, duhovnicului meu.

-Duceţi-l înapoi – a continuat cu blândeţe Domnul – ca să-şi cureţe conştiinţa sa în faţa duhovnicului, iar apoi îl veţi aduce înapoi aici.

-Nici cea mai vagă idee nu am, ce s-a întâmplat şi cum de am ajuns din nou viu a continuat el.

Apoi a mărturisit cu adânc simţ de pioşenie păcatul săvârşit şi uitat, iar preotul a citit rugăciunea de dezlegare deasupra lui şi l-a rugat să-şi aducă aminte de el ca de propriul preot duhovnic, atunci când se va înfăţişa din nou în faţa Domnului. Numai ce a ajuns acasă preotul şi cel înviat în linişte, desăvârşit şi fără a se tulbura şi-a dat sufletul Domnului. Aşa că milostiv este Dumnezeu.[46]

Întâmplarea de mai sus este una cât se poate de inedită. Ea ne spune despre un creştin ortodox care era extrem de iute şi care nu ţinea posturile creştin ortodoxe rânduite de Biserică. Adevărul este că sunt mai mulţi dintre noi care ne confruntăm că această problemă. Creştinul s-a îmbolnăvit şi a cerut să fie împărtăţit. După ce a fost împărtăşit a murit. Timp de două ore acest creştin a fost mort. După două ore el s-a sculat din morţi din nou şi a cerut să vorbească cu un preot. Preotului i-a spus că a fost luat de doi îngeri şi dus în faţa lui Dumnezeu care i-a spus că el trebuie să se întoarcă în trup pentru a îşi mărturisii un păcat pe care l-a făcut mai de mult şi l-a uitat. Apoi Dumnezeu i-a spus care a fost păcatul pe care a trebuit să îl mărturisească. După ce şi-a

46 Gheorghe Băbuţ, *Viaţa dincolo de groapă* (Editura Pelerinul Român: Oradea, 2010). În această carte am ales să ne folosim de mai multe povestiri şi întâmplări creştin ortodoxe pentru a putea ca în acest fel să oferim o imagine mult mai plastică pentru cei care nu sunt obişnuiţi cu teme profunde pe cum este raiul şi existenţa lui. Să ne aducem aminte că de mai multe ori Domnul Iisus Hristos s-a folosit de pilde pentru a îşi exprima plastic ideile. Prin faptul că în această carte am inclus mai multe povestiri am urmat tradiţiei Noului Testament care s-a folosit de astfel de povestiri pentru edificarea auditoriului. Recomandăm acest lucru toturor autorilor de teologie creştin ortodoxă care scriu pentru popularizarea a mai multor concepte din creştinismul ortodox.

mărturisit păcatul creştinul a murit în pace. Întâmplatrea de mai sus care avem toate motivele să credem că a fost adevărată este una care ne spune că trebuie să avem în vedere că există un imperativ moral. În rai nu poate intra nimic care nu a fost iertat de Dumnezeu. În acest caz Dumnezeu a făcut cu acest creştin un lucru care ar trebuie să ne fie tuturora un exemplu. El a voit ca noi să înţelegem cât se importantă este taina spovedaniei pe care mai mulţi dintre noi nu o considerăm că este aşa. Sunt mai mulţi care nu prea cred nici în spovedanie şi nici în împărtăşanie. Sperăm că acest lucru să se schimbe pentru cei care vor ajunge să citească aceste rânduri şi să îşi dea seama de ceea ce este spovedania şi împărtăşania. Dumnezeu a înviat pe un om din morţi pentru a ne spune că trebuie să punem accent pe spovedanie şi pe împărtăşanie. La fel de bine mărturia creştinului ne mai spus că el a fost dus în faţa lui Dumnezeu de doi îngeri. În mai multe întâmplări cu caracter mistic şi eshatologic sunt văzuţi îngeri care ajung să ducă la îndeplinire voia lui Dumnezeu. S-a vorbit de mai multe ori de funcţia psihopompă a îngerilor. Ce înseamnă acest lucru? Acest lucru înseamnă că îngerii sunt cei care i-au sufletele şi le duc în faţa lui Dumnezeu. Iată prin urmare o întîmplare care poate să ne întărească credinţa în rai şi să ne spună că moartea este numai o poartă de trecere în spre o altă viaţă. Evident acest lucru este contestat de mai multă lume care ne spune că în sine moartea este punctul ultim al vieţii. Cum facem atunci cu mărturia de mai sus?[47]

Pentru mai mulţi psihologi întâmplarea de mai sus este un lucru care ne spune că eventual creştinul a suferit o moarte clinică. Sunt mai mulţi care studiază în zilele noastre moartea clinică. În acest caz este foarte adevărat că eventual am avut de a face cu un caz mult mai specific decât moartea clinică. Creştinul a avut un păcat care l-a făcut în tinereţe şi pe care nu l-a mărturisit. Cu adevărat mai rar se pot vedea astfel de întâmplări. Este de amintit aici că imediat ce creştinul şi-a mărturiti păcatul el a murit. Acest lucru este un lucru pe care trebuie să îl înţelegem în contextul protrivit. Sunt mai mulţi care consideră că nu este nevoie de nici un fel de spovedanie şi că în cele din urmă tot ceea ce are nevoie omul este să se roage lui Dumnezeu. Este adevărat că spovedania este un lucru care ne ajută în viaţa duhovnicească. Întâmplarea de mai sus este una care este menită să ne spună că Dumnezeu nu uită de nici un fel de imoralitate pe care omul ajunge să o săvârşească în această lume. Trăim într-o lume în care de mai multe ori „conceptul prezentului” este singurul care contează. Acest gen de mentalitate ne spune că nu trebuie să ţinem cont de cine am fost în trecut ci ceea ce contează este ceea ce suntem în prezent. Evident acest gen de mentalitate este unul eronat. Trebuie să ne dăm seama că ceea ce suntem în prezent este definit de mai multe ori de ceea ce am fost în trecut. Acesta este unul dintre motivele pentru care Dumnezeu v-a ţine cont de tot ceea ce am făcut atunci când ne v-a accepta sau nu în rai. Ceea ce ne depărtează de rai şi ceea ce închide raiul în faţa noastră este păcatul. Atunci evident se ridică întrebarea: cum putem scăpa de păcat? De păcat putem scăpa prin faptul că ajungem să ne spovedim. Sunt mai multe religii care nu au nici un fel de spovedanie. Spovedania a fost instituită de Domnul Iisus Hristos fiul lui Dumnezeu întrupat fiindcă El a voit să vină în sprijinul nostru pentru a ne ajuta în drumul mântuirii.[48]

Am spus întâmplarea de mai sus pentru a demonstra că pentru a intra în rai este nevoie să fim oamenii nu numai buni dar şi morali. Acest lucru este aşa fiindcă atunci când comitem răul de mai multe ori putem ajunge să ne pocăim. La fel de bine spovedania nu poate fii despărţită de pocăinţă. Acest lucru este aşa fiindcă pocinţă este un lucru care ne schimbă şi la fel de bine ne îndeaptă pe calea raiului. Avem nevoie de

47 Jean Jeaques Charbonier, *7 reasons to believe in the afterlife* (Vermont, 2015).

pocăinţă fiindcă suntem fiinţe umane slabe care de mai multe ori păcătuim. De păcate nu au scăpat nici chiar sfinţii lui Dumnezeu dar diferenţa dintre noi şi ei este că ei au făcut o pocăinţă mult mai autentică şi mult mai bună decât o facem noi. În zilele noastre spovedania a devenit pentru mai multă lume o formalitate. Ce să facem atunci cu cazul de mai sus al creştinului care a fost înviat din morţii fiindcă nu şi-a mărturisit un păcat pe care îl uitase şi pe care îl făcuse în tinereţe? Acest lucru evident că schimbă optica noastră referitor la pocăinţă. Este bine să ştim că pocăinţă şi spovedania sunt lucruri care pot deschide uşile raiului pentru noi. Adevărul este că atât oamenii morali cât şi oamenii imorali vor să ajungă în rai. De fapt toţi voim să ajungem în rai unde este o stare de bucurie şi de fericire eternă sau veşnică. Ceea ce este mai greu este ca să ne asumăm tot ceea ce rezultă din decizia de a merge în rai. Pentru a ajunge în rai trebuie să ne asumăm exigenţele raiului şi atunci când aceste exigenţe nu le putem realiza deplin este bine să ne pocăim şi să ne spovedim. Avem libertatea de a ne alege un duhovnic care să fie pe măsura noastră. Sunt în acest sens mai multe categorii de duhovnici care ajung să fie după temperamentul nostru. Relaţia noastră cu duhovnicul trebuie să fie una de comuniune şi la fel de bine de sinceritate. La fel de bine duhovnicul trebuie să păstreze secretul spovedaniei. Dacă duhovnicul nu respectă secretul spovedaniei el îşi pierde harul duhovniciei. Aceste lucruri ne spune că Dumnezeu v-a avea grijă ca cei răi şi imorali să nu ajungă în rai fiindcă dacă ei ar ajunge în rai răutatea şi imoralitatea s-ar perpetua pentru veşnicie. Aceste lucruri este bine să fie ştiute de cât mai multă lume. Trăim într-o lume în care există o încleştare dintre moralitate şi imoralitate. Este bine să fim de partea moralităţii şi să ne aducem aminte că atunci când cădem în păcate Hristos ne-a oferit şansa spovedaniei. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi să ţinem cont de el în contextul unei lumi care manifestă o mare indiferenţă faţă de lupta dintre moralitate şi imoralitate. Tot ceea ce vrea lumea noastră este cât mai multă prosperitate şi bunăstare materială. Aceste lucruri nu sunt rele dar omul trebuie să îşi aducă aminte că are şi un suflet pe care este bine să ştie cui vrea să îl predea: raiului sau iadului.[49]

CAPITOLUL 3

RAIUL PE PĂMÂNT, O VECHE UTOPIE

Mai înainte de a purcede în acest capitol este bine să definit ce este termenul de utopie şi de ce am intitulat acest capitol: raiul pe pământ, o veche utopie. Utopia are

48 După învierea Domnului Iisus Hristos Sfântul Ioan Teologul ne spune că Domnul Iisus Hristos „a suflat asupra lor [apostolii] şi le-a zis: luaţi Duh Sfânt, cărărora le veţi ierta păcatele, le vor fii iertate şi cărora le ve-ţi ţine, vor fii ţinute” (Ioan 20, 22-23). Iertarea păcatelor este un lucru pe care creştinul ortodox trebuie să îl dobândească pentru a intra în rai. Sunt mai mulţi care consideră că este necesară numai rugăciunea pentru ca păcatele să fie iertate. Acest lucru este fără nici o îndoială greşit. Iertarea păcatelor este un lucru care a fost dat de Hristos apostolilor care ulterior l-au dat episcopilor şi preoţilor. Acest lucru este ceea ce consistutuie unul dintre punctele esenţiale prin care creştinismul ortodox se diferenţiază de restul religiilor. Sunt puţine religii care pot oferii iertarea păcatelor mai ales fiindcă păcatul este cel care nu le lasă să moştenim raiul.

49 Jerry L. Walls, *Heaven: the logic of eternal joy* (Oxford, 2002).

mai multe sensuri dar ne vom concentra asupra unuia care este oferit de Dicţionarul explicativ al limbii române care ne spune că o utopie este un: „ideal, concepție politică sau socială generoasă, dar irealizabilă (din cauza condițiilor obiective date).” Prin urmare, utopia este un ideal care nu ţine cont de realităţiile obiective ale lumii din jur şi consideră că în cele din urmă ceea ce cred aderenţii utopiei sau a idealului se v-a realiza. Utopia este un lucru care a definit în mai multe cazuri lumea noastră. Acest lucru poate fii văzut din ceea ce am spunea spune ca şi evoluţia sau progresul societăţii umane. Au fost mai multe idealuri care au fost postutale în lumea noastră care se credeau şi uneori se mai crede că vor oferii o stare de fericire totală. Vom începe în primul rând cu idealurile societăţii primitive sau ale celei de trib care ne spune că în sine omul nu are nevoie să creadă într-un loc al fericirii dincolo de această lume sau la sfârşitul vieţii fiindcă simplul fapt de a duce o viaţă de trib sau o viaţă primitivă este un lucru care în cele din urmă îl va face fericit. Mai toate utopiile se leagă de idea de fericire absolută. Ei care susţin utopiile este adevărat că sunt oamenii cu mult avânt fiindcă îşi definesc existenţa prin ideal. Pentru mai multă lume viaţa de trib este un adevărat rai pe pământ. În viaţa de trib nu trebuie să te îngrijeşti decât de un minim de lucruri: de a avea mâncare [care este obţinută din vânătoare], a avea o locuinţă [care în cele mai multe cazuri este o colibă sau un cort] şi în cele din urmă de a avea îmbrăcămite [de cele mai multe ori din blană. Să nu uităm că mai multe triburi nu au nici măcar blăni preferînd să trăiască în pielea goală].[50]

În cele din urmă trebuie să ne întrebăm dacă cu adevărat este viaţa de trib sau viaţa primitivă un rai cu adevărat? Adevărul este departe de a fii acesta deşi în zilele noastre se găsesc mai mulţi care susţin acest lucru. Viaţa de trib nu poate fii în nici un caz raiul pe pământ fiindcă omul suferă de căldură, de boli şi de izolare. Să nu uităm că marea majoritate a triburilor care există în zilele noastre sunt izolate sau preferă să trăiască în izolare faţă de lumea din jur. Raiul nu este în nici un caz izolare şi nici nu poate să susţină izolarea fiindcă raiul este comuniune şi la fel de bine el se defineşte prin comuniune. Comuniunea este un lucru care nu prea există în viaţa de trib. Pentru a ajunge la viaţa ca în rai de mai multe ori triburile recurs la diferite tehnici magice cum sunt şamanismul şi vrăjitoria. Acest lucru este un fapt care în cele din urmă spun ei că poate vindeca pe cei bolnavi şi nu numai atât prin comuniunea cu spiritele celor morţi, cei vii pot să influenţeze soarta celor de pe lume de dincolo. Acest lucru este un fapt care poate fii văzut în mai multe cazuri. Iată prin urmare că în mai multe triburi ne întâlnim cu magia. Sunt vraci şi şamani care recurg la magie pentru a face bine tribului. Acest lucru spun ei că este tot ceea ce are nevoie omul pentru a duce o viaţă ca în rai fiindcă raiul fiind populat de spirite, vracii şi şamanii ajung să comunice cu aceste spirite. Să fie spiritele cu care comunică vracii şi şamanii din triburi spiritele sau îngerii raiului? Cu siguranţă că nu. Îngerii nu pot fii contactaţi prin ritualuri magice şi invocaţii şamanice. Îngerii răspund creştinilor ortodocşi prin rugăciuni care sunt aduse în faţa lui

50 În acest capitol vom vorbii mai pe large despre care au fost marile concepţii ale umanităţii referitoare la cum se poate atinge sau realiza raiul pe pământ. Sunt mai mulţi care au fost adepţii acestui ideal care s-a dovedit în cele din urmă o utopie. Nu trebuie să ne facem iluzii fiindcă sunt şi în zilele noastre mai mulţi care susţin că în sine raiul este o imaginaţie a religiei şi el nu ţine cont în nici un fel de faptul că această viaţă este cea care este în realitate raiul. Vom vedea că aceste concepţii de mai multe ori sunt un fel de intersecţie dintre ideologiile politice şi cele ştiinţifice. La fel de bine sunt mai mulţi care susţin că avansarea tehnică a umanităţii v-a ajunge să creeze raiul pe pământ. În rânduruile care vor urma vom explica de ce credem că în sine raiul pe pământ este o utopie.

Dumnezeu. Prin urmare este bine să ştim că raiul nu ţine în nici un mod de lumea primitivă. Deşi acest lucru este contestat de adepţii vieţii naturaliste care consideră că a trăi conform legilor naturii este tot ceea ce are nevoie omul pentru a fii cu adevărat fericit şi pentru a experimenta bucuria raiului. Acest gen de concepţie după cum am precizat în rândurile de mai sus îşi găseşte aderenţi de mai multe ori în lumea noastră. Trebuie să ştim că raiul este o dimensiune supranaturală şi transecdentă care depăşeşte toate definiţiile pe care am putea să i le atribuim. Totuşi de mai multe ori sunt unii care cred că raiul poate fii adus pe pământ. Este destul să ajungem să trăim viaţa de trib şi cu asiguranţă toate problemele noastre se vor rezolva. Acest lucru este des întânit între cei care susţin un mod de viaţă naturist şi care să fie cât mai aproape de natură. Este adevărat că raiul este un mod de viaţă care este în conformitate cu natura dar el nu este în nici un caz un mod de viaţă care este definit strict de relaţia sau legătura care o avem cu natura.[51]

O altă utopie a raiului pe pământ a fost lansată indirect de englezul Charles Dawin când a emis cunoscuta sa teorie a evoluţiei prin care susţinea că omul nu a fost creat de Dumnezeu ci se trage din maimuţă. După Darwin evoluţia este capabilă să facă cu adevărat raiul pe pământ. Acest lucru este aşa fiindcă în evoluţie nu mai este necesar Dumnezeu ea înclocuind „rolul” lui Dumnezeu. Evoluţia este cea care îl face pe om ca în timp să ajungă să trăiască pe pământ ca şi în rai. Aceasta este explicaţia pe care mai mulţi evoluţionişti o dau raiului începând cu Darwin. Trebuie să fim realişti şi să afirmăm că şi în zilele noastre sunt mai mulţi care cred în teroria evoluţinistră şi anual putem vedea mai multe cărţi care susţin acest lucru. După cum am spus, în evoluţionism nu mai este nevoie de Dumnezeu fiindcă evoluţia este cea care îl duce spre om în spre un paradis pământesc sau mai bine spus în spre raiul pe pământ. Să fie lucrurile chiar aşa? Creştinismul ortodox susţine că Dumnezeu a creat lumea sau planeta pământ din nimic. În ceea ce priveşte evoluţionsimul se ridică întrebarea cum putea evoluţia să producă materia dacă mai înainte de ea nu exista nimic? În evoluţionism nu există nici o putere supranaturală sau metafizică cum există în creştinismul ortodox şi acest lucru ar trebui să le dea de gândit evoluţioniştilor. Fără de o putere supranaturală nimic nu poate produce nimic altceva decât nimicul. Prin urmare prin sine evoluţie nu poate produce materie din nimic. Aceasta este o teză pe care marea majoritate a evoluţioniştilor nu doresc să o ia în considerare. Evoluţionsimul în sine ne propune un rai pe pământ. Omul prin evoluţie va ajunge să ia chiar locul lui Dumnezeu şi atunci el va fii ca în rai. Întrebarea este: cine ne poate garanta că evoluţia va ajunge să întemeieze raiul pe pământ? Ce ne face să credem că evoluţia are numai un sens ascendent şi nu şi unul descendent? Acest fapt este evident o realitate pe care multă lume nu ţine cont de ea.[52]

Ceea ce trebuie să ştim este că în secolul al XIX-lea evoluţionismul sau darwinismul promitea oamenilor raiul pe pământ. Prin evoluţie omul ajungea să depăşească toate problemele cu care se confrunta mai puţin una: moartea. În sine evoluţionismul nu a putut venii niciodată cu un răspuns plauzibil în faţa morţii. De ce murim? Cine a creat moartea? Poate moartea să fie depăşită prin evoluţie? Cu siguranţă că nu. În toate secolele istoriei până în secolul al XIX-lea secolul lui Darwin moartea era o realitate. Evoluţia nu dădea nici un semn că moartea ar putea fi biruită sau curerită. Totuşi, Iisus Hristos înviase cu mai bine de 1900 de ani de naşterea lui Darwin. Învierea lui Hristos a fost considerată de evoluţionişti ca şi o poveste care a fost perpetuată de

51 Tim Harford, *Adapt: why successs always starts with failure* (Little, Brown Young Readers, 2011).

preoţi pentru a face masele de oamenii sau de credincioşi să le fie loiale şi ca în acest mod să ajungă să îşi achite salariile. Evident în zilele noastre evoluţionsimul nu mai este la fel de în vogă cum a fost în zilele secolului al XIX-lea. Evoluţioniştii au căzut în capcana raiului pe pământ. Prin evoluţie raiul ajungea să fie trăit aici pe pământ şi nu mai era nevoie de nici un fel de Dumnezeu. Tot ce trebuie să facem este să evoluăm. Cum? De ce? Pentru ce? Cine? Au fost întrebări la care evoluţionsimul nu a oferit nici un răspuns. Iată cum evoluţionsimul care a pornit de la nevinovata idee a evoluţiei a ajuns să fie un fel de utopie a raiului pe pământ. Evoluţia şi Dumnezeu au fost găsite în secolul al XIX-lea ca fiind incompatibile. Nu era loc pentru Dumnezeu în cadrul evoluţionsimului care dorea să se descotorosească de orice credinţă şi de orice religie. Fără să îşi dea seama evoluţionismul lui Darwin promitea umanităţii secolului al XIX-lea un rai pe pământ. Era vorba de un rai care era realizat prin evoluţie. Prin urmare, acest rai nu putea fii realizat dintr-o dată dar entuziasmul evoluţioniştilor a fost mult prea mare ca să mai ofere un loc lui Dumnezeu în cadrul evoluţionismului. Specialiştii în domeniu care au analizat darwinismul ne spun că la începutul carierie sale ştiinţifice Darwin Îl recunoştea pe Dumnezeu ca şi Creator la lumii şi al universului. Acest lucru a putut fii văzut în primele lui scrieri. Pe cum Darwin a îmbătrânit şi mai ales după ce o fată de a lui a murit, el a renunţat să mai vorbească de Dumnezeu şi considera că omul şi universul nu sunt creaţia lui Dumnezeu ci produsul lui evoluţiei. Este posibil ca Darwin să fii voit să se răzbune cumva pentru moartea fiicei sale, dar el a depăşit oricum limitele permise în astfel de cazuri.[53]

O altă utopie a raiului pe pământ este oferită de ştiinţă. Spre deosebire de cei care credeau în evoluţionism, cei care cred în ştiinţă au o cu totul altă metodă de a pune problema. Ei consideră că nu evoluţionismul este cel care v-a aduce raiul pe pământ ci mai mult decât orice ştiinţa. Ştiinţa este un lucru care a progresat pe parcursul istoriei şi trebuie să ştim că ea descoperit lucruri care cu adevărat au îmbunătăţit viaţa omului. Ştiinţa a descoperit economia, matematica, biologia, fizica, astronomia sau filologia. În ultimii au s-au făcut progrese uriaşe în materie de ştiinţă. Aşa se face că ştiinţa este capabilă să ne ofere un paradis pământesc sau raiul pe pământ. Adevărul este că sunt mai mulţi mari savanţi care sunt adepţii ai acestei idei. Să fie oare lucrurile chiar aşa? Ştiinţa în sine este un lucru care de mai multe ori a ajuns să se separe ştiinţific. Acest lucru a fost aşa fiindcă înseşi existenţa lui Dumnezeu nu a putut să fie demosntrată ştiinţific. Fără o astfel de demonstaţie marii savaţi au

---

52 Ceea ce trebuie să ştim este că Charles Darwin a lansat numai teoria evoluţionistă dar mai apoi au fost unii care au preluat ideile lui şi au ajuns să le absolutizeze. În această carte nu am dorit să facem o prezentare a istoriei evoluţionsimului dar ceea ce trebuie să fim conştienţi este că în sine evoluţionsimul este o ideologie fără de Dumnezeu. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus prin evoluţie locul lui Dumnezeu este scos din natură. Evoluţia este cea care oferă o explicaţie la toate probleme omului. Totuşi, cine ne poate garanta că evoluţia ne v-a duce pe un drum care să fie ca şi cel al raiului după cum este el prezentat de creştinismul ortodox? Această întrebare este una fără de răspuns pentru evoluţionişti. Acest lucru este aşa fiindcă evoluţioniştii nu cred în Dumnezeu şi nici nu cred că mai există ceva dincolo de moarte. Existenţa lui Dumnezeu este cel mai mare garant că viaţa nu se încheie odată cu moartea. Pe Dumnezeu pe care nu Îl vedem în această lume vom ajunge să Îl vedem aşa precum este în viaţa de apoi sau în rai.

53 Florin Mihăescu, *Cosmosul în tradiţia creştină* (Editura Heruvim: Pătrăuţi, 2013).

conclus de mai multe ori că Dumnezeu nu există. Totuşi, trebuie să fim realişti în ceea ce priveşte ştiinţa. Este adevărat că medicina de exemplu care este şi ea o ştiinţă a progresat atât de mult că este capabilă să vindece până şi boli incurabile cum este cancerul atunci când este descoperit într-o formă incipientă. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că mai mulţi savanţi au început să nu mai creadă în Dumnezeu dar cred cu tărie în ştiinţă. Iată prin urmare cu savanţii au ajuns să absolutizeze ştiinţa care a fost lăsată de Dumnezeu pentru binele omului şi să facă din ea o unealtă potrivnică lui Dumnezeu. Aceste fapte sunt cele care ne spun că trebuie să fim foarte atenţi când vorbim de ştiinţă şi de savanţi. Sunt mai mulţi savaţii care consideră că prin ştiinţă şi progresul sau evoluţia ei se va ajunge ca până şi moartea să fie biruită. Auzim de mai multe experimente pe care savanţii le fac în cabinetele lor pentru a ajunge să găsească nemurirea. Odată ce v-a ajunge nemuritor, omul va abolii cu siguranţă orice noţiune de Dumnezeu. Iată prin urmare ce au ajuns să facă unii savanţi din ştiinţa care le-a fost lăsată lor de Dumnezeu.[54]

Un alt curent care ne primite raiul pe pîmânt în zilele noastre este materialismul. Ce este materialismul este un lucru care credem că ştie mai toată lumea. Materialismul este ideologia care ajunge să pune materia mai presus de Dumnezeu şi care ne spune că tot ceea ce are nevoie omul în această lume este de materie. Prin urmare materialismul este cel care absolutizează materia. Acest lucru este asemănător cu cei care susţin că ştiinţa ne v-a oferii raiul pe pământ dar nu identic. Concepţiile materialiste sunt cele care susţin că tot ceea ce trebuie să facă omul este să se bazeze pe avansarea tehnică. Sunt astfel mai mulţi savanţi care lucrează la aparate care pot oprii procesul de îmbătrânire. Materialiştii ne spun că raiul în realitate nu există şi că el este de fapt pe acest pământ. Atunci când ne bucurăm de mâncare, de băutură, de plăcerile sexuale, de progresul tehnologiei care ne oferă bolizi de lux, televizoare, telefoane celular şi avioane supersonice noi nu facem decât să expermentăm raiul. Prin urmare raiul după materialişti nu este un loc în cer unde îngerii îi cântă lui Dumnezeu şi unde sunt miresme şi verdeaţă ci mai mult raiul este aici şi acum pe pământ. Nu are rost ne spun materialiştii să credem în ceva care nu poate fii definit de ştiinţă. Pentru materialişti ştiinţa şi descoperirile ştiinţifice sunt adevărata religie. S-a spus cu anumite ocazii că ştiinţa tinde să ia locul religiei. Iată că acest lucru nu este o simplă ficţiune ci mai mult o realitate. Materialiştii consideră că raiul se realizază printr-o exploatare inteligentă a materiei. Materia are toate resursele să ne ofere un rai pământesc. Unde nu trece proba concepţia materialistă a raiului pămânesc este faptul că raiul pământesc oferit de materialism nu este veşnic. Materialiştii la fel ca şi creştinii ortodocşi mor la fel de bine. Acest lucru ne spune că materia nu este raiul ci eventuzal ea poate să fie numai o prefigurare a raiului la fel cum în Biserică pronaosul este începutul Bisericii care este alcătuită din naos şi altar. Adevărul este că în zilele noaste materialismul face

54 Ideea nemuririi nu este în nici un caz străină de ştiinţă. Sunt mai mulţi savaţi care fac tot felul de teste referitoare la cum pot să stopeze procesul de îmbătrânire şi de murire al omului. Fără să îşi dea seama ei fac un lucru care este potrivnic lui Dumnezeu. Savanţii sunt chemaţi să facă cercetări numai atât cât le este îngăduit de Dumnezeu şi la fel de bine doar pentru ceea ce este de folos omului în această lume. Pentru marii savaţi ai lumii religia este dincolo de toate o susperstiţie care a rămas din evul mediu. Nu mai este în nici un fel nevoie de religie pentru marile laboratoare ale lumii care caută să spargă genomul nemuririi. Auzim de mai multe ori că sunt mai mulţi care ne spun că într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat omul v-a ajunge să fie nemuritor. Atunci se va naşte supraomul. Iată prin urmare, cum ştiinţa în loc să fraternizeze cu religia ajunge să păşească pe căi străine de Dumnezeu.

multe victime. Sunt mulţi care realmente consideră o simplă poveste de copii existenţa raiului şi tot ceea ce contează pentru ei este un cont mare în bancă. Acesta este raiul pentru ei. Tot ei ne spun că nu are rost să aşteptăm raiul dincolo de moarte fiindcă noi trebuie să trăim aici raiul, raiul este pe pământ. După cum am arătat materialismul este o utopie fiindcă nu ia în considerare existenţa lui Dumnezeu. Dumnezeu ne spune că El a creat raiul mai înainte de întemeierea lumii noastre (Matei 20). Prin urmare este bine să ştim că raiul nu este aici pe pământ indiferent ce ne spun mai multe ideologii ale lumii noastre.[55]

Pentru cei care nu ştiu în viaţa Sfântului Benedict de Nursia avem o întâmplare mai puţin cunoscută. Ea este o întâmplare care ne spune că nu totul se termină că lumea noastră şi la fel de bine că mai există o altă viaţă după moarte. În ţara unde trăia cuviosul Benedict în mănăstirea lui, trăiau şi două fete nobile. Ele au făcut promisiune Domnului, ca să nu se mărite, ci să-şi închine întru totul viaţa Domnului nostru Iisus Hristos. Ele au fost amândouă fecioare şi ţineau posturile cu sfinţenie. Trăind în casa lor, ele nu au observat că printre faptele lor de binefacere, postul şi neprihănirea lor, se furişa un rău îngrozitor: nu se puteau abţine de la vorbărie multă. În discuţiile lor curente ele cădeau în osânda unor fapte, clevetiri, minciuni şi alte vicii care se ascund în vorbăria multă. Aflând despre aceste fapte, cuviosul Benedict le ameninţa că le va interzice ca ele să primească Sfintele Daruri. Măsura părintească a sfântului nu a acţionat în mod pozitiv şi ele au continuat să-şi ducă viaţa aşa cum o duceau şi înainte, fără ca să-şi schimbe purtarea. Foarte repede ele au şi murit fiind înmormântate în biserică. După înmormântarea acestor fecioare, o parte dintre creştinii vrednici, au observat că de fiecare dată în timpul slujbei în Biserică, numai ce spunea diaconul: „cei chemaţi ieşiţi!” atunci cele două fecioare care au fost înmormântate în biserică, se ridicau din sicriu şi se îndepărtau în linişte din biserică. În sfârşit i-au adus la cunoştinţă Sfântului Benedict şi el a înţeles cauza dreaptă a mâniei Domnului; atunci s-a rugat cu inima îndurerată pentru ele şi a trimis în biserică unde au fost înmormântate ele o prescură pentru Liturghie ca să fie făcută pentru odihna lor. După ce a fost adusă Jertfa fără de sânge, ieşirea fecioarelor din sicrie s-a oprit; de aici reiese clar că rugăciunea şi aducerea jertfei fără de sânge a Sfântului Benedict au mijlocit iertarea păcatelor şi odihna sufletelor celor două fecioare.[56]

Avem aici fără nici o îndoială o povestire inedită. Este vorba de aceste două fericioare care deşi au decis să vor să trăiască în monahism nu au putut să scape de cleverire sau cum se spune în popor de bârfă. Iată prin urmare că Sfântul Bendict le-a ameninţat că aceste două fete că nu le mai lasă să se împărtăşească. Bârfa este un

---

55 Olivier Clement, *Viu este Dumnezeu – catehism ortodox* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2009).

56 Sfântul Grigorie cel Mare, *Viaţa Sfântului Benedict de Nursia* (Editura Agnos, 2008). Sfântul Bendict de Nursia (480-527) este un sfânt occidental care a făcut mai multe minuni. Biserica Ortodoxă îl pomeneşte pe data de 14 martie. Este bine să ştim că el a trăit mai înainte de marea schismă care a existat dintre Biserica Catolică şi Biserica Ortodoxă. Sunt mai multe fapte care au fost relalate despre viaţa lui şi Sfântul Grigorie cel Mare sau Grigorie Dialogul a fost cel care a ajuns lă ne cuprindă într-o carte din care am citat şi noi. Este posibil să fie mai multe istorisiri din viaţa Sfântului Benedict pe care noi nu le ştim. Ştim din viaţa sa că el de mai multe ori atunci când unii monahi mureau putea să le vadă starea sufletelor. Aşa că el a primit darul de la Dumnezeu de a vedea cum sufletele celor drepţi erau duse în rai de îngeri.

lucru care nu este potrivită pentru călugări şi călugăriţe. Călugăriţele nu au voit să asculte de Sfântul Benedict. La puţin timp ele au murit şi ceea ce se putea vedea de către creştinii vrednici din acea comunitate era că atunci când diaconul spunea „cei chemaţi ieşiţi” aceste două călugăriţe se ridicau din sicriele lor şi ieşeau afară. Iată prin urmare un fapt supranatural. Acest fapt ne spune că împotriva tuturor ideologiilor materialise şi evoluţioniste omul continuă să trăaiscă şi după moarte deşi este adevărat într-un alt stadiu. Prin urmare creştinii i-au spus despre ceea ce vedeau Sfântului Benedict. Sfântul Benedict şi-a dat seama că aceasta era o pedeapsă de la Dumnezeu pentru faptul că aceste călugăriţe bârfeau mult. El a dat atunci o poruncă să fie făcută o liturghie la mormântul lor. După ce liturghia a fost făcută călugăriţele nu mai ieşeau din scrie ci au ajuns la odihnă. Această întâmplare ne spune prin urmare că fără nici o îndoială faptele pe care le facem noi în această lume au continuitate în lumea care va venii. Cei care cred că raiul şi iadul sunt în acreastă lume fără nici o îndoială consideră că nu mai există nimic dincolo de moarte. Iată prin urmare o întâmplare care vine să ne spună contrariul. Vedem aici cum aceste două călugăriţe ajungeau să iese din mormânt afară în timpul litughiei. Acest lucru este un fapt de care mai multă lume nu vrea să audă fiindcă ei consideră că nu mai este nimic dincolo de mormânt. Avem aici în întâmplare care ne spune că mai există o viaţă dincolo de mormânt. Să fie această poveste din viaţa Sfântului Benedict de Nursia doar o simplă imaginaţie? Cu siguranţă că nu. Viaţa de dincolo de mormânt s-a manifestat în mai multe situaţii în lumea noastră. Adevărul este că noi sutem nu numai slabi în credinţă ci la fel de bine neatenţi şi nu luăm aminte la astfel de întâmplări. Sfinţi precum Sfântul Benedict de Nursia şi mulţi alţii ne-au adus mai multe mărturii despre viaţa de dincolo de mormânt. Prin urmare nu putem să fim nepăsători faţă de aceste mărturii. Trebuie să luăm în considerare aceste mărturii şi să ţinem cont de ele. Este adevărat că pentru cei care sunt materialişti aceste povestiri nu prezintă nici un interes fiindcă aceştia au ajuns să fie împietriţi la inimă şi să se gândească numai la bani şi la averi. Este bine să evităm materialismsul care este un curent în vogă în zilele noastre. Sunt unii pentru care materialismul este o adevărată religie. Nu acest lucru trebuie să fim şi pentru noi. Adevărul este că în zilele noastre trebuie să fim mult mai atenţi şi cu luare aminte la vieţile sfinţilor şi al tot ceea ce ţine de ceea ce ei au lăsat în urma lor. Acest lucru este aşa fiindcă în acest mod vom avea numai de beneficiat.[57]

O alfă formă a raiului pe pământ este cea politică. Începând cu Republica lui Platon şi continuând cu Politica lui Aristotel au fost mai mulţi care au ajuns să creadă că raiul pe pământ poate fii realizat. Aşa se face că de mai multe ori s-au inventat mai multe ideologii politice care susţin că într-un anume fel oferă raiul pe pământ. S-a spus de mai multe ori că în spatele ideologiilor politice se ascunde nevoia de rai a omului. Astfel umanitatea a trecut prin mai multe orânduiri politice şi sociale care au pretins într-un anume fel că oferă raiul pe pământ. Umanitatea a cunoscut feudalismul, iluminismul, socialismul, fascismul, socialismul, capitalismul sau comunismul care cu toate au pretins că sunt dacă nu raiul pe pământ cel puţin o actualizare a raiului pe pământ. Este interesant de remarcat că de la an la an apar tot mai multe ideologii police care sunt într-o permanentă hegenomie una cu alta. În antichitate se credea de mai mulţi că imperiul este un lucru care ne oferă raiul pe pământ. Imperiul fie că a fost persan, asirian, babilonian, macedoniam sau roman era pentru mai mulţi raiul pe pământ. Pentru imperii şi-au dat viaţa mai mulţi soldaţi fiindcă ei cu adevărat credeau că viaţa lor trebuie să se sacrifice pentru imperiu. Aceste lucruri evident ne spun că în

57 A se vedea *Vieţile sfinţilor* şi la fel de bine a se mai vedea *Proloagele.*

anumite situaţii imperiul a ajuns să fie considerat raiul pe pământ. Imperiul era în antichitate ordinea perfectă a vieţii în care supunerea faţă de împărat era cea care garanta raiul pe pământ. Să nu uităm că au existat mai multe imperii păgâne care evident simţeau că raiul este o realitate care poate fii realizată pe pământ. Toate acestea au fost utopii. Cât de ciudată pare lumea Sfântului Bendict care s-a confruntat cu două călugările moarte care ieşeau din mormânt de lumea imperiilor antice care doreau instaurarea raiului pe pământ. Este prin urmare foarte adevărat că aceste realităţi au fost fapte pe care nu le putem constata.[58]

Totuşi este legitimă întrebarea: de ce au ajuns atât de mulţi oamenii să considere că raiul este un lucru care se trăieşte pe pământ şi dincolo de moarte nu mai este nimic? În primul rând este o dovadă de necredinţă. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu ne-a spus prin prooroci şi prin fiul Său Domnul Iisus Hristos că moartea nu este cuvântul ultim. Mai există o viaţă dincolo de moarte care are loc într-un cadru spiritual. La fel de bine mai multă lume a ajuns să considere că raiul este pe pământ dintr-o prea mare frică de moarte. Este adevărat că moartea este cruntă şi crudă după cum am spus şi cu alte ocazii dar trebuie să ştim că moartea şi diavolul nu au putere mai mare decât Dumnezeu. Dumnezeu a biruit odată pe diavol şi o face defiecare dată din nou prin botez. Prin urmare, trebuie să avem credinţă. Vedem că de exemplu Sfântul Bendict a avut atât de multă credinţă că a făcut ca doi morţii să îşi găsească liniştea şi odihna în frumuseţea raiului. Aceste exemplu nu pot să ne lase indiferenţi. Sunt mai mulţi care ne spuns că trebuie să fim indiferenţi faţă de lumea de dincolo fiindcă în cele din urmă nimeni nu a fost acolo. Iată că Sfântul Benedict ne spune contrariul. Creştinsimul ortodox este cel care afirmă că Dumnezeu este Tatăl nostru al tuturor. Prin urmare Dumnezeu este deschis în spre noi şi nu ne vrea răul. Sunt mai mulţi care ajung să Îl vadă pe Dumnezeu ca şi un mostru fiindcă în lumea noastră există atât de multă mortalitate. Ceea ce ne spune creştinismul ortodox este că Dumnezeu continuă să ne iubească chiar şi dincolo de mortalitatea cu care ne confruntăm în această lume. Sfinţii sunt cei care ne asigură de iubirea şi purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Tot ei sunt cei care ne spune că deşi există mai multă răutate şi moarte în această lume ele nu vor avea cuvântul final. Trebuie să avem încredere în sfinţi şi să îi plasăm mai sus decât marii savanţi ai lumii noastre care ne spun că tot ceea ce avem nevoie este de ştiinţă şi tehnologie. S-a conceput de mai multă lume o societate perfectă care să fie un fel de rai artificial. Acest rai artificial este compus din mai mulţi roboţi, computere şi maşini de mare viteză. Raiul artificial este departe de a fii raiul pe care l-a creat Dumnezeu. Dumnezeu a fost conştient că în lumea noastră există răutate, moarte şi suferinţă şi pentru acest lucru a creat pentru noi raiul. Raiul este un lucru în spre care trebuie să tindem încă din copilărie. Nu avem nici un motiv să nu credem în existenţa raiului care a fost descoperită de sfinţii, prooroci şi de Domnul Iisus Hristos. La fel de bine trebuie să fim conştienţi că raiul este încăpător pentru toţi

58 Raiul pe pământ este de mai multe ori un lucru care ajunge să fie trăit nu numai ştiinţific şi material ci la fel de bine şi poetic. Sunt mai mulţi mari poeţi care au ajuns să elogieze această lume şi frumuseţile ei ca fiind un adevărat paradis. Acest lucru trebuie să ne spune că starea poetică a ajuns să fie una care a absolutizat lumea şi să considere că nu există rai dincolo de această lume. Să nu uităm de Dante Aligherii marele poet medieval era cel care considera că iubita sa Beatrix era o persoană cu care a făcut călătorii în rai, purgatoriu şi în iad. Acest lucru ne spune că în mai mulţi poeţi raiul era o realitate care exista în această lume şi care se manifesta prin frumuseţe, simţuri, gusturi, piăpăituri sau culori. Raiul pe pământ a primit uneori ipostaza utopică a poeziei.

şi că acolo vom trăii adevărata viaţă. Creştinismul ortodox este departe de a susţine că trebuie să murim în atentate teroriste pentru a ajunge în rai asemenea cu fac musulmanii. Concepţia musulamnă despre rai este una denaturată care nu poate fii acceptată. Moartea naturală la fel de bine ne poate conduce în rai. Acesta sunt realităţi la care trebuie să meditām mai mult în zilele noastre.[59]

O altă categorie a utopiei raiului pe pământ este de această dată de origine psihologică. Sunt mai multe concepţii psihologice în zilele noastre care recunosc că cu adevărat omul are suflet şi prin urmare este o fiinţă însufleţită. Această concepţie despre om este mai rar întâlnită dar ceea ce diferenţează această concepţie psihologică despre rai de creştinismul ortodox este faptul că foarte puţine dintre aceste concepţii psihologice susţin că sufletul este nemuritor. Psihologia modernă susţine că sufletul este o entitate care moare odată cu trupul. Creştinismul ortodox susţine tocmai contrariul: faptul că sufletul omului este nemuritor şi trăieşte şi după moarte şi este nemuritor. O astfel de concepţie este una care după cum am arătat nu prea corespunde cu genul de psihologie pe care îl fac mai mulţi psihologi din zilele noastre. Sunt mulţi psihologi care ne spun că raiul este un lucru pe care sufletul uman îl poate dobândii pe pământ dacă ajunge să ducă o viaţă care să se adapteze la condiţiile vieţii contemporane. Psihologia modernă pune un mare accent pe capacitatea sufletului de a se adapta. Acest lucru este un fapt pe care îl aflăm din tratatele de psihologie. Prin urmare psihologia recunoaşte existenţa sufletului dar neagă nemurirea lui. Cartea Facerii ne spune că primul suflet din lume, cel al lui Adam a venit de la Dumnezeu care a „suflat suflare de viaţă” peste Adam care dormea. Prin urmare sufletul este într-un anume sens este „suflarea de viaţă” care vine de la Dumnezeu. Acest lucru înseamnă că sufletul este nemuritor fiindcă el vine de la Dumnezeu care este nemuritor. Este bine prin urmare să ne dăm seama de tot ceea ce implică existenţa sufletului. Sunt mai mulţi psihologi care afirmă că în sens psihologic raiul şi iadul sunt în această lume şi că tot ceea ce ne spune religia despre rai şi iad este mai mult o metaforă a ceea ce are loc în lumea noastră materială.[60]

Prin urmare, cei care afirmă existenţa sufletului în psihologie ne spun că în sine el experimentează raiul şi iadul în această viaţă. Cum se face acest lucru? Dacă omul duce o viaţă echilibrată cu siguranţă că acesta este un rai pentru suflet. Sunt unii psihologi care ne spun că „izgonirea din rai” a omului nu este ceea ce a spus Biblia că Adam şi Eva au încălcat porunca de a cunoaşte binele şi răul în rai ci mai mult că „izonirea din rai” este primul proces de maturizare al omului. Când este copil sufletul omului este ca

---

59 Klaus Kenneth, *Zei, idoli, guru: marile religii văzute prin ochii creştinismului* (Editura Agnos: Sibiu, 2010).

60 Psihologia modernă ajunge ca în mai multe situaţii să recurgă la metafore şi la metamorfoze în ceea ce priveşte sufletul. Viziunea biblică asupra sufletului este foarte diferită de ceea ce afirmă psihologia şi psihanaliza lui Freud şi Jung. Acest lucru este aşa fiindcă în viziunea biblică sufletul este un lucru care trebuie să fie mântuit. De ce să fie mântuit? De damnarea la iad. În psihologia contemporană nu se pune niciodată problema ca sufletul să fie damnat. În zilele noastre sunt totuşi din ce în ce mai mulţi psihologi care cred în nemnurirea sufletului fiindcă s-au găsit tot mai multe cazuri de moarte clinică în care cei care au avut parte de o astfel de experienţă ne-au spus că sufletul trăieşte şi dincolo de moarte. Prin sine psihologia nu poate să mântuiască sufletul omenesc dar eventual îl poate ajuta. Trebuie să fie realişti cu privire la ceea ce poate şi ceea ce nu poate psihologia contemporană.

în rai: el nu are nici o grijă, nu are nici o problemă şi nu are nici o datorie. Prin urmare, raiul pentru mai mulţi psihologi contemporani este copilăria omului. Adolescenţa este „izgonirea din rai.” În cele din urmă marutitarea este viaţa din această lume. Să fie lucrurile chiar aşa? După cum am afirmat mai sus mai multe concepţii psihologice nu cred că sufletul trăieşte după moarte. Acest lucru este aşa fiindcă psihologia nu poate accepta sufletul ca fiind un lucru nemuritor. Sufletul vine de la Dumnezeu şi în mod normal el trebuie să se întoarcă la Dumnezeu. Acest lucru este un fapt care este negat de psihologia modernă. Sufletul omului este un lucru care în psihologie nu are nevoie de mântuire ci are nevoie de o adaptare la condiţiile de viaţă ale acestei lumi. Este adevărat că sufletul este un lucru care trebuie să se adapteze dar ceea ce trebuie să avem în vedere este că sufletul mai trebuie să se şi mântuiască. Odată ce sufletul se desprinde de trup pentru el începe o altă existenţă şi acest lucru este bine să îl avem în vedere. Mare parte a psihologilor din zilele noastre nu cred că sufletul mai continuă să existe după moarte. După interpretările lor sufletul este parte din minte şi acest lucru este ceea ce îl defineşte. Creştinismul ortodox afirmă că deşi sufletul este minte sau raţiune el nu se reduce numai la atât. Sufletul uman este alcătuit din raţiune [minte], voinţă şi sentimente. Toate aceste componete ale sufletului nu cunosc moartea biologică ci îi supravieţuiesc. Psihologia este o ştiinţă care îl face pe om să ducă o viaţă perfectă în plan sufletesc numai în ceea ce priveşte această lume dar ea nu are nici un fel de aport în ceea ce priveşte viaţa de apoi. Omul trebuie să fie o fiinţă morală şi bună fiindcă acesta este cursul firesc al existenţei sufletului dar după ce trupul moare pentru suflet nu mai există nimic. În timpurile noastre sunt mai multe discipline care sunt înrudite cu psihologia şi toate acestea sunt cele care afirmă că sufletul dacă este ajutat poate duce o viaţă de rai aici pe pământ. Aşa se face că în zilele noastre se ştie de psihiatrie, de psihanaliză sau ne neurologie care sunt toate ştiinţe înrudite cu psihologia. Este bine să ştim cât mai multe lucruri despre suflet şi în acest sens psihologia ne ajută dar trebuie să fim cât se poate de ancoraţi şi în viaţa credinţei fiindcă numai aceasta ne poate ajuta să ne mântuim sufletul. Prin urmare în sens psihologic trebuie să afirmăm că raiul pe pământ este o utopie psihologică.[61]

O altă concepţie care este larg răspândită în rândul maselor largi de oamenii este că raiul poate fii dobândit aici pe pământ prin ceea ce cunoaştem ca şi substanţe adictive. Dintre cele mai cunoscute substanţe adictive ştim că sunt drogurile şi alcoolul. Sunt mai mulţi oamenii dependenţi în lumea noastră de droguri şi de alcool. Aceştia ne spun că atunci când consumă substanţele adictive ei sunt ca şi în rai. Ceea ce nu ştiu o mare parte din aceste persoane este că consumul de droguri şi de alcool este considerat de creştinismul ortodox ca fiind un păcat. Beţivii sunt cei care atunci când consumă alcool ne spun că sunt fericţi şi pentru ei acesta este raiul ultim. În realitate beţia este o stare mult prea răspândită în zilele noastre pentru a nu o lua în calcul şi a o discuta. Acest fapt este prin urmare unul pe care trebuie să îl analizăm mai mult. Este cu adevărat beţia o stare a raiului? Cu siguranţă că nu. Este adevărat că beţia aduce în interiorul omului o stare euforică şi uneori când sunt consumate băuturi mai puternice beţivul experimentează adevărate stări de extaz. Ceea ce trebuie să ştim este că nu numai alcool aduce omului starea de extaz paradisiac ci şi drogurile. Mescalina şi LSD-ul sunt două droguri care au fost larg răspândite în a doua parte a secolului al XX-lea şi care creau în om sau în consumator o stare de eugorie şi de extaz artificial. Fără nici o îndoială că drogurile crează în om un rai artificial. Acest lucru a fost experimentat în

61 Jean Claud Larchet, *Incoştientul spiritual: adâncul neştiut la inimii* (Editura Sofia: Bucureşti, 2009).

cele mai multe cazuri. Anual sunt din ce în ce mai mulţi care recurg la consumul de droguri. Aceştia ne spun că starea pe care le-o dau drogurile este cu adevărat starea raiului sau a pradisului. În cele din urmă, consumatorii de droguri ne spun că nu există cu adevărat rai ci raiul se obţine pe cale artificială prin consumul de droguri.[62]

Ceea ce puţină lume a remarcat este că beţivii şi toxicomanii caută în drogurile lor raiul. Acest lucu este aşa fiindcă raiul este fără nici o îndoială un lucru pe care toată lumea îl caută. Sunt mai mulţi care ne spun că nu trebuie să fie atât de mult în stare de aştepate pentru viaţa de apoi sau pentru momentul morţii. Aşa se face că în lumea noastră sunt foarte mulţi care cred că raiul se obţine prin droguri. Aceştia în loc să caute raiul după îndemnurile creştinismului ortodox susţin că raiul este un lucru care se obţine prin consumul de droguri. La mai mulţi nici nu le pasă că aceste droguri sunt unele care le crează dependenţă. Putem vedea în lumea şi în societatea noastră foarte mulţi care sunt prinşi în consumul de alcool şi de droguri. Pentru un gram de plăcere artificială aceştia riscă să îşi piardă sănătatea şi tot ceea ce este mai preţios pentru ei: o familie frumoasă. Consumatorii de droguri şi de alcool înfocaţi sunt deplin convinşi că nu poate exista o fericire mai mare decât cea care le vine din consumul de droguri şi de alcool. Din nefericire aceasta este o realitate a lumii în care trăim şi trebuie să o luăm în considerare. Drogurile şi alcoolul crează un paradis artificial pământesc de scurtă durată şi care nu are prea multă fericire în sine în cele din urmă. Totuşi, anual sunt prinşi din ce în ce mai mulţi dintre semenii noştrii în acest cerc vicios al dependeţei de drog şi de alcool. Alcoolul şi drogul se prezintă pe sine la început ca şi o stare paradisiacă: el oferă fericire instantanee. Nu este acelaşi lucru experimentat şi în rai? Trebuie să ştim că fericirea raiului este departe de a fii asimilară cu fericirea pe care o oferă drogurile şi alcoolul. Acest lucru este aşa fiindcă fericirea raiului este una care nu crează dependenţă şi deşi este eternă aduce cu sine comuniunea cu Dumnezeu. Pentru mai multă lume în sine raiul nu este valabil dacă în el nu se găseşte alcool şi droguri. Acest lucru este aşa fiindcă în cele din urmă acestea aduc cu sine tot ceea ce are nevoie omul. Pentru marea majoritate a creştinilor ortodocşi aceste lucruri par o aberaţie dar ceea ce putem observa este că sunt mulţi în lumea noastră care consideră că raiul este starea adusă de alcool şi de droguri. Ca şi creştini ortodocşi avem datoria să ştim aceste lucruri şi să luptăm cu dependenţa de drog şi de alcool. Trebuie să le facem cunoscut celor care devin dependenţi că trebuie să se lupte cu aceste patimi şi să se izbăvească de ele fiindcă ele sunt doar un surogat al raiului. Fericirea raiului nu este oferită în nici un caz de alcool şi de drog. La fel de bine consumul de droguri şi alcoolul aduce în om nevoia de a petrece şi de a chefui. Sunt mulţi dintre semenii noştrii care toată viaţa şi-o petrec în patreceri şi chefuri fiindcă ei ne spun că aşa se simt ca şi în rai. Iată că aceşti oameni care trăiesc fără Dumnezeu şi contrar voii Sale ştiu că există rai dar consideră că raiul se trăieşte aici pe pământ. Creştinismul ortodox este credinţa care ne spune că

62 Substanţele adictive sunt larg răspîndite în lumea noastră şi nu putem să trecem chiar atât de uşor peste ele. Lumea chimiei descoperă tot mai multe substanţe are ajung să fie pentru unii dintre noi cei mai slab experienţe ale raiului. Trebuie să fim realişti şi să spunem lucrurilor pe nume: substanţele adictive doar mimează starea de rai sau ceea ce ştim ca şi trăirea raiului. Acest lucru este aşa fiindcă ele nu sunt raiul propriu zis. Este adevărat că şi în rai sufletul omenesc experimentează o stare de fericire şi de extaz dar ceea ce trebuie să ştim este că fericirea şi extazul raiului nu sunt obţinute pe cale artificială. Pentru consumatorii de droguri, drogurile sunt raiul pe pământ. Ceea ce este trist este că mai toţi consumatorii de droguri, fie canabis, haşiş, cocaină sau heroină ajung în cele din urmă dependenţi de aceste droguri. Nu poate fii cu adevărat rai ceea ce crează dependenţă.

în această viaţă numai ne pregătim pentru rai care v-a venii după moarte. Adepţii alcoolului şi a drogurilor ne spun: de ce să mai aşteptăm o viaţă să ne bucurăm de rai când noi putem să facem şi să experimentăm raiul aici pe pământ?[63]

O altă modalitate care intră în categoria utopiei raiului pe pământ este concepţia magică a raiului. Ce este magia? Magia este cea care ne spune că în lumea noastră sunt mai multe puteri supranaturale şi metafizice care prin anumite invocări şi ritualuri pot produce minuni şi miracole. Se cunosc în acest sens două mari categorii de magie: magia albă şi magia neagră. Magia este un lucru care a fost prezent în lumea noastră încă din antichitate. Fie că este vorba de ghicitori, magicieni, vraci sau vrăjitori magia este un fenomen larg răspândit. În sine pentru cei neştiutori şi ignoranţi adepţii magiei le spun că magia lucră cu puteri supranaturale care există în lumea noastră. Aceste puteri supranaturale pot modifica starea vremii, pot aduce mult câştig finaciar, pot schimba concepţiile de viaţă ale semnilor noştrii la fel ca şi inteţiile lor. Cine să fie aceste „forţe supranturale” cu care operează magia? Acest lucru este lăsat pentru începători să fie o taină. Numai iniţiaţii în tainele profunde ale magiei vor ajunge să cunoască personal cine sunt aceste forţe sau puteri supranaturale cu care operează magia. Este bine să ştim că mare parte din oamenii recurg la magie pentru a obţine beneficii. Sunt în zilele noastre mai multe producţii cinema care popularizează puterile magiei. Poate una dintre cele mai cunoscute este seria Harry Potter. Avem de a face aici cu ceea ce este cunoscut ca şi magia albă. În sine ceea ce oferă magia adeptului este raiul pe pământ. Magia îl poate face pe adept fericit, bogat, frumos şi fără nici o grijă. Nu este aceasta o categorie prin care se manifestă raiul? Cu siguranţă că da.[64]

Iată prin urmare că magia şi vrăjitoria sunt operative în lumea noastră. Sunt foarte mulţi care recurg la vrăjitori pentru a îşi rezolva problemele fie sentimentale, fie finaciare sau fie de natură personală. Acest lucru ei îl fac fiindcă sunt convinşi că magia poate crea raiul pe pământ. Fără doar şi poate acest gen de gândire este unul foarte familiar în zilele noastre. Magia şi vrăjitoria sunt practicate mai în toate marile metropole ale lumii. În schimbul unor sume de bani sau al unor bunuri materiale vrăjitorii recurg prin ritualurile lor la tot felul de magii pentru a realiza dorinţele solicitanţilor. După cum am mărturisit mai sus forţele supranaturale care operează în spatele magiei şi a vrăjitoriei nu sunt date pe faţă celor care ajung să le ceară ajutorul. Să fie aceste forţe supranturale care fac minuni îngerii lui Dumnezeu? Răspunsul este nu. Îngerii lui Dumnezeu nu răspund în nici un fel ritualurilor magice ci ei răspund numai la rugăciunile care sunt rânduite de Biserică. Atunci cine să fie „forţele supranaturale” cu care operează magia? Răspunsul pe care îl dă creştinismul ortodox şi

63 Vasile Andru, *Psihoterapie isihastă: practici şi modele filocalice pentru restabilirea sănătăţii* (Editura Paralela 45: Piteşti, 2010).

64 Un caz celebru de folosite a magiei îl avem în Vechiul Testament şi este cel al regelui israelian Saul care se afla în pragul unui război cu filistenii. Deşi regele Saul îl omorâse pe proorocul Samuel care îi prevăzute declinul, el recurge la o vrăjitoare celebră pentru a chema din morţi sufletul lui Samuel pentru a îi spune dacă v-a câştiga sau nu războiul cu filistenii. Proorocul Samuel se arată din morţi şi îi spune lui Saul că pentru că l-a ucis el v-a pierde războiul şi v-a fii ucis pe câmpul de luptă. Regele Saul nu crede aceste lucruri dar în cele din urmă se v-a întâmpla exact cum i-a spus proorocul Samuel. Avem aici un caz de magie foarte cunoscut în creştinismul ortodox. Este bine să îl ştim şi să îl avem în vedere fiindcă în zilele noastre vrăjitoria este un lucru care aduce venituri considerabile celor care o practică.

sfinţii părinţi este că aceste „forţe suparanturale” cu care lucrează magia sunt diavoli. Biblia este cât se poate de concludentă în acest caz. În cartea Ieşirii a lui Moise ni se spune că atunci când Moise a voit să scoată poporul evreu din robia egipteană el a făcut cu puterea lui Dumnezeu unele semne dintre care amintim că a schimbat apa în sânge. Acest lucru l-a făcut şi vrăjitorii egipteni. Mai apoi Moise a aruncat toiagul său jos şi acesta s-a schimbat într-un şarpe. Acelaşi lucru l-au făcut şi vrăjitorii egipteni doar că şarpele lui Moise i-a mâncat pe şerpii egiptenilor. Iată prin urmare că există un contrast între puterea lui Dumnezeu şi puterea magiei. Acest lucru este exprimat foarte bine de Biblie. Prin urmare, trebuie să afirmăm că vrăjitoria şi magia sunt o înşelpăciune a diavolilor care fiindcă iniţial au fost îngeri şi mai apoi au devenit diavoli mai au anumite puteri. Este bine să ştim că la fel de bine o altă formă a magiei este în zilele noastre zodiacul sau horoscopul. Zodiacul şi horoscopul este un lucru care ne spune că prin simplul fapt că urmăm ceea ce ni se spune vom ajunge să fie fericiţi şi împliniţi. Zilnic în mai toate continentele şi ţările lumii se fac horoscoape care dacă sunt ascultate vor ajunge să ne facă să trăim ca şi în rai fără de griji şi fără de nici o problemă. Totuşi, ceea ce mai mulţi sfinţi au putut remarca este că forţele care stau în spatele zodiacului sunt diavoli. Aceştia expolatează credulitatea şi naivitatea maselor largi de oamenii prin tot felul de promisiuni. Aceste promnisiuni oferă în ultimă instanţă raiul pe pământ. Iată prin urmare aceiaşi veche utopie a raiului pe pământ care de această dată este promisă prin magie, vrăjitorie şi astrologie.[65]

O întâmplare care o avem din viaţa Sfântului Benedict din Nursia ne spune că trebuie să ştim că raiul nu este în această lume fiindcă Dumnezeu nu a intenţionat ca lucrurile să fie aşa. Dumnezeu a răduit ca raiul să vină după moartea omului. Iată ce ne spune întâmplarea din viaţa Sfântului Bendict: în mănăstirea unde locuia sfântul Benedict, a trăit şi un monah destul de tânăr, care prin iubirea aparte către părinţii lui, aproape în fiecare zi părăsea în taină mănăstirea, fără să ia binecuvântarea mai marelui său. Şi iată că în sfârşit l-a ajuns pedeapsa Domnului. După ce a venit în casa unde s-a născut după cum avea obiceiul, el a murit brusc. Au dat de veste în mănăstire şi fraţii întru credinţă l-au înmormântat. Oare ce s-a întâmplat? A doua zi dimineaţă au văzut trupul răposatului scos din sicriu! Din nou l-au înmormântat şi a doua zi trupul era afară din sicriu. Atunci au povestit totul sfântului Benedict, iar el a poruncit ca să se aducă pentru monah jertfa fără de sânge şi a pus o părticică din Sfintele Taine pe pieptul celui mort şi a poruncit să fie redat pământului. După consumarea acestui fapt, trupul răposatului nu mai ieşea din sicriu; aceasta ne mărturiseşte clar că în viaţa lui de dincolo a pătruns mila Domnului.[66]

Iată prin mare o întîmplare care este mai puţin cunoscută şi care vine să ne spună că moartea nu are ultimul cuvânt în această lume. Ceea ce putem deduce este faptul că pentru că acest călugăr nu respecta regulile mănăstirii şi mergea pe furiş

---

65 John Arkerberg şi John Weldon, *Realitatea despre astrologie* (Editura Agape: Făgăral, 1996).

66 A se vedea Viaţa Sfântului Benedict de Sfântul Grigorie cel Mare. Concepţia hedonistă a raiului pe pământ care este promovată de cei care susţin că alcoolul şi drogurile sunt cele care aduc raiul pe pământ este respinsă de eshatologia creştin ortodoxă. Eshatologia creştin ortodoxă este cea care ne spune că viaţa nu se termină cu moartea şi că imediat după moarte are loc judecata particulară a sufletului omului. Acest fapt trebuie să fie ştiut de cei care susţin că beţia şi drogurile sunt raiul pe pământ. Raiul este un lucru care a fost creat de Dumnezeu pentru cei virtuoşi şi trebuie să fim conştienţi de el şi de existenţa lui.

aproape zilnic să îşi vadă părinţii, călugărul a fost pedepsit după moarte. El nu îşi mai găsea odihna. În prima zii după ce a fost înmormântat ca prin minune trupul lui a ieşit din sciriu. La fel de bine şi în a treia zii trupul lui a ieşit din scriu. Această întâmplare a fost adevărată şi ea a fost consemnată de Sfântul Grigorie cel Mare. Pentru ştiinţa modernă este imposibil de crezut că un om mort părăsea sicriul în care a fost pus. Iată că acest călugăr care nu respecta voia egumenului său şi pleca din mănăstire fără voia lui a ajuns să fie pedepsit de Dumnezeu prin faptul că sufletul lui nu îşi găsea odihnă. În cele din urmă călugării din mănăstire au spus despre aceste lucruri Sfântului Benedict. Fiind un om cu frica lui Dumnezeu şi care era versat în viaţa duhovnicească Sfântul Benedict a ştiu ce trebuie să facă: a dat poruncă să fie săvârşită o liturghie pentru acest călugăr. La fel de bine a luat o parte din împărtăşanie şi a pus-o pe pieptul celui mort.

Prin urmare întâmplarea de mai sus din viaţa Sfântului Benedict ne spune foarte clar că mai există o viaţă dincolo de moarte şi această viaţă este un lucru care se trăieşte după faptele omului. Este foarte adevărat că atunci când încâlcăm poruncile lui Dumnezeu avem de suferit. Acest călugăr care părăsea mănăstirea fără ştirea superiorului lui a fost pedepsit cu faptul că trupul lui nu îşi mai găsea odihna în pământ şi imediat ce era înmormânat ieşea afară din mormânt. Astfel de lucruri nu sunt crezute de atei care ne spune că sunt doar minciuni. Dacă nu ar mai exista o viaţă dincolo de mormânt era posibil ca trupul călugărului din mănăstirea Sfântului Benedict să mai iese din mormânt Întâmplarea ne spune că trupul călugărului ieşea integral din mormânt şi din sicriu mişcat de o putere nevăzută. Aceste lucruri sunt evident dincolo de puterea noastră de înţelegere. Pentru mai multă lume moartea este cea care îi aruncă într-o stare de deznădejde profundă. Acest lucru este aşa fiindcă ei ne spun că nu au nici o dovadă care să le spună că mai există altceva dincolo de moarte. Exemplul din viaţa Sfântului Benedict ne spune că mai există viaţă dincolo de moarte. Dacă nu ar mai fii existat trupul călugărului nu ar fii avut cum să se mute singur afară din sicriu. Prin urmare iată că Dumnezeu ne poate pedepsii atunci când nu facem binele şi ceea ce este plăcut în ochii Săi. Este bine să ştim că lumea de azi crede din ce în ce mai puţin mărturiile pe care le aduc sfinţii. Mai mulţi dintre noi suntem ignoranţi şi ajungem să ne obişnuim cu această lume că o absolutizăm şi credem că nu mai este nimic altceva dincolo de ea. Exemple ca şi cel din viaţa Sfântului Benedict ne spun că mai există o realitate dincolo de lumea noastră de care trebuie să fim conştienţi. Aecastă realitate este bipolară şi este compusă din rai şi din iad. Ţine de noi unde voim să ajungem: în rai sau în iad. Creştismul ortodox susţine că trebuie să fim foarte conştienţi de faptul că odată ce ne-am hotărât că voim să ajungem în rai trebuie ca prin rugăciune să cerem lui Dumnezeu să ne descopere voinţa Lui cu noi. Sunt foarte puţini în zilele noastre cei care se roagă pentru rai şi acest lucru este aşa fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care ajung să creadă că raiul este un lucru pe care îl trăim aici pe pământ. Totuşi, cum se face că unii deşi sunt buni se lovesc de greutăţi şi necazuri în timp ce alţii sunt răi şi nu au nici un fel de necaz şi nici un fel de suferinţă? Răspunsul la această întrebare este faptul că Dumnezeu pe Cel pe care Îl iubeşte Îl şi pedepseşte, la fel cum un părinte pentru binele copiilor lui ajunge să le dea mai multe pedepse. Sfântul Ioan Teologul ne spunea că pentru cei care trăiesc în păcat şi în răutăţi, nu are cum să existe rai fiindcă păcatul este cel care omoară sufletele noastre.[67]

Biblia şi mai ales Vechiul Testament ne spune că Dumnezeu a intenţionat ca pământul pe care trăim să fie cu adevărat un rai. Acest lucru însă nu a putut fii realizat

67 Samuel E. Balentine, *Have you considered my servant Job? Understanding the biblical archetype of pacience* (South Carolina, 2015).

fiindcă omul a ascultat de îndemnurile celui rău sau a diavolului şi a încălcat porunca lui Dumnezeu de a cunoaşte binele şi răul. Trebuie să ştim că nu a fost în intenţia iniţială a lui Dumnezeu să apară moartea pe pământ. Totuşi, Dumnezeu nu a rămas imun la căderea omului şi şi-a dat seama că omul a căzut în păcat prin îndemnurile diavolului. Aşa se face că El a promis un mâtuitor care avea să fie cunoscut cu numele de Mesia. Mesia avea să deschisă uşile raiului care au fost închise omului prin căderea în păcat. Ceea ce trebuie să ştim este că ordinea originală a creaţiei a fost pervertită atât de mult de primii oamenii că ea nu mai poate fii restaurată în această existenţă. Este nevoie de o viaţă după moarte pentru ca existenţa noastră să se restaureze la stadiul pe care iniţial a fost voit de Dumnezeu. Prin urmare este foarte adevărat că în sens inţial Dumnezeu a voit ca pământul să fie un rai. Acest lucru nu a fost posibil fiindcă diavolul a avut dorinţe contrare. În viaţa de pe pământ ajungem să ne dăm seama de lucrarea diavolului. Domnul Iisus Hristos l-a numit pe diavol ucigaş de oamenii fiindcă el este cel care a adus în lume moartea. Sunt mai mulţi care cred că moartea a fost adusă în lumea de Dumnezeu. Dumnezeu nu a adus în lume moartea dar prin lucrarea diavolului a fost obligat să o tolereze. Ceea ce ne spun sfinţii părinţi este că Dumnezeu nu v-a tolera moartea veşnic fiindcă va exista o înviere din morţi. De fapt creştinismul ortodox mărturiseşte acest lucru în Simbolul de Credinţă sau în Crez: „aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să vie." Prin urmare, Dumnezeu nu va îngădui ca lucrurile să fie aşa cum sunt în lumea noastră pentru eternitate.[68]

Prin urmare, ceea ce trebuie să ştim că viaţa noastră de pe pământ este numai o prefigurare a raiului. Acest lucru este aşa asemenea cum un mecanic auto care inventează un nou model performant de automobil mai întâi face un prototip să vadă dacă el funcţionează mai înainte ca el să fie dat spre producţie. După cum am putut vedea sunt mai mulţi care fie dintr-un optimism nelimitat fie din prea multă naivitate ajung să creadă că raiul este de fapt un lucru pe care îl experimentăm pe pământ. Raiul după cum am arătat în rândurile de mai sus este un lucru care este atât de frumos că nu poate fii cuprins în cuvinte omeneşti. Totuşi, unii au fost atât de entuziasmaţi de anumite realităţi ale lumii noastre că au ajuns să susţină că raiul poate fii instalat pe pământ şi prin urmare nu mai avem nevoie de raiul lui Dumnezeu. Ceea ce ne spune creştinismul ortodox este că trebuie să răspectăm ordinea creaţiei sau a facerii lumii aşa cum a lăsat-o Dumnezeu şi să nu căutăm să o modificăm după bunul nostru plac. Prin urmare, trebuie să spunem nu numai pentru generaţia noastră de secol al XXI-lea ci şi pentru generaţiile care vor venii că raiul este un lucru care nu v-a putea fii realizat pe pământ fiindcă el este un fapt care ţine de ordinea supranaturală a lucrurilor. Sunt foarte puţini cei care cred în zilele noastre în supranatural fiindcă ne spun ei că supranaturalul nu poate fii înşeles. Este adevărat că supraanturalul nu poate fii înţeles în sens deplin dar o anumită înţelegere a supranaturalului totuşi poate fii cuprinsă şi de

68 Pentru noi cei simplii care ne naştem în această lume căzută este foarte greu să acceptăm că Dumnezeu v-a restaura în cele din urmă lumea noastră. Deşi această restaurare v-a însemna să pierdem pe cei care s-au dedat răului şi imoralităţii, totuşi cei buni vor avea parte de o eternitate fericită. Cum este posibil să fim veşnic fericiţi? Pentru noi care ne-am născut în condiţiile lumii de aici este foarte greu să ne imaginăm acest lucru. Fericirea veşnciă este asigurată de faptul că Dumnezeu este o fiinţă infinită. Infinitatea lui Dumnezeu nu suferă nimic dacă ea oferă şi o fericire veşnică. Veşnicia şi infinitatea sunt două trăsături care se găsesc în existenţa lui Dumnezeu. Ele însă pot fii comunicare sau împărtăşite celor care sunt vrednici sau mai bine zis celor care sunt morali şi buni. Dumnezeu vrea să Îşi împărtăşească veşnicia şi infinitatea Lui cu noi. Acest lucru este aşa fiindcă noi suntem copii Săi.

om. Sfinţii părinţi au devenit conştienţi că în timp ce îngerii sunt prietenii noştri diavolii sunt duşmanii noştrii. Aceste lucruri în zilele noastre sunt acceptate de mai multă lume. Este foarte adevărat că raiul înseamnă contactul nostru cu realitatea supraanturală. Sunt tot felul de ipoteze care circulă în zilele noastre despre rai dar ceea ce trebuie să ştim este că oricât de tehnologizată şi de avansată v-a fii lumea noastră raiul nu v-a ajunge să fie pe pământ. Biblia ne spune că v-a fii nevoie de un cer nou pentru ca raiul să fie instaurat în lumea noastră. Acest fapt este mai greu de acceptat pentru mai mulţi care sunt de părere că ştiinţa v-a face din lumea noastră un rai. Ştiinţa şi tehnica ne pot oferii o aproximare a raiului dar în nici un caz nu ne vor oferii raiul aşa cum este el în lumea de dincolo. După cum s-a spus de mai multă lume: toată lumea doreşte să ajungă în rai dar la toţi ne este frică să murim. Trebuie să evidenţiem că atunci când am scris această carte mi-am asumat mai multe riscuri. Unul dintre aceste riscuri este că printr-o astfel de carte voi ajunge să îndemn pe mai mulţi la moarte pentru a ajunge în rai. Trebuie să le lăsm în voia lui Dumnezeu după modelul Domnului Iisus Hristos care în agonia crucii a spus: Părinte în mâinile Tale îmi încredinţez sufletul. La fel de bine şi noi trebuie să ne încredinţă sufletele în mâna lui Dumnezeu. Domnul Iisus Hristos a lăsat un exemplu pe care şi noi se cuvine să îl urmăm.[69]

CAPITOLUL 4

CĂUTAREA RAIULUI CA METODĂ DE ÎMBUNĂTĂŢIRE DUHOVNICEASCĂ

Ştiinţă modernă afirmă că omul trăieşte numai o viaţă pământească sau o viaţă biologică. De fapt aceasta este înţelegerea la mai toţii semenii noştri. Suntem fiinţe biologice şi prin urmare suntem definiţi de trupul nostru muritor. Ştiinţa nu certifică dacă sau nu avem suflet dar mai ales cu secolul al XX-lea s-au făcut mai multe progrese în acest sens şi există chiar şi o ramură ştiinţifică care se ocupă cu studierea sistematică a sufletului uman: este vorba de psihologie după cum am amintit şi în rândurile de mai sus. Deşi există o dimenesiune psihologică care este recunoscută de lumea modernă sau de contemporaneitate, este foarte adevărat că sunt puţini cei care recunosc o dimensiune duhovnicească sau spirituală a lui vieţii noastre. Acest lucru trebuie să ne pună pe gânduri. De ce? El trebuie să ne pună pe gânduri fiindcă în această viaţă avem două alternative: calea luminii şi calea întunericului. Nu este vorba despre lumina şi întunericul fizic ci mai mult despre lumina şi întunericul spiritual. Creştinismul ortodox ne spune că facă omul nu caută să se îmbunătăţească în sens duhovnicesc el este în întuneric. După cum înţelegem în om se dă o luptă între lumina duhovnicească şi întunericul patimilor şi al păcatelor. În viaţa noastră Dumnezeu a îngăduit celui rău sau diavolului să ne ispitească dar El nu i-a permis să ne controleze. Sunt puţine cazurile în care diavolul ajunge să controleze un om deplin şi efectiv.[70]

Prin urmare în sens generic omul are în această viaţă două alternative: el poate să se înduhovnicească sau la fel de bine el se poate împătimii. Ce produce procesul de înduhovnicire şi ce produce procesul de împătimire? Procesul de înduhovnicire este un lucru care este realizat de lucrarea virtuţilor. Procesul de împătimire este un lucru care este realizat de lucrarea viciilor sau a patimilor. În sens duhovnicesc viaţa sufletească a omului pendulează între aceste două realităţi. Împătimirea este un lucru care are loc

69 Jason Boyett, *Pocket guide to the afterlife: heaven, hell and other ultimate destinations* (San Francisco, 2009).

atunci când un păcat ajunge să se permanentizeze în viaţa noastră. Este vorba de: lăcomie, desfrânare, mânie sau iubirea de bani. Aceasta ca să enumerăm numai câteva dintre modalităţile prin care sufletul omului ajunge să se împătimească. Trebuie să ştim că patimile sunt unele care stau în strânsă legătură cu sufletul omului. Sufletului omului prin urmare este liber să opteze între patimi şi vicii. Atunci când sufletul ajunge viciat şi omul doreşte să se schimbe acest lucru se poate realiza prin pocăinţă sau metanoia care este un fel de schimbare a mentalităţii şi a modului de a vedea lumea a omului. În sens duhovnicesc în timp ce îngerii lui Dumnezeu sunt exemple de virtute, diavolii sunt exemple de viciu. Omul este liber să opteze în spre aceste două căi care îi stau în faţa lui: calea luminii sau calea întunericului. Acest lucru este un fapt pe care îl respectă şi Dumnezeu fiindcă Dumnezeu nu ne-a creat roboţi care să executăm ordinile şi directivele pe care le primim ci mai mult El vrea ca noi să Îl alegem pe El din libertate şi din iubire. Nimeni nu poate să Îl aleagă pe Dumnezeu şi calea luminii dacă nu Îl iubeşte pe Dumnezeu. Trebuie spus din capul locului că iubirea de Dumnezeu este un lucru care ne duce la comuniunea cu El şi în cele din urmă la rai. Nu poate sta în rai cel care nu Îl iubeşte pe Dumnezeu fiindcă raiul prespune iubirea de Dumnezeu. În mare toţi oamenii afirmă că Îl iubesc pe Dumnezeu mai mult sau mai puţin dar sunt destul de puţini cei care îşi asumă exigenţele iubirii de Dumnezeu. Trebuie spus că iubirea de Dumnezeu este una dintre temeiile pe care se fondează raiul. Fiindcă Îl iubim pe Dumnezeu dorim să fim cu El. Raiul este astfel trăirea în prezenţa iubirii de Dumnezeu. Creştinismul ortodox mărturiseşte că dacă sunt lucruri care trec şi dincolo de moarte cu siguranţă că iubirea de Dumnezeu este unul dintre ele. Iubirea de Dumnezeu prin urmare nu poate să fie stopată de moarte chiar dacă moartea este veşnică.[71]

Spiritualitatea creştin ortodoxă ne spune un lucru cât se poate de interesant despre cei care aleg calea păcatului şi a păcatelor. Acest lucru a fost afirmat de Sfântul Maxim Mărturisitotul care a fost o persoană preocupată de modul în care este trăită viaţa duhovnicească. Ceea ce ne spune Sfântul Maxim este că păcătosul sau pătimaşul este o persoană care în definitiv caută raiul dar căutarea este într-o direcţie greşită. Trebuie să căutăm pe Dumnezeu şi în acest sens să fim conştienţi că la un anumit nivel căutarea lui Dumnezeu coincide cu căutarea raiului. Dumnezeu şi raiul sunt două aspecte care nu pot fii concepte unul fără de altul. Este adevărat că sunt mai mulţi care ne zic că în cele din urmă raiul şi Dumnezeu sunt două lucruri diferite şi care nu au nici un fel de intersectare unul cu altul. Prin urmare, păcătoşii şi împătămiţii caută şi ei raiul dar o fac într-un sens greşit. Prin pocăinţă ei pot îndrepta sensul căutării lor. După cum am afirmat aici mai toate patimile se prezintă pe sine ca şi un fel de experienţă pământească a raiului. Acest lucru este aşa fiindcă patimile se leagă foarte mult de

---

70 Posesiunea diavolească este una dintre cele mai dramatice stări pe care le poate trăi un om. Totuşi nici posesiunea diavolească nu este imposibil de eradicat. Sfinţii părinţi ne spun că prin rugăciune şi post posesiunea poate fii înlăturată. Este adevărat că în timp ce îngerii lui Dumnezeu respectă libertatea omului, diavolii voiesc să îl facă pe om să nu mai aibă nici un fel de libertate şi să fie ca un fel de instrument în mânile lor. Aceste fapte sunt lucruri speciale care sunt cunoscute în teologia creştin ortodoxă ca şi demonologie. Există o lume a demonilor care ne doreşte răul sub orice formă. Domnul Iisus Hristos a venit în această lume pentru a ne apăra şi a ne ferii de această lucrare diavolească care în unele cazuri se finalizează în posesiune. Posesiuniule sunt reale dar nu sunt imposibil de a fii dezlegate sau alungate.

71 Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, (Editura Basilica: Bucureşti, 2013).

noţiunea de plăcere. Tot Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spunea în scrierile lui că plăcerea din patimi şi păcate este mai mult o momeală prin care cel rău sau diavolul ajunge să ne vâneze pentru iad. Trebuie să ştim că diavolul nu are puterea să ne ducă cu forţa în iad după cum nici Dumnezeu nu ne duce cu forţa în rai. Pentru a ne duce în iad, diavolul se foloseşte de mai multe capcane. Aceste capcane sunt patimile care sunt pline cu momeala plăcerilor. Diavolul ştie că omul este sensibil la plăceri şi prin urmare face tot ceea ce poate să prindă pe cât mai mulţi în momeala lui. Ce putem face noi în asemenea situaţii? Ceea ce putem face este să fim conştienţi că nu orice plăcere există în această lume vine de la Dumnezeu. Mai mult decât atât calea virtuţilor este uneori amară. De ce este aşa? Acest lucru este aşa fiindcă spre deosebire de vicii care ne oferă o libertate nelimitată, virtuţile ajung să ne îngrădească în renunţare şi abstinenţă. Iată prin urmare care este contrastul dintre calea luminii şi calea întunericului. Este adevărat că sunt mai mulţi dintre semenii noştiri care sunt slabi în credinţă şi ajung să cedeze în faţa momelii plăcerilor patimilor. Un astfel de caz a fost în antichitatea creştină Fericitul Augustin care întinereţe a dus o viaţă de desträbălare. Totuşi, mama lui Sfânta Monica nu şi-a perdut nădejdea pentru fiul ei şi a continuat să se roage pentru el. Rugăciunile sfintei Monica nu au rămas fără rezultat fiindcă în cele din urmă Augustin se v-a întoarce la Hristos şi v-a devenii episcop în Africa la Hippo. Întoraceera lui Augustin l-a făcut pe Sfântul Amborzie al Milanului să spună: „nu putea să piară fiul atâtor rugăciuni.”[72]

Întrebarea care se ridică după afirmaţiile de mai sus este: cine ne poate garanta că plăcerile patimilor sunt cu adevărat momelile prin care diavolul ne atrage la iad? Se ştie din înţelepciunea populară că atunci când cineva cade căderea lui este mult mai uşoară dacă dimpreună cu el mai cad şi alţii. Acest lucru se aplică şi diavolului. Diavolul este o fiinţă căzută care nu mai are nimic bun în el. Căderea lui este mult mai bună atunci când ne face şi pe noi să cădem. Ca şi fiinţă în care răul s-a definitivat şi s-a absolutizat diavolul nu se bucură de mântuirea noastră sau mai bine spus de accederea noastră în spre rai fiindcă acest lucru este împotriva naturii sale. El caută atunci să ne ofere un fel de surogat al raiului care să ne înşele şi să ne ducă în cele din urmă în iad. Aşa se face că întotdeauna în această lume calea diavolului rivalizează cu cea a lui Dumnezeu. Întimp ce Dumnezeu ne cere să fim morali diavolul ne spune că putem fii imorali. În timp ce Dumnezeu ne cere să fim buni, diavolul ne spune că putem să fie răi. În timp ce Dumnezeu ne cere să facem fapte bune, diavolul ne spune că putem face câte fapte rele voim. În timp ce Dumnezeu ne cere să ne iubim semenii, diavolul ne spune că ne putem urî când de mult vrem semenii. În timp ce Dumnezeu ne cere să postim şi să fim înfrânaţi, diavolul ne spune că putem să ne lăcomim şi să nu avem nici un fel de oprelişte de la nici o plăcere. Evident, cei care nu sunt oamenii duhovniceşti ajung să fie

72 Adevărul este că ne rugăm foarte mult pentru noi şi uităm să ne rugăm şi pentru semenii noştrii. Este bine să ne rugăm pentru noi dar la fel de bine trebuie să ne rugăm şi pentru semenii noştrii. Acest fel de rugăciune este unul care poate da rezultate. Am enunţat mai sus numai un singur caz cel al Fericitului Augustin şi al mamei sale Sfânta Monica. Este bine să ne rugăm pentru semenii noştiri fiindcă aceasta este o metodă de a ne ajuta la propria mântuire. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă contrat a ceea ce afirmă mai multe religii ale lumii mântuirea este un lucru care se face în comuniune. Nu ne mântuim singuri cum nu suntem singur în rai. În rai nu există loc pentru singurătate. Este destul de multă singurătate în acestă lume şi sunt foarte mulţi cei care suferă din cauza ei. Raiul este definit ca şi un loc al comuniunii în care ajungem prin rugăciunile nu numai ale noastre ci şi ale semenilor noştrii pentru noi.

înşelaşi de diavol. Adevărul este că în lumea noastră s-au găsit mai mulţi care să nu Îl iubească pe Dumnezeu chiar dacă Dumnezeu le-a dat viaţă. Este prin urmare adevărat că diavolul din răutate răstălmăceşte toate voile şi poruncile lui Dumnezeu. Aceasta este una dintre specialităţile sale. Să ne aducem aminte că acelaşi lucru l-a făcut şi cu Eva spunându-i că a încălca porunca lui Dumnezeu de a cunoaşte diferenţa dintre bine şi rău nu este un păcat ci un lucru care o v-a face ca şi Dumnezeu. Ştim că în secolul al IV-lea Sfântul Antonie cel Mare a putut vedea toate cursele şi înşelăciunile diavolului şi l-a întrebat pe Dumnezeu: cine poate birui toatea acestea? Dumnezeu i-a răspuns: smerenia.[73]

Ceea ce este bine să ştim este că a căuta raiul poate fii considerat o fată bună sau de ce nu chiar şi o virtute. A căuta raiul nu înseamnă să ieşim în spaţiul cosmic ca şi Iuri Gagarin sau să păşim pe lună ca şi Neil Armstrong ci mai mult căutarea raiului înseamă a fii în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care nu se realizază numai în spaţiul cosmic sau pe alte planete ci mai mult comuniunea cu Dumneezu este un lucru care se realizează prin iubirea faţă de Dumnezeu aici pe pământ. Fiindcă suntem creaţi de Dumnezeu care este Cel ce ne-a dat viaţă Dumnezeu nu are nici un interes să ne pierdem mântuirea. Acest lucru trebuie afirmat pe fondul unei lumii care consideră că în realitate Dumnezeu nu se interesează de noi. Chiar dacă omul a căzut în vechime de la Dumnezeu totuşi Dumnezeu a ieşit de mai multe ori în întâmpinarea Lui prin prooroci şi prin diferiţi sfinţi pe care i-a avut lumea. Acest lucru ne spune că Dumnezeu vrea ca noi să ne mântuim şi să fim pururea fericiţi în bucuria raiului. Adevărul este că în istorie omul a distorsionat de mai multe ori chipul lui Dumnezeu. În funcţie de curentele istorice ale epocii în care a trăit omul a tins să îşi facă un Dumnezeu după chipul său. Acest lucru este evident rău fiindcă Dumnezeu nu se schimbă în funcţie de preferinţele noastre. În epoca antică chipul lui Dumnezeu era considerat ca şi în cultul din templele zeilor, în evul mediul chipul lui Dumnezeu era conceput ca şi cel din al catedralelor gotice şi în zilele noastre chipul lui Dumnezeu este conceput după templele masonice sau ale sectelor. Este trist dar este un fapt că Dumnezeu a fost perceput de om în funcţie de dispoziţia lui şi de epoca în care a trăit. Ori ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu este mai presus de toate aceste schimbări ale omului. Ceea ce ne-a spus Domnul Iisus Hristos este că Dumnezeu iasă în întâmpinarea noastră atunci când ne întoarcem la El asemenea cu tatăl fiului risipitor a ieşit în întâmpinarea fiului său pierdut atunci când acesta s-a întors la tatăl său. Prin urmare Dumnezeu este primul care iasă în întâmpinarea noastră atunci când decidem că dorim să trăim cu El.[74]

---

73 Radu Teodorescu, *Smerenia şi modestia ca pradigme creştin ortodoxe* (Cugir, 2015).

74 Este foarte adevărat ca legătura sau relaţia noastră cu Dumnezeu să nu fie la fel pe tot parcursul vieţii. Acest lucru este aşa fiindcă în sine noi trebuie să avem o înţelegere constantă referitor la Dumnezeu. Omul modern ne spune că el este cumva învederat să Îl considere pe Dumnezeu cum voieşte fiindcă el se află într-o permanentă schimbare. Într-un anume fel în vede omul pe Dumnezeu în copilărie, în alt fel în vede pe Dumnezeu în adolescenţă, în alt fel în vede pe Dumnezeu la tinereţe şi în alt fel în vede pe Dumnezeu în timpul bătrâneţii. Prin urmare, omul modern de mai multe ori crede că este normal şi firesc că viziunea şi concepţia lui despre dumnezeu să se schimbe. Acest lucru nu este aşa. De ce nu este aşa? Nu este aşa fiindcă Dumnezeu este o fiinţă care nu se schimbă mai bine spus spun imuabilă.

După cum am afirmat este foarte adevărat că diavolul nu voieşte mântuirea noastră fiindcă el doreşte să ne câştige pentru iad. Acest lucru ne spune despre rautatea diavolului care nu are limite. Totuşi, după cum am spus, diavolul nu poate trece peste Dumnezeu şi nu poate să suprime voia lui Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care nu ne pedepseşte atunci când suntem înşelaţi de diavol fiindcă El este conştient că nu suntem noi de vină. Totuşi sunt mai multe cazuri de persoane care din proprie iniţiativă şi din propriul lor liber arbitru ajung de se solidarizează cu diavolul. Aceştia cred că în acest mod vor scăpa de chinurile iadului. Iadul ca şi spaţiu al paitmilor şi al viciilor este un loc care a fost creat de diavol şi este tolerat de Dumnezeu fiindcă ştim că diavolul a fost scos din ceruri. Aceste lucruri sunt bine să le ştim. Este evident că Dumnezeu nu a dorit apariţia iadului şi în Biblie nu ni se spune că Dumnezeu ar fii creat iadul. Aceste lucruri sunt cele care ne demonsterază că trebuie să fim foarte bine ancoraţi în credinţa în Dumnezeu atunci când avem de a face cu iadul şi diavolul. Omul este în această lume prins între încleştarea dintre diavol şi Dumnezeu. Totuşi, omul îl poate ajuta pe Dumnezeu când face fapte bune. O astfel de faptă bună este şi căutarea raiului. Cu toţii căutăm raiul doar ă unii nu iau în serios această căutare. Căutarea raiului este un lucru serios. Este adevărat că unii l-au căutat în armosferă, alţii l-au căutat în spaţiul cosmic, alţii l-au căutat în alte constelaţii şi în alte galaxii. Ceea ce ne spune Domnul Iisus Hristos prin predica şi pildele Sale este că a căuta raiul este un lucru care este bineplăcut în faţa lui Dumnezeu. La fel de bine această cautare trebuie să se bazeze şi pe faptele noastre bune. Nu trebuie să credem că a căuta raiul este un lucru care trebuie să se reducă numai la intenţiile noastre. Trebuie să căutăm raiul prin faptele noastre. În rugăciunea Tatăl nostru domnul Iisus Hristos ne spunea „facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ." Prin aceasta înţelegem că viaţa noastră de pe pământ trebuie să se sincronizeze cu viaţa din rai adică trebuie să fim aşa cum sunt îngerii din rai: buni şi virtuoşi. Totuşi, dacă creştinismul ortodox ne cere să căutăm raiul, există cineva care a găsit raiul. Sfinţii creştin ortodocşi sunt cei care au găsit raiul. Sunt mai multe întâmplări care ne spune acest lucru. O astfel de întâmplare ne spune că după moartea Sfântului Ioan Hrisostom în secolul al IV-lea un călugăr a vrut să ştie dacă acest sfânt este în rai. Un înger i s-a arătat şi i-a spus că Sfântul Ioan Hrisostom este în rai dar nu îl poate vedea fiindcă este acolo unde este tronul lui Dumnezeu. Iată prin urmare un exemplu de un sfânt care a ajuns în rai şi mai mult decât atât acest fapt a fost descoperit unui călugăr. Prin urmare, sunt mulţi care au căutat raiul în această viaţă pământească şi au ajuns în cele din urmă să îl şi găsească. După cum am spus, acum 2000 de ani Domnul Iisus Hristos ne îndemna să căutăm raiul. Ceea ce trebuie să ştim este că nu orice căutare a raiului este bună. Căutarea raiului trebuie să fie sinceră şi deplină. Fără de sinceritate nu poate exista o căutare adevărată a raiului.[75]

Într-o zi Socrate s-a întâlnit cu un foarte bun prieten şi şcolar al său, care l-a întrebat cam aşa:

- Ascultă înţeleptule Socrate, cum se poate ca un om cuminte ca tine, om care n-are egal în Atena nici la minte, nici la suflet, să-şi aleagă o soţie aşa de rea şi de nesuferită ca Xantipa? Căci toată lumea ştie că soţia ta este cea mai cicălitoare şi mai insuportabilă dintre soţii.

- Am văzut, răspunse Socrate, că cine doreşte să devină un bun războinic, nu face exerciţii cu arme uşoare şi nu-şi alege ca adversar copii. Şi iarăşi am văzut că dacă vrea să devină bun călăreţ, care să stea bine prins în şa, chiar în timpul luptei, nu-şi alege

75 Iustin Popovici, *Cuvinte despre veşnicie – predici alese* (Belgrad, 2001).

pentru exerciţii pregătitoare nici mârţoage, nici mortăciuni, ci cai nărăvaşi, greu de stăpânit. Ei bine, aşa cum războinicul s-a pregătit pentru arta sa prin exerciţii grele, tot aşa m-am pregătit şi eu pentru a mea. Căci am vrut să învăţ arta de a trăi bine cu oamenii şi de a mă împăca cu ei. Mi-am ales atunci de soţie pe Xantipa, cu firea ei răutăcioasă şi cicălitoare şi sunt sigur că dacă voi reuşi s-o suport până la capăt, stăpânindu-mă la toate violenţele ei, uşor îmi va fi să mă stăpânesc în faţa oricărei firi omeneşti.

Întâplarea de mai sus ne vine din antichitate şi ne spune un lucru foarte folositor. Acest lucru este faptul că în această lume noi suntem într-o stare de tensiune. Cu adevărat că viaţa noastre este într-o stare de tensiune. Este vorba despre tensiunea care există între rai şi iad. Acest lucru este poate cea mai mare tensiune care există. L-am dat ca şi exemplu pe Socrate care s-a căsătorit cu Xantipa, o soţie rea şi cicălitoare. Când s-a întânit într-o zii cu unul dintre ucenicii săi Socrate a fost întrebat de ce a făcut o astfel de alegere. De ce şi-a ales o soţie atât de răutăcioasă şi de cicălitoare? Răspunsul lui Socrate nu a pregetat să vină. El a spus că în definitiv soţia lui îl ajută prin comportamentul ei. De ce este acest lucru aşa? Cu ce ar putea ajuta o soţie răutăcioasă şi cicălitoare pe un filosof cum a fost Socrate? Socrate a răspuns că asemenea cum un luptător când merge la luptă nu îşi alege o mârţoagă ci un cal nărăvaş şi greu de stăpânit dar puternic la fel de bine soţia lui prin comportamentul ei îl îndeamnă să ajungă la o cultivare a răbdării pentru ca astfel să ajungă să se înţeleagă bine cu toţii semenii lui. Ştim că lumea în care trăim este formată din tot felul de caractere şi sunt puţine caractere care se aseamănă.[76] Socrate este un exemplu pe care şi noi trebuie să îl urmăm. S-a spus în vechime că „aparenţele înşală.” Pentru mai mulţi necredincioşi şi atei comportamentul creştinilor ortodocşi care se află în căutarea raiului nu are nici un fel de logică şi nu are nici un sens. Aşa s-a părut şi ucenicului lui Socrate care şi-a ales-o pe Xnatipa ca soţie o femeie răutăcioasă şi cicălitoare pentru a se antrena. Sunt puţini cei care atunci când suntem în relaţii cu cei din jur ajung într-un anume fel să se antreze în spre rai. Acest lucru este aşa fiindcă marea majoritate nici nu se gândesc în mod curent la rai şi la fel de bine nici nu se raportează constant la rai. Raiul în această lume trebuie să devină o constantă a preocupărilor noastre. Acest lucru este aşa fiindcă numai fiind constanţi ajungem să dobândim raiul. La fel de bine a fii constant este una dintre exigenţele raiului. Este bine să ştim acest lucru mai ales în timpul nostru în care se promovează în mas media un comportament rebel. Mas media noastră promovează publicului larg în mai multe situaţii violenţa, starea de rebeliune, nesupunerea sau agresivitatea. Iată prin urmare de ce trebuie să fim constanţi în preocuparea noastră cu raiul şi tot ceea ce ţine de el. Este adevărat că numai în acest mod vom ajunge în cele din urmă să ne bucurăm de fericirea raiului. Raiul este un lucru

76 Temperamental omului este una dintre cele mai importante trăsături ale sale şi este bine să ştim că câţi oameni sunt în lume la fel de multe temperamente sunt. Trebuie să fim cât se poate de atenţi cu cei din jurul nostru fiindcă în acest mod vom ajunge să ne câştigăm respectul şi consideraţia semenilor noştrii. Temperamentul este unul care trebuie să se înduhovnicească. Ce înţelegem în cele din urmă prin înduhovnicire? Înduhovnicirea este un lucru care se leagă de treia persoană de Sfânta Treime sau din Dumnezeu. Este vorba despre Duhul Sfânt. Duhul Sfânt personifică spirtualitatea lui Dumnezeu şi faptul că Dumnezeu este o persoană sfântă şi transcendentă faţă de tot ceea ce există. Când ne înduhovnicim ajungem într-un anume fel să ne asemănăm cu Duhul Sfânt care este autor a tot ceea ce este spiritual şi a tot ceea ce ţine de lumea duhovnicească. Suntem chemaţi să fim oamenii înduhovniciţi şi în acest sens ajungem să fim în comuniune cu Duhul Sfânt al lui Dumnezeu.

care ne cere să fim constanţi cum constant este şi Dumnezeu. Pentru cei care sunt dornici să studieze în mai amănunt istoria legăturii sau a relaţiei lui Dumnezeu cu uamnitatea vor putea vedea că Dumnezeu a fost constant în iubirea lui faţă de umanitate. Dacă Dumnezeu a fost contant în iubirea lui faţă de noi se cuvine ca şi noi să fim constanţi în căutarea noastră a lui Dumnezeu. Căutarea noastră a lui Dumnezeu ne va duce fără de nici o îndoială la rai. Este vorba de un rai care constă din fericire veşnică în care nu va mai exista nici un fel de tristeţe, singurătate, suferinţă sau necaz. Iată prin urmare de ce se cuvine ca noi să fim constanţin în preocuparea noastră cu raiul.[77]

În sens duhovnicesc un alt lucru care ne este cerut de exsitenţa raiului este fără doar şi poate un test al răbdării. De ce spunem că raiul ne cere un test al răbdării? Raiul ne cere un test al răbdaării fiindcă în el nu vom ajunge niciodată vii ci numai după moarte. Acest lucru pare o nebunie pentur cei fără de Dumnezeu şi necredincioşi. Cum să ai răbdare pentru ceva care v-a avea loc după moarte. Sunt mai mulţi care se ghidează în viaţa lor după principiul *carpe diem*, adică trăieşte clipa. Aceasta însemnând că după momentul prezent nu mai contează ce are loc să se întâmple. Am spus că raiul este un test de răbdare dar nu numai atât el mai este şi un test de încredere în Dumnezeu. De ce ni se spune să avem credinţă în Dumnezeu? Prin credinţa noastră în Dumnezeu ajungem să ne manifestăm încrederea noastră în Dumnezeu. Credinţa noastră în Dumnezeu este similară într-un anume sens cu încrederea noastră în Dumnezeu. De mai multe ori în viaţa de zii cu zii ni se cere să avem încredere. Trebuie să avem încredere în semenii noştiri, trebuie să avem încredere în prietenii noştiri, trebuie să avem încredere în familia noastră şi nu în cele din urmă trebuie să avem încedere în Dumnezeu. Este bine ca în această viaţă să ne cultivăm încrederea în Dumnezeu. Sunt puţini însă cei care au încredere în Dumnezeu. Încrderea este un lucru pe care îl cultivăm şi prin care ne lăsăm în pronia lui Dumnezeu. Ce înţelegem prin pronia lui Dumnezeu? Prin pronia lui Dumnezeu înţelegem că din momentul în care ne naştem şi venim în această lume Dumnezeu are un plan cu fiecare dintre noi care este menit să ne ducă în spre realizarea potenţialului pentru care am fost creaţi. Pronia lui Dumnezeu este un lucru care ne ghidează discret în ceea ce trebuie să facem pentru a ajunge în rai. Suntem chemaţi să ajungem în rai şi acest lucru este mult mai uşor de realizat dacă ne lăsăm în pronia lui Dumnezeu. La fel de bine pronia lui Dumnezeu se mai manifestă şi în faptul că Dumnezeu ne poartă de grijă.[78]

Am văzut în pilda lui Socrate că el şi-a ales pe Xantipa o soţie răutăcioasă şi cicălitoare pentru a se călii, pentru a devenii mai răbdător şi mai îngăduitor cu semenii lui. De acest lucru avem şi noi nevoie în drumul nostru în spre rai. Durmul nostru în

---

77 Jean Delumeau, *Grădina desfătărilor. O istorie a paradisului* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1997).

78 Deismul a fost o concepţie care susţinea că în realitate Dumnezeu nu poartă de grijă lumii şi omului şi că odată ce El a terminat de făcut lumea Dumnezeu a abandonat-o. În sine Dumnezeu nu a abandonat niciodată lumea şi creaţi şi la fel de bine El îi poatră de grijă. Adevărul este că deşi Dumnezeu nu ne abandonează pe noi sunt mai mulţi care atunci când trebuie să îşi asume exigenţele unei veţi împreună cu Dumnezeu ajung să Îl abandoneze ei pe Dumnezeu. Realiatea a demonstrat că pe parcursul istoriei omul L-a abandonat de mult mai multe ori pe Dumnezeu. Trebuie să fim cât se poate de deschişi în relaţia noastră cu Dumnezeu şi să Îl lăsam pe Dumnezeu prin pronia Sa să facă tot ceea ce este mai bun cu noi.

spre rai nu este unul fizic ci este unul spiritual şi moral. Trebuie să ne cultivăm răbdarea fiindcă atunci când vorbim despre rai nu vorbim despre un lucru care ţine de lumea noastră ci după cum am arătat de o realitate supranaturală. Lumea de azi nu are răbdare să aştepe până la finalul vieţii pentru a ştii dacă vor ajunge în rai sau nu. Ceea ce se poate spune este că totuşi Dumnezeu nu ne lasă fără de indicii în acest drum lug al vieţii pe care trebuie să îl facem în spre rai. Pentru mai mulţi timpul vieţii este mult prea mult pentru a ajunge în rai şi acest lucru este bine să fie ştiut. Vom vedea că dacă vom analiza mai bine timpul vieţii noastre este cât se poate de potrivit pentru a ne permite să ajungem în rai. La fel de bine în această lume nu suntem într-o cursă contracronometru pentru a intra în rai. Raiul este o entitate care se materializează şi se desâvârşeşte pe sine în noi atunci când ne deschidem în spre Dumnezeu. Ceea ce trebuie să facem este să ne deschidem în spre Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este deschis în spre noi de multă vreme. El şi-a trimis pe unul născut fiul Său pentru a ne îndrepta în spre calea mânturii. Ceea ce trebuie să facem noi este să urmăm lui Hristos. Noul Testament ne spune că nu poate exista mântuirea fără de Hristos. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă Hristos este Cel care a redeschis uşile raiului. Atunci când primii oamenii au încălcat porunca lui Dumnezeu de a cunoaşte binele şi răul omul a pierdut raiul dar a primit promisiunea unui Mesia care avea să fie cunoscut în istorie ca şi Domnul Iisus Hristos. Prin urmare noi cei care îi urmăm lui Hristos la fel de bine trebuie să avem răbdare şi să cultivăm răbdarea. Acest lucru este aşa fiindcă în rai nu ajungem dintr-o dată. Raiul este un angajament pe care îl facem pe termen lung. Dacă diavolul este duşmanul mânturii noastre trebuie să ştim că Dumnezeu este Cel care doreşte să ne mâthuim. S-a spus undeva că iadul este un loc care nu este încuiat pe din afară ci pe dinăuntru şi nimeni nu vrea să îl deschidă fiindcă ştie că nu v-a fii numai el care v-a ieşii din iad ci şi cei din jurul lui. Este bine prin urmare să ştim că raiul presupune nu numai deschidere în spre Dumnezeu ci la fel de bine el mai prespune şi deschidere faţă de semenii noştrii. Mântuirea ne-o câştigăm prin împreună lucrarea cu cei din jurul nostru. Acest lucru este o realitate care este ignorată de foarte mulţi în timpul nostru care tind să vadă mântuirea ca şi un lucru exclusivist şi individual. Dacă asemenea lui Socrate din pilda de mai sus vom ajunge să ne cultivăm răbdarea în confruntarea cu greutăţile acestei vieţi vom vedea că accederea noastră la rai nu este un lucru imposibil. Acest lucru este ceea ce ne spunea şi Domnul nostru Iisus Hristos că: „cele ce sunt cu neputinţă la oamenii sunt cu putinţă la Dumnezeu."[79]

Ceea ce îl separă pe om de Dumnezeu este păcatul. Acest lucru este aşa fiindcă păcatul este o lucrare potrivică lui Dumnezeu. Sunt lucruri care sunt pe placul lui Dumnezeu şi lucruri care nu sunt pe placul Său. În timp ce păcatul ne separă de Dumnezeu virtutea este un lucru care ne uneşte cu Dumnezeu. Într-un anume sens putem face afirmaţia că viaţa noastră de aici de pe pământ este o pregătire pentru viaţa de apoi sau pentru rai. La un anumit nivel Dumnezeu a lăsat viaţa noastră pământească pentru a ne pregătii pentru viaţa care va venii. Raiul prin urmare este un produs a ceea ce alegem în această viaţă. Este adevărat că pentru multă lume raiul este o fantezie. Totuşi el nu poate fii o fantezie din moment ce Fiul lui Dumnezeu Domnul nostru Iisus Hristos l-a propovăduit şi ne-a spus ceea ce trebuie să facem pentru a ajunge în rai. După cum am arătat în rândurile de mai sus toţii oamenii vor să ajungă în rai însă nu toţi sunt dispuşi să renunţe la păcat. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă după cum am afirmat păcatul este ceea ce ne separă pe noi de Dumnezeu. Ca şi fiinţă înzestrată cu libertate omul are posibilitatea de a opta între viciu şi virtute. Pe

79 Radu Teodorescu, *Mântuirea ca şi ortodoxia în religia comparată* (Cugir, 2014).

scurt, pentru a ajunge în rai omul trebuie să facă tot ceea ce poate să evite păcatul. Realitatea şi experienţa vieţii concrete ne-au arătat că în această viaţă omul nu poate trăii fără să păcătuiască. Acest lucru a fost afirmat de psalmistul David în psalmul 50 când spunea: „întru fărădelegi m-a născut maica mea.” În sens duhovnicesc cu orice om care trăieşte în această lume se dă o luptă: este vorba de lupta dintre viciu şi păcat. În timp ce viciul este calea în spre iad, virtutea este calea în spre rai. Mai multă lume consideră că există o cale fizică spre rai asemenea autostrăzilor din zilele noastre. Lupta pentru rai este un lucru care se realizează prin evitatea păcatului.[80]

Prin urmare este adevărat că omul singur îşi decide destinaţia finală: raiul sau iadul. Aceasta este o libertate pe care Dumnezeu a lăsat-o fiecărui muritor. Sunt mai mulţi care sunt seduşi de păcat şi de calea morţii pe care acest lucru o reprezintă. Păcatul şi patima aduc în om un fel de frenezie care nu este de lungă durată şi care se manifestă prin adicţii. Adicţiile sunt cele care ne duc la patimi care nu sunt nimic altceva decât permanentizări ale iadului în noi. Este adevărat că pentru oamenii care nu cred în Dumnezeu aceste afirmaţii sunt ridicole. Totuşi, dacă privim lucrurile în lumina credinţei vom vedea că nu este aşa. Păcatul este un lucru care nu ne duce în spre rai fiindcă el este cel care ne separă de Dumnezeu. Separaţia de Dumnezeu în această viaţă nu se face dintr-o dată ci treptat. Ceea ce istoria ne-a demonstrat este că unii nu numai că s-au separat de Dumnezeu ci au ajuns să Îl urască pe Dumnezeu. Acest lucru a ajuns să se manifeste prin blasfemie şi prin hulă. Sunt mai multe curente de gândire în zilele noastre care ne spun că nu este nici un păcat a blasfemia. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu în marea majoritate a situaţiilor ajunge să fie învinovăţit de răul din lume. Deşi multă lume spune că crede în Dumnezeu sunt puţini cei care iasă în apărarea lui Dumnezeu atunci când situaţia o cere. Biblia şi sfinţii părinţi ne spun foarte clar că răul şi moartea din lume nu sunt lucrări ale lui Dumnezeu ci ale diavolului. Pentru a respecta libertatea de opţiune a omului Dumnezeu tolerează răul şi moartea din lume. Acest lucru însă nu v-a fii etern fiindcă Hristos ne-a spus în Noul Testament că v-a avea loc o judecată de apoi. Ceea ce este bine să ştim este faptul că raiul este un stimulent pentru persoanele care nu sunt înduhovncite. Ce înseamnă în cele din urmă a fii înduhovnicit? Din moment ce Dumnezeu este duh este foarte adevărat că înduhovnicirea este un lucru care ne face asemenea cu Dumnezeu. Opţiunile pe care le are omul în această viaţă este să se înduhovnicească şi să devină asemenea lui Dumnezeu sau să se înrăutăţească şi să devină asemenea diavolului. Viaţa duhovnicească este un lucru care trebuie să se facă din libertate. Nu putem constrânge pe mimeni la o viaţă duhovnicească. Sunt mai mulţi care ajung să ducă o viaţă duhovnicească fiindcă vor să dobânească raiul. Acest lucru este bun dar ceea ce trebuie să ştim este că un nivel superior al vieţii duhovniceşti este a ne înduhovnicii din iubire faţă de Dumnezeu. La acest lucru se aduce obiecţia: cum putem să Îl iubim pe Dumnezeu dacă nu Îl vedem? Deşi nu Îl vedem fizic pe Dumnezeu în această lume totuşi

80 Păcatul mai poate fii denumit o boală a sufletului. Când omul este viciat sufletul lui devine muribund. Acest lucru este aşa fiindcă sufletul trăieşte prin virtuţi şi el moarte prin păcate. Este vorba de o moarte spirituală. În lumea noastră contemporană sunt foarte puţini care se gândesc la rai fiindcă ne spun ei că dacă raiul nu este un loc material aşa cum este lumea noastră prin urmare el nu poate exista. Raiul este o realalitate în primul rând spirtuală sau duhovnicească cum şi Dumnezeu este. Trăind în această lume materială ajungem să credem că singura realitate a creaţiei lui Dumnezeu este această lume. Acest gen de gândire este propriu filosofiei platonice care considera că trupul este o închisoare pentru suflet. Realitatea este că trupul nu este o închisoare pentru suflet ci mai mult un fel de locuinţă a sufletului.

putem să Îl deducem pe Dumnezeu. Dumnezeu a creat imensitatea oceanelor şi a mărilor, înălţimea munţilor, verdele câmpiilor şi măreţia bolţii cereşti. Ne putem da seama că Dumnezeu este o fiinţă mai presus de natură şi prin urmare supranaturală. Totuşi deşi Dumnezeu este o fiinţă supranaturală Îl putem iubii. Dumnezeu ne cere în Noul Testament să Îl iubim. A iubii pe Dumnezeu nu este o ruşine după cum tind să creadă mai mulţi. În cele din urmă nu poate exista rai fără de iubirea lui Dumnezeu. Această iubire trebuie să aibă loc din libertate.[81]

Prin urmare, ceea ce experienţa concretă ne-a demonstrat este că sunt două categorii de persoane duhovniceşti: 1. Sunt cei care devin duhovniceşti mai mult pentru a dobândii raiul şi care nu au un sentiment de profundă iubire faţă de Dumnezeu şi 2. Sunt cei care devin duhovniceşti fiindcă Îl iubesc mult pe Dumnezeu. Este evident că cei din categoria a doua sunt superiori. Iubirea de Dumnezeu nu este o iubire care este asemenea cu iubirea de familie sau de ţară ci este mai mult o iubire ontologică sau o iubire fiinţilă. Acest lucru este aşa fiindcă în Dumnezeu omul îşi găseşte originile. Mai mulţi în zilele noastre sunt preocupaţi cu găsirea originilor. Care sunt originile noastre? Sfinţii părinţi ne spun că originile noastre sunt în rai. La începutul umanităţii omul repezentat de protopărinţii noştrii Adam şi Eva au cunoscut raiul. Fiindcă au păcătuit ei ai ajuns să trăiască în această lume care este un fel de univers paralele între rai şi iad. Este foarte bine să ştim care este motivaţia noastră de a fii duhovniceşti. În primul rând trebuie să fim oameni duhovniceşti fiindcă acest lucru este pe placul lui Dumnezeu. Ca şi fiinţa umane ne găsim sensul vieţii şi al existenţei în a face ceea ce este pe placul lui Dumnezeu şi ceea ce este după voia lui Dumnezeu. Sunt foarte puţini cei care în zilele noastre îşi ridică problema dacă ei sunt sau nu pe placul lui Dumnezeu. Acest lucru este aşa fiindcă omul contemporan este plin de sine de multe ori şi ajunge să considere că nu îi datorăm nimic lui Dumnezeu. Realitatea este că îl datorăm lui Dumnezeu până şi respiraţia pe care o facem. Aceasta este aşa fiindcă viaţa este un dar gratuit pe care Dumnezeu ni l-a făcut. Raiul este un lucru care ne motivează pe calea virtuţii însă ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu poate fii iubit şi în această lume şi în rai. Dacă iubirea lui Dumnezeu din această lume este mai greu de realizat fiindcă Dumnezeu este nevăzut aici, în rai Îl vom vedea pe Dumnezeu exact aşa cum este El.[82]

Este foarte adevărat că calea virtuţii este una care trebuie să aibă o motivaţie. Iată că în creştinsmul ortodox calea virtuţii are o motivaţie dublă: este vorba de a

81 Peter E. Gillquist, *Cum am devenit ortodox. O călătorie în spre credinţa creştină primară* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2006).

82 Trebuie să fim conştienţi că există diferite nivele ale cunoaşterii lui Dumnezeu. Cunoaşterea lui Dumnezeu în această viaţă este numai parţială. În viaţa de apoi cunoaşterea lui Dumnezeu v-a fii deplină. Cu toţii voim să Îl cunoaştem pe Dumnezeu dar sunt mai puţini cei care vor să Îl experimenteze pe Dumnezeu. Ajungem la o experienţă a lui Dumnezeu prin faptul că trăim după voia lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu este să nu păcătuim. Ce facem atunci când păcătuim? Când păcătuim nu înseamnă că este sfârşitul lumii şi să ajungem să cădem în deznădejde. Trebuie să ne pocăim şi să cerem iertarea lui Dumnezeu. În rugăciunea Tatăl nostru, Dumnezeu ne spune că „ne iartă păcatele noastre după cum şi noi iertăm greşiţilor noştrii." Iată prin urmare că raiul este un drum al iertării. Fiindcă suntem fiinţe înzestrate cu libertate este foarte posibil ca voia noastră să nu fie identică cu cea a semenilor noştrii. Aşa se face că sunt mai mulţi care ajung să păcătuiască. Atunci când voia noastră nu este în acord cu voia lui Dumnezeu se naşte păcatul.

dorinţa de a moştenii raiul cu toată bucuria şi fericirea lui şi în al doilea rând este vorba de iubirea pe care o avem faţă de Dumnezeu. Prin urmare nu suntem fără de nici o motivaţie atunci când ajungem să ducem o viaţă duhovnicească. Panten un autor creştin din secolul al II-lea ne face o descriere a omului duhovnicesc după cum este el văzut de creştinism. „Creştinii nu se deosebesc de ceilalţi oameni nici prin pământ, nici prin grai, nici prin haine; fiindcă nu locuiesc în oraşe proprii, nu se folosesc de un dialect paralel şi nici nu duc o viaţă paralelă. Învăţătura lor n-a fost găsită printr-o invenţie sau excogitare a unor oameni curioşi, nici nu promovează vreo învăţătură omenească, ca alţii. Locuind în cetăţi eline şi barbare, cum i s-a hărăzit fiecăruia, şi urmând obiceiurilor locului în ce priveşte hainele, regimul hranei şi restul vieţii, arată constituţia cetăţeniei lor ca una minunată şi în mod recunoscut paradoxală. Locuiesc în patrii proprii, dar ca nişte imigranţi, iau parte la toate (treburile publice) ca nişte cetăţeni şi suportă toate (îndatoririle) ca nişte străini. Orice pământ străin le este patrie, şi orice patrie le este străină. Se căsătoresc ca toţi oamenii şi nasc prunci dar nu-şi aruncă odraslele.
Stau la o masă comună, dar nu şi la un pat (comun). Sunt în trup, dar nu vieţuiesc după trup. Petrec pe pământ dar au cetăţenia în cer. Se supun legilor hotărâte, dar prin vieţile lor biruie legile. Iubesc pe toţi şi sunt prigoniţi de toţi; sunt necunoscuţi şi condamnaţi. Sunt omorâti şi fac vii pe alţii. Sunt săraci şi îmbogăţesc pe mulţi; sunt lipsiţi de toate şi au prisos în toate. Sunt necinstiţi şi se slăvesc în necinstirile lor. Sunt huliţi şi sunt îndreptaţi. Sunt defăimaţi şi binecuvântează; sunt ocărâţi şi cinstesc (pe cei ce-i ocărăsc). Fac binele şi sunt pedepsiţi ca nişte răi; sunt pedepsiţi şi se bucură ca unii facuţi vii. Sunt combătuţi de iudei ca unii de altă seminţie cu ei şi sunt persecutaţi de păgâni, dar cei care-i urăsc n-ar putea spune cauza duşmăniei lor. Simplu spus, ceea ce este sufletul în trup aceasta sunt creştinii în lume. Sufletul e răspândit ca o sămânţă în toate mădularele trupului, iar creştinii sunt răspândiţi în cetăţile lumii. Sufletul locuieşte în trup, dar nu este din trup; creştinii locuiesc în lume, dar nu sunt din lume. Sufletul nevăzut e deţinut într-un trup văzut; creştinii sunt cunoscuţi că sunt în lume, dar cinstirea pe care o aduc lui Dumnezeu rămâne nevăzută. Trupul urăşte sufletul şi se războieşte cu el, deşi nu e cu nimic nedreptăţit de el, pentru că e împiedicat să se bucure de plăceri; şi pe creştini lumea îi urăşte deşi nu e cu nimic nedreptăţită de ei, fiindcă se împotrivesc plăcerilor. Sufletul iubeşte trupul care-l urăşte şi mădularele lui; creştinii iubesc şi ei pe cei ce îi urăsc pe ei. Sufletul e închis în trup, dar el ţine la un loc trupul; şi creştinii sunt deţinuţi în lume ca într-un arest, dar ei ţin la un loc lumea. Sufletul nemuritor locuieste într-un cort muritor; creştinii locuiesc şi ei in corturi stricăcioase aşteptând nestricăciunea în ceruri. Sufletul se face mai bun suferind cele rele în ce priveşte hrana şi băutura, iar creştinii pedepsiţi în fiecare zi se înmulţesc tot mai mult.”[83]

Este adevărat că citatul de mai sus a fost scris în secolul al II-lea când creştinii erau persecutaţi. În zilele noastre nu mai sunt persecuţii anticreştine dar este adevărat că cele spune mai sus se potrivesc creştinilor care sunt oamenii duhovniceşti. Omul duhovnicesc este un om care se află în căutarea raiului fiindcă acolo locuieşte Dumnezeu. Prin urmare, raiul este un lucru care dă sau conferă sens vieţii duhovniceşti. Prin viaţa duhovnicească creştinul ajunge să îşi dea seama că deşi trăieşte în această lume sensul lui este viaţa care v-a urma. A crede în viaţa de dincolo este unul dintre cele mai grele lucruri ale lumii noastre. Acest fapt fiindcă sunt mai mulţi care nu Îl iubesc pe Dumnezeu şi refuză să creadă că Dumnezeu locuieşte într-o

83 Panten, *Epistola către Diognet* cap. V-VI.

altă lume decât a noastră. Sunt foarte mulţi care nu pot să creadă că Dumnezeu nu a creat numai această lume. În cele din urmă, trebuie să ştim că oricâte încercări am face să Îl cuprindem pe Dumnezeu nu vom reuşii acest lucru. Este un paradox faptul că Dumnezeu locuieşte concomitent în lumea noastră şi în rai. Acest lucru nu poate fii cuprins cu mintea umană care este limitată. Totuşi, Dumnezeu ne spune în Biblie că El îşi are locuinţa în rai. A Îl iubii pe Dumnezeu este la un anume nivel identic cu dorinţa de a ajunge în rai. Ajungem în rai prin iubirea de Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu este un lucru care ne înduhovniceşte fiindcă ajungem să fim în comuniune cu Dumnezeu care este o fiinţă duhovnicească.[84]

În rândurile mai sus am vorbit de paradoxul vieţii duhovniceşti şi al omului duhovnicesc. După cum am văzut că ne spunea filosoful creştin Panten omul duhovnicesc este o persoană care trăieşte în această lume după legile raiului. Omul duhovnicesc este prin urmare cel care actualizează raiul în această lume. Cu toţii avem nevoie de o actualizare a raiului în această lume. De ce este acest lucru aşa? De ce trebuie să acualizăm raiul în această lume? Trebuie să actualizăm raiul în această lume prin viaţa duhovnicească pentru ca cei din jurul nostru să fie şi ei motivaţi de acest mod de viaţă şi în cele din urmă să devină şi ei oamenii duhovniceşti. A fii un om duhovnicesc în adevăratul sens al cuvântului nu este un lucru uşor. De ce nu este uşor? Acest lucru nu este uşor fiindcă omul duhovnicesc Îl pune pe Hristos şi pe Dumnezeu mai presus de legile materiale ale acestei lumii. Prin urmare omul duhovnicesc este o persoană cu adevărat specială. Realitatea este că în zilele noastre sunt din ce în ce mai puţini oamenii duhovniceşti şi acest fapt poate fii văzut din faptul că sunt mulţi care preferă calea uşuratică a păcatului şi a viciilor. Este bine să nu ne facem iluzii în ceea ce îi priveşte pe oamenii duhovniceşti. Oamenii duhovniceşti sunt cei care se aflã a intersecţia a două lumii şi care la un anumit nivel fac o legătură dintre această lume şi lumea care va venii. Trebuie prin urmare să ştim că omul duhovnicesc este cel care ne face să simţim ceva din bunătatea raiului. Acest lucru este aşa fiindcă raiul se defineşte pe sine ca şi un loc al bunătăţii absolute. Iată prin urmare că deşi nu am văzut niciodată raiul putem intui puţin din ceea ce este raiul. Raiul este un loc al oamenilor duhovniceşti. În timp ce omul duhovnicesc a stat într-o anatagonie paradoxală cu lumea de aici, omul viciilor a fost un om care nici măcar nu şi-a ridicat problema raiului. Pentru omul viciilor tot ceea ce există este lumea de aici. Trebuie să ne deschidem în spre viaţa duhovnicească şi în acest fel vom ajunge să simţim puţin din ceea ce este

84 Faptul că Dumnezeu este o fiinţă duhovnicească este un lucru care a fost atestat de doţi sfinţii. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care se realizează prin iubirea de Dumnezeu. Trebuie să Îl iubim pe Dumnezeu şi în cele din urmă vom ajunge să ştim ceea ce înseamnă a fii un om duhovnicesc. Mai multă lume tinde să nu dorească să cunoască un alt aspect al lui Dumnezeu decât cel pe care ni-l oferă lumea noastră. Dumnezeu este prezent în lumea noastră şi la fel de bine El există în rai. Acest lucru este un fapt pe care mai mulţi nu vor să îl ia în conisderare. Acest lucru este ceea ce se denumeşte ca un absolutism imanent al lui Dumnezeu care este redus numai la ceea ce cunoaştem în lumea de aici. Viaţa duhovnicească este un lucru care ne face să simţim ceea ce este Dumnezeu în rai. Raiul este un spaţiu sau o dimensiune duhovnicească ce după caz poate corespunde cu lumea materială. Sunt astfel două dimensiuni ale raiului: 1. Una deplin materială care ţine numai de această lume şi 2. Una duhovnicească ce ţine mai mult de existenţa lui Dumnezeu. Ceea ce afirmă creştinismul ortodox este că după învierea trupurilor vom ajunge să intrăm şi cu trupul în rai. În timpul de faţă în afară de Enoh, Ilie, Maria şi Iisus nimeni nu a intrat cu trupul în rai.

raiul. Fără nici o îndoială că deşi raiul este un loc cu mai multe dimensiuni, una dintre dimensiuni este cea duhovnicească. Raiul este un loc al vieţii duhovniceşti şi are evident mai multe dimensiuni. Raiul va rămâne un paradox indiferent din ce punct l-am analiza.[85]

Un ofițer de marină, foarte pios, a fost numit acum câțiva ani, căpetenie peste o insulă franceză, în Oceanul Pacific. A plecat imediat cu familia să-și ia locul în primire. Pe când plutea pe mare, a început o furtună groaznică, care a înghețat de frică și de groază pe călători. Toți se credeau pierduți. Singur ofițerul își păstra cumpătul. Liniștea lui uimitoare a izbit-o puternic și pe soția sa, care n-a mai putut să se stăpânească și i-a spus dojenitor.

- Dacă ne-ai iubi mai mult, pe mine și pe copilașii noștri, n-ai rămâne așa de nepăsător în fața primejdiilor care ne pândesc!

Ofițerul nu răspunse, dar, coborând în odăița lui, s-a întors îndată ținând în mână spada sa, scoasă din teacă.

A chemat-o pe soție și uitându-se încruntat la ea, a apropiat vârful spadei de pieptul ei. Biata femeie îngrozită a început să tremure din tot trupul. Dar groaza ei nu a durat decât o clipă, căci încetul cu încetul a început să surâdă.

- Cum poți să râzi, îi zise atunci bărbatul ei, când vârful unei spade se sprijină pe pieptul tău? Nu ți-e frică?

- Frică mie? Când știu că mânerul acestei spade e în mâna bărbatului meu! Nu știu eu cât mă iubește?

- Ei bine, atunci, cum vrei tu să-mi fie frică de această furtună? Ea e în mâna Părintelui meu ceresc Care mă iubește și mai mult decât te iubesc eu, deși te iubesc atât de mult! Vezi tu...Dumnezeu este iubire!

Întâmplarea de mai sus este una care ne spune că în viaţa aceasta avem mai multe încercări şi uneori chiar faptul că viaţa noastră este asemenea unei furtuni. Suntem pe valurile acestei vieţii care nu este aşa cum am voii noi. Ceea ce vrea orice om în această lume în subconştientul lui este raiul. Deşi nimeni nu o spune omul vrea să trăiască raiul din această lume. Greutăţile şi problemele din această lume ajung să îi fac pe mai mulţi să se simtă ameninţaţi asemenea cu soţia ofiţerului de marină. În faţa tumultului acestei lumii ajungem să ne pierdem nu numai credinţa ci şi voinţa de a devenii oamenii duhovniceşti. Acest lucru este aşa fiindcă suntem fiinţe slabe şi nu voim să fim în comuniune cu Dumnezeu după cum Dumnezeu doreşte să fie în comuniune cu noi. Viaţa duhovnicească este un lucru care se confruntnă cu greutăţi care ne pot sepria. Acest lucru este aşa fiindcă omul duhovnicesc ajunge să simtă cum duhurile rele sau diavolii îşi fac lucrarea lor. Când un om doreşte să devină un om duhovnicesc duhuriule rele fac orice ca să îl oprească de la acest lucru. Trebuie să fim însă cu mult discernământ în asemenea situaţii şi să ne dăm seama că duhurile rele nu ne pot face nimic rău sau mai bine spus nu pot să treacă dincolo de voinţa lui Dumnezeu.[86]

Întâmplarea de mai sus cu ofiţerul de marină ni se potriveşte nouă tuturor care dorim să moştenim raiul. Deşi dorim să moştenim raiul vrem ca acest lucru să se realizeze dintr-o dată şi nu voim să avem răbdare. Aşa se face că atunci când ne confruntăm cu probleme mai mulţi semenii de ai noştrii ajung să nu mai creadă în Dumnezeu şi abandonează dorinţa lor de a fii persoane duhovniceşti. Este imposibil ca în torentul de evenimente din această lume să nu ajungem să simţim cu viaţa ne încearcă. Cum vom fii atunci: ne vom păstra cumpătul asemenea ofiţerului din marină care ştia că furtuna este dată de Dumnezeu Tatăl şi şi-a păstrat cumpătul sau ajungem

85 Radu Teodorescu, *Omul duhovnicesc sau antropologia virtuţiilor* (Cugir, 2015).

să nu mai ştim ce este cu noi? Sunt mulţi care vor raiul instantaneu. Nu vor să aştepte nici un moment. Trebuie să ştim că Dumnezeu a lăsat ca această viaţă să fie mai mult un fel de pregătire pentru rai. În această viaţă suntem chemaţi să facem mai multe exerciţii pentru rai şi în acest mod să ne fortificăm în convingerea noastră că raiul este destinaţia ultimă. Sunt mai mulţi care se întreabă vechea întrebare: care este sensul vieţii? Dacă le spunem că unul dintre senrurile vieţii este să se înduhovnicească aceştia cu siguranţă nu vor ajunge să fie prea dornici să se înduhovnicească. Acestor oamenii dacă le spunem că sensul vieţii noastre este de a ajunge în rai cu singuranţă că ei vor fii de acord. Omul este obişnuit să gândească în mentalitatea răsplăţii. Dorim să fim răsplătiţi pentru faptele bune care le facem. Sunt puţini cei care fac fapte bune fără să aibă în gând dorinţa de a fii răsplătiţi. Sfinţii sunt cei care fac fapte bune fără să se gândească la răsplata pe care o vor primii de la Dumnezeu. După cum am putut vedea în întâmplarea de mai sus când trecem prin tumultul vieţii chiar şi familia noastră poate devenii un punct de poticnire pentru noi. Viaţa duhovnicească este un lucru care trebuie să ne ofere mult calm.[87]

Prin urmare este bine să ştim că în lucrarea pentru dobândirea raiului avem nevoie de mult calm. Este adevărat că sunt mai mulţi care ajung să dispere când îşi pun probleme raiului. Dacă voi ajunge în iad? Ortodoxia şi creştinismul ortodox ne spun că Dumnezeu nu are nici un interes să arunce pe om în iad. Mai mult decât atât, Dumnezeu aşteaptă pe toţi să se întoarcă la pocăinţă atunci când rătăcesc pe căile pierzaniei. Raiul este un lucru care nu se dobândeşte în tumult şi în învolburare ci mai mult în linişte şi calm. Pentru acest motiv este necesar să ne creăm o disciplănă a calmului. Trebuie să fim asemenea ofiţerului de marină care în mijlocul cele mai cumplite furtuni a ajuns să îşi păstreze calmul şi să fie cât se poate de liniştit. Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea că sunt foarte puţini cei care caută calmul şi linitea. Marea majoritate dintre noi voim să ajungem în rai dar nu ne punem problema să ne concentrăm cât mai mult şi mai bine pentru acest motiv. Este bine să ştim aceste fapte şi să ne dăm seama că cel mai bine putem face lucrarea noastră duhovnicească de a ajunge în rai prin calm. Calmul este un lucru care ne ajută să ne concentrăm în spre ceea ce este cu adevărat important în viaţa noastră. Lumea din jur este o lume neliniştită şi pentru acest lucru sunt foarte mulţi care ajung să eşuieze în lucrarea lor duhovnicească. Atunci când ne hotărâm că voim să ajungem oamenii duhovniceşti este evident că îngerii din ceruri se bucură fiindcă şi ei sunt fiinţe duhovniceşti. Calmul este

---

86 Voinţa lui Dumnezeu este un lucru de care trebuie să ţinem cont şi la care trebuie să ne raportăm în orice moment al vieţii noastre. Viaţa noastră poate fii pământească şi exclusiv pământească sau la fel de bine putem să fie o viaţă duhovnicească. Viaţa duhovnicească ajunge să pună lucrurile din această lume într-o cu totul altă perspectivă sau unghi. Viaţa duhovnicească este o realitate cotideană şi nu una care are loc din timp în timp. Omul duhovnicesc este un om care în tot ceea ce face ajunge să se raporteze la Dumnezeu. Sunt puţini cei care în zilele noastre îşi ridică problema de a se raporta la Dumnezeu. Pentru a fii oamenii duhovniceşti trebuie să se raportăm în orice moment la Dumnezeu. Acest lucru este un fapt care ajunge să se transforme şi să ne modifice starea de a fii. Se şi spune că un om a voit să trăiască ca şi Hristos. Pentru acest motiv el a citit de mai multe ori Noul Testament şi mai apoi când se confrunta cu o problemă în viaţa sa ajungea să se întrebe: cum ar fii procedat Domnul Iisus Hristos în această situaţie?

87 Dumitru Stăniloae, *Din istoria isihasmului în ortodoxia română* (Editura Scripta, 1992).

un lucru care reiese din viaţa duhovnicească. Viaţa duhovnicească este un lucru care atunci când este practicată ne aduce liniştea şi calmul în suflete. Fără de acest lucru nu putem să ne realizăm chemarea sau vocaţia noastră de a fii oamenii duhovnceşti. Nu este în acest sens suprinzător faptul că cei care doresc să ajungă oamenii duhovniceşti ajung să se separe de lumea din jur şi devin călugări care se restrag prin diferite pustietăţii. Ei au descoperit că tumultul lumii din jur nu este bun şi îi distrage de la lucarea lor de mânture.[88]

În rândurile de mai sus am voit să demonstrăm că omul duhovniecsc este o persoană care ajunge să tăiască unele bucurii din rai. Acest lucru se leagă foarte mult de persoana Domnului Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos este mântuitorul nostru dincolo de care nu putem să fim primiţi în rai. Acest lucru este aşa fiindcă diavolul nu doreşte ca noi să ne mântuim şi face orice ca noi să pierdem raiul. Raiul este un lucru care poate fii dobândit mai ales prin viaţa duhovnicească. Există o legătură cât se poate de strânsă între rai şi viaţa duhovniecască. Viaţa duhovnicească este una care are un ritm al ei aparte. Acest ritm al vieţii duhovniceşti este desprins din simţirea raiului. Sunt mai mulţi sfinţi care ne spun că au ajuns la experienţa raiului într-o stare de extaz. Este foarte adevărat că raiul este o stare de extaz care nu se mai opreşte niciodată. Trebuie să ştim că această stare de extaz este una conştientă şi prin ea ajungem să ne despărţin de această lume. Viaţa duhovnicească este un lucru care ne pregăteşte pentru rai. După cum am afirmat sunt mai multe dimensiuni ale raiului şi trebuie să ştim că nu toţi vor ajunge în acelaşi loc în rai. Raiul este un lucru care se adaptează la noi veniţi. Ştim că îngerii din cer sunt ei care îi conduc pe noii veninţi în rai. Suntem mult mai aproape de rai atunci când căutăm să fim oameni duhovniceşti mai exact oamenii care nu ne lăsăm să fim stăpâniţi numai de pofte trupeşti şi materiale. Raiul este un lucru care evident nu poate fii redat numai prin cuvinte. Raiul este o realitate care ajunge să fie trăită. În zilele noastre sunt foarte mulţi doritori de a junge în rai dar sunt foarte puţini cei care vor să fie oamenii duhovniceşti. Omul duhovnicesc este un om care gândeşte toate ale acestei lumi prin prisma raiului. Viaţa duhovniceacă este cea care ne spune că raiul nu este o imposibilitate. Este adevărat că omul prin puterile lui nu poate să dobândească raiul dar el poate să ajungă la stadiul a uşura acest proces de a intra în rai prin faptul că în viaţa lui domină legile duhovniceşti. Ţine de fiecare dintre noi ce legi dorim să domine în viaţa noastră. Dorim să fim oameni care suntem conduşi de legile carnale sau dorim să fim oamenii care suntem conduşi de legile duhovniceşti? Aceste lucruri sunt cele care ajung să ne definească în cele din urmă ca şi persoane umane. Chemarea omului este sublimă şi pentru acest lucru se găsesc destul de mulţi sceptici care ajung să creadă că viaţa duhovnicească ajunge să ne ajunge în drumul nostru spre rai. Realitatea este că viaţa duhovnicească este una care ne face accesibil

88 Mântuirea este fără nici o îndoială un lucru pe care mai putem să îl denumi ca li acceptarea noastră în rai. Raiul este un lucru care a putut fii trăit de unii sfinţi creştini ortodocşi. Sunt mai mulţi sfinţi care au ajuns să trăiască lumina raiului pe acest pământ. Raiul este prin excelenţă un loc al luminii în care nu v-a mai exista noapte. Nu ştim dacă v-a exista sau nu somn în rai dar ceea ce se spune creştinismul ortodox este că raiul este un loc al odihnei veşnice. Cu alte cuvinte nu există starea de oboseală în rai. În lumea noastră ne obosim şi acest lucru pentru noi pare că v-a fii o realitate veşnică. Raiul este un loc care ne deschide în spre o stare care depăeşte orice imaginţie a noastră. Acest lucru nu înseamnă că raiul este o simplă stare de imaginaţie. Odihna este un lucru care este prezent perpetuu în rai. Dacă în această lume muncim şi de mai multe ori ne curge sudoarea, în rai acest lucru nu va mai avea loc. La fel de bine Sfântul Ioan Teologul ne spune că nu va mai fii nici o lacrimă în rai.

raiul. Omul duhovnicesc este o persoană care este pătrunsă de duhul lui Dumnezeu şi pentru acest motiv el ştie exact ceea ce trebuie să facă pentru a ajunge în rai. Raiul este ţelul utim al vieţii noastre şi pentru a ajunge să îl dobândim trebuie să ducem un proces de înduhovnicire a vieţii noastre. Cu cât începem mai repede în viaţă acest proces cu atât mai bine.[89]

CAPITOLUL 5

CĂUTAREA RAIULUI ÎN LUMEA LAICĂ

Ceea ce putem observa la o privire mai amănunţită a trectului lumii este că s-au format două curente de gândire şi culturale în ceea ce priveşte raiul. Unul este cel bisericesc care s-a concretizat prin scrierile sfinţilor părinţi cum au fost în special Sfântul Efrem Sirul care a scris Imnele raiului şi Sfântul Ioan Scărarul care a scris Scara raiului. Pe lângă acest gen de literatură bisericească s-a mai adăugat unul care ţine foarte mult de lumea laică. Acest gen de literatură nu a fost unul care a ţinut de o anumită tipologie dar în mai toate epocile s-a putut vedea că există o anumită preocupare cu raiul a omului. Omul a fost atras chiar şi literar de a scrie opere despre rai care să fie de folos celor care le studiau. Raiul a devenit astfel un leit-motiv în toate eposcile istoriei omului. Omul a simţit că moartea nu poate avea ultimul cuvânt în exitenţa lui. Învierea Domnului Iisus Hristos la anul 33 a venit să confirme acest lucru. Prin urmare, putem vedea că sunt două mari curente literare, culturale şi artistice în ceea ce priveşte raiul: unul bisericesc şi altul laic. Sunt mulţi care sunt de părere că genul laic nu are nici o importanţă şi nici o semnificaţie în ceea ce priveşte temele religioase. Temele religioase au ajuns să fie comune nu numai autorilor bisericeşti ci la fel de bine şi autorilor laici.[90]

Trebuie arătat că motivele care au stat la baza scrierilor despre rai în cultura laică sunt în marea majoritate a cazurilor produsul a doua lucruri: 1. fascinaţia cu raiul şi 2. produsul unei evlavii laice pe care oamenii au simţit-o în toate epocile pentru rai. Omul s-a simţit atras de ceea ce este dincolo de moarte. Este bine să fie ştiut că sunt mai multe aluzii la rai în mai toate religiile păgâne şi în mitologiile antichităţii. Omul s-a simţit atras de rai şi a voit să îl definească şi să îl facă pe înţeles. Acest lucru ne spune că fascinaţia omului cu raiul a mers dincolo de preocupările ecclesiale. În antichitate omul a simţit că trebuie să mai existe ceva dincolo de această lume. Acest ceva este un lucru care nu putea fii cuprins deplin dar evident s-au făcut mai multe încercări de a

89 Sfântul Nicodim Aghioritul, *Carte folositoare de suflet* (Editura Bizantină: Bucureşti, 2005).

90 Este foarte adevărat că în Biserica Creştin Ortodoxă sunt unii care tind să facă o distincţie cât se poate de netă şi definitivă dintre clerici şi laici. Aşa se face că pentru unii nu mai poate fii nici un fel de comuniune dintre clerici şi laici. Clericii sunt undeva foarte sus că ei nu mai pot fii atinşi de laici sub nici o formă. Acest gen de mentalitate evident a fost respins de creştinismul ortodox. Se ştie că există o preoţie universală la care sunt parte toţi creştinii ortodocşi care cred în Domnul Iisus Hristos. Prin urmare, este bine să ştim că nu trebuie să accentuăm separaţia care există între clerici şi laici. Există loc pentru toată lumea. Laicatul este la fel de bine unil care poate ajunge să se mântuiască la fel pe cum o fac şi preoţii. Aceste lucruri contestate de cei mai fundamentalişti care spun că nu poate fii nici un fel de concilieze dintre clerici şi laici.

definii raiul. Raiul a primit mai multe denumiri în istoria antică: romanii l-au numit elisium, vikingii asgard, evreii eden sau persanii paradis. Sunt mai multe opinii lingvistice care ne spun că la origini termenul de paradis este unul persan şi însemna grădină roditoare. Prin urmare, este bine să ştim că în antichitate nu numai iudaismul proorocului Moise a vorbit de rai. Sub o formă sau alta raiul a fost un lucru care a fascinat constant pe oamenii care au devenit conştienţi odată cu trecerea timpului că moartea nu are ultimul cuvânt în existenţa omului. Sunt mai multe cântece şi poezii care fac aluzie la rai şi care au fost compuse pe parcursul istoriei. Acest lucru ne spune că raiul este o preocupare constantă în cultura laică a umanităţii. Evident, ceea ce ne spune cultura laică despre rai nu are aceiaşi autoritate cu ceea ce n-au spus autorii biblici şi sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox. Este bine să ştim că credinţa în rai este prezentă în toate religiile lumii. Fie că vorbim de budism, hinduism, islam sau zoroastrianism toate aceste religii au cu sine crezul în rai. Este adevărat că acest crez este destul de diferit de ceea ce a propovăduit Domnul Iisus Hristos dar în sine idea principală există în aceste religii. În mare majoritate a cazurilor cultura laică a raiului a venit pe fondul desocperirilor pe care umanitatea le-a avut de la Dumnezeu despre rai. În antichitate poporul care deţinea suprematia în probleme de religie a fost poporul evreu. Odată cu venirea lui Hristos nu a mai fost vorba de o specificitate etnică în probleme de religie şi autoritatea în materie de credinţă şi religie a revenit Bisericii şi sfinţilor părinţi.[91]

O primă referinţă laică la rai şi care într-un anume fel iasă din tiparele literaturii religioase antice o găsim în Grecia la poetul Homer. Homer a fost autorul Iliadei şi Odiseii în care protagonist a fost Ulise [Οδισσιος]. Pentru Ulise un chip al raiului a fost insula Itaka unde el trăia împreună cu soţia lui Penelopa. Cel mai probabil după Homer Ulise a fost rege al insulei. Ulise este chemat la războiul împotriva troienilor şi prin urmare a trebuie să părăsească paradisul său natal Itaka. În timp ce Odisea ne spune peripeţiile şi încercările lui Ulise de a ajunge în Troia, Iliada ne spune drumul lui de întoarcere care în urma unor intemperii a durat timp de 18 anii. Aceşti 18 anii au fost pentru Ulise o perioadă de suferinţă mai mult fiindcă el a trăit cu gândul la insula sa paradisiacă unde ducea o viaţă fericită şi fără de probleme. Este adevărat că în Grecia sunt mai multe referinţe din scrierile păgâne care se făceau la rai [ουρανος] dar acestea nu pot fii considerare ca fiind de încredere fiindcă sunt amestecate cu alte concepţii neiudaice şi necreştine. Iată prin urmare că în antihitate o insulă grecească a ajuns să fie un fel de „prototip” sau de arhetip al raiului, este vorba de insula Itaka. După mai mulţi critici literari Ulise poate fii văzut şi ca o prefigurare a lui Iisus findcă el asemenea lui Iisus trece prin mai multe încercări urmând ca în cele din urmă să fie restaurat la starea dintâi. Un episod care face aluzie la drumul creştinului spre rai este partea în care Ulise trece prin regiunea sirenelor care erau fiinţe rele dar care cântau atât de frumos că hipnotizau pe cei care le auzeau pentru ca mai apoi să fie ucişi. Ulise cere să fie legat de un catarg al corabiei sale pentru a putea trece cu bine peste sirene. La fel de bine în drumul nostru spre rai şi demonii ne momesc cu plăcerile trecătoare ale acestei lumii. Ca şi creaţie literară Odisea şi Iliada lui Homer sunt un prototip al omului care se află pe valurile acestei lumii cu dorinţa de a ajunge în rai, la fel cum Ulise era pe valurile mării şi dorea să ajungă la casa sa din Itaka. Drumul de întoarcere a fost mult mai lung decât şi l-a putut imagina. Iată prin urmare un exemplu care ne spune că în literatura laică din antichitate a existat o conştiinţă a faptului că omul nu îşi încheie viaţa aici pe pământ ci v-a ajunge să trăiască şi dincolo de moarte. Această viaţă

91 Lisa Miller, *Heaven: our enduring fascination with the afterlife* (Harper Perennial, 2011).

este una a încercărilor în care omul trebuie să se pregătească pentru ceea ce v-a urma.[92]

La grecii antici la fel exista crezul în hyperborea care era paradisul. Acest paradis era după grecii antici un continent care ar fii fost plasat undeva pe la Polul Nord. În acest paradis puteau ajunge după greci numai cei iniţiaţi şi în aceast loc soarele lumina 24 de ore din 24 de ore. În acest loc nu se putea ajunge după greci cu corabia ci numai pe cale spirituală fiindcă era un fel de loc al sufletelor. Grecii credeau că în hiperborea oamenii nu se îmbolnăvesc niciodată şi trăiesc mult. În hiperborea nu exista moarte. Iată prin urmare o altă legendă antică care corespunde foarte mult cu ceea ce noi cunoaştem în zilele noastre ca şi raiul creştin. Este bine să ştim că raiul a existat ca şi legendă în literatura laică a lumii de multă vreme. Mai că nu există un popor din antichitate care să nu fii făcut mai multe referinţe la rai şi la tot ceea ce a însemnat el. Unii consideră în zilele noastre că aceste lucruri sunt o dovadă că raiul este o pură imaginaţie, dar cum se face că mai bine de câteva mii de ani omul a fost preocupat cu destimul său dincolo de moarte? Pot fii aceşti mii de ani trecuţi atât de uşor cu vederea? Pentru atei şi necrecinsioşi cu siguranţă că da. Pentru ei nu există nimic dincolo de această lume fiindcă ei nu recunosc existenţa lui Dumnezeu. Pentru noi care recunoaştem că Dumnezeu există şi este Tatăl nostru cel din ceruri moartea nu este ultimul cuvânt. Din cele mai vechi vremuri oamenii au considerat că mai există o viaţă dincolo de moarte. Sunt puţini cei care ştiu că piramidele din Egipt erau de fapt morminte ale faraonilor. În aceste piramide în spaţiul loc interior au fost găsite mai multe obiecte de uz pe care credeau egiptenii că faraonii le vor folosii şi în viaţa de apoi. Prin urmare iată că şi la egiptenii antici exista crezul în viaţa de apoi sau viaţa de dincolo. În antichitate preocuparea cu viaţa de dincolo a fost mai mult una de natură literară şi poetică fiindcă pe atunci ştiinţele nu erau atâ de mult dezvoltate. Viaţa de dincolo de mormânt i-a fascinat pe antici mai mult de cât ne fascinează pe noi cei din contemporaneitate. Acest lucru îl spun toate credinţele pe care anticii le aveau. În zilele noastre spre deosebire de antichitate omul a devenit mult mai ştiinţific în abordarea sa a raiului. Aceste lucru fiindcă există o profundă schimbare de mentalitate ce s-a produs odată cu trecerea timpului. Timpul a trecut şi prin urmare omul s-a întors de la creaţiile literare şi poetice la cercetăriile şi investigaţiile ştiinţifice.[93]

---

92 Faptul că viaţa de pe pământ a omului este o etapă de tranziţie este un lucru ce mai recent este afirmat şi de ştiinţă care ne spune că în această lume „nimic nu se pierde ci totul se transformă.” Pentru a ajunge în rai este adevărat că omul trebuie să sufere o transformare. În acest sens moarte în sens creştin nu mai este o tragedie ci o transformare în spre ceva mai bun. Este adevărat că dacă Dumnezeu nu ar exista nu ar mai avea nici un motiv să credem că ar mai fii vreo speranţă dincolo de moarte. Fără de Dumnezeu moartea nu este numai o tragedie ci o capcană în care omul cade veşnic. Raiul este sepranţa noastră de dincolo de moarte. raiul este probabil unica noastră speranţă adevărată. Fără de rai viaţa noastră ar fii o mare absurditate. În limba română cuvântul rai este luat din limba slavonă care l-a preluat din persană. În persană termenul de ray însemna „fericirea şi strălucirea cerească.” Raiul este un lucru care a inspirat pe foarte mulţi poeţi şi scriitori care au scris versuri şi rânduri frumoase în cinstea lui. În aceast capibil îi von enumera numai pe câţiva.

93 Pin van Lommel, *Consciousness beyond death: the science of near death experience* (Harper, 2011).

Pe la anul 390 înainte de Hristos filosful grec Platon a fost cel care relatat o întâmplare mai puţin cunoscută. Este vorba de ceea ce a ajuns să fie cunoscut în zilele noastre ca şi mitul lui Er. Er a fost un soldat grec care a fost trimis pe câmpul de luptă unde a fost ucis. După o moarte de 7 azi el s-a întors înapoi în trup şi a început să se povestească celor vii ceea ce a trăit dincolo de trup. Er pune că nu ştia cum a ajuns în trup ci numai faptul că s-a trezit după 7 zile din nou la viaţă. Mitul lui Er a fost consemnat de Platon în cartea sa Republica. Prin urmare, deşi ceea ce a experimentat Er a fost trecut de Platon prin filtrul păgânismului antic, ceea ce este evident este că Er a avut o descoperire a morţii în care a putut vedea că erau două spaţii diferite: unul în care domina fericirea şi altul în care domina suferinţa şi durerea. Er a mai povestit şi de o cameră a judecătorilor unde erau judecate sufletele. Iată prin urmare că o persoană a ajuns să fie moartă timp de 7 zile după care s-a întors din nou la viaţă. Unii cred că ceea ce a spus Platon în Republica sa este numai un mit dar avem motive să credem că întâmplarea sa petrecut în realitate. Mitul lui Er ne spune că există o diferenţă dintre rai şi iad care sunt două spaţii diferite şi contradictorii. Acest fapt nu poate fii în nici un fel trecut cu vederea din relatarea lui Er. Evident Er nu a ştiut care a fost motivul sepraţiei dintre rai şi iad dar el a ajuns să vadă că există în viaţa de dincolo o distincţie. Mitul lui Er a continuat să existe ca şi un fel de literatură laică şi el a devenit popular în zilele noastre pentru specialiştii care studiază fenomenul morţii clinice. Cel mai probabil Er a avut parte de o moarte clinică pe care Platon nu a ştiut cum să o clasifice dar pe care a relatat-o cu lux de amănunte în Republica sa. Iată prin urmare o altă mărturie despre existenţa raiului şi a iadului de această dacă care ne vine din lumea laică. Laicii la fel de bine au avut şi ei unele descoperiri chiar dacă nu au fost profeţi biblici şi nici sfinţi părinţi ai creştinismului ortodox. Este bine să nu trecem cu vederea aceste mărturii şi să insistăm mai mult asupra lor.[94]

După câte ştim lumea antică a fost politeistă şi credea în mai mulţi dumnezei. Este de amintiti aici că toţi aceşti dumnezei ai antichităţii deşi erau mai mulţi cu toţii locuiau după religiile politeiste în rai. Evident, acest lucru nu mai este recunoscut în zilele noastre când lumea ştie adevărul din creştinismul ortodox. Dumenezeii antici erau văzuţi de antici ca şi fiinţe care populau cerul. Prin urmare chiar şi zeii antici recunoaşteau că exista rai. Acest lucru vine să ne mărturisească faptul că aceşti dumnezei antici erau diavoli care se prezentau pe sine ca şi dumnezei. Diavolii ştiu că locul lui Dumnezeu este în rai şi pentru acest lucru pentru a Îl imita pe Dumnezeu au ajuns să le imprime credinţa anticilor că ei ar locui în rai. Adevărul creştin este că diavolii au fost izgoniţi din rai. Acest fapt nu poate fii contestat. Prin urmare, putem

94 Lumea miturilor este o lume care ne duce cu gîndul la religiile păgâne dar ceea ce trebuie să ştim este că mai multe mituri s-au inspirat din realitate. Sunt forma miturilor au circulat mai multe povestiri despre viaţa de dincolo. Se credea în vechime că mitul este cea mai bună formă de păstrare a experienţelor religioase. Prin urmare, trebuie să avem în vedere că o mare parte a experienţelor referitoare la viaţa de apoi au fost păstrate în antichitate sub forma mitului. În zilele noastre nu mai există mituri dar sunt mai multe legende care ne spun că există viaţă după moarte. Aceste legende în zilele noastre sunt în mare de natură creştină şi îi au protagonişti în mare pe sfinţi. În istorie putem vedea cum încet încet autoritatea miturilor antice a fost înlocuită cu cea a experienţelor sfinţilor creştin ortodocşi. Sfinţii sunt în cele din urmă cele mai concrete exemple că mai există viaţă după moarte. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă mai multe trupuri ale sfinţilor au rămas după moarte neputrezite. Faptul că trupurile sfinţilor nu putrezesc este un alt motiv care ne face să credem că există viaţă după moarte.

vedea cum în antichitate diavolii au mimat pe Dumnezeu şi la fel de bine l-au imitat. Aceste lucruri evident au fost consemnate în mai multe cărţi păgâne dintre care poate cea mai cunoscută este Legendele Olimpului. Legendele Olimpului este o carte care ne spune că zeii grecilor locuiau în două spaţii: pe pământ pe muntele Olimp şi în ceruri ca şi zei. Din nou şi aici putem vedea că diavolii Îl imită pe Dumnezeu care poate locui atât pe pământ cât şi în ceruri. În sine s-a spus de mai mulţi teologii că diavolii fiind creaţi de Dumnezeu deşi s-au întors împotriva lui Dumnezeu continuă să Îl imite pe Dumnezeu. Pentru oamenii care sunt interesaţi de credinţa în Dumnezeu atunci când cintesc textele păgâne vor putea vedea că diavolii sunt încă mânaţi de scopul lor de a lua locul lui Dumnezeu, lucru care l-au făcut şi în rai. Ceea ce trebuie să ştim este că păgânismul deşi nu a crezut în Dumnezeu afirmă existenţa raiului şi iadului. Evident nu este voba de raiul şi iadul pe care îl ştim în conformitate cu descoeprirea sau revelaţia lui Dumnezeu dar ele sunt un loc care există aşa cum a fost descoperit de sfinţi. Legendele Olimpului recunosc că există un rai doar că acest rai nu este al unui singur Dumnezeu ci a mai multor dumnezei. Faptul în sine ne spune că păgânii credeau în existenţa raiului la fel cum credem şi noi creştinii însă ceea ce nu aveau ei faţă de noi creştinii este moralitatea şi nevoia de a face fapte bune pentru a ajunge în rai. Unele religii păgâne fac aluzii la moralitate însă destul de slab. În acest capitol am voit să vorbim mai mult despre mitul lui Er pe care îl relatează Platon în Republica sa. Platon l-a găsit ca şi o poveste inedită şi el evident era departe de a fii savant în cele ale ştiinţei moderne.[95]

Pentru a nu ne îndepărta prea mult de scopul cărţii noastre care este acela de a prezenta care este calea noastră în spre rai vom mai ilsutra realitatea raiului cu o altă povestire pe care o avem de data aceasta din Prusia. Consilierul activ de taină, prinţul Vladimir Sergheevici Dolgoruki, aflat în calitate de ambasador la curtea imperială a Prusiei pe timpul domniei împăratului Friedrich, a fost cuprins de ideea de a fi ateu. Când a aflat acest lucru, fratele lui, prinţul Petru Sergheevici, nu odată i-a scris în scrisori, în care îi adeverea că el se află în rătăcire, că fără o credinţă adevărată nu este fericire pe pământ, căci fără ea nu are nici un viitor în viaţa de dincolo de mormânt şi altele. Dar totul a fost în zadar. Citind fără întrerupere din Voltaire, D'Alamberth şi alţii, prinţul Vladimir Sergheevici, râdea de convingerile piosului său frate. Odată, după ce s-a întors de la curtea regală şi s-a simţit foarte obosit, s-a dezbrăcat repede, apoi s-a întins pe pat şi a aţipit. Deodată el aude că cineva scutură perdeaua şi se apropie de el şi o mână rece îl atinge ba chiar îl şi strânge. Se uită şi îl vede pe fratele său care îi spune:

-„Crede”.

Bucuros de apariţia neaşteptată a fratelui său, vrea să se arunce în braţele lui ca să-l îmbrăţişeze, dar deodată vedenia dispare. Întreabă slujitorii:

-Unde a dispărut fratele meu?

Primind răspunsul de la slujitori că nici un frate de-al lui nu a fost pe acolo, se străduieşte să se convingă că a fost un vis în timp ce a aţipit, sau poate vreo iluzie, dar cuvântul „crede” nu încetează să-i răsune în urechile lui şi nu-i dă pace. El a notat data, ora şi minutul în care a avut loc apariţia şi în scurt timp a primit vestea că în aceeaşi zi, aceeaşi oră şi în acelaşi minut a murit fratele lui prinţul Petru Sergheevici. Din acel moment el a devenit pios şi un creştin credincios, iar despre această viziune adesea vorbea cu alţii.[96]

95 Platon, *Republica* (Editura Atet, 2010).

Iată prin urmare o altă poveste inedită care nu poate să ne lase indiferenţi. Ni se spune că acest ambasador Vladimir a luat-o pe calea ateismului lucru care nu a fost pe placul fratelui său Petru. Ateismul i se părea lui Vladimir un lucru cât se poate de bun şi adevărat. Pentru acest motiv a început să studieze mai mulţi autori atei. Totuşi mustrările fratelui nu au încetat să apară. Pe când acesta se afla în Prusia la curtea regelui Frederic a putut să îl vadă pe fratele lui Petru că a venit fără nici un anunţ în prealabil şi i-a spus numai atât: crede. După aceasta fratele Petru a dispărut ca şi prin minune.[97]

Prin urmare, care să fie explicaţia ştiinţifică sau teologică a ceea ce a avut loc mai sus cu ambasadorul Vladimir? Este cât se poate de adevărat că Dumnezeu a îngăduit ca aici să aibă loc o minune şi pentru a îi demonstra lui Vladimir că la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă. Aici avem de face de fapt cu o dublă minune: una faptul că sufletul fratelui Petru a lui Vladimir s-a arătat după moarte sau poate chiar în momentul morţii şi în al doilea rând că s-a arătat la o distanţă foarte mare din Rusia în Prusia. Aceste lucruri sunt lăsate de Dumnezeu nu numai pentru a le fii de folos celor în cauză ci şi nouă restului de credincioşi. Dumnezeu lucrează minuni atunci când situaţia o cere. Prin urmare, Dumnezeu a voit să arate în această întâmplare că lui îi pasă de atitudinea noastră religioasă şi nu rămâne indiferent faţă de ceea ce se ptrece cu noi. Sunt mulţi care fiind necredincioşi şi împietriţi ne spun că în realitate nu există nici un Dumnezeu bun şi iertător aşa cum ne spune creştinismul ortodox ci Dumnezeu este imposibil de a fii bun. Aceste lucruri sunt infirmate de fapte ca şi cea pe care am menţionat-o mai sus. Iată cum Dumnezeu a îngăduit sufletului fratelui Petru să meargă la fratele lui Vladimir care căzuse în ateism şi să îl aducă la dreapta credinţă. Din relatarea de mai sus putem vedea cum în cele din urmă Vladimir s-a întors şi a devenit o persoană credincioasă şi a renunţat la ateism. Acest lucru este un fapt care nu se produce cu fiecare dintre noi atunci când avem îndoieli de credinţă dar iată că s-a produs cu sufletul lui Petru. Este adevărat că iubirea de frate este un lucru care depăeşte uneori chiar şi legăturile morţii. Ar vorbit mai sus despre faptul că rugăciunile Biserciii pot trece peste graninţa morţii. Este bine să conştientizăm acest lucru şi la fel de bine să ne folosim de el. Avem mai sus o întâmplare care ne spune un lucru de care trebuie să ţinem cont: că lui Dumnezeu nu îi place ateismul şi că El nu vrea ca noi să cădem în ateism ci să fim oameni credincioşi. Este adevărat că sunt mai multe tipuri de ateism. Cel mai periculos

96 Gheorghe Băbuţ, *Viaţa dincolo de groapă* (Oradea, 2010).

97 Trebuie să aimintim aici că în zilele noastre sunt mai mulţi care cred în existenţa fantomelor. Sunt după unii fatome care sunt sufletele celor morţi care dintr-o anumită pricină nu şi-au găsit liniştea. Fatomele sunt cele care pot bântui case şi locuri uneori manifestându-se chiar violent. Crezul în fantome este larg răspândit în zilele noastre. Unii ar putea spune că şi în întâmplarea de mai sus avem de a face cu o fantomă care a fost sufletul fratelui lui Vladimir, Petru. Ceea ce mai puţin ţin cont în zilele noastre este că în sine nu există fantome. Atunci cum se face că citim în ziare şi pe internet de mai multe cazuri în care fantomele şi-au făcut apariţia în unele locuri sau unele locuinţe? Biserica Creştin Ortodoxă consideră că fantomele sunt diavoli care pentru a înşela şi pentru a băga spaima în oamenii pot lua chipul celor morţii sau celor răposaţi. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. Prin urmare, fantomele sunt diavoli şi nu sufletele celor morţi.

ateism este cel militant care doreşte să atragă pe cât mai mulţi la această cale străină de Dumnezeu.[98]

După antichitate istoria ne spune că a început evul mediu. În evul mediu lumea se schimbare. În mare parte umanitatea a devenit creştină şi a început să accepte un mod de viaţă creştin dacă nu chiar creştin ortodox. Prin urmare evul mediu a venit cu o altă mentalitate. Tempul închinat zeilor a fost înlocuit cu catedrala gotică. Acest lucru este un fapt care a dat rezultate şi în ceea ce priveşte concepţia laică despre rai. Există o bogată literatură laică care face referinţă la rai. O bună parte din această literatură este alcătuită din basme. Basmul este o formă de literatură fanstastică care se adersează celor mici şi care promovează imagini idilice din tărâmuri şi locuri idilice. Basmul este un stil nativ în care sunt prezentate copiilor imagini ale raiului. Raiul este prezentat ca şi un loc feeric cu castele şi grădini înflorite şi unde fericirea domneşte veşnic. Adevărul este că acest gen de povestiri sunt pe placul celor mici. Basmul este într-un anume fel prima conştientizare a raiului de către copil în plan laic. Basmul este o povestire naivă dar în care se găsesc foarte multe elemente religioase. Multe dintre basme prezintă locuri în care laptele curge în râuri, mulţii sunt de turtă dulce şi de ciocolată, fluvile sunt de miere şi munţii de zahăr. Toate acestea sunt imagini ale raiului care sunt făcute pe înţelesul copiilor. Basmul este o lume de care copii se îndepărtează de multe ori foarte greu şi sunt unii care eventual sunt „bântuiţi" de lumea basmului toată viaţa. Ştim că basmele nu sunt adevărate dar ele ne-au alintat copilăria cu farmecul şi şarmul lor. Este foarte adevărat că viaţa nu este un basm dar ceea ce putem experimenta este că ajungem să trăim unele adevăruri din basm: lupta dintre bine şi rău care este reprezentată de Făt Frumos şi zmeul cel rău, tărâmurile feerice care sunt propovăduite de religie şi de creştinismul ortodox sunt cu toate lucruri cu care al luat contact în lumea basmelor. Să fie raiul un basm? Basmul este o poveste naivă care este menit să îi linişteacă pe copii atunci când nu le este somn.[99]

Basmul este o literatură laică ce face pe înţeles ceea ce este raiul şi modul în care poate să fie trăit raiul de creştinii ortodocşi. Copii prin urmare au în mod instinctiv o intuiţie a raiului. Adevărul este că în timpul nostru acordăm puţină atenţie copiilor fiindcă tot ceea ce suntem noi preocupaţii sunt grijile de această lume. Trebuie să ştim după cum am arătat mai sus că idea de rai nu a fost străină de filosofii antici. Am vorbit de Platon care era profund conştient de faptul că moartea nu este sfârşitul vieţii şi că mai urmează o viaţă după moarte. Filosofii au fost cei care la fel ca şi copii la un anumit nivel au avut o înţelegere intuitivă a raiului. Pentru filosofi raiul nu poate să fie un loc în

---

98 Lucian L. Leuştean, *Orthodoxy and the cold war: religion and political power in Romania: 1947-1965* (Palgrave Macmillan, 2008).

99 În lumea celor mici de mai multe ori eroul trebuie să treacă prin mai multe încercări pentru a ajunge în cele din urmă să fie fericit. Mongli din Cartea Junglei trebuie să ajungă la fericire prin faptul că se întoarce între oamenii dar nu uită niciodată de pritenii săi din junglă, Pisicile aristocrate trec prin mai multe aventuri după ce sunt alungate de lacomul Edgar din casa stăpânei lor cele bune care le-a lăsat lor moştenire toată averea. În cele din urmă pisicile aristocrate a lui Disney se vor întoarce şi vor trăii fericire. Să nu fie asta un fel de aluzie la fericirea raiului? La fel de bine în Albă ca Zăpada se fac mai multe referinţe la rai. După ce Albă ca Zăpada este vrăjită cu somnul de regina cea rea în cele din urmă ea v-a fii trezită din somnul în care a fost vrăjită de prinţul cel bun care o v-a şi lua de soţie. Apoi ei vor fii fericiţi pentru totdeauna. Din nou şi aici putem găsii o aluzie la rai.

care să nu existe înţelepciune. Pentru un filosof o prefigurare a raiului este dobândirea înţeleciunii. Este foarte adevărat că înţelepciunea este un lucru care ne ajută să dobândim raiul. Înţelepciunea este cea care ne spune că are valoarea numai ceea ce dăinuişete şi în rai. Ştim astfel că viciul şi păcatul nu dăiunuiesc în rai. Filosofii sunt cei care cred că accederea în rai se poate face prin înţelepciune şi este adevărat că parţial ei nu se înşală. Avem nevoie ne înţelepciune dar ceea ce trebuie să ştim este că nu toată viaţa noastră se reduce la înţelecpiune. Mai mulţi filosofi au fost de părere că singurul lucru de care are nevoie omul în această viaţă este înţelecpiunea. Aşa s-a ajuns la un fel de concepţie intelectualistă a înţelecpiunii ca şi o cale în spre rai. De aici s-au desprins mai multe curente gnostice care accetuau cunoaşterea raiului care putea fii dobândită numai prin iniţiere. Gnosticii au ajuns în cele din urmă să absoluzizeze cunoaşterea. Iată prin urmare două extreme: în timp ce filosfii absolutizează înţelepciunea, gnosticii ajung de absolutizează cunoaşterea. S-a ridicat de unii întrebarea ce fel de cunoaştere este cea a raiului: una teoretică sau una practică? Adevărul este că şi diavolii ştiu multe lucruri despre rai dar ei nu mai pot să se întoarcă acolo fiindcă raiul este plin de prezenţa lui Dumnezeu şi ei nu mai pot suprota acest lucru. Prin urmare, este evident că adevărata cunoaştere a raiului este una practică. Ajungem să trăim raiul prin virtuţi, prin rugăciune, prin evlavie şi prin restul de fapte bune pe care le facem în timpul vieţii noastre. Toate aceste lucruri sunt practice. Raiul este un lucru care ne îndeamnă la fapte practice şi concrete. Nu trebuie să ne imaginăm raiul ca şi un loc care este redus numai la o cunoşatere teoretică. Este adevărat că în zilele noastre sunt mulţi care au tot felul de imaginaţii în ceea ce priveşte raiul. Să fie acest lucru bun? După cum am putut vedea şi copii au nevoie de imaginaţie prin basmele pe care le ascultă numai că această imaginaţie este una care se bazează pe fapte reale. Raiul poate fii actualizat pentru copii prin basme şi pentru filosofi prin înţelecpiune.[100]

Evul mediu a venit cu o altă viziune asupra raiului în literatura laică. Această viziune a fost un fel de prelucrare a basmului pentru copii adaptat la un auditoriu pentru adulţii. Sunt mai multe povestiri din evul mediu în care regatul sau împărăţia ne este prezentată ca şi un fel de stadiu idilic şi feeric. Totul este frumos ca în rai în aceast stadiu: oamenii trăeisc în armonie, traiul este bun, viaţa este frumoasă şi nimic nu lipseşte la nimeni fiindcă regele şi regina cei buni se ocupă cu dragoste de regat. În legendele medievale totul încetează de a mai fii bun odată ce dragonul cel rău apare. Foarte multe legende medievale fac referinţă la dragon care vine şi strică pacea şi armonia din regat. Oamenii nu au ce face şi trebuie să se alieze împotriva dragonului pentru a putea restaura liniştea şi armonia în regat. O astfel de personificare a răului găsim în romanul lui J. R. R. Tolkien Hobitul unde un dragon vine şi se aşază înt-un palat regal care avea mult aur. Este vorba de dragonul Smaug Magnificul. În cele din urmă hobiţii vor trebui să facă un fel de alianţă pentru a se lupta cu dragonul şi pentru a restaura paradisul pierdut.[101] În romane ca şi Hobitul care au ca şi inspiraţie etosul medieval putem asista la nevoia de a recucerii paradisul pierdut. Dragonul cel rău este cel care în mai toate povestirile medievale face ravagii în regat şi conturbă liniştea. Aceste fapte sunt cele pe care le găim în legendele medievale. Adevărul este că evul mediu a fost darnic în legende. Aceste legende ne prezintă uneori tărâmuri mirifice unde totul este pace şi linişte şi unde răul nu are nici o putere. Protagonistul legendelor medievale este cavalerul care ori se confruntă cu zmeul ori trebuie să facă o călătorie

100 Gary Scott Smith, *Heaven in the American imagination* (Oxford, 2011).

101 J. R. R. Tolkien, *Hobitul* (HMH book for young readers, 2001).

lungă pentru a putea aduce pacea şi echilibrul în regatul său. Regatul este prezentat în mai multe situaţii ca şi unul care are rezonanţe paradisiace. Este cea mai mare onoare pentru cavaler să lupte pentru regatul său şi să îl ferească de tot ceea ce este rău.[102]

Ceea ce trebuie să ştim este că omul medieval a fost conştient de existenţa raiului. Raiul era un loc impunător în care prezenţa lui Dumnezeu era nemijlocită. Omul mediveal nu a putut să disocieze raiul de prezenţa lui Dumnezeu. Locul prezenţei lui Dumnezeu pe pământ a fost în mentalitatea medievală biserica gotică. Goticul a fost considerat de medievali un fel de expresie a raiului. Sunt mai multe studii care s-au făcut pe această temă şi ceea ce putem concluziona este că omul medieval s-a simţit cumva dator să facă biserici cât mai mari şi impunătoare. Acest lucru a fost în detrimentul căldurii Bisericilor Creştin Ortodoxe tradiţionale care erau pictate cu icoane. O puternică legendă medievală care se elagă foarte mult de existenţa raiului era că undeva pe pământ, nu se ştie unde ar fii existat o „fântână a tinereţii.” Mai mulţi cavaleri au plecat în căutarea acestei fântâni fiindcă se credea că ea are proprietăţi miraculoase şi cei care beau din ea nu vor mai îmbătrânii niciodată. Acest lucru se leagă foarte mult de realitatea raiului creştin ortodox în care nu mai există bătrâneţe ci oamenii vor fii într-o stare de tinereţe veşnică. Căutarea acestei fântâni a fost o mare legendă a evului mediu. Este foarte probabil că în inconştient cei care au creat legenda evului mediu au căutat raiul care este un loc al tinereţii veşnice. Acest lucru vine să ne spună că evul mediu a fost o perioadă de timp în care sunt forma literaturii laice s-a căutat paradisul. Legenda a fost o formă de expresie a acestei căutări medievale. Omul medieval a fost conştient că nu este singura creaţie a lui Dumnezeu şi mai trebuie să fie un spaţiu care este dincolo de această lume în care totul este bine şi frumos. Luptele cu dragonii din evul mediu sunt personificări ale luptei omului medieval de a ajunge în rai. Raiul era un loc în care ajungeai după ce ai reuşit să birui răul. O altă formă de manifestare a căutării raiului a fost în evul mediu „piatra filosofilă.” Ce era în cele din urmă piatra filosofală? Piatra filosofală a fost o altă mare legendă a evului mediu care era o piatră ce avea proprietăţi miraculoase: toate metalele care le atingea această piatră ajungeau să se preschimbe în aur. Au fost mai mulţi în evul mediu care au căutat această piatră care evident aducea multe bucurie. Căutarea pietrei filosofale corespunde la un anumit nivel cu căutarea omului medieval a raiului. Omul medieval a fost la un anumit nivel un om al căutării care vroia să găsească raiul. Acest lucru a fost personalificat în mai multe legende şi povestiri care cu toate au avut un caratcer miraculos. În cele din urmă evul mediu a oferit o înţelegere a ceea ce înseamnă faptul că suntem fiinţe ale căutării. Cu toţii căutăm o viaţă mai bună. De ce nu am spune că cu toţii căutăm raiul?[103]

Nu putem să nu vorbim despre literatura laică medivală fără să nu îl menţionpm pe Dante Alligeri care a fost autorul celebrei Divina Comedie. În această carte Dante

102 Este foarte adevărat că evul mediu a prezentat un mare interes în spre îngerii. În evul mediu au trăit şi teologi ca şi Toma Aquino, Duns Scotus sau Eurigena care au avut preocupări de cu totul altă natură decât cele ale literaturii laice. Interestul evului mediu pentru îngerii a fost extrem de crescut şi s-au scris foarte multe tratate medievale care ne vorbeau de ceea ce înseamnă îngerii şi care este rolul lor principal. Aceste lucruri ne spun că în evul mediu a existat o căutare puternică a raiului poate cum nu a existat în nici o lată etapă a istoriei umane. Căutarea raiului a fost un lucru care a definit mai multe mentalităţi medievale chiar dacă cei în cauză nu au fost conştienţi de acest lucru şi fapt. Căutarea raiului s-a manifestat în evul mediu printr-un interes mare faţă de existenţa îngerilor. Medievalii au înţeles că Dumnezeu nu a creat numai pământul ci la fel de bine şi lumea îngerilor. Aşa au devenit medievalii fascinaţi cu raiul.

face o călătorie imaginară în lumea de dincolo şi aici el oferă o descirere a raiului. Dante a fost extrem de familiar cu învăţăturile creştine despre lumea de apoi fiindcă în cartea sa el face o descriere extrem de amănunţită a raiului. După el raiul era format din 9 dimnesiuni după numărul celelor îngereşti care au fost descrise de Sfântul Dionisie Areopagitul. Dante prin scrierea lui eventual a voit să facă un serviciu Bisericii prin faptul că a voit să atragă pe cât mai muţi de a îşi mării intrestul în spre existenţa raiului. Cu alte cuvinte Dante a voit să atragă pe cât mai mulţi la căutarea raiului. Pentru creştinismul ortodox a rămas o iniţiativă bună faptul că Dante a voit să crească interestul în evul mediu pentru rai dar el a fost autor şi al unor erori care au fost specifice catolicismului. Dante a profestat crezul în purgatoriu. Această învăţătură a purgatorului nu a fost niciodată acceptată de creştinismul ortodox. Purgatoriul este un loc intermediar între rai şi iad în care merg cei care au făcut păcate mai mici. Prin urmare în viziunea catolică purgatoriul este un loc de expiere. Cei care ajung în purgatoriu sunt chinuiţi puţin pentru păcatele lor mici din această viaţă după care vor ajunge în cele din urmă în lumina şi bucuria raiului. Este de amintit aici că Dante urmând catolicismului din vremea sa nu a avut nici o îndoială că nu există purgatoriu. Totuşi creştismul ortodox nu a acceptat învăţătura despre purgatoriu. Acest lucru este aşa fiindcă în predica Sa de 3 ani Domnul Iisus Hristos nu a vorbit niciodată de purgatoriu. Fără de nici în îndoială că omul medival s-a simţit atras de învăţătura purgatoriului. La un anumit nivel purgatoriul a fost o învăţătură care a fost inventată în evul mediu. Nu ştim care sunt toate resorturile care au dus la apariţia purgatoriului în evul mediu dar fără nici o îndoială că ele s-au desprins de creştinismul ortodox autentic.[104]

103 David Keck, *Angels and angelology in Middle Ages* (Oxford, 1998).

104 Ceea ce trebuie să ştim este că purgatorul este mai mult o speculaţie catolică pe marginea a mai multor texte biblice care au găsit o altă interpretare de teologii catolici. În mare trebuie să ştim că sunt 3 citate din Biblie pe care îşi bazează catolicii afirmţia că există purgatoriu: 1. Este vorba de Evaghelia după Matei 12, 32 în care Hristos vorbeşte despre păcatul împotriva Duhului Sfânt: „Celui ce va zice cuvânt împotriva [...] Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va sa fie.” Prin urmare spun catolicii că sunt păcate care se vor ierta în veacul ce v-a să fie. Evident avem aici de a face cu o răstălmârice a textului fiindcă Hristos a voit să accentuieze greutatea păcatului împotriva Duhului Sfânt care nu se v-a ierta niciodată. Prin urmare sensul este că păcatul împotriva Duhului Sfânt nu se va ierta niciodată. Un al doilea text pe care catolicii îşi întemeiază învăţătura despre purgatoriu este din 2 Macabei 12, 46: "a adus jertfă de curaţie pentru cei morţi, ca să-i slobozească de păcat." Prin acest verset catolicii înţeleg că rugăciunile şi jertfele pentru cei morţi sunt foarte mult cele care întemeiază purgatoriul. Acest lucru este eronat să fie crezut că este aşa fiindcă rugăciunea pentru cei morţi nu înseamnă că ei vor fii scoşi din purgatoriu ci mai mult că vor fii scoţi din iad. Dumnezeu are puterea asupra iadului fiindcă El a fost cel care l- aruncat pe diavol în iad. Iată prin urmare o răstălmăcire a sensului cuvintelor din 2 Macabei. În cele din urmă textul ultim care consideră catolicii că se referă la purgatoriu este cel din 1 Cor. 3, 13-15: "lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului). Pentru că în foc se descoperă, şi focul însuşi va dovedi ce fel este lucrul fiecăruia. Dacă lucrul cuiva pe care l-a zidit va rămâne, va lua plată. Dacă lucrul cuiva se va arde, va fi păgubit, iar el se va mântui, dar aşa ca prin foc." Acest foc de care vorbeşte Sfântul Pavel nu este în nici un fel purgatoriul ci mai mult judecata lui Dumnezeu. Putem afirma că judecata lui Dumnezeu este asemenea unui foc fiindcă ea este

Prin urmare, legendele şi povestirile omului medival ne descoperă că acest om era foarte familiar cu existenţa raiului şi cu tot ceea ce prespunea raiul că implică. Omul medieval a devenit un om care s-a putut baza în investigaţiile lui despre rai pe scrierile celor din vechime. În evul mediu canonul biblic a fost deja încheiat şi medievalii ştiau prin urmare ceea ce spune Dumnezeu despre rai pentru a îi fii de folos omului. Omul medieval a creat mai multe tărâmuri imaginare care după el erau nu fel de exmeplu de viaţă perfectă. Să găsesc în evul mediu mai multe legende care ne spuneau despre o viaţă deplină şi furmoasă pe care anumiţi privilegiaţi au ajuns să o dodânească. Evul mediu a fost o perioadă extrem de bogată în legende şi povestiri. Aceste povestiri au fost unele fantastice dar în ele putem vedea că a existat un fel de tânjire după rai. Spre deosebire de omul antic, omul medieval a devenit extrem de conştient că raiul este o realitate fiindcă el era propovăduit în mod oficial de Biserică. Dacă Biserica spunea că există rai marea majoritate a medievalilor au ajuns să recunoască existenţa raiului. Raiul era un loc special în care mergeau cei buni şi la fel de bine cei care au respectat regulile societăţii medievale de atunci. Totuşi, trebuie să avem în vedere că în legendele medievale ale raiului au existat mai multe povestiri cu caracter fanastic care ne spuneau că sunt locuri tainice în care omul nu mai îmbătrâneşte, unde el poate transforma metalul în aur, unde sunt râuri de lapte şi pâraie de miere sau locuri unde fericirea este veşnică. Aceste locuri legendare au fost cu toate prefigurări medievale are raiului.[105]

Prin urmare ceea ce putem constata este că omul a fost preocupat de rai fie conştient sau cu mai puţină luare aminte. Anul 1726 este un an care pentru mai multă lume nu spune mare lucru. Acest an a fost anul în care scriitorul englez Jonathan Swift a publicat o carte care este cunoscută de mai multă lume. Este vorba despre Călătoriile lui Gulliver. Cine este Gulliver şi cu ce se leagă el de căutarea raiului care este subiectul cărţii noastre? Gulliver nu se leagă direct de subiectul cărţii noastre ci el o face într-un mod indirect. Ieştit din mintea lui Swift Gulliver a fost un copil din Nothingam care după ce a stat pe la Universitatea din Cambridge a fost dat ca şi ucenicul unui chirurg. Mai apoi Gulliver v-a studia navigaţia şi matematica. El se v-a căsătorii la Londra şi v-a duce o viaţă obişnuită. Totul se schimbă în viaţa lui Gulliver atunci când în urma unui naufragiu ajunge captiv pe o insulă la o rasă de oamenii înalţi de numai 15 centimetri. Aceştia se numeau liliputieni. Gulliver le promite credinţă. Gulliver ajunge să observe toate obiceiurile micilor locuitori şi chiar ajunge să îl studieze pe împăratul lor care plin de orgoliu se numea pe sine „împăratul universului.” Liliputanii erau în conflict sau în stare de război cu locuitorii de pe insula Blefuscu pe care Gulliver v-a ajunge să îi biruiască disturgându-le flota cu o singură mână. În cele din urmă Gulliver se întoarce acasă cu ajutorul unei şalupte normale. Mai apoi Gulliver călătoreşte în Brobdingna unde găseşte uriaşi înalţi de 22 de metrii. Aceştia erau conduşi de un rege şi se considera că monarhia este forma de guvernământ ideală. Regele era un pacifist convins şi nu era pentru introducerea în ţara lui a armelor. În timpul unei călătorii Gulliver este luat în ghiarele unui vultur uriaş şi adus din nou în Anglia. Mai apoi Gulliver călătoreşte în Laputa unde locuitorii erau cu toţii savanţi dar

---

dreaptă şi ţine cont de tot ceea ce a făcut omul. În urma judecăţii lui Dumnezeu unii se vor simţii ca şi trecuţi prin foc fiindcă vom vedea că Dumnezeu este atotdrept. În acest sens trebuie înţelese afirmaţiile Sfântului Pavel.

105 Umberto Eco, *Istoria locurilor şi tărâmurilor legendare* (Editura Rao: Bucureşti, 2014).

foarte aroganţi şi închipuiţi. Oamenii din Laupta fac tot felul de lucruri ieşite din comun: cum ar fii extragerea razelor de soare din castraveţi începerea construcţiilor de case începând cu acoperişul şi terminând cu fundaţiile. În cele din urmă Gulliver ajunge pe o insulă în care populaţia era împărţită în două: houyhnhnms, care erau cai înzestraţi cu raţiune şi puterea de a vorbii şi o parte din oamenii primitivi şi brutali care se băteau ei între ei pentru a strînge pietre cât mai strălucitoare pe care ei le considerau foarte preţioase. Din nou Gulliver se întoarce în Anglia şi începe să povesetască despre călătoriile sale. Este considerat nebun. El este salvat de un miel adus din Liliput insula oamenilor de 15 centimetrii. În cele din urmă Gulliver v-a duce o viaţă obişnuită.[106]

La o abordare comparativă ceea ce remarcăm este că există o mare asemănare dintre Dante şi Gulliver. Dante călătoreşte în iad, rai şi purgatoriu în timp ce Gulliver călătoreşte în mai multe lumi fanstastice care sunt cât se poate de inedite. Putem face afirmaţia că ceea ce a fost Dante pentru italieni aceea a fost Gulliver pentru englezi în sensul ficţiunii cu care sunt ambii prezentaţi. Pentru mai multă lume între Dante şi Gulliver nu există nici o asemănare. Gulliver este o persoană care are privilegiul de a vedea lumi pe care alţii nu le-au văzut. Acesta este şi unul dintre motivele pentru care atunci când începe să vorbească de călătoriile sale mai mulţi ajung să îl considere nebun. Ne putem gândii aici că la fel de bine şi pentru atei şi necredincioşi când creştinii ortodocşi vorbesc despre existenţa raiului şi a iadului ei sunt consideraţi nebuni. Totuşi, ceea ce au primit creştinii ortodocşi prin descoperire de la Dumnezeu nu poate fii în nici un fel trecut cu vederea. Creştinii ortodocşi se aseamănă lui Gulliver. Ei au ajuns să trăiască duhovniceşte şi spiritual în atmosfera unui alte lumii decât cea pe care o cunoaştem noi. Este vorba de lumea de apoi. Această lume nu este în nici un fel o lume care este ca şi a noastră. Gulliver ne spun mai mulţi că este un erou pentru cei mai mici şi el într-un anume fel este folosit de autor pentru a satiriza şi ironiza realităţile decadente ale lumii în care trăim. Să fie lucrurile chiar aşa? Cel mai probabil nu sunt aşa. Gulliver este într-un anume sens un simbol al misticului creştin ortodox care a ajuns să vadă că nu există numai lumea noastră şi că în lumea de apoi există raiul şi iadul. Autorii creştini sau necreştini au simţit în ei că trebuie să fie ceva mult mai mult decât numai existenţa lumii noastre. Acest mult mai mult este denumit în creştinismul ortodox ca şi raiul. Suntem ca şi creştini ortodocşi la un anumit nivel asemenea lui Gulliver. Ajungem să ne dăm seama că în această lume nu suntem singuri şi că îngerii sunt alături de noi. Acest lucru ar putea să pară pentru mai multă lume extrem de ciudat dar în cele din urmă trebuie să ştim că aşa stau lucrurile. Lumea noastră pământească nu este singura lume pe care Dumnezeu a creat-o. Cealaltă lume pe care a creat-o Dumnezeu nu este o lume a extratereştrilor cum tind să creadă mulţi ci este o lume a îngerilor. Din mândrie unii îngeri au căzut de la Dumnezeu şi au fost aruncaţi în iad. Iată prin urmare, că Gulliver este un personaj care ajunge să descopere că nu există numai lumea lui aşa cum o cunoştea el în Anglia ci la fel de bine sunt mai multe lumii. Nu suntem oare şi noi creştinii ortodocşi în aceiaşi situaţie? Acest lucru

106 A redat în rândurile de mai sus povestea Călătoriilor lui Gulliver cât se poate de succint. Călătoriile lui Gulliver sunt în zilele noastre extrem de cunoscute şi la fel de bine extrem de bine primite de publicul larg. Este sunt o trecere în revistă a unui anumit gen de literatură care îmbină realul cu fantasticul. Este foarte probabil că romanul lui Swift este unul dintre primele romane care în zilele noastre în ceea ce cunoaştem ca şi roman science fiction. Acest lucru este aşa fiindcă autorul recurge la imaginaţie. Pentru unii Călătoriile lui Gulliver sunt mai mult doar aventuri. Nu se poate să nu remarcăm caracterul fantastic al călătoriilor lui Gulliver.

este un fapt care trebuie să fie bine înţeles. Când ne-am referit la Gulliver nu am spus că el a ajuns în rai ci numai faptul că el a descoperit că nu există numai lumea lui. Aşa sunt şi creştinii ortodocşi care descoperă lumea creată de Dumnezeu mai înainte de a fii creat pământul.[107]

Dincolo de toate aceste povestiri este foarte adevărat că spiritualitatea creştin ortodoxă ne învaţă că cu adevărat există o altă viaţă după moarte. Oricât de contestat ar fii acest lucru de ştiinţa modernă el nu poate să treacă peste descoepririle din vieţile sfinţilor. O astfel de povestire avem din viaţa călugărilor. Iată ce ne spune ea. Odată Ava Milisiu a văzut un monah, care a fost prins şi acuzat de o crimă ce s-a petrecut prin împrejurimi. Stareţul s-a apropiat şi a început să-l întrebe pe monah. Aflând că este o uneltire, i-a întrebat pe cei care l-au reţinut pe monah:

- Unde este cel ucis?

Aceştia i-au arătat. Stareţul, după ce s-a apropiat de cel ucis, a poruncit tuturor să se roage; când a ridicat mâinile sale spre cer, mortul s-a ridicat. Ava l-a întrebat faţă de toţi:

-Spune-mi, cine te-a omorât? şi el a răspuns:

-Eu am plecat în locul cutare şi am dat banii la cutare, iar el a luat cuţitul şi m-a înjunghiat, după care m-a luat de acolo şi m-a aruncat în curtea mănăstirii cuviosului Ava. Dar vă rog frumos luaţi banii aceia şi daţi-i copiilor mei. Stareţul i-a spus:

-Du-te şi dormi în pace, până va veni Domnul şi te va trezi.

Întâmplarea de mai sus este o minune care a fost făcută de ava Milisiu. Ea este un lucru care ne spune că sfinţii pot uneori să învie oamenii din morţi. Faptul că Ava Milisiu a fost capabil să învie un om din morţi ne spune un lucru fundamental că există viaţă după moarte. Întâmplarea ne spune şi care a fost contextul în care a avut loc această miraculoasă înviere din morţi: un călugăr din mănăstirea lui a ajuns să fie acuzat de crimă. Prin urmare, Ava Milisiu a voit să ştie acest lucru. Atât de puternică a fost rugăciunea lui că el a ajuns să învie din morţi pe cel care a fost ucis pentru a afla direct de la el cine este vinovat. S-a demonstrat că monahul care a fost acuzat era nevinovat. Prin urmare, dacă nu ar mai fii existat nimic după moarte cel care a fost omorât cu siguranţă că nu ar mai fii înviat. Este bine să ştim că această întâmplare a fost adevărată. Sfinţii lui Dumnezeu atunci când Dumnezeu voieşte au putere să vorbească cu morţi şi să treacă peste opreliştea morţii. Când a fost înviat mortul a mărturisit că a fost ucis dar nu de călugărul acuzat ci de altcineva. Iată prin urmare cum s-a făcut manifestată descoperirea lui Dumnezeu.[108]

---

107 Ioan Petru Culianu, *Călătorii în lumea de dincolo* (Editura Polirom: Iaşi, 2002).

108 Faptul că Ava Milisiu a făcut acest lucru trebuie să ne spună şi nouă unele lucruri. Mai presus de orice ne spune că există viaţă după moarte. Nu poate fii un exemplu mai concludent decât cel pe care l-am menţionat mai sus. Viaţa de după moarte este un fapt pe care toţii sfinţii l-au experiementat. Sfinţii sunt cei care au reuşit să treacă pragul dintre cele două lumii: dintre viaţă şi moarte şi au demonstrat pentru noi toţi că moartea nu are ultimul cuvânt de spus în existenţa noastră. Moartea este privită de marea majoritate a umanităţii ca şi cel mai mare duşman al omului. Totuşi, întâmplarea de mai sus spune foarte clar că moartea nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu. Dumnezeu are putere peste moarte şi când a fost necesar El şi-a actualizat această putere. Pentru noi oamenii simplii maortea este cea mai mare tragedie, dar acest lucru nu este valabil şi în cazul lui Dumnezeu.

Iată prin urmare întâmplarea de mai sus o povestire cât se poate de inedită. Ea ne spune de cât de mare era credinţa avei Milisiu că el a avut putere să învie un mort care a fost ucis şi să îl pună să spună cine l-a ucis cu adevărat. Aceste lucruri evident nu au loc în viaţa noastră de zii cu zii dar întâmplarea a fost lăsată de Dumnezeu şi pentru ca noi să ne folosim de ea. Ne folosim de întâmplările din vieţile sfinţilor şi suntem convinşi că ele sunt cu adevărat o hrană pentru sufletele noastre. Este bine să ştim care este sensul şi care este expresia finală a vieţilor sfnţilor. Sfinţii în cele mai multe cazuri nu fac minuni numai pentru ei ci la fel de bine fac minuni pentru cei din jur. În acest caz Ava Milisiu a voit să arate că acel călugăr din mănăstirea lui era nevinovat. Ceea ce trebuie afirmat este că după astfel de întâmplări nu mai putem să ne comportăm ca şi mai îniante ci trebuie să ştim că există viaţă după moarte. Ava Milisiu a înviat un om din morţi pentru a lăsa o mărturie pentru noi toţii că moartea poate fii biruită prin voia lui Dumnezeu. Nu putem avea o mai mare mărturie decât cea de mai sus. Viaţa dincolo de moarte este un lucru cât se poate de profund şi care ne invită la mi multă meditaţie şi la mai multă contemplaţie. Trebuie să contemplăm şi la fel de bine să ne gândim mai mult la întâmplarea de mai sus. Ea ne spune cum un sfânt prin rugăciune a ajuns să învie un mort şi nu numai atât dar la fel de bine să ducă cu el şi un dialog. Este adevărat că aici putem vedea o situaţie critică. Acest lucru este aşa fiindcă un monah era acuzat de crimă. Viaţa duhovniceacă este un lucru care trebuie să ne facă să înţelegem că în lume Dumnezeu a lăsat şi sfinţi. Pentru Bisericile protestante şi neoprotestante nu există nici un fel de cult al sfinţilor. Cum putem să trecem atunci peste o întâmplare ca şi cea de mai sus? Este foarte adevărat că nu putrem trece cu mare uşurinţă.[109]

Raiul este o temă care este cântat nu numai în muzica bisericească ci la fel de bine în muzica uşoară. Pe parcursul timpului au fost mai multe hituri internaţionale care au făcut referinţă la rai. Dintre cele mai cunoscute ar fii bine să amintim: Bee Gees cu Too much heaven, Eric Clapton cu Tears in heaven, How far is heaven de Los Lonley Boys, Angel eyes de Abba, În heaven’s eyes, Everybody wants to go to heaven de Kenny Chestney, If heaven wasn’t so far away, Birds of paradise de Peter, Sue and Mark şi enumerarea ar putea continua. Prin urmare ceea ce putem constata este că în muzica contemporană raiul este o temă cât se poate de constantă. Deşi se poate observa că viaţa hiturilor din muzica uşoară nu este de lungă durată raiul este o temă recurentă. Mai mulţi muziceni şi cântăreţi au încercat prin sunetele lor să ne facă cunoscut ceea ce este raiul sau mai bine spus ceea ce poate fii simţit prin rai. Muzica este un lucru care ne poate transmite anumite stări care sunt cât se poate de confirme cu ceea ce simţim în rai. Raiul este o realitate care este bine să fie cântată de cât mai mulţi fiindcă în acest mod oamenii ajung să fie entuziasmaţi şi la fel de bine motivaţi pentru a ajunge în rai. Prin urmare, chiar dacă nu toate cântecele despre rai sunt pe placul nostru acest lucru nu înseamnă că trebuie să fim cât se poate de nepăsători faţă de încercările muzicienilor de a face raiul trăit şi experimentat de noi prin intermediul muzicii. Faptul că mai mulţi muziceni s-au simţit atraşi de rai este un lucru bun şi noi trebuie să apreciem acest lucru. După cum ne spun mai multe mărturii muzica nu este un lucru care este străim de rai şi sunt mai mulţi care ajunge să experimenteze muzica cerească din rai. Un astfel de caz a fost în Vechiul Testament Sfântul Prooroc Isaia care a ajuns să îi audă pe îngeri cântând în ceruri Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot. Iată că muzica este un lucru care nu este străină de rai şi acest lucru este bine să fie cunoscut de către noi.[110]

109 Matthew dal Santo, *Debating saints’ cult in the age o Gregory the Great* (Oxford, 2012).

La fel de bine în ultimii ani s-au făcut mai multe producţii cinema care au ca şi temă raiul. Dintre cele mai cunoscute amintitm: Raiul este real, Oraşul judecăţii de apoi, O iubire fără sfârşit, Pardis? (2002), Raiul mai poate aştepta (1978), Din raiul meu (2009), Suflete rătăcitoare (1993), Făcut în rai (1987), O problemă de viaţă şi de moarte (1946), Între două lumii (1944), Îngerul păzitor (1998) şi enumerarea ar putea contina. Aceste producţii cinema sunt cât se poate de grăitoare respre preocuparea omului modern cu raiul. Omul modern nu numai a voit să se gândească la rai ci la fel de bine al a voit să şi vizualizeze ceea ce vine din rai sau modul în care este văzut raiul. Este adevărat că fiecare regizor de cinema a avut într-un anume fel propria lui viziune despre rai. Prin urmare viziunea despre rai diferă de la producţie cinema la producţie cinema. Mai nou s-a creat un gen de cinematografie cât se poate de propriu care vorbeşte de rai indirect. Este vorba de genul Science Fiction sau ştiinţifico fantastic. Acest gen de mai multe ori ajunge să imagineze galaxii, constelaţii sau alte planete în care viaţa este asemenea unui rai. Este adevărat că mai toate producţiile science fiction sunt cât se poate de dominate de ideea unui avansări în materie de tehnologie a celor care ajung să trăiască în diferite spaţii şi dimensiuni. Raiul nu este un subiect străin de romanele şi producţiile cinema. Anual apar mai multe astfel de producţii care evident pornind de la datele pe care le avem din religie despre rai ajung să dezvolte aceste teme. Sunt foarte multe producţii science fiction care vorbesc de un fel de pace de dimensiuni galactice care ajunge să fie tublurată de anumiţi agenţi ai răului şi în cele din urmă ea să fie recâştigată de invervenţia unor eroi salvatori. O astfel de producţie care s-a bucurat de o mare popularitate în rândul tinerilor a apărut în anul 1999 şi s-a intitulat Matrix. Matrix este un film ştiinifico fantastic în cre tema raiului este foarte bine contunrată. Raiul a fost o realitate care a existat în secolu al XX-lea prin lumea aşa cum o ştim şi care a fost terminată de apariţia sau de descoperire a omului a inteligenţei artificiale. Odată ce inteligenţa artificială reprezentată de maşini s-a descoperit că aceste maşini au ajuns să îi folosească pe oamenii ca şi simple baterii pentru combustibil. Neo un programator pe computer a fost persoana providenţială care a ajuns să elibereze lumea de sub controlul maşinilor şi să îi scoată pe oamenii care încă mai trăiau din Sion un loc undeva în scorburile pământului. După cum am arătat sunt mai multe producţii cinema care fac referinţă la rai. Acest lucru este aşa fiindcă religia a fost o sursă de inspiraţie pentru mai multe producţii ştiinţifico fantastice.[111]

CAPITOLUL 6

110 În zilele noastre se ştie foarte bine că muzica are menirea de a inspira şi de a calma. Pentru acest lucru nu oricine poate face muzică. în timp ce există o muzică bisericească, trebuie să ştim că există şi o muzică diavolească pe care părinţii duhovniceşti o asimilează cu formele denegenerescente ale rockului cum este rock metal sau death metal. Aceste genuri de muzică nu numai că hulesc şi blasfemiază lucrurile sfinte dar de la fel bine ajung să inducă o stare de nelinişte şi de rebeliune în cei care le ascultă. Noi trebuie să luăm aminte la aceste lucruri şi să ne angajăm cât mai mult în muzica Bisericii. Este foarte adevărat că cultul Bisericii este alcătuit din muzică. Este vorba de muzica antifonală care se face între altar şi strană. Pentru acest lucru se cere ca cei care cântă la strană sau cantorii să fie foarte bine care este menirea muzicii bisericeşti: acea de a liniştii şi de a crea un climat pentru rugăciune.

111 Gleen Yeffeth, *Matrix: ştiinţă filosofie, religie* (Editura Amaltea, 2003).

Una dintre cele mai vechi întrebări care i-a frământat pe filosofii dornici de adevăr a fost: care este scopul vieţii omului pe pământ? Are viaţa noastră un scop pe acest pământ? Să fie scopul nostru pe pământ un lucru pe care trebuie să îl aflăm? Se cuvine să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu câtă vreme trăim pe acest pământ? Cine decide în cele din urmă care este finalitatea vieţii noastre pe pământ? Aceste întrebări sunt legitime fiindcă odată ce ieşim din burta mamei noastre când ne naştem nu vedem raiul. Iată că vin sfinţii proprooci ai Vechiului Testament şi apostolii Noului Testament şi ne spun că scopul nostru pe aceast pământ este să ne mântuim sau mai bine spus să ajungem în rai. Este un lucru pe care mai mulţi îl chestionează fiindcă ne spun ei că nu avem nici o probă că ar mai fii ceva dincolo de moarte. Deşi Dumnezeu nu ne-a descoperit fiecăruia dintre noi în privat existenţa raiului, totuşi Dumnezeu a voit ca noi să fim încredinţaţi că există rai. La începutul acestei cărţi am dat exemplele Sfântului Pavel care a fost răpit până la al treilea cer în rai şi de Sfântul Ioan Teologul care la fel de bine şi al a avut o descoperire a raiului. Iată prin urmare, că deşi Dumnezeu nu a făcut fiecărui dintre noi descoperiri ale raiului a făcut la unii sfinţi. Aceste descoperiri nu au fost făcute numai pentru acei sfinţi şi la fel de bine au fost făcute şi pentru noi. În zilele noastre sunt mai mulţi care nu găsesc un sens vieţii sau dacă unii îl găsesc nu este cel adevărat. La o primă cercetare toţii oamenii vor să fie fericiţi. Deşi mai mulţi dintre noi ajungem să fim fericiţi simţuim că ceva ne lipseşte. Acest lucru este raiul.[112] Ceea ce este şi mai trist este faptul că unii ajung la disperare şi nu mai văd nici un sens al vieţii şi ajung să îşi curme viaţa. Iată prin urmare că în lumea noastră sunt mai mulţi cei care nu văd nici un sens al acestei vieţii. Ei sunt cu adevărat oameni nefericiţi pe care noi nu putem să îi vindecăm. De ce nu putem să îi vindecăm? Fiindcă sunt mai mulţi care din proprie iniţiativă sau cu voia lor renunţă să mai lupte pentru viaţă. Adevărul este că în această viaţă suntem chemaţi să luptăm cu răul şi mai ales să ne ferim de el. Sunt mai mulţi care resimt acest lucru ca fiind o povară mult prea mare şi îşi curmă zilele. Acest lucru este grav şi ne spune că unii semeni de ani noştrii nu ştiu pentru ce au fost aduşi de Dumnezeu în existenţă şi la fel de bine ajung să uite de Dumnezeu. Sinuciderea este o mare problemă a lumii noastre. Omul care nu mai are nici o nădejde, care se vede pe sine ultimul dintre oamenii, care este lipsit de dorinţa de a mai trăii în această lume este într-un anume sens dezertor. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu nu ne-a adus la viaţă ca şi cantităţi neglijabile. La fel de bine trebuie să avem în vedere că atunci când trecem prin momente grele Dumnezeu nu înseamnă că ne-a părăsit. Prin intermediul autorilor biblici şi ai sfinţilor părinţi, ajungem să cunoaştem faptul că cel răul sau diavolul ajunge să se

112 Când omul simplu se uită în jurul lui el poate vedea suferina, durerile şi necazurile la mai mulţi semeni de ai noştirii din aceasta el deduce că lumea noastră nu este o lume perfectă. Ce se poate face în acest caz? Sunt mai mulţi care sut plini de elan în ceea ce priveşte lumea noastră şi ne spun că în cele din urmă putem face o lume perfectă prin muncă şi multă preocupare faţă de problemele cu care se confruntă lumea noastră. Totuşi, deşi medicina a avansat, ştiinţele s-au dezvoltat, omul a ajuns să îşi facă sateliţi sau mare parte a bolilor mortale au ajuns să fie înfrânte, în lumea noastră sunt destul de mulţi oropsiţi şi bătuţi ai sorţii. Acest lucru ne spune că avansarea ştiinţifică nu aduce instantaneu raiul sau perfecţiunea lumii în care trăim. Este nevoie de mult mai mult pentruo lume perfectă şi sunt din ce în ce mai mulţi care concluzionează că nu poate fii dobândită în această viaţă.

împotrivească la tot ceea ce face Dumnezeu fiind prin sine duşman al lui Dumnezeu. Pare cât se poate de ciudat pentru unii să audă cu Dumnezeu are duşmani. Cum se poate una ca aceasta? Iată că se poate. Diavolii sunt duşmanii ultimi ai lui Dumnezeu care fac orice pentru a îi zădărnicii planuruile şi lucrările. Aşa se face că diavolii ajung să îşi facă lucrarea deplin cu unii dintre semenii noştrii care îşi iau singuri viaţa. Este vorba aici de o lucrare diavolească ce trebuie bine înţeleasă. Este adevărat că pentru marea majoritate dintre noi sinuciderea nu este un lucru care ne face probleme dar sunt şi unii care se găsesc în mare disperare şi pentru care viaţa nu mai are nici un sens şi nici un rost. Evident, cei care ajung în asemenea stări cunosc ultima stare de deznădăjduire în care se rup toate legăturile cu această lume. Totuşi, oricât de grea ar fii viaţa cuiva nimeni nu ajunge să îşi cruţe viaţa fiind obligat sau constrâşi de diavoli ci mai mult persoana în cauză ajunge să facă acest lucru din proprie iniţiativă. Trebuie să ştim că astfel de cazuri există în lumea noastră şi pe unele le putem vedea la televizor sau în unele cazuri putem să citim despre ele pe internet.[113]

Iată prin urmare că sunt şi semeni de ai noştrii pentru care în mai multe situaţii viaţa nu mai are nici un sens. Sunt mulţi care nici nu ştiu dacă viaţa ar trebuie să aibă vreun sens. Acest lucru este aşa fiindcă o mare parte dintre semenii noştri tăriesc în ignoranţă. A trăi în ignoranţă este un lucru cât se poate de obişnuit. Astfel de oamenii nu au un scop bine definit în viaţa ci mai mult ei trăiesc din inerţie. Văd că părinţii lor au născut copii şi vor naşte şi ei copii, văd că cei din jurul lor vor să fie fericiţi şi vor face şi ei lucrurile care îi fac fericiţi, văd pe cei din jur că umblă după bani şi averi şi vor face şi ei tot ceea ce ţine de ei pentru a dobândii bani şi averi. Aceste lucruri aceşti oamenii nu le fac fiindcă realmente cred în ele ci mai mult fiindcă îi văd pe cei din jurul lor că fac aceste lucruri. Istoria ne spune că în secolul al XX-lea după ce s-a încheiat primul şi al doilea război mondial lumea a simţit un mare gol existenţial. Acest lucru este aşa fiindcă lagărele de exterminare şi marele număr de victime care au căzut pradă acestor mari tragedii a fost atât de mare că acest lucru a putut fii simţit la nivel de umanitate. Golul existenţial este un lucru care se stabileşte în om în mod treptat. Confruntat cu o lume în care toţi vor să profite de pe semenii lor şi la nimeni nu îi pasă realmente de aproapele său mai mulţi simt un gol interior. Acest gol interior se manifestă printr-o stare de indispoziţie continuă, prin deprimare şi depresie, lipsa de a mai dorii să trăieşti şi nu în cele din urmă lipsa de sens. Sunt mai mulţi tineri care aflaţi la începutul vieţii se confruntă cu lipsa de sens. Lipsa de sens este un lucru care după cum am arătat mai sus se poate finaliza prin curmarea vieţii. La fel de bine există o categorie opusă a lipsei de sens care se manifestă prin faptul că sunt mai mulţi care au un sens foarte bine definit în viaţă însă acesta nu este şi cel pe care îl doreşte Dumnezeu. Am vorbit în rândurile de mai sus ale acestei cărţi că atunci când ne naştem Dumnezeu nu ne abandoenază ci ne oferă un fel de plan şi la fel de bine o purtare de grijă. Prin urmare nu ne naşte în această lume orfani de Dumnezeu ci sub pronia sau purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Atunci cum se face că sunt atât de mulţi oamenii nefericiţi în această lume? Acest lucru este aşa fiindcă omul fiind o fiinţă înzetrsază cu libertate nu doreşte să lucreze după voia lui Dumnezeu. [114]

Adevărul este că trăim într-o lume care se confruntă cu mai multe probleme şi crize. Auzim în mas media că sunt crize ecologice, crize financiare, crize sociale, crize politice, crize economice şamd. Aceste fapte nu ne pot lăsa indiferenţi. Ele ne spune că lumea noastră nu este o lume perfectă şi la fel de bine să sunt mai multe persoane care

113 Alexandru Daniel Popescu, *Petre Ţuţea: between sacrifice and suicide* (Editura Ashgate, 2004).

eventual nu sunt interesante deloc de lumea noastră. Oricât am fii de intreresaţi de lumea din jur vom vedea că lumea noastră tinde să fie condusă de un sistem. Acest sistem este un lucru care funcţionează pentru cei care se adaptează la ei şi pentru cei care sunt mai uşor adaptabili. Cei care nu sunt atât de uşor adaptabili ajung ca în cele mai multe situaţii să aibă de suferit. Sistemul lumii în care trăim este unul care s-a spus că lasă de dorit. Lumea din jur este dominată de lăcomie, dorinţa de a profita de pe cei din jur, necesitatea de a călca peste cadavre pentru a îţi realiza scopurile, setea de putere sau setea de dominare. Aceste lucruri sunt cele care ne spune că este bine să ştim ceea ce înseamnă a trăi în lumea noastră. În timp ce unii au o existenţă asigurată alţii nu au nici un fel de sens în viaţă. Este foarte adevărat că în urma la mai multe crize din lumea noastră ca unii să ajungă să îşi piardă sensul vieţii. Ce putem face atunci? Mare parte dintre semenii noştrii care ajung într-un „gol existenţial" ajung să recurcă la religie şi la credinţa în Dumnezeu. Ceea ce este cel mai trist este că atunci când dezamăgiţi de lumea din jur ei recurg la religie şi la credinţa în Dumnezeu, aşteaptă ca rezultatele să vină instantaneu sau automat. Ei bine acest lucru nu se întâmplă de mai multe ori şi faptul că nu este aşa îi face pe cei mai mulţi să cadă în deznădejde. S-a spus de mai mulţi că deznădejdea a fost poate unul dintre cele mai simţite sentimente din secolul al XX-lea. Deşi în secolul al XX-lea omul a evoluat şi a avansat foarte mult, stările sufleteşti ale acestui om au mers din mai rău în mai rău. Ce este de făcut acum? Faptul că omul recurge la religie pentru a afla sensul vieţii este un lucru bun şi de apreciat mai ales dacă cel care recurge la religie are şi răbdare. După cum am vorbit în rândurile de mai sus omul contemporan vrea ca tot ceea ce ţine de raportul lui cu Dumnezeu să se realizeze dintr-o dată. Să ne aducem aminte că în grădina edenului Dumnezeu a primis un Mântuitor protopărinţilor noştrii Adam şi Eva. Au trebuit să treacă mai bine de 5000 de ani până ca acest Mântuitor să se nască şi să vină în lume. De mai multe ori în Biblie Dumnezeu ne spune că planurile şi Sale nu sunt ca planurile noastre şi judecăţile Sale nu sunt ca judecăţile noastre.[115]

Prin urmare de ce avem nevoie atunci când apelăm la Dumnezeu pentru a găsii sensul vieţii noastre? Avem nevoie de încredere. Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea că sunt foarte puţini cei care au încredere în Dumnezeu. Omul de azi este convins că trebuie să aibă încredere în sine. Auzim din lumea sportului că nu putem face performanţă dacă nu avem încredere în noi înşine. Trebuie să fim prin urmare atenţi cu acest lucru. Aceasta fiindcă nu trebuie să confundăm încrederea în noi înşine cu încrederea în Dumnezeu. S-a spus de mai mulţi gânditori şi filosofi că viaţa omului

---

114 Este o modă în zilele noastre a nu fii interesaţi de existenţa lui Dumnezeu. Acest lucru este aşa fiindcă omul contemporan consideră că el trebuie să fie interesat în primul rând de propria lui persoană. Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea oamenii care sunt interesaţi de materialismul lumii în care trăim mai mult decât de Cel care a creat această lume şi care este Dumnezeu. Lipsa de interes faţă de Dumnezeu în societatea noastră contemporană vine pe fondul faptului că omul recurge la Dumnezeu numai atunci când are ceva de dobândit. Acest lucru evident nu este sănătos şi nici nu este prea creştin. Ştim că Hristos a vindecat 10 leproşi şi din cei 10 numai unul s-a întors să îi mulţumească. Acest lucru este aşa fiindcă omul ajunge să considere că poate sau trebuie să fie în comuniune cu Dumnezeu numai când are de beneficiat de la Dumnezeu de unele lucruri. Evident, trebuie să ştim că această atitudine este rea şi nepotrivită.

115 Andrew Schumann, *Logic în orthodox christian thinking* (Heusenstamm, 2013).

devine frumoasă atunci când ea are un scop. O viaţă fără de scop şi fără de sens este cea mai mare absurditate pentru noi. Când omul are un sens al vieţii el devine fericit. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă sensul este cel care îl face pe o să ştie ceea ce are de făcut. Ceea ce putem vedea în lumea noastră este că sunt mai mulţi cu mai multe sensuri ale vieţii? Oamenii viciilor ne spun că sensul vieţii este a îşi împlinii pofta viciilor. Oamenii ştiinţei ne spun că sensul vieţii este de a face ştiinţă. Filosofii ne spun că sensul vieţii este de a devenii înţelept. Astronauţii ne spun că sensul vieţii este de a studia planetele din univers. Iată prin urmare că sunt mai multe sensuri ale vieţii. Totuşi, trebuie să fie un sens al vieţii care să unifice toate aceste fragmentări ale sensului generic al vieţii. Care să fie acela? Este sensul pe care ni-l spune religia: că scopul vieţii omului pe pământ este să se mântuiască. Prin mântuire înţelegem că omul ajunge în rai. Prin urmare fie că suntem logicieni, filosofi, matematicieni, fizicieni sau chimişti cu toţii avem un sens comun de care trebuie să ţinem cont: că am fost creaţi pe această planetă într-un stadiu de tranziţie. Avem prin urmare menirea de a tranziţiona în spre lumea de dincolo. Sfinţii şi Biblia ne spun că avem toate motivele să credem că există o viaţă de dincolo. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu a făcut în mai multe situaţii cunoscută lumea de dincolo.[116]

Prin urmare, religia şi creştinismul ortodox ne spun că în această lume suntem în trecere. În trecere în spre ce? În spre ceva mai bun. Viaţa de aici ar trebui să fie o pregătire pentru rai. Totuşi, unii din libertatea lor ajung să o facă o pregătire pentru iad. Pentru mai mulţi dintre noi aceste afirmaţii sunt mult prea grele şi de ce nu mult prea greu de acceptat. Cum să fie viaţa de aici pentru mai mulţi o pregătire pentru iad? Adevărul este că faptele pe care le fac mai mulţi dintre semenii noştrii sunt de aşa natură. Sunt mulţi care cultivă ura în lumea noastră. Ura poate lua mai multe forme: ura faţă de familie şi rude, ură faţă de alte rase sau rasismul, ură faţă de anumite popoare sau etnii, ură faţă de binele umanităţii, ură faţă de cei din jurul nostru [terorism]. Iată prin urmare că prin urmă mai mulţi dintre noi ajung ca în loc să se pregătească pentru rai să se pregătească pentru iad. Acest lucru este rău dar nu putem nega faptele. Trăim într-o lume nu numai a libertăţii ci şi a alegerilor. Alegem care ne v-a fii destinaţia noastră ultimă. Acest lucru nu îl facem prea mult teoretic ci mai mult îl facem practic. În zilele noasre s-a putut observa că sunt două lucruri care fac mari ravagii în lumea noastră şi care pe cei care sunt victime ajung să îi arunce în lipsa de sens. Este vorba de terorism şi de rasism. Vedem că în zilele noastre sunt mai mulţi care ajung să urasă această lume care după cum am arătat este departe de a fii perfectă. Pentru a îşi manifesta ura lor faţă de cei din jur ei ajung să recurgă la acte de terorism. Cei care ajung acte de terorism cu adevărat au găsit un sens al vieţii lor. Acest sens este unul eronat şi greşit: este acela de a îşi vedea semenii că suferă şi se chinuie.

116 Pentru unii este greu de acceptat că deşi trăim în această lume suntem chemaţi să ne îndreptăm în spre lumea de dincolo. De că să nu fie această lume singura lume? Aceste întrebări sunt mai mult copilăreşti şi ele chestioenază voinţa lui Dumnezeu. Voinţa lui Dumnezeue este ca noi să ne mântuim. Dumnezeu deşi vrea să ne mântuim nu poate să ne constrângă să ne mântuim fiindcă ne respectă libertatea. Deşi este greu de crezut sunt mai mulţi care resping chemarea de mântuire a lui Dumnezeu şi de dedau răului. Trebuie să ştim aceste lucruri şi la fel de bine să le avem în vedere. Este cu adevărat mângăietor pentru creştinii ortodocşi să ştie că Dumnezeu doreşte mântuirea noastră. Mai mult decât atât, Dumnezeu doreşte mâtuirea noastră mai mult decât dorim noi. Acest lucru poate fii văzut prin mulţimea de semne şi de fapte pe care Dumnezeu le-a făcut pe parcursul istoriei pentru mântuirea noastră.

Este adevărat că pentru mai mulţi a îşi vedea semenii că suferă şi sunt în dureri provoacă plăcere. Este vorba aici de o plăcere diavolească care nu are nimic raţional în ea. Prin urmare, sunt mai mulţi care au ajuns să creeze aşa zise presudo-sensuri ale vieţii. Deşi viaţa noastră a fost creată pentru bine sunt foarte mulţi care nu doresc ca binele să fie săvârşit în această lume. Aceşti oamenii de fapt sunt persoane care au pierdut sensul vieţii şi al existenţei. Deşi ei nu recunosc acest lucru actele lor o spun. Omul care a pierdut sensul vieţii şi al existenţie care nu poate fii altul decât mântuirea găseşte o plăcere sadică de a se bucura de suferinţa celor din jur. Aşa se face că în lumea noastră a apărut rasismul. Rasimul este foarte rar văzut ca şi o formă de urii depline. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă în rasism omul nu face decât să îşi exteriorizeze ura pe care a cumulat-o în sufletul său. Cei care sunt partizani ai rasismului ne spun că în sine rasismul este legea protrivit căreia învinge cel mai bun. Sunt mai mulţi care ne spune că handicapaţii trebuie exterminaţi fiindcă ei nu sunt oamenii în adevăratul sens al cuvântului. În antichitate exista obiceiul la unele popoare ca atunci când se năştea un copil cu un handicap el să fie aruncat de pe o prăpastie fiindcă se considera că nu se merită să creşti un handicapat. Iată prin urmare cum rasimul a făcut pe mai mulţi să îşi piardă sensul vieţii şi al existenţei. În raism există numai o aparenţă a ideii că cel mai bun ajunge să conducă fiindcă în realitate acest lucru nu are loc.[117]

După cum am spus, atunci când se confruntă cu moartea marea majoritate dintre noi ne pierdem sensul vieţii şi se pare că nu mai avem nici un fel de direcţie în viaţă. Faptul că există viaţă după moarte vine să ne-o spună Sfântul Spiridon al Trimitundei. Acest sfânt nu este la fel de popular ca şi ceilalţi sfinţi dar de la el putem învăţa mai multe lucruri de folos. Istoria ne spune că Sfântul Spiridon al Trimitundei avea o fiică cu numele Irina care era o persoană foarte evlavioasă. Într-o zii la Irina a venit o rudă.

- Am ceva pentru tine.
- Ce? A întrebat Irina.
- Aceasta, a spus ruda întânzâdui o bijuterie.
- A mulţimesc este foarte frumoasă.

Irina a luat bijuteria şi s-a gândit ce să facă cu ea. A luat-o şi a ascuns-o într-un loc numai de ea ştiut. Întâmplarea aşa a făcut că Irina a murit la scrut timp după ce a ascuns bijuteria. Aflând că a murit ruda Sfântului Spiridon a venit la sfânt şi i-a spus:

- Tu ştii că i-am dat fiicei tale o bijuterie.
- Da.
- Fiindcă ea a murit o vreau înapoi.
- Nu ştiu unde este. Mai dăm timp să o caut.
- Bine. Ai câteva zile.

Sfântul Spiridon a căutat bijuteria dar nu a găsit-o. Atunci s-a dus la mormântul Irinei şi acolo a început să se roage. Dintr-o dată lângă mormânt s-a arătat Irina vie. Cel mai probabil era sufletul ei. Sfântul Spiridon a întrebat-o:

- Unde ai ascuns bijuteria care ţi-a dat-o rudele noastre?
- Vine cu mine şi îţi voi arăta.

Sufletul Irinei a venit până în locul unde a ascuns bijuteria. După aceasta s-a făcut nevăzută. Sfântul Spiridon a luat bijuteria şi a înapoiat-o rudei sale.[118]

Minunea de mai sus făcută de Sfântul Spiridon este mai puţin cunoscută şi ea se aseamănă cu cea a avei Milisiu care şi el a făcut o minune prin faptul că a înviat un om

117 Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (EIBMBOR: Bucureşti, 2012 reeditare).

ucis de un criminal din moarte. Avem prin urmare aici de a face cu două învieri din morţi care vin să ne mărturisească faptul că există viaţă dincolo de moarte. Dacă nu ar exista viaţă dincolo de moarte este cât se poate de adevărat că Irina nu ar mai fii apărut din morţi la rugăciunile Sfântului Spiridon. Este adevărat că aici avem de a face cu două contexte diferite. În primul a fost vorba de a soluţiona o crimă şi în aceasta este vorba de a găsii o bijuterie. Este prin urmare un lucru adevărat că sfinţii au reuşit să facă lucruri care sunt dincolo de puterea noastră de înţelegere. Sfântul Spiridon al Trimitundei este unul dintre ei. Pentru cei care au îndoieli că ar mai exista viaţa după moarte aici avem de a face cu o întâmplare cât se poate de autentică. Putem vedea cum irina fiica Sfântului Spiridon a ascuns o bijuterie şi cum ea a venit din morţi pentru a spune unde a ascund acea bijuterie. Acest lucru este supranatural şi trebuie să ştim că el a fost lăsat pentru ca noi să credem nu numai în puterea sfinţilor ci la fel de bine şi în faptul că există viaţă după moarte. Dacă nu ar exista viaţă după moarte este adevărat că sufletul Irinei nu s-ar mai fii întors din morţi pentru a spune unde a ascuns bijuteria. Iată că Dumnezeu a îngăduit ca această minune să aibă loc pentru ca noi să ne întărim în credinţă. Este prin urmare bine să ştim această întâmplare care o găsim în viaţa Sfântului Spiridon.[119]

Pe lângă lipsa de sens unul dintre cele mai des întlnite sentimente din zilele noastre este deznădejdea. Ce este nădejdea? Nădejdea este un sentiment care ne leagă de Dumnezeu şi care ne spune că ne putem baza pe Dumnezeu. Sunt mulţi care ajung să deznădăjduiască mai ales când văd că viaţa lor nu iasă aşa cum au planificat ei. Acest sentiment al deznădejdii trebuie să ştim că este unul de natură diabolică. Diavolul nu se bucură când noi suntem în legătură cu Duimnezeu. Legătura noastră de bază cu Dumnezeu în această lume este nădejdea. Fără de nădejde în Dumnezeu cu adevărat viaţa noastre este o mare absurditate. Prin urmare, ceea ce s-a putut constata din experienţă este că omul se simte bine atunci când are nădejde în Dumnezeu. Când omul îşi pierde nădejdea în Dumnezeu viaţa lui apucă în principal spre două drumuri: 1. Cel al necredinţei şi ateismului sau 2. Cel al sinuciderii. Este adevărat că deznădejdea de Dumnezeu este un lucru care poate să îl ducă pe om la sinucidere. Acest lucru l-a făcut în Noul Testament Iuda Iscarioteanul. Sfinţii părinţi ne spun că la fel cum Domnul Iisus Hristos l-a iertat pe Sfântul Petru care s-a lepădat de Hristos de trei ori la fel de bine Hristos l-ar fii iertat şi pe Iuda Iscariorteanul dacă s-ar fii pocăit. Se pare că deznădejdea lui Iuda Iscarioteanul a fost mult prea mare şi el nu a mai vrut să suporte mustrarera conştiinţei care îi spunea că „a vărsat sânge nevinovat.” După cum am spus

---

118 Sfântul Spiridon al Trimitudei este un sfânt care a trăit în secolul al IV-lea şi a fost un profund creştin ortodox. El a luat parte în combaterea arianismului care a fost cea mai răspndită erezie a secolului al IV-lea. La acest sinod să ştie că sfântul Spiridon a făcut celebra minune cu cărămida în care a dat exemplu ăl cărămidei pentru Sfânta Treime. Pe cum Sfânta Treime este alcătuită din Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, la fel de bine cărămida este alcăcuită din pământ, foc şi apă. În faţa lui Arie Sfântul Spiridon a luat o cărămidă din care focul s-a ridicat în sus, apa a curs pe pământ şi în mâna sfântului a rămas doar pământul. Acest lucru ne spune că sinoadele ortodoxe cu adevărat au fost întruniri care au avut loc sub inspiraţia lui Dumnezeu. Sunt mai mulţi care contestă în zilele noastre sinoadele ecumenice fără să ştie că iată că la unele sinoade s-au făcut minuni.

119 Dimitrios G. Metallinos, *Sfântul Spiridon făcătorul de minuni – Episcopul Trimitudeni şi ocrotitorul Kerkirei* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2014).

în rândurile de mai sus, deznădejdea de Dumnezeu este un sentiment larg întâlnit în zilele noastre. Pentru mai multă lume nu există nici un fel de şansă şi nici un fel se speranţă. Omul fără de speranţă în această viaţă este asemenea unei flori care nu mai este adăpată. La scurt timp ea se va ofilii şi va murii. Prin urmare omul este o fiinţă care ajunge ca în unele situaţii să fie definit de speranţă şi nădejde. Cum se face atunci că sunt mai mulţi în zilele noastre care nu mai au nici o speranţă şi nici o nădejde? De unde provine acest sentiment disturctiv că pe unii îi scoate din minţii şi ajung să îşi curme zilele? Acest sentiment este unul care ajunge să fie instaurat în noi de diavol. Diavolul se bucură atunci când noi suferim şi prin urmare el face orice este posibil să nu mai avem nici un fel de nădejde în Dumnezeu. Totuşi, de ce Dumnezeu îngăduie ca astfel de lucruri să aibă loc în lumea noastră? Dumnezeu îngăduie ca astfel de lucruri să aibă loc în lumea noastră pentru a ne face conştienţi de lucrarea diavolului şi a vedea că în diavol nu mai exist deloc bunătate. Pentru mai mulţi acest lucru este greu de acceptat.[120]

Un alt sentiment distructiv în zilele noastre este agoasa. Ce este o angoasă? Angoasa este un sentiment al neliniştii continue pe care mai mulţi contemporani ajung să îl trăiască. Acest sentiment parcă îi face pe cei cuprinşi de el să nu mai aibă nici un fel de pace şi nici un fel de înţelegere. Este bine să avem acest lucru în vedere în zilele noastre sunt tot mai mulţii semeni de ai noştiri care nu îşi găsesc liniştea. Aceştia sunt cu adevărat oamenii chinuiţi. Când angoasa se combină cu lipsa de sens ea duce la cea mai cruntă deznădejde. Sunt mai mulţi în zilele noastre care nu ştiu că sunt victime ale angoasei. Persoana angosată chiar şi când doarme simte că nu se odihneşte şi că tot ceea ce face este zadarnic. Angoasa este un sentiment mai mic decât deznădejdea dar se înrudeşte cu deznădejdea. Angoasa nu se satbileşte dintr-o dată în om. Ea îi spune că după moarte nu mai există nimic şi că tot ceea ce are loc cu omul se rezumă la această lume. Angoasa este o stare care nu îi mai permite omului să aibă tihnă de nimic. Mintea lui este plină de remuşcări şi de lucruri pe care trebuie să le facă fără să ajungă de mai multe ori să le pună în practică. Când angoasa se instalează în om el nu mai este deplin conştient că Dumnezeu există şi la fel de bine nici nu mai ştie dacă viaţa continuă după moarte. Moartea aduce sentimentul agoasei în om. Acest lucru îl face pe om să se piardă pe sine şi să nu se mai poată regăsii. În marile metropole ale lumii pot fii văzuţi unii care vorbesc pe drum singuri fiindcă îl ei angoasa este un lucru care a prind rădăcini puternice. Ei se gândesc permanent la locul de muncă şi la ceea ce trebuie să facă la servici. Angoasa se înrudeşte în spiritualitatea creştin ortodoxă cu duhul grijii de multe. Sunt mulţi care efectiv nu ajung să se bucure deloc fiindcă mintea şi inima lor este plină de griji. Ei se îngrijesc de ceea ce trebuie să facă în viitor şi niciodată nu ţin cont de prezent. Spiritualitatea creştin ortodoxă consideră că trebuie să fim oamenii ai prezentului şi să nu avem o grijă exagerată de viitor. Unii nici că nu au ajuns să aibă copii că încep să se îngrijoreze de creşterea copiilor. La fel de bine sunt mulţi care nu

120 Cum putem să luptăm împotriva deznădejdii? Această întrebare este una extrem de veche dar la care se găseşte un răspuns. Putem să ne opunem deznădejdii prin rugăciune, post, cântări duhovniceşti, lecturi duhovniceşti şi moralizatoare, prin spovedanie şi prin împărtăşanie. Aceste lucruri sunt arme pe care noi le putem folosii împotriva deznădejdii. Au fost mai multe cazuri de persoana care au ajuns să biruie starea de deznădejde. Acest fapt trebuie să îl ştim. Ceea ce trebuie să ştim este că dacă voim cu adevărat putem biruii deznădejdea. Dumnezeu este alături de noi şi ne înţelege situaţia. La fel de bine Dumnezeu v-a face tot ceea ce este necesar pentru ca noi să ieşim din deznădejde. Trebuie să ştim că iadul este un loc al deznădejdii absolute fiindcă acolo nu mai este nici un fel de nădejde.

au în credere în Dumnezeu şi încep să se îngrijoreze ce vor mânca şi ce vor bea, cu ce se vor îmbrăca şi unde vor locui. Aceste lucruri ajung să pună stăpânire peste ei şi încet încet grijile ajung să îi separe de Dumnezeu. Omul care este plin de griji nu mai are timp să se gândească la Dumnezeu. Pentru el grija pentru ziua de mâine este cea mai mare obligaţie şi cea mai mare îndatorie. Locul pe care el ar trebui să îl rezerve lui Dumnezeu nu mai există. Aşa se face că mulţi ajung încet, încet să nu mai creadă în Dumnezeu fiindcă grijile le ocupă toată atenţia şi ele sunt singurele care atunci când vor ajunge să fie realizate îi vor conferii fericirea.[121]

Unul dintre sfinţii părinţi ai ortodoxiei care a fost preocupat de rai a fost Sfântul Vasile cel Mare. Iată cum este văzut raiul de Sfântul Vasile cel Mare care probabil că a avut o descoperire a raiului în mod mistic sau tainic. „Omule, dacă-ti închipui că raiul este mâncare şi băutură şi veselie şi grădină şi flori şi cântări şi păsări şi palate de aur, nu te opresc. Măcar aşa să-ţi închipui, dar râvneşte la rai, adică să doreşti raiul. Că dorind raiul, te laşi de păcat. Închipuie-ţi şi tu cum vrei, dar orice vei închipui tu despre rai, nu este ceea ce îţi închipui tu, că raiul este mai presus de minte… Acolo sunt livezi prea dulci la vedere, cu multă şi negrăită verdeaţă şi foarte frumos împodobite. Acolo floarea nu străluceşte puţină vreme şi apoi lipseşte, ci îndelungată vreme şi este o mireasmă a Duhului Sfânt, pe care omul nu o poate spune. Buna lor mireasmă este fără de saţ, frumoasa lor culoare de-a pururea străluceşte şi puterea vânturilor nu le slăbeste. Lunile cele noi nu le vestejesc, îngheţurile nu le îngheată, arsura soarelui nu le usucă; ci un duh măsurat, care dă oarecare subţire şi dulce suflare, uşor şi cu dulceaţă suflă asupra lor, neîmpilat de vreme şi nevestejit în veac, păzind sporul lor. Iar frumuseţea sadurilor celor de acolo este şi ea vrednică de facerea şi sădirea Celui ce le-a sădit. Care cuvânt va putea să arate mulţimea dulceţii şi frumuseţii aceleia?... Acolo sunt şi neamuri de nenumărate feluri de păsări, care prin floarea aripilor şi prin dulcea viersuire a glasurilor, aduc o dulceaţă negrăită, încât oamenii cei drepţi de acolo se desfătează şi se îndulcesc prin toate simţurile: pe unele văzându-le, pe altele auzindu-le.”[122]

Prin urmare ce ne spune Sfântul Vasile cel Mare că este raiul: este 1. mâncare, 2. băutură, 3. veselie, 4. grădini cu flori, 5. Păsări cântătoare frumos, 6. palate de aur, 7. livezi prea dulci la vedere, 8. verdeaţă, 9. flori care nu se ofilesc, 10. mireasmă a Duhului Sfânt, 11. multe păsări. Acestea sunt câteva din trăsăturile raiului după cum l-a trăit Sfântul Vasile cel Mare. Cu toate aceste descieri Sfântul Vasile cel Mare nu uită să ne spună că raiul nu poate fii cuprins cu mintea omenească fiindcă este o bucurie şi fericire care depăeşte puterea noastră de cuprindere. Ceea ce putem deduce din

121 Sofronie Saharov, *Fericirea de a cunoaşte calea* (Editura Pelerinul, 1997).

122 Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la facerea omului. Omilii despre rai* ((Editura Doxologia: Iaşi, 2010). Este cel mai probabil că Sfântul Vasile cel Mare a avut o descoperire despre rai de la Dumnezeu. Aceasta eventula s-a făcut pe cale mistică. Este bine să ştim că sfinţii au fost învredniciţi de Dumnezeu cu vederea raiului. Unii dintre ei ne-au scris ceea ce au văzut şi ceea ce au experimentat acolo în timp ce alţii nu fost mai puţini doritori să împărtăşească cu noi ceea ce au experimentat în rai. Ceea ce trebuie să ştim este că după cum ne spune Sfântul Vasile cel Mare indiferent ceea ce ne-am imagina noi despre rai şi trebuie să arătăm că sunt mulţi care îşi imaginează cum ar fii raiul, raiul este mai presus de imaginaţia noastră fiindcă el este o realitate supranaturală. Totuşi vedem că Sfântul Vasile cel Mare nu ne opreşte să spunem că raiul este un lucru pe care nu trebuie să ni-l imaginăm.

descrierea de mai sus este fără nici o îndoială faptul că raiul este un loc al odihnei. Ştim că odihna este un lucru care în lumea noastră vine după mai mult efort şi după muncă. Totuşi, este muncă în rai? Tindem să credem că nu există muncă în rai fiindcă acolo totul este făcut deja şi nu mai avem nevoie să muncim. În acest sens concepţia ortodoxă este că raiul este un loc în care se odihnesc sufletele noastre. Sufletele noastre au nevoie de odihnă. Acest lucru este aşa fiindcă în această lume sufletul nu prea îşi găseşte odihna. Acest lucru îl spunea în trecut Fericitul Augustin când spunea că „neliniştit este sufletul meu Doamne până ce nu se va odihnii întru Tine.” Prin acest lucru înţelegem că în această lume sufletul nu prea îşi găseşte odihna. Odihna sufletului uman poate venii numai atunci când omul este în comuniune cu Dumnezeu. Adevărul este că în această lume omul este numai într-o comuniune parţială cu Dumnezeu. Avem nevoie să fim în comuniune cu Dumnezeu pentru ca sufletele noastre să se poată odihnii şi în acelaşi timp să se regăsească pe ele însele. În torentul de evenimente şi tensiune socială la care este supus sufletul uman în lumea noastră, sufletul ajunge să se piardă şi la fel de bine să uite de originea şi de chemarea lui ultimă. Chemarea lui ultimă şi finală este Dumnezeu şi existenţa Lui. Raiul este un loc al odihnei veşnice. Acest lucru nu înseamnă că sufletele vor dormii veşnic ci mai mult că nu există oboseală în rai. Oboseala este o trăsătură a lumii noastre care vine după ce am muncit mai mult. În rai omul nu va mai muncii ci se va bucura de linişte şi pace. Este greu pentru noi care suntem obişnuiţi cu această lume să ne dăm seama care este realitatea raiului. Raiul este prin urmare un lucru care se defineşte pe sine prin linişte şi odihnă. Trebuie să ştim că odihna sufletului este comuniunea cu Dumnezeu. În timp ce trupul se odihneşte prin somn, sufletul se odihneşte prin comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu după cum am putut vedea în rândurile de mai sus este numai parţială. În această lume sufletul uneori îşi găseşte o anumită odihnă. Ea vine în special din partea Bisericii şi a rugăciunii care face sufletul să se simtă în linişte şi pace. Mai apoi sufletul se v-a confrunta cu fragmentarea lumii şi cu grijile ei şi v-a ajunge să piardă odihna. Iată prin urmare că nu se poate vorbii de o odihnă sufletească în această lume în adevăratul sens al cuvântului.[123]

Pentru cei mai mulţi dintre teologii creştini ortodocşi a vorbii despre rai ca şi un fel de resuaurare al omului este un lucru care poate fii considerat o erezie şi la fel de bine o mare eroare. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am vorbit mai sus în secolul al III-lea Origen al Alexandriei a vorbit de apocatastază [αποκαταστασις τον παντον] care este un fel de restaurare a tuturor făpturilor înclusiv al sufletelor damnate şi a diavolilor. Este bine să ştim că raiul este într-un anume sens o restaurare a omului. Sfinţii părinţi şi Biblia ne spun că Dumnezeu l-a creat pe om pentru rai. Iată prin urmare că Dumnezeu de la început nu a avut nici un fel de intenţie duşmănoasă cu omul. În zilele nostre sunt unii care consideră că Dumnezeu a fost într-un stadiu de duşmănie cu omul. Teologii catolici au ajuns să considere că a fost nevoie de răstignirea fiului lui Dumnezeu pentru ca duşmănia lui Dumnezeu faţă de om să ajungă să se încheie. Aceast teorie care a fost cunoscută în teologia creştin ortodoxă ca şi „a satisfacţiei” a fost respinsă de ortodoxie şi creştinismul ortodox. Dumnezeu nu a fost niciodată duşmanul omului ci mai mult a păcatului pe care omul la comis. Prin păcat după cum am explicat mai sus omul a ajuns să se separe de Dumnezeu. Acest lucru a fost ilustrat şi de parabola fiului risipitor care şi-a părăsit tatăl pentru a îşi risipi banii cu desfrânatele. Iată prin urmare că cei care cred că Dumnezeu este duşman al omului

123 Vasilios Bacoianis, *Sufletul după moarte. Călătoria sufletului după moartea trupească* (Editura de suflet, 2013).

se înşală. Totuşi, Dumnezeu a dorit să îl restaureze pe om. Pentru a îl restaura pe om la starea care a fost chemat să trăiască a fost nevoie de întruparea Fiului lui Dumnezeu şi de opera lui mesianică pe care o găsim în Noul Testament. Prin urmare, în această lume omul se află într-un proces de restaurare la scopul pentru care a fost creat: de a moştenii şi a fii un cetăţean al raiului. Omul a avut o destinaţie foarte precisă de la început: raiul. Păcatul l-a făcut pe om să uite şi să întunece această chemare primoridală pe care a avut-o.[124]

Prin urmare este foarte adevărat că omul are nevoie de să fie restaurat şi să ajungă la locul pentru care a fost creat. Este mai greu de acceptat pentru mai mulţi că Dumnezeu ne-a creat pentru rai fiindcă mulţi ajung să fie atât de familiari cu lumea această că nu mai pot concepe altceva dincolo de ea. Faptul că nu mai suntem deschişi în spre rai este cea mai mare dovadă că a avem nevoie să fim restauraţi. La fel de bine sfârşitul lumii nu este într-un anume fel un lucru care este văzut ca şi o catastrofă. Biblia şi sfinţii părinţi au o altă înţelegere a sfârşitului lumii. Sfârştiul lumii este mai mult o restaurare a lumii în spre ceea ce a fost menită de la începuturi. Lumea noastră a fost menită în spre rai şi în spre comuniunea cu Dumnezeu. Atunci când lumea are ca şi destinaţie raiul şi tot ceea ce ţine de existenţa lui ea este orientată în spre destinaţia în spre care a fost chemată. Ce se întâmplă cu cei care ajung în iad? Cei care ajung în iad trebuie spus că sunt persoane care au eşuat să ajungă la destinaţia pentru care au fost creaţi. Acest lucru nu este din voia lui Dumnezeu ci mai mult din libertatea celor care în această lume au ajuns să facă răul şi să se dedice răului. S-a spus de mai mulţi că răul este cea mai mare fantasmagoriei care există. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă răul nu are o existenţă prin sine. Răul este o lipsă a binelui. Fără de bine răul nu ar putea exista fiindcă în fiinţa lui răul este himeric şi la fel de bine parazitar. Raiul v-a fii cel care v-a restaura lumea în spre scopul pentru care a fost creată de Dumnezeu. Dumnezeu a voit ca lumea să ajungă în rai dar după cum am putut constata sunt mai mulţi care nu ţin cont de chemarea lui Dumnezeu. Chemarea lui Dumnezeu la rai a fost dublă în istorie: prima chemare a fost prin Vechiul Testament şi a doua chemare a fost prin Noul Testament. Iată prin urmare că în istorie Dumnezeu ne-a chemat la rai. Cei care cred că Dumnezeu se bucură pentru sufletele care ajung să fie damnate nu cunosc foarte bine marile adevăruri ale teologiei creştin ortodoxe. Dumnezeu nu se bucură pentru cei care sunt damnaţi la iad dar nu poate trece peste faptul că aceştia în timpul vieţii au comis mai multe păcate şi mai multe nedreptăţi. Iată prin urmare că Dumnezeu este bun şi iubitor chiar şi în faţa iadului. Acesta este şi unul dintre motivele pentru care Biserica Creştin Ortodoxă face rugăciuni pentru cei morţi fiindcă ştim că Dumnezeu nu se bucură pentru sufletele care se chinuiesc în flăcările iadului. Lumea noastră are nevoie de o restaurare care v-a venii prin sfârşitul lumii. În

---

124 Sunt mai mulţi care orbiţi de această lume sunt de părere că Dumnezeu nu l-a destinat de la începuturi pe om la rai. Aceste opinii ne spun că Dumnezeu l-a destinat pe om numai la această lume. Ca şi Tatăl nostru din ceruri credem că Dumnezeu a avut cele mai bune intenţii faţă de om. Dumnezeu Tatăl nu numai că a avut cele mai bune intenţii faţă de om ci la fel de bine el a contiuat să le aibă pe tot parcursul istoriei omului. Istoria omului este în sens duhovnicesc o chemare a casă a omului în rai. Raiul este un lucru care în ochii lui Dumnezeu a fost „destinul său ultim.” Prin păcat omul a uitat de destinaţia lui ultimă şi a ajuns să fie preocupat exclusiv cu lucrurile acestei lumi. Sunt mulţi care sunt de părere că raiul nu are cum să fie demonstrat din moment ce nu poate fii văzut. Acestora le spune că nici Dumnezeu nu ar putea să fie atunci demonstrat din moment ce nici El nu este văzut.

această restaurare se v-a instala ordinea raiului şi la fel de bine se v-a face o separaţie ultimă dintre cei buni şi cei răi.[125]

Ceea ce ne spune creştinismul ortodox este că antagonia dintre bine şi rău se duce pe două planuri. Este vorba de planul lumii nevăzute a îngerilor şi a diavolilor şi în al doilea rând este vorba de lumea văzută care este formată din noi oamenii. Biblia ne spune că în planul lumii nevăzute nu mai poate fii nici un fel de îndoială a supremaţiei lui Dumnezeu faţă de diavol. Diavolul a fost izgonit din rai şi a fost aruncat în iad. Prin urmare, avem de a face aici cu o demarcaţie finală dintre bine şi rău. În lumea noastră lucrurile sunt mai confuze. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă în lumea noastră nu se poate vedea o demarcaţie finală dintre bine şi rău. După cum putem vedea binele şi răul există amestecate în această lume. Sunt unii care sunt şi oamenii de bine dar care ocazional ajung să facă şi răul. Faptul că binele coexistă cu răul în lumea noastră este fără nici o îndoială o antagonie. În lumea nevăzută a îngerilor această antagonie nu mai există de la căderea diavolului. Cum putem atunci să explicăm această antagonie care există în lumea noastră dintre bine şi rău? De ce Dumnezeu îngăduie ca în lumea noastră binele să existe cu răul? Dumnezeu îngăduie să existe răul la fel cum a lăsat să existe şi iadul. Este adevărat că pogorârea la iad a lui Hristos a distrus iadul şi de atunci iadul nu mai are nici o putere în faţa lui Dumnezeu. Totuşi, în lumea noastră răul de mai multe ori coabitează cu binele. Domnul Iisus Hristos ne-a spus în Noul Testament că există un motiv bine întemeiat pentru care Dumnezeu a lăsat această coabitare a răului cu binele în lumea noastră. El ne-a spus pilda cu lanul de grău şi neghina. Un agricultor a avut un lan de grâu în care printre grâu a început să crească şi neghina. Dacă agricultorul ar fii intrat în lanul de grâu să smulgă neghina el ar fii făcut o mare pagubă fiindcă ar fii călcat o grămadă de grâu şi l-ar fii stricat. Aşa că agricultorul s-a decis ca să se descotorosească de neghină la culesul recoltei când îi v-a fii mult mai uşor să separe spicele de grâu de neghină. Acest lucru este valabil şi pentru lumea noastră pentre a nu face mai multe confuzii în ceea ce priveşte care sunt cei buni de care sunt cei răi, Dumnezeu a lăsat în lumea noastră coabitatea dintre bine şi rău.[126]

Faptul că Dumnezeu îngăduie sau tolerează ca răul să coabiteze cu binele în această lume nu v-a fii un lucru care v-a exista veşnic. Sfârşitul lumii v-a fii cel care v-a face o demarcaţie finală dintre bine şi rău. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. S-au făcut mai multe profeţii referitor la cum v-a fii sfârşitul lumii. Ştim că sfârşitul lumii după aceste profeţii v-a fii încununat de venirea ultimului antihrist. Istoria a demonstrat că au fost mai mulţi antihrişti dar ceea ce ne spun profeţiile

---

125 Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Sibiu, 1943).

126 Ceea ce pot vedea creştinii ortodocşi este fără nici o îndoială acest contrast dintre bine şi rău. În această lume suntem lăsaţi creştini ortodocşi să trăim la un loc cu hinduşi, musulmani sau criminali în serie. Acest lucru ne spune că deşi Dumnezeu îngăduie ca binele să existe amestecat cu răul în lumea noastră faptul în sine nu v-a fii veşnic. Moartea este primul lucru care separă pe cei buni de cei răi. Trebuie să ştim că cei buni la fel cu cei răi ajung să moară şi să părăsească această lume. Prin urmare, există o separaţie pe care Dumnezeu o face între bine şi rău. Sfinţii părinţi ne spun că după moarte cei buni nu au aceiaşi destinaţie ca şi cei răi. Trebuie să spunem că în această lume toţi cei răi se prezintă ca fiind buni fiindcă din punctul lor de vedere răul şi comiterea lui îşi găseşte întodeauna o justificare. Se găsesc întotdeauna motivaţii pentru a face răul dar nu se găsesc niciodată motivaţii pentru a condamna răul.

sfinţilor părinţi este că v-a fii un antihrist ultim şi că acesta v-a aduce la pierzanie pe mulţi. Sfârşitul lumii v-a fii ultima şi decisiva încleştare dintre bine şi rău. Totuşi profeţiile care le avem de la sfinţii părinţi despre sfârşitul lumii spun că în cele din urmă binele şi v-a dovedii supremaţia în această lume. Sunt foarte puţini oamenii răi din această lume care îşi recunosc răutatea lor. Acest lucru este aşa fiindcă în sine conştiinţa lor îi mustră că ceea ce fac ei este bine. Prin urmare „supremaţia binelui" din lumea noastră nu se v-a arăta numai acum ci în cele din urmă se v-a arăta când timpul se v-a încheia. Odată cu sfârşitul lumii timpul se v-a încheia. Nu vor mai exista secunde, minute, ore, săpătmâni luni, ani, secole sau mileni ci se v-a inaugura o nouă ordine a existenţei. Acest fapt este un lucru care este mai greu de crezut pentru cei care sunt prinşi în imanenţa lumii noastre. Sunt mulţi care absolutizează lumea noastră şi nu mai văd nimic dincolo de ea. Sfârşitul lumii este fără nici o îndoială un lucru care v-a demonstra că binele este cel care trebuie să continue dincolo de această lume. Acest lucru este aşa fiindcă binele este întotdeauna constuctiv în timp ce răul nu este. Dincolo de istorie şi de timp nu vor mai fii cunoscute de cei care vor ajunge să se mântuiască suferinţa, durerea, necazul, frica sau teroarea. Toate aceste lucruri sunt în mai multe situaţii realităţi ale lumii noastre. Dincolo de istorie şi de timp se v-a instaura o împărăţie a supremaţiei binelui. În spre această supremaţie a binelui trebuie să tindem şi noi încă din această viaţă. Trebuie să fim convinşi că deşi binele coexistă cu răul în această lume binele este cel care în cele din urmă ajunge să definească contururile lumii noastre. Răul este o himeră care nu v-a mai exista după sfârşitul lumii. După sfârşitul lumii nu v-a mai exista moarte ci omul v-a ajunge să intre într-o altă dimensiune a existenţei. Este vorba de existenţa raiului sau a supremaţiei binelui.[127]

Este foarte adevărat că unul dintre cele mai grele de acceptat lucruri este faptul dacă sufletul mai ajunge să supravieţuiască morţii. Acest lucru a preocupat omenirea din cele mai vechi timpuri. O întâmplare în acest sens o avem din trecut. O interesantă apariţie a unui suflet răposat în viaţa unui om s-a petrecut în Italia prin veacul al şaisprezecelea. Iată cum s-au petrecut lucrurile. Doi învăţaţi italieni vestiţi din veacul al şaisprezecelea, Mercatti şi Marsili, aveau păreri diferite despre nemurirea sufletului; unul presupunea că sufletul odată despărţit de trup, rămâne inactiv în somn până la ziua judecăţii, până la învierea tuturor morţilor; celălalt, din contra, susţinea că în natură nu există inactivitate şi de aceea sufletul, pentru a-şi atinge ţelul, trece şi prin alte trupuri vii. Ca să se convingă cine are dreptate, Mercatti şi Marsili aflaţi într-o prietenie aşa de strânsă, au făcut un legământ prin care să arate adevărul, iar acela ce va muri primul să apară în faţa celui viu şi să explice tema gândirii lor neconcordante, dacă este posibil. Într-o noapte, (aceasta s-a petrecut în Roma) Mercatti fiind adâncit în studiile sale, aude trei bătăi puternice în uşă. El s-a ridicat de la masa de lucru, a deschis fereastra şi a văzut pe peronul din faţa casei un călăreţ înfăşurat într-o pelerină albă:

-Tu ai dreptate, prietene!-a strigat acesta învăţatului nedumerit, apoi a întors calul şi ca un vifor a dispărut în ceaţă.

Au trecut două zile şi Mercatti a primit vestea că în aceeaşi zi şi aceeaşi oră prietenul său a murit în Florenţa.

Întâmplarea de mai sus ne spune că sunt mai mulţi care deşi cred în suflet nu cred că după moarte sufletul mai ajunge să trăiască în adevăratul sens al cuvântului cu mai mult el ajunge să doarmă sau să fie într-o stare de letargie. Iată că Mercatii a avut

127 Jean Claude Larchet, *Tradiţia ortodoxă despre viaţa după moarte* (Editura Sofia: Bucureşti, 2006).

dreptate când a afirmat că sufletul trăieşte şi după moarte. Fără de nici o îndoială că povestea de mai sus a fost posibilă prin voia lui Dumnezeu pentru ca noi să ajungem să fim mult mai mult conştienţi de faptul că sufletul omului nu moare la moartea lui trupească. El continuă să trăiască şi după ce trupul moare.[128]

Ceea ce trebuie să ştim şi un lucru de care se cuvine să fim conştienţi este că raiul deşi este un lucru supranatural care după cum ne spunea Sfântul Vasile cel Mare este mai presus de înţelegerea omului totuşi raiul este un lucru care este simţit ca fiind un lucru firesc. Acest lucru este aşa fiindcă omul simte binele ca şi un lucru firesc. În timp ce binele este un lucru firesc răul este un lucru nefiresc. Prin urmare este bine să înţelegm raiul ca fiind un lucru al firescului. Iadul din contră nu este un lucru firesc. Acolo sunt chinuri, ură, dezbinare, torturi, putoare şi tot ceea ce poate fii mai urât. Prin urmare este bine să ştim care este diferenţa dintre firesc şi nefiresc. Iadul este un lucru care fiind bazat pe rebeliune a ajuns să îşi piardă din ontologie fiindcă Dumnezeu este Cel care a pus bazele ontologice ale creaţiei. Atunci când aceste baze ontologice ale creaţiei ajung să fie negate şi desconsiderare se ajunge la ceea ce am putea denumii ca şi „o pierdere a sentimentului de firesc.” După cum am spus, deşi raiul este un loc supranatural este simţit de sfinţi şi de sufletele mântuire ca şi o realitatea firească şi nu ca şi una nefirească. Prin urmare, în timp ce raiul este maximul de firesc, iadul este apoteoza nefirescului şi în el nu mai există nici un fel de lucru firesc. Acest lucru este simţit la un anumit nivel şi în viaţa de pe pământ. Atunci când omul face binele şi trăieşte după legile moralei el simte că totul este firesc şi trăieşte după legile fireşti ale lumii. Perversiunea ajunge să facă lucrurile nefireşti şi la fel de bine să distorsioneze sensurile lăsate de Dumnezeu în lume. Sunt mai multe perverisuni în lumea noastră care ajung să fie cu adevărat o primejdie pentru noi. Războiul, homosexualitatea, crima, violenţa, sadismul şi răutatea nu numai că sunt lucruri rele dar ele sunt nefireşti. Acest lucru este mai puţin luat în considerare de noi. Trebuie să ştim că binele nu poate fii disociat de noţiunea de firesc. Răul este probabil cel mai nefiresc lucruri din toate cele care există. Acest lucru ajunge să fie prin urmare experimentat şi în rai. În timp ce în rai totul este firesc fiindcă este bun, în iad totul este nefiresc fiindcă este rău. După cum am vorbit mai sus, acest lucru se leagă de graniţele ontologice pe care le-a lăsat Dumnezeu să existe în lumea nevăzută. Trebuie să ştim că atunci când facem un bine facem un lucru care este firesc pentru natura umană şi când facem răul facem un lucru care nu poate în nici un fel să fie firesc naturii umane. Acest lucru ţine foarte mult de faptul că nu putem trece peste graniţele ontologice ale lumii noastre fără să nu stricăm raportul sau balanţa care există dintre bine şi rău.[129]

Ceea ce am vorbit în această carte este faptul că sfinţii părinţi ai ortodoxiei vorbesc de mai multe nivele sau domensiuni ale comuniunii cu Dumnezeu. Una dintre cele mai

128 Este foarte adevărat că cu toţii indiferent de vârstă şi de poziţia socială simţim frica de moarte. Această frică de moarte este un lucru care trebuie să ne ducă la diavol. Faptul că omul simte frică de moarte nu este un lucru care vine de la Dumnezeu ci este o realitate pe care diavolul o face să o simţim. Sunt mulţi care nu cred în existenţa diavolului şi ei ne spune că diavolul nu există. Cineva spunea că cel mai mare şiretlic al diavolului este să te facă să crezi că el nu există. Din moment ce ajungi să crezi că nu există diavol omul ajunge la conculzia că poate să facă tot ceea ce este rău în această lume fiindcă nu v-a exista nici un fel de pedeapsă pentru faptele lui rele. Trebuie să ştim că există diavol şi frica morţii este un lucru care nu apare din nimic ci de la diavol. Diavolul se bucură când noi suferim de frica de moarte fiindcă el este răul întruchipat. Prin urmare este bine să ştim care este lucrarea diavolului şi să nu ajungem să o confundăm cu lucrarea lui Dumnezeu.

cunoscute dimnesiuni a comuniunii cu Dumnezeu este experienţa mistică. S-a spus de mai mulţi că raiul este un lucru mistic fiindcă el depăşeşte graniţele înţelegerii noastre. Nimic mai adevărat decât acest lucru. Am vorbit în rândurile de mai sus despre acest lucru pe larg. Trebuie să ştim că viaţa noastră mistică este un lucru care ajunge să ne definească prin faptul că prin mistică suntem deschişi în spre Dumnezeu. Ceea ce putem consta este că nu toţi oamenii sunt deschişi în spre Dumnezeu şi la fel de bine sunt puţini cei care ajung să îşi dea seama de modalitatea în care trebuie să fie deschişi faţă de Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl de mai multe ori a descoperit pe cale mistică mai multe lucruri despre rai. Am vorbit de cazul cu cei doi italieni din secolul al XVI-lea care se întrebat de modul cum v-a exista sufletul după moarte. Am văzut că cel care a murit a fost dezlegat să vină să spună că el nu are dreptate. Prin urmare pe cale mistică s-au făcut mai multe descoperiri. Acest lucru lucru prin urmare este un fapt care ne spune că fără nici o îndoială calea mistică lucrează şi la fel de bine ea este operativă în lumea noastră. Misticii creştini ortodocşi au împărţit mistica creştin ortodoxă în trei etape:

1. Purificarea [καθαρσις]
2. Iluminarea [φωτισμος]
3. Unirea cu Dumnezeu [ενοσις].[130]

În studiul de faţă nu ne vom preocupa prea mult de primee două etape ale misticii creştin ortodoxe ci mai mult vom insista pe ultima etapă a ceea ce cunoaştem ca şi unirea cu Dumnezeu. Ce trebuie să înţelegem prin unirea cu Dumnezeu? Unirea cu Dumnezeu este un lucru care în primul rând ţine de libertatea omului. Vedem că în această lume în timp ce unii tind spre unirea cu Dumnezeu ale merg pe un drum străin de unirea cu Dumnezeu. Unirea cu Dumnezeu este un lucru care începe din această viaţă dar ea poate fii trăită numai parţial. Acest lucru este aşa fiindcă lumea noastră materială se interpune în drumul nostru spre Dumnezeu. Pentru cei care Îl iubesc pe Dumnezeu ei nu mai voiesc să fie nici un fel de separaţie dintre ei şi Dumnezeu aşa. Aşa se face că unirea cu Dumnezeu este un lucru care nu poate fii realizat deplin în această viaţă. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă atunci lumea de aici ar devenii rai. Sfântul Grigorie Palama ne spunea în secolul al XIV-lea că unirea cu Dumnezeu este un lucru care nu se face cu fiinţa lui Dumnezeu. În această lume unirea cu Dumnezeu se face mai mult cu harul lui Dumnezeu. Această unire cu Dumnezeu prin urmare este mai mult o prefigurare a unirii pe care cel mântuit v-a ajunge să o trăiască în rai. Trebuie prin urmare să facem o diferenţă dintre unirea cu Dumnezeu din această lume şi unirea cu Dumnezeu din rai. Aceste două lucruri sunt asemănătoare dar nu identice. Este bine să ştim care este diferenţa dintre unirea cu Dumnezeu din acest

129 Radu Teodorescu, *Firescul în religia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

130 Această experienţă întreită a misticii creştin ortodoxe a ajuns să aibă şi o paralelă cu harul lui Dumnezeu. În viaţa duhovnicească care este la un anumit nivel diferită de viaţa mistică, se vorbeşte la fel de bine de trei etape ale comuniunii cu Dumnezeu: 1. Primirea harului lui Dumnezeu. Este o etapă de bucurie în harul lui Dumnezeu. 2. Părăsirea de harul lui Dumnezeu. Este o etapă grea şi mai puţin plăcută în care dulceaţa harului lui Dumnezeu îl părăseşte pe creştin. 3. În cele din urmă avem revenirea sau reprimirea harului lui Dumnezeu care este o etapă a restaurării harului lui Dumnezeu în om. Trebuie să ştim că aceste trei trepte sunt asemănătoare cu cele ale misticii dar nu sunt identice cu ele. Misticul creştin ortodox are un drum propriu care uneori se intersectează cu cel al omului duhovnicesc şi alteori merge pe un drum separat.

interval pământesc şi cel care va să vină care este raiul. Raiul se fondează şi se întemeiază pe unirea cu Dumnezeu. Nu putem vorbii de rai fără de o unire cu Dumnezeu. Ceea ce putem vedea este că în timp ce în rai accentul cade pe starea de unire în iad accentul care pe starea de dezbinare. Nu putem să ajungem în rai şi să fim într-o stare de dezbinare cu Dumnezeu. Acest lucru este un mare adevăr pe care îl afirmă mistica creştin ortodoxă. Mistica creştin ortodoxă este un lucru care ne face să înţelegem care este raportul dintre unirea cu Dumnezeu din această lume şi unirea cu Dumnezeu din lumea care va venii. Unirea cu Dumnezeu prin urmare trebuie să fie o realitate care o începem în această viaţă dar pe care o vom desăvârşii în viaţa de apoi sau în rai. Iată prin urmare că există o demarcaţie a planului unirii cu Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să ştim că nu ne unim cu fiinţa lui Dumnezeu nici în această viaţă şi nici în rai ci mai mult ne unim cu harul necreat al lui Dumnezeu sau mai bine spus cu energiile create ale lui Dumnezeu. Trebuie să ştim astfel că deşi pentru noi unirea cu Dumnezeu este o dimensiune care începe în această lume, ea se va definitiva numai în lumea care va venii. Iată prin urmare care este felul în care vom ajunge să ne unim cu Dumnezeu. Trebuie din această viaţă să tindem la o unire cu Dumnezeu care se v-a împinii definitiv numai în rai.[131]

CONCLUZII

În lumea noastră sunt mai mulţi care îşi ridică problema raiului dar nu ştiu cum să înceapă sau mai bine spus care este cea mai potrivită atudine a căutării raiului. Pentru mulţi însă căutarea raiului este un lucru zardarnic. Acest lucru ne spun ei că este aşa fiindcă raiul nu v-a putea fii găsit nicodată. Ce putem să spunem despre acest lucru? Deşi prin propriile puteri nu vom putea găsii raiul niciodată totuşi Sfâtul prooroc Isaia ne-a spus în Vechiul Testament că Dumnezeu este cu noi. Dacă Dumezeu este cu noi avem toate motivele să credem că a căuta raiul în această viaţă nu este un lucru zadarnic. Este adevărat că marii savanţi ai lumii sunt cei care ne spun că nu putem să căutăm raiul din moment ce raiul este un loc care nu poate fii demonstrat ştiinţific. Marilor savanţi ai lumii sfinţii părinţi le răspund că la fel cum nici Dumnezeu nu este o realitate deplin ştiinţifică nici raiul nu este o realitate deplin ştiinţifică. Am ajuns prin urmare să facem o separaţie finală dintre ceea ce este raiul în plan ştiinţific şi ceea ce este raiul în plan supranatural. Totuşi se ridică o întrebare: ce fel de atitudine trebuie să avem atunci când căutăm raiul? Ceea ce putem răspunde bazaţi pe scrierile sfinţilor părinţi este că raiul este o realitate pe care trebuie să o căutăm cu cea mai mare seriozitate. Nu putem vorbii de o căutare a raiului care să nu fie dublată de seriozitate. În lumea noastră este foarte adevărat că seriozitatea este o noţiune perimată. Sunt mai mulţi care ne spun să seriozitatea nu este un lucru bun fiindcă atunci când este aplicată nu face decât să ne îmbătrânească. Este greu de conceput că putem să căutăm raiul într-o stare de uşurătate spirituală şi morală. Seriozitatea acolo unde nu există este un lucru care evident poate fii cultivat. Avem nevoie să fim serioşi când ne raportăm la rai fiindcă raiul este un lucru care ne priveşte pe toţi.[132]

Adevărul este că trebuie să tindem spre rai dar nu trebuie să facem din rai o obsesie. Trebuie să ne gândim la faptul că prin Domnul Iisus Hristos Dumnezeu este Tatăl nostru. Se ştiu de mai multe cazuri de paranoia şi de nebunie care a venit pe fond religios. Aceste cazuri sunt în mare legate de o frică de moarte şi de o obsesie a morţii

131 Karen Armstrong, *Istoria lui Dumnezeu: 4000 de ani de căutare* (Editura Nemira: Bucureşti, 2009).

şi la fel de bine de o teroare pe care cel în cauză o are faţă de sfârşitul lumii. Acest lucru este un fapt care trebuie să ne spună că Dumnezeu nu doreşte ca noi să înnebunim în căutarea noastră a raiului. Dumnezeu ne vrea sănătoşi şi fericiţi şi la fel de bine să fim motivaţi în a căuta raiul. În cele din urmă, oricât de mari încercări am face să descoperim raiul, numai Dumnezeu poate să ni-L ofere. Totuşi, Dumnezeu ţine cont de atitudinea şi de dispoziţia noastră. A fii oamenii duhovniceşti înseamnă că suntem preocupaţi de dobândirea raiului. Acest lucru este aşa fiindcă raiul nu poate fii separat de noţiunea de om duhovnicesc. Ceea ce putem concluziona este că în lumea noastră există foarte multă uşurătate şi la fel de bine superficialitate. Sunt mai mulţi care nu simt nici un fel de nevoie de a fii serioşi când vine problema dobândirii raiului fiindcă aceşti oamenii au o prea mare încredere în sine. Fără doar şi poate că vor fii răsturnări mari de situaţie în ceea ce priveşte dobândirea raiului. Acest lucru este aşa fiindcă atunci când vine vorba de dobânirea raiului în mare toţi oamenii spun să sunt serioşi. Faptele sunt cele care demonsterază un alt lucru. Raiul este un lucru care trebuie să creeze în noi un simţ al seriozităţii şi al sobrietăţii. Acest lucru însă nu trebuie să ne scoată din minţi. După cum am spus, creştinismul ortodox consideră că a deznădăjudi de bunătatea lui Dumnezeu este un păcat. Sunt mulţi care fără să ia în considerare bunătatea lui Dumnezeu ajung să se vadă pe sine damnaţi pentru totdeauna. Acest lucru nu este rău fiindcă în sine nu se cuvine să se considerăm că suntem vrednici de rai ci mai mult să ne smerim pe noi şi să ne dăm seama că raiul este un lucru care depăşeşte capacităţile noastre indiferent cât de virtuoşi am fii. Prin urmare, trebuie să fim preocupaţi cu dobândirea raiului dar nu până în stadiul de a ne pierde minţile. Căutarea raiului este un lucru care se face în smerenie şi în iubire şi prin urmare trebuie să ştim că dacă avem cu adevărat credinţă în Dumnezeu, Dumnezeu v-a găsii o modalitate pentru ca noi să dobândim raiul.[133]

Ceea ce nu numai antropologia afirmă ci la fel de bine şi filosofia este faptul că omul este o fiinţă care doreşte să se împlinească. Ce înţelegem prin împlinire? Împlinire este acel sentiment pe care îl au doi îndrăgostiţi care ajung să se căsătoarească. Împlinire este acel sentiment pe care îl are muncitorul când ajunge să îi fie plătită munca şi recunoscută. Împlinire este acel sentiment pe care îl avem când după ce am făcut o călătorie lungă în cele din urmă am ajuns la destinaţie. Împlinire este acel sentiment pe care îl are părintele când vine că copii săi sunt cuminţi şi ascultători. Evident enumerarea ar putea continua. Sunt mai multe sentimente care redau ceea ce este

---

132 Sunt mai mulţi care nu cred că raiul este un lucru care îi priveşte în mod personal. Trăind într-o lume în care responsabilităţie sunt împărţite sunt mai mulţi care ne spun că raiul este un lucru care nu poate în nici un fel să intre sub raza de incidenţă a omului simplu. În mediu protestant şi neoprotestant cei care sunt puşi să se ocupe de rai sunt pastorii. Creştinismul ortodox ne spune că atât preotul cât şi credinciosul simplu trebuie să se ocupe de rai şi la fel de bine să fie conştienţi că raiul este un lucru care îi priveşte pe amândoi. Raiul este o realitate care ne revine nouă tuturor şi trebuie să facem încercări şi eforturi pentru a ajunge să îl dobândim. Cu alte cuvinte deşi fericirea şi bucuria din rai sunt gratis, dobândirea raiului nu este gratis. Trebuie să ştim că raiul este bunul nostru suprem în spre care trebuie să îndreptăm toate eforturile şi încercările noastre. În acest mod nu numai că Dumnezeu ne v-a ajuta să ajungem în rai ci la fel de bine vom ajunge să influenţăm în mod pozitiv şi lumea din jurul nostru.

133 Ernest Bernea, *Dialectica spiritului modern* (Editura Vremea, 2007).

împlinirea. Nici un sentiment însă nu poate reda împlinirea pe care o regăsim în rai. Acest sentiment este probabil unul dintre cele mai puternice. Prin urmare este bine să ştim că trebuie să căutăm raiul şi dobândirea lui este un sentiment care nu poate fii altul decât împlinirea. Împlinirea este un lucru care ne face să fim fericiţi. Acest lucru este aşa fiindcă împlinirea este un lucru care se leagă de sentimentul de satisfacţie. Trebuie să căutăm să fim împliniţi şi acest lucru ajunge să fie realizat nu numai în lumea materială. Ceea ce trebuie să fim conştienţi este că în această lume sufletul nostru caută să se împlinească. Ştim că sufletul nostru nu se împlineşte prin mâncare, averi, bani sau plăceri fiindcă toate aceste lucruri sunt cele care ţin mai mult de trupul material. Prin urmare care este adevărata împlinire a sufletului uman? Adevărata împlinire a sufletului omului este un lucru care se realizează prin faptul că sufletul ajunge să se mântuiască. Ştim că în antichitate Platon era cel care susţinea că sufletul este preexistent. El credea că sufletul există în rai mai înainte de trup şi el ajunge într-un anume fel să se împlinească prin faptul că după moarte ajunge din nou în rai. Creştinismul ortodox este departe de acest gen de accepţie a preexistenţei sufletului. Pentru creştinismul ortodox este clar că sufletul înşi caută o împlinire mult mai mare decât cea care este oferită de lumea materială. Acest lucru este un sentiment de tânjire pe care omul îl simte în sufletul său.[134]

În planul sufletului, viaţa de pe pământ este un fel de amestec dintre fericire şi nefericire, bucurie şi tristeţe. Această succesiune este cea care face sufletul să tânjească după fericire şi bucurie. Este prin urmare adevărat că *tânjirea* este un lucru care ajunge să definească sufletul. Sufletul nostru nu vrea să cunoască tristeţea şi nefericirea dar succesiunea evenimentelor din această viaţă face să trăim aceste lucruri. În cele din urmă pentru mare parte dintre noi este firesc să gândim că o stare de bucurie şi de fericire perpetuă nu poate exista. Acest lucru este ne atestat de sfinţii părinţi care ne spun că una astfel de lucru poate exista. Cum poate exista el dacă tot ceea ce putem vedea în această lume este o alteraţie dintre fericire şi nefericire, dintre bucurie şi tristeţe? Acest lucru este posibil prin existenţa lui Dumnezeu. Dumenezu este infinit şi prin urmare El poate oferii prin comuniunea cu El o fericire şi o bucurie infinită. Sunt mai mulţi care spun că nu este posibil acest lucru din moment ce Dumnezeu este o fiinţă infinită şi noi sunte fiinţe limitate. Dumnezeu însă nu este egoist cum sunt noi şi El ajunge să îşi împărtăşească infinitatea Lui cu noi. Acest lucru nu înseamnă că noi ajungem să trăim infinitatea lui Dumnezeu ca fiind a noastră prin fiinţă ci acest lucru trebuie înţeles prin faptul că ajungem să fim în comuniune cu Dumnezeu. Sunt mai mulţi care în sine le este foarte greu să accepte raiul ca fiind un lucru veşnic. Veşnicia raiului este un lucru care se leagă de infinitatea lui Dumnezeu. Raiul este invitaţia pe care Dumnezeu ne-o face la infinitate. Acest lucru este aşa fiindcă raiul nu are nici un fel de sfârşit. Deşi putem accepta pe cale raţională infinitatea lui Dumnezeu

134 Sufletul este un lucru care după creştinismul ortodox ajunge mai înainte de trup în rai. Raiul prin urmare este un lucru care împlineşte pe om nu numai material ci la fel de bine şi spiritual. Prin urmare bucuriile raiului sunt nu numai de natură materială ci la fel de bine şi de natură spirituală. În rai sufletul omului se împlineşte în cele trei planuri ale existenţei sale: sentimentele ajung să fie numai pozitive şi pline de iubire, voinţa este un lucru care nu mai simte nici un fel de contradicţie în cele din urmă raţiunea omului ajunge să fie un lucru care se reaizează pe sine prin cunoaşterea nemijlocită a lui Dumnezeu. Prin urmare în rai vorbim de o împlinire întreită a sufletului. Sufletul este un lucru care îşi caută împlinirea şi de foarte puţine ori ajunge să o gâsească aici pe pământ. Acest lucru este aşa fiindcă după cum am vorbit mai sus viaţa de aici este numai una de tranziţie.

acest lucru rămâne dincolo de posibilitatea noastră de cuprindere. Raiul este menit de Dumnezeu să fie un lucru care v-a împlinii toate neajunsurile care există în această lume. Am putea să denumim raiul ca şi „societatea perfectă.” Raiul este o societate perfectă fiindcă în el nu mai mai există sentimentul de neîmpinire. Infinitatea lui Dumnezeu v-a împlinii toate neajunsurile pe care am ajuns să le experimentăm în această. La fel de bine raiul este un loc al dreptăţii. Dacă de mai multe ori în această lume nedreptatea continuă să există până la mormânt raiul v-a fii un loc în care toate aceste lucruri nu vor mai exista. Nedreptatea din lume este un lucru care aduce în noi un sentiment cât se poate de urât şi care ne face să fim trişti şi nefericiţi. Acest lucru este aşa fiindcă prin sine omul a fost creat să fie o fiinţă a dreptăţii. Suntem însetaţi de dreptate. Dreptatea este un lucru care ne face fericiţi şi bucuroşi. Este bine să ştim că aceste fapte sunt prin urmare lucruri cât se poate de adevărate şi este bine să le înţelegem în adevăratul sens al existeţei lor. Raiul este un loc al împlinirii finale şi el nu poate fii concept fără de sentimentul de împlinire. Raiul este un loc al împlinirii fiindcă el este o realitate a perfecţiunii. Nu poate exista împlinire acolo unde există imperfecţiune. Raiul este prin urmare un loc al perfecţiunii totale.[135]

În această carte am vorbit mai despre faptul că raiul este o dimensiune mistică. Am arătat că raiul nu este numai o dimensiune mistică adică taincă ci la fel de bine raiul este o dimensiune existenţială. Ce să înţelegem prin această dimensiunea existenţială? Prin faptul că raiul este o dimensiune existenţială înţelegem că raiul este un lucru care ţine de viaţa noastră. Viaţa noastră este un lucru care îşi caută împlinirea. Căutăm împlinirea şi acest lucru nu poate fii realizat de lumea naturală fiindcă putem vedea că în această lume totul este schimbător. Acest lucru ne face să voim mai mult şi să ajungem să fim cât se poate de deschişi în spre viaţa în Dumnezeu. Prin urmare în această lume ajungem să experimentăm raiul mai mult pe cale mistică. Să ne aducem aminte de Sfântul Iacob din Vechiul Testament că el s-a pus să doarmă la un moment dat şi pe locul pe care a adormit a avut o vedenie în vis în care a putut vedea o scară care unea cerul şi pământul şi pe ea se urcau şi se porogau îngerii lui Dumnezeu. O astfel de vedenie nu a avut loc în planul lumii fizice. Dumnezeu s-a descoperit pe Sine în diferite feluri pe cale mistică. Mistica creştin ortodoxă este un lucru care în lumea noastră este cea care este capabilă să ne facă să comunicăm cu lumea de dincolo. Pentru mai mulţi atei şi necredincioşi acest lucru este un simplu basm fiindcă ei cred numai în ceea ce este ştiinţific. Ca şi autor al ştiinţelor Dumnezeu este mai presus de ştiinţă. Trebuie să ştim acest fapt având în vedere că devenim o lume din ce în ce mai opacă la cunoaşterea mistică. Raiul a fost contactat de sfinţi pe cale mistică. Mistica este cea care a deschis dialogul dintre lumea noastră şi rai. Îngerii lui Dumnezeu s-au decoperit pe sine oamenilor pe cale mistică. A fost un fapt mistic când de Bunevestire Arhanghelul Gavriil s-a descoperit Sfintei Maria pentru a îi spune că v-a naşte pe mântuitorul lumii Iisus Hristos.[136]

Am insistat mai mult în cartea noastră asupra faptului că raiul poate fii definit şi ca o dimensiune existenţială. Acest lucru este aşa fiindcă în timp ce raiul este viaţă iadul este moarte. Trebuie să ştim că raiul este un lucru care nu poate fii decât existenţial fiindcă el se leagă de viaţa noastră. Omul în mod obişnuit ajunge să iubească viaţa şi la fel de bine să deteste moartea. Prin urmare tot ceea ce ţine de viaţă este existenţial. Trăim raiul în mod existenţial ca şi un lucru care duce la împlinirea vieţii noastre. Aspectul existenţial al raiului este un fapt care este trecut de mai multă lume cu vederea fiindcă se consideră că viaţa nu este un fapt pe care trebuie să îl analizăm.

135 Radu Teodorescu, *Perfecţiunea şi desăvârşirea în viaţa duhovnicească* (Cugir, 2014).

Raiul este maximul de viaţă pe care am putea să îl gândim şi să îl imaginăm. Viaţa este un lucru care este frumos şi plăcut pentru om. Auzim de mai multe ori expresia: „este un om plin de viaţă.” Dorim să avem poftă de viaţă chiar dacă uneoori ne-o pierdem. Pofta de viaţă este un lucru care se v-a realiza deplin în rai. Acolo vom descoperii sursa vieţii care este Dumnezeu. Dacă punem viaţa în comparaţie cu moartea vom vedea cât de frumoasă este viaţa şi cât de hidoasă este moartea. Trebuie să gândim raiul ca şi o dimensiune existenţială care se leagă de viaţă. Nu poate exista raiul acolo unde nu există viaţă. În timp ce raiul se fondează pe viaţă, iadul se fondează pe moarte. Prin urmare raiule este o plinătate a vieţii. Acolo nu mai mai există moarte. Acest lucru este imposibil de gândit în lumea noastră în care moartea îşi spune cu mare durere ultimul cuvânt. Poate să existe un loc în care să nu mai fie moarte? Moartea este un produs al diavolului, moarte vine ca şi un fel de încununare a răutăţii absolute. Pentru noi a gândii că există un loc fără de moarte este o imposibilitate. Totuşi, putem vedea că sfinţii părinţi ne vorbesc foarte clar că în rai moartea va fii abolită. Ce bucruie şi ce împlinire existenţială mai mare decât aceasta poate să existe? Iată prin urmare că există un aspect existenţail al raiului la care mai puţini dintre noi am meditat. Viaţa este un dar al lui Dumnezeu şi ea ajunge să fie un lucru existenţial care face posibil lumea noastră. Nu am putea să concepem lumea noastră fără de viaţă. În lumea noastră este foarte clar că se dă o luptă între viaţă şi moarte. Acest lucru este aşa fiindcă în mod natural nimeni nu doreşte să moară. Moartea este o negaţie absolută a vieţii şi prin urmare nu poate decât să fie o respingere a lui Dumnezeu care este viaţă. Trebuie să dorim viaţa şi nu moartea. Adevărul este că în lumea noastră sunt mulţi care sub diferite pretexte ajung să răspândească moartea. În acest interval de timp al vieţii pământeşti trebuie să alegem viaţa fiindcă alegând viaţa ajungem să alegem raiul.[137]

Faptul că moartea nu are ultimul cuvând în viaţa omului ne-o spune o altă îmtâmplare din creştinismul ortodox. Se spune că undeva într-o localitate era un preot foarte evlavios care trăia împreună cu soţia lui. Timpul a trecut şi într-o zii aşa s-a întâmplat că soţia preotului a murit. Preotul a fost şocat de acest lucru şi la fel de bine a intrat într-o perioadă întunecată din viaţa lui. A căutat refugiu în mai multe lucruri dar nimic din acestea nu putea substitui lipsa soţiei sale. Aşa se face că preotul nostru a apucat-o pe calea băuturii. Bea în neştire şi nu îi mai păsa de nimic din ceea ce spuneau oamenii despre el. Preotul simţea că durerea pierderii soţiei era alinată de

136 Am insitat în această carte asupra faptului că Dumnezeu nu este o realitate care poate fii cunoscută numai ştiinţific. Trăind într-o lume dominată de materialism sunt din ce în ce mai puţin cei care ajung să înţeleagă că Dumnezeu poate găsii căi infinite de a comunica cu noi. Dumnezeu vrea să comunice cu noi dar noi aşteptăm ca acestă comunicare să fie una care să fie confromă numai cu realităţiile acestei lumii. Dumnezeu nu numai că comunică ci la fel de bine El se şi comunică. Comuniunea cu Dumnezeu este în cele din urmă un fapt mistic. Ea se realizează pe căi pe care noi nu le putem cuprinde cu mintea. Să ne aducem aminte că Sfânta Maria Egipteanca pe când era încă desfrânată a făcut o călătorie la Ierusalim şi acolo a voit să intre în Biserica Învierii dar o putere nevăzută o ţinea să nu intre în Biserică. Acest lucru ne spune că în lumea noastră sunt forţe mistice pe care noi în mod obişnuit nu ajunge să le percepem.

137 Alexander Schmemann, *Pentru viaţa lumii. Tainele şi ortodoxia* (Editura Basilica: Bucureşti, 2012 reeditare).

băutură. Toate lucrurile au continuat să fie aşa până într-o seară când preotul s-a culcat. În timp ce a dormea a avut un vis vedenie în care i-a apărut soţia lui.

- Tu eşti? A întrebat preotul.
- Eu sunt.
- Chiar tu eşti?
- Da eu sunt.
- Mă bucur nespus să te văd.
- Şi eu.
- Cum de ai venit la mine?
- Am fost lăsată de Dumnezeu să vin să te previn.
- De ce să mă previi?
- Că drumul pe care ai apucat tu nu este unul plăcut în ochii lui Dumnezeu.
- Despre ce drum vobeşti?
- Ştii bine despre ce vorbesc. Te-ai apucat de băut.
- M-am apucat fiindcă nu am putut rezista fără de tine.
- Ceea ce faci nu este bine. Eu sunt bine şi să nu îţi faci griji pentru mine. Renunţă la băutură

După aceasta sufletul soţiei sale din visul vedenie a dispărut. Preotul a fost profund mişcat şi a început să se roage lui Dumnezeu să îl ierte fiindcă a apucat pe calea alcoolului. De atunci se spune că preotul a devenit din nou evlavios la fel cum a fost mai înainte.[138]

Întâmplarea de mai sus este fără nici o îndoială una inedită şi ea ne spune că atunci când Dumnezeu îngăduie graniţa dintre moarte şi viaţă poate fii trecută. Trebuie să avem în vedere că în acest caz avem de face cu un lucru care depăşeşte capacitatea noastră de cuprindere în sens ştiinţific. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu lucrează pe căi pe care noi nu le ştim. Vedem că preotul a avut un vis care i-a schimbat viaţa. Acest lucru a avut loc cu îngăduinţa lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea ca noi să rămânem pe calea binelui chiar dacă uneori se confruntăm cu mai multe probleme şi greutăţi. Viaţa noastră este un lucru care se defineşte prin dorinţa a face binele. În timp ce viaţa este o expresie a binelui moartea este o expresie a răului. În această carte am dorim să prezentăpm faptul că nu Dumnezeu este autor al morţii şi să răului ci diavolul. Acesta este cel care face tot ceea ce poate ca noi să nu ajungem în lumina, bucuria şi fericirea raiului. Sunt mai mulţi care din nefericire ajung să fie biruiţi de calea răului şi să nu mai ştie diferenţa dintre calea bună şi calea rea. Prin urmare, calea noastră spre rai deşi este mai grea şi mai îngustă este una sigură. De acest lucru ne asigură Domnul Iisus Hristos. La fel ca şi Dumnezeu şi noi trebuie să nedorim ca cât mai mulţi dintre semenii noştrii să ajungă în rai. Acest lucru este aşa fiindcă raiul este un spaţiu al comuniunii. Fără de comuniune nu poate exista rai. Trebuie să ne bucurăm cu cei care

138 Întâmplarea de mai sus vine să ridice problema dacă să credem sau nu în vise sau mai bine zis dacă unele vise sunt cu adevărat de la Dumnezeu. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu a vorbit cu noi şi pe calea viselor. Un caz celebru a fost cel cu Sfântul Iosif care când a aflat să logodnica lui Sfânta Maria a fost însărcinată a voit să o lase în ascuns. Totuşi un înger al lui Dumnezeu i s-a arătat şi i-a spus că Maria Îl va naşte pe Mântuitorul lumii. În urma acestui vis Sfântul Iosif nu a mai părăsit-o pe Sfânta Maria. Iată prin urmare că sunt şi vise care vin de la Dumnezeu. Este adevărat că nu trebuie să ne încredem prea mult în vise fiindcă sunt mai mulţi care sunt extrem de superstiţioşi. Visul este un lucru care are loc în cele mai multe situaţii cu o problemă cu care s-a confruntat omul în viaţa lui şi în unele situaţii cu ceea ce s-a întâlnit omul pe parcursul unei zile.

se bucură că au păşit pe drumul spre rai şi să ne întristăm pentru cei care au început să păşească pe calea iadului. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă nu există loc pentru egoism în rai. Sunt mai mulţi care consideră că numai ei singuri pot să ajungă în rai. Raiul nu este un spaţiu al singurătăţii şi nimeni nu auunge singur în rai. Raiul este ca şi o familie mai mare în care suntem chemaţi cu toţii să fim în comuniune. Comuniunea raiului începe de aici de pe pământ şi ea va ajunge să se desăvârşească în lumea de apoi.[139]

Este foarte adevărat că sunt mulţi care în ciuda a mai multor mărturii aduse din Biblie şi din sfinţii părinţi ajung să se îndoiască de existenţa raiului. Învierea lui Hristos care a adus mărturie despre existenţa raiului trebuie să fie cea mai autertică dovadă pentru cei care se îndoiesc că raiul ar exista. Prin urmare trebuie să fim convinşi de existenţa raiului. Acesta este unul dintre lucrurile pe care le-am subliniat în această carte. Raiul este un loc al celor care nu se îndoiesc. Dacă ne îndoim de existenţa raiului ne vom îndoi şi de existenţa lui Dumnezeu. Ceea ce deprindem din creştinismul ortodox este faptul de a face din rai o preocupare constantă. Trebuie să fim constanţi în preocuparea noastră cu raiul. În copilărie mai toţi dintre noi credem în rai şi ni se pare că Biserica cu slujbele ei sunt pline de sens. Mai apoi pe cum omul înaintează în vârsă el ajunge să se îndoiască de existenţa raiului şi uneori chiar de existenţa lui Dumnezeu. Îndoiala a devenit o armă foarte des folosită a lumii noastre. Atât de departe a mers îndoiala că ea ajuns să fie considerată un principiu filosofic prin care este definită înseşi existenţa omului. Filosoful francez Rene Descartes a fost cel care a emis celebra sintagmă: „mă îndoiesc deci cuget. Cuget deci exist.” Adevărul este că îndoiala ne face să nu mai fim preocupaţi de rai. Deşi avem atât de multe mărturii despre rai şi existenţa lui sunt mulţi care nu ţin cont de ele şi cred că sunt un fel de basme. Să fie basme experinţele sfinţilor? Dacă da, ce interes ar fii avut sfinţii să inventeze raiul şi să ne spună că el este un loc în care se ajunge după moarte? Este foarte adevărat că pentru mai mulţi dintre semenii noştrii mărturiile sfinţilor nu sunt suficente pentru a ajunge să credem în rai. Raiul este un lucru care a fost atestat de mai toţi sfinţii părinţi. Unii s-au ocupat de el în mod exhaustiv în timp ce alţii au boardat raiul numai în mod tangenţial. Raiul este un lucru pe care trebuie să îl avem permanent în ochii noştri. De ce este acest lucru aşa? Trebuie să ne raportăm la rai fiindcă după cum spunea Sfântul Vasile cel Mare în acest mod vom ajunge să nu mai păcătuim.[140]

În această carte am dorim să adresăm faptul că viaţa noastră pe pământ este mai mult un fel de tranziţie. Suntem într-o viaţă de tranziţie. În această viaţă se pot vedea în mare două mari căi pe care apucă oamenii: este calea raiului şi calea iadului. Trebuie să

---

139 Radu Teodorescu, *Bucuria de a fii în comuniune duhovnicească* (Cugir, 2016).

140 Am insistat în cartea noastră că păcatul este cel care ne separă de Dumnezeu. Păcatul este la un anumit nivel tot ceea ce nu este în confromitate cu voia lui Dumnezeu. Deşi păcatul este un lucru care nu este pe placul lui Dumnezeu, El ângăduie păcatul fiindcă respectă libertatea omului. Păcatul este cel care atunci când se permanetizează ajunge să fie un viciu sau o patimă. Patima este cea care actualizează în noi energiile răului. Am vorbit în rândurile de mai sus despre faptul că cel rău sau diavolul ne momeşte la iad prin plăcerile păcatului şi ale patimilor. Noi trebuie să ne antrenăm şi să rezistăm în faţa păcatelor şi a patimilor. Am vorbit mai multe despre faptul că nici chiar sfinţii nu au ajuns să fie total liberi de păcate. Trebuie ca prin nevoinţă şi asceză să ajungem să ne eliberăm de jugul păcatelor şi a patimilor. În acest mod noi nu facem decât să păşim pe calea raiului.

ştim că Dumenezu ne-a menit pentru rai. Acest lucru după cum am arătat se poate vedea prin faptul că omul caută în mod sistematic fericirea şi detestă nefericirea. Omul este o fiinţă care în sine a fost crea să fie fericit veşnic. Acest lucru nu poate să fie realizat în lumea noastră fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus lumea de aici este o lume de tranzit. Este greu să vorbim cu contemporanii noştiri despre rai şi iad fiindcă ei tind să creadă că tot ceea ce există este lumea noastră. Aşa se face că sunt mulţi care sunt indiferenţi faţă de existenţa vieţii de dincolo. Istoria ne-a dat mai multe mărturii care ne spun că există viaţă dincolo de moarte. Este adevărat că această viaţă nu este ca şi cea pe care o ştim în această lume. Adevărul este că sunt foarte mulţi care cred că în realitate dacă Dumnezeu există cu siguranţă El nu este preocupat de această lume fiindcă nu se explică astfel cum de există moarte şi suferinţă în această lume. Trebuie să ştim că această lume nu este singura pe care Dumnezeu a creat-o. Dumnezeu ar putea crea un număr mare de alte lumii fiindcă este atotputernic şi poate tot ceea ce doreşte. Pe lângă lumea noastră Dumnezeu a creat raiul. Acest rai a fost destinat în sens iniţial îngerilor. Mai mulţi îngeri [o treime mai exact] s-au întors de la Dumnezeu şi s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Ei au fost aruncaţi din rai şi prin despărţirea de rai aşa a ajuns să apară iadul. Iadul este o separaţie veşnică de Dumnezeu. Apoi Dumnezeu l-a creat pe om şi i-a dat menirea de a fii în rai. Omul prin urmare trebuie să coopereze cu Dumnezeu pentru a junge în rai. Am vorbit despre faptul că nimeni prin propriile puteri nu poate ajunge să dobândească raiul. Este nevoie de ajutorul şi mila lui Dumnezeu în acest sens. Acesta este şi unul dintre motivele pentru care una dintre cele mai întâlnite rugăciuni din creştinismul ortodox este de Doamne miluieşte. Prin expresia Doamne milueşte îi cerem lui Dumnezeu Tatăl să ne ducă în rai şi la fel de bine să aibă grijă de noi. Am vorbit prin urmare despre faptul că deşi raiul este o imposibilitate pentru om, el este o posibilitate pentru Dumnezeu. La fel de bine nimeni nu poate intra în rai dacă Dumnezeu nu îngăduie acest lucru. Am insistat şi pe faptul că raiul este o dimensiunea supranaturală care nu poate fii pătrunsă şi înţeleasă de mintea omului. Dumnezeu este Cel care dintru început ne-a menit spre rai. Se cuvine ca noi să dăm curs acestei meniri finale şi existenţiale pe care a lăsat-o Dumnezeu.[141]

141 Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos* (Bucureşti, 2009 reeditare).